

**ΣΧΟΛΗ : ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ : ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗ
ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ ΤΟΥ 2004 ΚΑΙ
Η ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΧΡΙΣΤΙΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ: ΛΕΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ
ΔΡΑΚΟΥΛΗ ΜΑΡΙΑ
ΣΙΝΓΑΛΙΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**

ΠΑΤΡΑ , ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 6
---------------------------	--------

ΜΕΡΟΣ Ι

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ ΤΟΥ 2004

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 8
-----------------------	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ.10
2. ΚΟΣΤΗ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	σελ. 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1. Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	σελ. 14
2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	σελ. 15
3. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	σελ. 17
4. ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 10 ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ - ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΕ	σελ. 21
1. ΕΣΘΟΝΙΑ	σελ. 21
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 21
- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 22
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 22
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 22
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 23
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 24
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Εσθονίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	σελ. 24
ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 24
2. ΚΥΠΡΟΣ	σελ. 27
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 27

- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 28
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 28
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 29
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 29
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 30
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση	σελ. 30
ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 31
3. ΛΕΤΟΝΙΑ	σελ. 33
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 33
- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 34
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 34
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 34
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 35
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 36
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Λετονίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	σελ. 36
ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 36
4. ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	σελ. 39
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 39
- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 39
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 40
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 40
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 40
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 41
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Λιθουανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	σελ. 41
ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 42
5. ΜΑΛΤΑ	σελ. 44
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 44
- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 44
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 45
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 45
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 45
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 46
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Μάλτας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	σελ. 46
ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 47
6. ΟΥΓΓΑΡΙΑ	σελ. 49
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 49
- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 50
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 50
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 51
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 51
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 52
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	σελ. 52
ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 52
7. ΠΟΛΩΝΙΑ	σελ. 54
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 54
- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 54
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 55
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 55
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 56
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 57
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	σελ. 57

ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 57
8. ΣΛΟΒΑΚΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	σελ. 60
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 60
- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 61
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 61
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 62
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 62
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 63
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Σλοβακίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	σελ. 63
ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 63
9. ΣΛΟΒΕΝΙΑ	σελ. 66
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 66
- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 67
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 67
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 67
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 68
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 69
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Σλοβενίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση	σελ. 69
ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 69
10. ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	σελ. 72
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	σελ. 72
- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	σελ. 72
- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 73
- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	σελ. 74
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 74
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 75
i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση....	σελ. 75
ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων	σελ. 75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

1. Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΡΑΤΩΝ – ΜΕΛΩΝ	σελ. 77
2. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	σελ. 80
A. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	σελ. 80
A. I. Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	σελ. 81
A. II. ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	σελ. 82
A. III. ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	σελ. 83
A. III.i) Το εμπόριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης κατά κράτος – μέλος	σελ. 84
A. III.ii) Η σημασία των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης για τα κράτη-μέλη της ΕΕ ₁₅	σελ. 85
A. III.iii) Ανάπτυξη του εμπορίου κατά την δεκαετία του '90	σελ. 86
A. III.iv) Εμπορικό ισοζύγιο	σελ. 86
3. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	σελ. 88
A. ΤΑ ΕΠΙΜΑΧΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ	σελ. 88
B. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	σελ. 90
B.i) Το δημοσιονομικό πλαίσιο	σελ. 90
B.ii) Η κατανομή του κόστους	σελ. 91
4. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ-ΜΕΛΩΝ.....	σελ. 95
A. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ	σελ. 96

ΑΝΑΓΚΩΝ	
Β. ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	σελ. 97

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

1. ΟΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	σελ. 100
Α. Πολιτικές και κοινωνικές δυναμικές	σελ. 101
Β. Οι δυνάμεις της αγοράς	σελ. 102
2. ΧΩΡΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ	σελ. 103
ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗΣ	σελ. 104
3. Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε	σελ. 107
ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΣΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ε.Ε	σελ. 108
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ. 117

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

Η ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 120
----------------	----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥΡΚΙΑΣ	σελ. 122
Α. Στοιχεία ταυτότητας της χώρας	σελ. 122
Β. Ιστορικό	σελ. 123
2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ	σελ. 124
Α. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΕΔ	σελ. 124
Β. ΚΕΜΑΛΙΣΜΟΣ	σελ. 126
Γ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ - ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	σελ. 127
Δ. ΑΝΑΓΚΗ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ - ΜΕΣΑΙΑΣ ΤΑΞΗΣ	σελ. 128
Ε. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗΣ	σελ. 129
ΣΤ. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ	σελ. 129

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1. ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 132
Α. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (περίοδος 1950 -1999)	σελ. 133
Β. ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	σελ. 136

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	σελ. 144
Α. Σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης – Τουρκίας	σελ. 144
Β. Ημερομηνίες σταθμοί	σελ. 146
Γ. Χρηματοοικονομική συνεργασία Τουρκίας – Ε.Ε	σελ. 149

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΕ	σελ. 153
1. ΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ	σελ. 154
Α. ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ	σελ. 154
Β. ΧΩΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ	σελ. 155
Γ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΝΑΕΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ F.I.R. ΑΘΗΝΩΝ	σελ. 156
Δ . ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΤΟΥ ΑΝ. ΑΙΓΑΙΟΥ	σελ. 157
Ε . ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ	σελ. 157
ΣΤ . ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ	σελ. 158
2. ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ	σελ. 159
3. ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	σελ. 163

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 165
1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε	σελ. 165
Α. Οικονομικά κριτήρια	σελ. 165
Β. Δημοσιονομικός έλεγχος	σελ. 168
Γ. Τελωνειακή ένωση	σελ. 169
Δ. Ανθρώπινα δικαιώματα και προστασία των μειονοτήτων	σελ. 170
Ε. Δικαιοσύνη, ελευθερία και ασφάλεια	σελ. 171
2. ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΚΟΣΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ	σελ. 174
Α. Τα οφέλη της Ένταξης	σελ. 174
Β. Το Κόστος της Ένταξης	σελ. 176
3. ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΚΟΣΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	σελ. 178
Α. Τα οφέλη της Ένταξης	σελ. 178
Β. Το Κόστος της Ένταξης	σελ. 180
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ. 184
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ 191

ΣΚΟΠΙΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η διαδικασία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Μετά από δεκαετίες επιτευγμάτων, η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει, στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα, νέες προκλήσεις και νέα αιτήματα. Η ιστορική αυτή διεύρυνση, της 1^{ης} Μαΐου του 2004 έφερε δέκα νέα κράτη στην Ευρωπαϊκή οικογένεια.

Αντικείμενο μελέτης της εργασίας αυτής, είναι η ανάλυση της κάθε μορφής κόστους που προέκυψε από την περαιτέρω διεύρυνση, με σκοπό να γίνει νοητό, κατά πόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση των «25» θα εξακολουθήσει να λειτουργεί αποτελεσματικά στο νέο αυτό περιβάλλον βαθύτερης και εντεινόμενης παγκοσμιοποίησης σε όλους σχεδόν τους τομείς- οικονομικούς, πολιτιστικούς, επικοινωνιακούς.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να διαχειριστεί την παγκοσμιοποίηση με την δημιουργία κατάλληλων θεσμών παγκόσμιας, δημοκρατικής διακυβέρνησης, ώστε η διαδικασία αυτή που συνιστά μια ιστορική εξέλιξη, να αποβεί επωφελής για το σύνολό της και όχι για μερικά μέρη της.

Κατά το δεύτερο μέρος της εργασίας, εξετάζεται η επικείμενη ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Τουρκία, έχει ήδη ξεκινήσει σε έντονους ρυθμούς τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις ενώ παράλληλα η Ευρώπη προετοιμάζεται για να υποδεχθεί τα κράτη, τα οποία θα νοιώσουν και θα είναι έτοιμα να είναι μέλη της Ευρωπαϊκής οικογένειας.

Η μελέτη αυτή θα μας οδηγήσει στο να βγάλουμε συμπεράσματα κατά πόσο η Τουρκία δείχνει επαρκής και ικανή, ή πόσο μάλλον δημιουργεί τις προοπτικές εκείνες όπου θα ηγηθούν στο να πραγματοποιηθεί η πέμπτη κατά σειρά διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πολλά αναπάντητα ερωτήματα γεννιούνται με το νέο αυτό άνοιγμα της Ε.Ε. Πρόκειται για μια κίνηση ενίσχυσης της «ευρωπαϊκής ιδέας» που θα τουώσει τον ανταγωνισμό σε μία ευρύτερη ενιαία αγορά και θα ενισχύσει την δημοκρατική και οικονομική σταθερότητα, ή υπερβολική πολυμορφία θα προσβάλει την λειτουργικότητα της Ε.Ε. σε βαθμό που θα είναι επιβλαβής για κοινωνικούς, οικονομικούς, εθνικούς και θεσμικούς λόγους

ΜΕΡΟΣ Ι

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ 2004

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

“Να αναδημιουργήσουμε την Ευρωπαϊκή Οικογένεια και να της εξασφαλίσουμε μια δομή με ειρήνη, ασφάλεια και ελευθερία...ένα είδος Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης.”

Winston Churchill, Ζυρίχη, 1946

Μισό αιώνα αργότερα, υλοποιώντας και ξεπερνώντας το όραμα του Τσόρτσιλ, το δυτικό τμήμα της Ευρωπαϊκής Οικογένειας είχε γίνει νησίδα ειρήνης και ευημερίας μέσα σε ένα κόσμο σπαρασσόμενο από μίσση, συρράξεις, εμφυλίους πολέμους και αθλιότητες. Η επιτυχής συνταγή την οποία είχε εφεύρει η Δυτική Ευρώπη για να ξεφύγει από την κατάπτωση ήταν η συνένωση προηγουμένως εχθρικών κρατών-εθνών σε μια ένωση ειρηνικά συνεργαζόμενων και ανταγωνιζόμενων λαών. Η συνταγή της πολυεθνικής ολοκλήρωσης συνίσταται στη σταδιακή δημιουργία αόρατων αλλά πολυάριθμων δεσμών μεταξύ των λαών που παίρνουν μέρος στη διαδικασία. Αυτοί οι δεσμοί, είναι οι κοινοί νόμοι και οι κοινές πολιτικές που κατευθύνουν τις οικονομικές δραστηριότητες και επηρεάζουν τις ζωές και τις απασχολήσεις των πολιτών τους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί παγκόσμια δύναμη. Έχει πληθυσμό **450** εκατομμύρια κατοίκους, αριθμό μεγαλύτερο από το άθροισμα των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ρωσίας. Αποτελεί τη μεγαλύτερη εμπορική δύναμη του πλανήτη και παράγει το ένα τέταρτο του παγκόσμιου πλούτου.

Αρχικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν ήταν να καταστεί παγκόσμια δύναμη. Όταν ιδρύθηκε, τα χρόνια που ακολούθησαν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο είχε ως κύριο μέλημα τη συνένωση των κρατών και λαών της Ευρώπης. Καθώς όμως η Ένωση διευρυνόταν και αναλάμβανε όλο και περισσότερες αρμοδιότητες, χρειάστηκε να ορίσει με σαφήνεια τις σχέσεις της με τις υπόλοιπες περιοχές του πλανήτη. Όπως ακριβώς επιδίωξε την

κατάργηση των φραγμών στο εμπόριο, την ανάπτυξη των φτωχότερων περιφερειών και την προώθηση της ειρηνικής συνεργασίας εντός των συνόρων της, έτσι τώρα η Ένωση συνεργάζεται με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς με σκοπό να προσφέρει σε όλους τους ανθρώπους τα οφέλη που πηγάζουν από τις ανοικτές αγορές, την οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα.

Τέλος η Ευρωπαϊκή Ένωση δείχνει πως οι διάφορες χώρες μπορούν να ενώσουν με επιτυχία τις οικονομικές και πολιτικές δυνάμεις τους υπέρ του κοινού συμφέροντος. Αποτελεί υπόδειγμα ένωσης για άλλες περιοχές του πλανήτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η οικονομική και νομισματική ένωση είναι ένα προηγμένο στάδιο πολυεθνικής ολοκλήρωσης το οποίο προϋποθέτει μια κοινή νομισματική πολιτική και τις στενά συντονισμένες οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών. Η ΟΝΕ πρέπει να θεμελιώνεται πάνω σε μια κοινή αγορά προϊόντων και υπηρεσιών αλλά είναι η ίδια, απαραίτητη για την καλή λειτουργία της κοινής αγοράς, γιατί οι μεταβολές των ισοτιμιών των νομισμάτων των κρατών μιας κοινής αγοράς παρεμποδίζουν την αλληλοδιείσδυση των αγορών κεφαλαίων, διαταράσσουν τη λειτουργία της κοινής γεωργικής αγοράς και εμποδίζουν τη βιομηχανική κοινή αγορά να μοιάζει καθ' όλα με μιαν εσωτερική αγορά.

Η κοινή αγορά εξάλειψε τα τελωνειακά και τα τεχνικά εμπόδια του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας, αλλά δεν μπορεί να παρεμποδίσει τις νομισματικές διακυμάνσεις, οι οποίες μπορούν να δημιουργήσουν εμπόδια ακόμη πιο ανυπέρβλητα από τα τελωνειακά. Η υποτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους μιας τελωνειακής ένωσης έχει αποτελέσματα ισοδύναμα με την επιβολή τελωνιακών δασμών σε όλα τα εισαγόμενα είδη και την επιδότηση όλων των εξαγόμενων αγαθών και υπηρεσιών. Αντίστροφα, η υπερτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους σημαίνει περιορισμό των εξαγωγών και ενθάρρυνση των εισαγωγών, καταστάσεις που παρενοχλούν τις οικονομικές δραστηριότητες στο κράτος αυτό. Οι ίσοι όροι ανταγωνισμού, πρέπει να ισχύουν σε μια κοινή αγορά, η υποτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους μπορεί να προσκομίσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις του, ενώ η ανατίμηση του νομίσματος ενός άλλου κράτους μέλους μπορεί να παρενοχλήσει τις εξαγωγές του.

Στο στάδιο της κοινής αγοράς οι μεταβολές των συναλλαγματικών τιμών γίνονται όλο και πιο ενοχλητικές για τους εταίρους. Στο νομισματικό πεδίο, λόγω της δυνατότητας μεταβολής προς τα πάνω ή προς τα κάτω της τιμής ορισμένων νομισμάτων των κρατών μελών, υπάρχει συναλλαγματικός κίνδυνος, πράγμα που περιορίζει κατά πολύ τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Μια μεταβολή των συναλλαγματικών ισοτιμιών μπορεί να μεταβάλλει σημαντικά την ισορροπία των συμβάσεων μεταξύ ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, όπως μπορεί να επηρεάσει τον σχετικό πλούτο των πολιτών και την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.

Μετά τη διαδικασία φιλελευθεροποίησης και ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, που παρά τις σημαντικές δυσκολίες τις οποίες συνάντησε και ακόμα συναντά στην πράξη και την πορεία προς την πλήρη εφαρμογή της, η επόμενη και τελική φάση της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η Νομισματική Ένωση, φαίνεται να αποτελεί μάλλον την πλέον δύσκολη και πολύπλοκη διαδικασία. Τα σημαντικότερα προβλήματα στην υλοποίηση αυτής της φιλόδοξης απόφασης, προέρχονται από το γεγονός, ότι χώρες με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, παραγωγικές δομές, παραδόσεις και προτιμήσεις, αποφάσισαν να δημιουργήσουν μια Νομισματική Ένωση, αναγνωρίζοντας ότι η Ενιαία Εσωτερική Αγορά που δημιούργησαν απαιτεί το δικό της κοινό νόμισμα.

Για να ομοιάσουν οι συνθήκες μιας κοινής αγοράς με εκείνες μιας εσωτερικής αγοράς, πρέπει να εκλείψουν οι συναλλαγματικές μεταβολές, οι οποίες διαταράσσουν τις εμπορικές συναλλαγές και τις επενδύσεις, μεταβάλλοντας κατά απρόβλεπτο τρόπο την αποδοτικότητα τους. Για την εδραίωση της νομισματικής ένωσης, τα κράτη μέλη μιας κοινής αγοράς έπρεπε να καθορίσουν αμετάκλητα τις συναλλαγματικές ισοτιμίες για τα νομίσματά τους ή, ακόμη καλύτερα, να υιοθετηθεί ένα ενιαίο νόμισμα.

Η φιλοσοφία που διέπει αυτή την προσέγγιση στηρίζεται στην αρχή της συμπληρωματικότητας, και διατυπώθηκε επιγραμματικά με την γνωστή φράση «Ενιαία Αγορά – Ενιαίο Νόμισμα». Η αρχή αυτή εκφράζει την πεποίθηση ότι η Ευρωπαϊκή οικονομία δεν θα μπορέσει να καρπωθεί πλήρως

τα οφέλη της ενοποιημένης αγοράς, εάν δεν υποστηριχθεί με την καθιέρωση μιας ενιαίας λογιστικής και μετρικής μονάδας, δηλαδή με κοινό νόμισμα. Έτσι βελτιώνεται η διαφάνεια της ενιαίας αγοράς, όπως επίσης μειώνεται το συναλλακτικό κόστος για τις ενδοευρωπαϊκές οικονομικές δοσοληψίες.

Η αρχή λοιπόν της συμπληρωματικότητας, υποδηλώνει ότι τα οφέλη της νομισματικής ενοποίησης θα είναι κυρίως μικροοικονομικής φύσης, προερχόμενα από τη βελτίωση των όρων λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Από την άλλη πλευρά όμως, η κατάργηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών, ισοδυναμεί με οριστική και αμετάκλητη απεμπόληση του δικαιώματος της υποτίμησης ενός εθνικού νομίσματος. Έτσι λοιπόν, οι χώρες που θα απαρτίζουν τη Νομισματική Ένωση, θα στερούνται στο εξής τη δυνατότητα χρησιμοποίησης ενός βασικού σταθεροποιητικού εργαλείου. Το κόστος λοιπόν προσχώρησης στη Νομισματική Ένωση, εντοπίζεται κυρίως στο μακροοικονομικό πεδίο της οικονομίας.

2. ΚΟΣΤΗ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Σε μια ελεύθερη οικονομία και ενοποιημένη αγορά, η ισχύουσα νομισματική πολιτική αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα της όλης οικονομικής πολιτικής και του πλαισίου λειτουργίας της αγοράς αυτής. Η επιλογή της Νομισματικής πολιτικής, είναι αυτή που θα διασφαλίσει και διευρύνει τα οφέλη και τις προόδους που έχουν επιτευχθεί μέσω της ενιαίας Αγοράς στον τομέα του Εμπορίου και της Παραγωγής.

Η συμμετοχή σε μία Νομισματική Ένωση, η οποία είναι ο αποτελεσματικότερος τρόπος σύνδεσης των διαφόρων νομισμάτων των κρατών-μελών που συμμετέχουν σε αυτή, δεν σημαίνει αυτόματα ότι προκαλούνται μόνο οφέλη και ευημερία για όλους. Περισσότερο δε ότι τα οφέλη κατανέμονται ομοιόμορφα.

Η είσοδος των νέων κρατών μελών οδήγησε στην περαιτέρω διεύρυνση της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς και την φιλελευθεροποίηση της οικονομίας,

παράλληλα δημιούργησε την ανάγκη νομισματικής σταθερότητας στις χώρες αυτές. Η συμμετοχή σε μια Νομισματική Ένωση μικρών χωρών κρίνεται απαραίτητη και από τον λόγο ότι έτσι θα αποφευχθεί η νομισματική κυριαρχία των μεγαλύτερων χωρών.

Η υιοθέτηση του κοινού Ευρωπαϊκού Νομίσματος, υπαγορεύτηκε και από πολιτικούς λόγους, σαν ένα μεγάλο βήμα προς την πολιτική Ένωση της Ευρώπης, καθώς το ενιαίο Νόμισμα θα προσδώσει μεγαλύτερη συνοχή στην Ένωση.

Όπως παρατηρείται, η συμμετοχή ενός κράτους στην Νομισματική Ένωση, σημαίνει κόστη και οφέλη. Ποια από αυτά υπερτερούν στην περίπτωση κάθε χώρας, εξαρτάται από ορισμένους παράγοντες που ισχύουν μέσα στις χώρες αυτές. Όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός οικονομικής ολοκλήρωσης μιας χώρας, και μιας περιοχής σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών που επιτυγχάνεται μέσω του εμπορίου και της κίνησης των συντελεστών παραγωγής, τόσο διευρύνονται τα οφέλη της νομισματικής αποτελεσματικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1. Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η τεράστιας σημασίας αλλαγές που σημειώθηκαν στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, με την κατάρρευση των καθεστώτων που εγκαθιδρύθηκαν μεταπολεμικά, σήμαιναν μια ριζική μεταβολή των δεδομένων και του χάρτη της Ευρώπης.

Μετά την κατάρρευση του κομμουνισμού, όσο προχωρούσε κανείς προς τα ανατολικά, τόσο πιο πολύ απομακρυνόταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τόσο πιο εύκολο ήταν για τους παρανόμους να αποκτήσουν δύναμη. Η κατάργηση της παλιάς τάξης ανάγκαζε κάθε μετά-κομμουνιστική χώρα να κάνει τουλάχιστον κάποια αβέβαια πρώτα βήματα προς την δημοκρατία και την οικονομία των αγορών. Οι προσπάθειες αυτές, όμως, γρήγορα ναυαγούσαν, αφού κάποιοι πλούσιοι και βίαιοι άνθρωποι είχαν την δυνατότητα να εισβάλουν και να καταλάβουν την εξουσία, να ελέγξουν τις ιδιωτικοποιήσεις, να κλέψουν τα χρήματα του Δημοσίου και να εμποδίσουν τις περαιτέρω μεταρρυθμίσεις, που ίσως προωθούσαν τον ανταγωνισμό στις επιχειρήσεις και στην πολιτική.

Η διαίρεση της Ευρώπης που για πολιτικούς λόγους, τεχνητά είχε επιβληθεί σε ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο, και αφορούσε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής παύει πλέον να ισχύει. Τα διαχωριστικά τείχη καταργούνται και δημιουργούνται οι δυνατότητες τόσο της ελεύθερης επικοινωνίας των χωρών αυτών με την υπόλοιπη Ευρώπη, όσο και της συμμετοχής των στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η προοπτική διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Ανατολική Ευρώπη, αποτέλεσε θέμα άμεσης και ζωτικής σημασίας για τις χώρες αυτές, αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου απάντησε θετικά στη μεγάλη αυτή ιστορική πρόκληση.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση των «25» μελών αποτελεί σήμερα ένα πολιτικό και οικονομικό χώρο, ο οποίος περιλαμβάνει πλέον τρεις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες (Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία), τέσσερις πρώην χώρες δορυφόρους της ΕΣΣΔ (Πολωνία, Τσεχία Δημοκρατία, Ουγγαρία, Σλοβακία), μια πρώην γιουγκοσλαβική δημοκρατία (Σλοβενία) και δύο μεσογειακά νησιά (Κύπρος και Μάλτα).

Η ιστορική αυτή διεύρυνση από 15 σε 25 μέλη έθεσε τέρμα σε μια μακρά διαδικασία προσχώρησης, η οποία επέτρεψε την επανένωση του ευρωπαϊκού λαού, έπειτα από διάσπαση μισού αιώνα λόγω του Σιδηρού Παραπετάσματος και του Ψυχρού Πολέμου.

2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η σταδιακή προσέγγιση με σκοπό την ένταξη των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης στην Ε.Ε, αποτέλεσε βασικό στόχο και τμήμα της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής ενοποίησης. Θεωρείται πλέον κοινά αποδεκτό, πως οι λαοί των χωρών αυτών με βάση την γεωγραφική τους θέση, την κοινή ιστορία, την πολιτιστική κληρονομιά και τις προοπτικές για οικονομική πρόοδο, έχουν αναμφισβήτητη θέση στην ενωμένη Ευρώπη. Η συμμετοχή τους σε αυτήν εμπλουτίζει και ενισχύει την θέση της στον κόσμο. Το σημαντικό σε μέγεθος και ποιότητα αξιόλογο ανθρώπινο δυναμικό, η διεύρυνση της αγοράς με τις ανερχόμενες αυτές οικονομίες, λόγω των υψηλών σχετικά ρυθμώ ανάπτυξης που ήδη επιτυγχάνουν, και ακόμα η αύξηση της αγροτικής γης της ένωσης, αποτελούν παράγοντες που θα συμβάλλουν σε αυτό. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η συμβολή τους στην σταθερότητα και ασφάλεια, τόσο στην περιοχή αυτή από όπου ξεκίνησαν οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι όσο και στην Ευρώπη συνολικά. Οι χώρες αυτές που δρούσαν πριν λίγα χρόνια σαν αδύναμες μεμονωμένες μονάδες, εκτός

αμυντικών συμμαχιών, συνιστούσαν κενό ασφαλείας ανάμεσα στην Ε.Ε και την Ρωσία.

Το γεγονός αυτό μπορεί να αποτελέσει στο μέλλον αιτία σοβαρού ανταγωνισμού για γεωπολιτική επιρροή μεταξύ της Ρωσίας και της Ε.Ε, με απρόβλεπτες συνέπειες για την ειρήνη στην περιοχή.

Το πρόβλημα της ασφάλειας αποτελεί επίσης μια σημαντική αιτία για το έντονο ενδιαφέρον των χωρών αυτών να ενσωματωθούν στους δυτικοευρωπαϊκούς θεσμούς. Με την ένταξή τους στην Ε.Ε, ενισχύεται και σταθεροποιείται η δημοκρατία στις χώρες αυτές, ενώ επιτυγχάνεται γρηγορότερα η ολοκλήρωση της μετάβασης στην οικονομία της αγοράς. Το φθινό εργατικό δυναμικό, οι μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης σε πολλούς τομείς, μπορεί να ανακόψουν την μεταφορά ορισμένων κλάδων και δραστηριοτήτων σε άλλες περιοχές της παγκόσμιας οικονομίας που επιβάλλει ο διεθνής καταμερισμός εργασίας. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν τώρα να παραμείνουν στη «γειτονιά» των ανεπτυγμένων χωρών της ένωσης με ευνοϊκές επιπτώσεις για την οικονομία των τελευταίων.

Τα οφέλη που αποκομίζει ένα κράτος από την ένταξη του στην κοινότητα είναι σημαντικά. Η διεύρυνση της κοινότητας προκαλεί διεύρυνση του μεγέθους της αγοράς. Η διεύρυνση ευνοεί την μαζική παραγωγή και συμβάλλει στην μείωση του κόστους παραγωγής κατά μονάδα παραγόμενου προϊόντος. Έτσι θα προκύψει μακροχρόνια εξειδίκευση της χώρας που εντάσσεται μέσα στην ευρύτερη αγορά της ένωσης και ανάδειξη ή αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματός της, έναντι των άλλων χωρών. Αυτή η τάση θα οδηγήσει την χώρα μακροχρόνια στη άριστη ή σχεδόν άριστη κατανομή των εθνικών πόρων ή σε αποτελεσματική χρήση τους. Επίσης η κατάργηση των δασμών και των εμποδίων για την χώρα που εντάσσεται, ενισχύει την κινητικότητα και τον βαθμό ανταγωνισμού των συντελεστών παραγωγής της. Η διεύρυνση επίσης μπορεί να συμβάλλει στην δημιουργία ή συνένωση των μικρών παραγωγικών μονάδων σε μεγάλες, εφαρμογή προχωρημένων μεθόδων παραγωγής, την ευκολότερη κατανομή ή κινητικότητα πόρων, την επίτευξη υψηλότερων επιπέδων παραγωγικότητας, την μεγαλύτερη

παραγωγή και επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό του παγκοσμίου εμπορίου, της παγκόσμιας παραγωγής και κατανάλωσης που καλύπτει μια οικονομική ένωση τόσο μεγαλύτερα είναι τα οφέλη που προκύπτουν από τον σχηματισμό της, γιατί μέσα στα πλαίσια, μιας μεγάλης περιοχής, υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες για καλύτερη κατανομή των πόρων και για εξασφάλιση στροφής από τις πηγές υψηλότερου κόστους στις πηγές χαμηλότερου.

Οι θετικές επιπτώσεις στο επίπεδο ευημερίας, τόσο των χωρών αυτών όσο και της ένωσης θα είναι σημαντικές.

3. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Το σημαντικότερο πρόβλημα της νέας διεύρυνσης προς τις χώρες της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης, είναι η πρόσθετη δημοσιονομική επιβάρυνση του κοινοτικού προϋπολογισμού. Επειδή το επίπεδο ανάπτυξης των χωρών αυτών είναι αρκετά χαμηλό σε σχέση με αυτό της Ε.Ε, ενώ η συμμετοχή του αγροτικού τομέα είναι επίσης υψηλή, η επιβάρυνση αυτή θα είναι ιδιαίτερα σημαντική και μεγάλης έκτασης.

Η μεγαλύτερη επιβάρυνση για τον κοινοτικό προϋπολογισμό προέρχεται από την εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής στις χώρες αυτές, όπου το 25% περίπου του εργατικού δυναμικού ή 9,5 εκατομμύρια άτομα, απασχολούνται στον αγροτικό τομέα, σε σύγκριση με το 6% ή 8,2 εκατομμύρια άτομα που απασχολούνται στην Ε.Ε. Ο τομέας αυτός συμβάλλει στην οικονομία με το 8% του ΑΕΠ σε σύγκριση με το 2,5% της Ε.Ε.

Η χαμηλή παραγωγικότητα, ο κατακερματισμός των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και η κρυφή ανεργία που συντηρεί ο γεωργικός τομέας, είναι ορισμένα πρόσθετα χαρακτηριστικά μιας αναποτελεσματικής γεωργίας η οποία αδυνατεί να καλύψει τις αυξανόμενες και ποιοτικά διαφοροποιημένες ανάγκες διατροφής των κατοίκων στις χώρες αυτές. Η ενοποίηση της αγοράς θα προκαλέσει μάλλον αύξηση εισαγωγών από την Ε.Ε, παρά τις υψηλότερες

τιμές που ισχύουν εκεί. Με τις τεράστιες ανάγκες για επενδύσεις στον γεωργικό τομέα, τα είδη των γεωργικών προϊόντων, που παράγουν οι χώρες αυτές και είναι από τα ήδη πλεονασματικά στην ένωση, τα ποσά που απαιτεί η εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής, είναι τέτοιου μεγέθους ώστε μπορούν να οδηγήσουν σε χρεοκοπία την πολιτική αυτή.

Σημαντική είναι η επιβάρυνση των διαρθρωτικών ταμείων της ένωσης, δεδομένο ότι και οι δέκα χώρες βρίσκονται πολύ χαμηλότερα από το 75% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου με βάση τον οποίο μια χώρα γίνεται επιλέξιμη, προκειμένου να αποτελέσει λήπτη μεταφοράς κοινοτικών πόρων μέσω της διαρθρωτικής πολιτικής. Ακόμα και με την επίτευξη από τις χώρες αυτές σημαντικά υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο, θα χρειαστούν μερικές δεκαετίες ώστε να καταφέρουν να ξεπεράσουν οι περισσότερες από αυτές τον παραπάνω μέσο όρο. Έτσι η διεύρυνση και εφαρμογή των όσων ισχύουν στην ένωση των 15 χωρών, θα δημιουργούσε ένα νέο, μεγάλου μεγέθους λήπτη κοινοτικών πόρων οι οποίοι θα μπορούσαν να προέλθουν είτε από την αύξηση των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού, είτε από περιορισμό και αναδιανομή των ήδη υπαρχόντων, είτε από τον συνδυασμό και των δύο, με αρνητικές επιπτώσεις των φτωχότερων κυρίως χωρών της ένωσης των 15.

Η διεύρυνση προς ανατολάς και η δημιουργία μιας περισσότερο ετερογενούς ένωσης που φτάνει τα 25 μέλη, δημιουργεί νέους συσχετισμούς δύναμης στο εσωτερικό της και ιδιαίτερα στην κατανομή ψήφων στα συμβούλια υπουργών. Χωρίς μεταβολές στον αριθμό ψήφων των φτωχότερων σήμερα χωρών, μειώνεται η δύναμη των τελευταίων, ενώ για σημαντικά θέματα πολιτικής οι συσχετισμοί θα αλλάξουν σημαντικά. Μια ένωση με το μέγεθος αυτό, γίνεται περισσότερο δυσκίνητη λειτουργικά, γεγονός που ενισχύει τις τάσεις για λιγότερη συνοχή και εμβάθυνση, ενώ τείνει περισσότερο σε μια περιοχή ελεύθερου εμπορίου.

Οι μεγάλες διαφορές στο βιοτικό επίπεδο μεταξύ των χωρών της ένωσης και των ανατολικών χωρών, είναι επόμενο να προκαλέσει σημαντικό μεταναστευτικό ρεύμα από τις ανατολικές χώρες προς τις χώρες της Ένωσης.

Αν και το μέγεθος της μετανάστευσης δεν μπορεί να εκτιμηθεί ακριβώς, υπάρχει φόβος ότι το μεταναστευτικό ρεύμα δεν θα κατευθυνθεί προς όλες τις χώρες της ένωσης αλλά θα κατευθυνθεί κυρίως προς τις χώρες της Γερμανίας και της Αυστρίας, δημιουργώντας σοβαρό πρόβλημα στις χώρες αυτές. Η προσθήκη μερικών εκατομμυρίων μεταναστών θα οξύνει σε μεγάλο βαθμό τα ήδη μεγάλα σημερινά προβλήματα και κυρίως αυτό της ανεργίας. Ορισμένες όμως ευνοϊκές επιπτώσεις στις οικονομίες των χωρών της Ε.Ε θα υπάρξουν από το γεγονός, ότι ένα μέρος των μεταναστών θα αφορά νέους και επιστημονικό προσωπικό.

Τέλος, ένα από τα σημαντικά θέματα της διεύρυνσης είναι τα προβλήματα της ασφάλειας και άμυνας που θα προκύψουν, δεδομένο ότι ορισμένες από τις χώρες που εντάχθηκαν στην Ε.Ε, συνορεύουν με την Ουκρανία, Λευκορωσία και την Ρωσία, θα επιδιώξουν την δημιουργία και την ενίσχυση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής. Δεδομένο ότι, τα σύνορα τους είναι πλέον και σύνορα της Ένωσης, ένα μελλοντικό αμυντικό τους πρόβλημα θα μεταφερθεί και ως πρόβλημα στην Ε.Ε.

4. ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το μεγάλο ερώτημα αν η Ευρώπη τείνει να εξελιχθεί προς μια περιοχή ζώνης ελευθέρου εμπορίου και συναλλαγών ή προς μια ένωση με ομοσπονδιακό και υπερεθνικό χαρακτήρα, η απάντηση στο ερώτημα αυτό θα παίξει καθοριστικό ρόλο στα μεγέθη και στους τρόπους μεταφοράς πόρων προς τις ασθενέστερες περιοχές και τις πιθανές αναθεωρήσεις των υπάρχοντων πολιτικών. Η κάθε μια από αυτές τις πολιτικές, θα επηρεάσει σημαντικά το ύψος των κοινοτικών εισροών στην χώρα μας και θα μειώσει τις κοινοτικές εισροές πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία και την κοινή αγροτική πολιτική. Η διεύρυνση προς τις χώρες της κεντροανατολικής Ευρώπης δημιουργεί σημαντικές εξαγωγικές δυνατότητες για την ελληνική οικονομία,

δεδομένου ότι πρόκειται για μια μεγάλη και ανεκμετάλλευτη αγορά. Ιδιαίτερα για τα γεωργικά προϊόντα μας, λόγω της μεγάλης διαφοροποίησης τους από τα αντίστοιχα των ανατολικών χωρών, θα συναντήσουν ανταγωνισμό μικρής έντασης, αλλά και για τους υπολοίπους κλάδους της οικονομίας μας υπάρχουν μεγάλες εξαγωγικές δυνατότητες, ιδιαίτερα για τις επιχειρήσεις που ήδη δραστηριοποιούνται στις γειτονικές βαλκανικές χώρες. Την μεγαλύτερη πρόκληση από όλους τους τομείς καλείται να αντιμετωπίσει ο τομέας των υποδομών-κατασκευών, καθώς οι ανάγκες που θα προκύψουν από την εισροή κοινοτικών και εθνικών πόρων λόγω της ένταξης και των κοινοτικών προγραμμάτων είναι μεγάλες. Προβλήματα όμως από την διεύρυνση αναμένεται να δημιουργηθούν στις ελληνικές εξαγωγές κυρίως στα βιομηχανικά προϊόντα και ιδιαίτερα αυτών που είναι εντάσεως εργασίας όπως π.χ κλωστοϋφαντουργικά και ενδύματα.

Ο βαθμός στον οποίο η Ελληνική οικονομία θα αξιοποιήσει και θα ανταποκριθεί θετικά στη πρόκληση της διεύρυνσης, εξαρτάται από την βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της και την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της. Έτσι το πρόβλημα μεγέθους του νέου οικονομικού χώρου, των περίπου **500** εκατομμυρίων κατοίκων, του περισσότερου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος, των μεγάλων ευκαιριών και δυνατοτήτων στην Ευρωπαϊκή πραγματικότητα είναι πλέον ορατό γεγονός.

Ο νέος ευρωπαϊκός χάρτης ανοίγει μια καινούργια εποχή, στην οποία η ίδια η Ε.Ε καλείται να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο της, να θέσει τους επόμενους στόχους της για τον **21^ο** αιώνα. Σε αυτή τη νέα εποχή η Ελλάδα καλείται να αναλάβει δυναμικές πρωτοβουλίες που θα ενισχύσουν τη φωνή της μέσα στο ευρωπαϊκό περιβάλλον, αναδεικνύοντας την σε πρωταγωνιστικό εταίρο της ευρύτερης βαλκανική περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 10 ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ – ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

1. ΕΣΘΟΝΙΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία:	Δημοκρατία της Εσθονίας
Έκταση:	45.227 τ.χλμ.
Πρωτεύουσα:	Τάλλιν
Πληθυσμός(2002) :	1.360.000 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα :	Εσθονική
Εθνικό Νόμισμα :	Εσθονική κορώνα
Πολίτευμα :	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
Θρήσκευμα :	Κυρίως Λουθηρανοί, άλλα θρησκ.: Χριστιανοί Ορθόδοξοι, Βαπτιστές, Ρωμαιοκαθολικοί
Σύνθεση πληθυσμού :	Εσθονοί 80% , πολίτες άλλων χωρών (κυρίως Ρώσοι) 7% , άλλοι 13%
Βασικές Εθνικές Επέτειοι :	24 Φεβρουαρίου (1918), Ημέρα Ανεξαρτησίας από την Σοβιετική Ρωσία, 20 Αυγούστου (1991), Ημέρα Ανεξαρτησίας από τη Σοβιετική Ένωση
ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002) :	5.100 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2002) :	Υπηρεσίες 65,3% , βιομηχανία 22,8% , κατασκευές 6,6% , γεωργία 5,4%
Ρυθμός ανάπτυξης (Α Τρίμηνο 2003) :	5,2%
Ενεργός Πληθυσμός(2002) :	68,3% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού(2002) :	Υπηρεσίες 62,6% , βιομηχανία 25% , κατασκευές 5,9% , γεωργία 6,5% κατασκευές 5,2%
Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002) :	Εξαγωγές: 68% - Εισαγωγές: 57,9%
Δείκτης Ανεργίας (2005) :	9,4%
Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2005) :	3,5%
Δείκτης Μετανάστευσης (2000) :	0,2%
Χρήστες Internet (2000) :	366.000 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Το **1918** η Εσθονία απέκτησε την ανεξαρτησία της από τη Ρωσική Αυτοκρατορία. Το **1940** και μέχρι το **1941** προσαρτήθηκε στη Σοβιετική Ένωση για να κατακτηθεί αμέσως μετά από τη Γερμανία (**1941-1944**). Το **1944** η χώρα "ελευθερώθηκε" από τους Σοβιετικούς στρατιώτες και κατ' επέκταση ξαναπέρασε στον σοβιετικό έλεγχο.

Στα τέλη της δεκαετίας του **1980** και μέσα από μαζικές ειρηνικές κινητοποιήσεις, όπως τη γνωστή "τραγουδιστική επανάσταση" του **1988** όπου πλήθη Εσθονών τραγουδούσαν εθνικά τραγούδια, άρχισε να γίνεται αισθητή η αναγέννηση της Εσθονικής εθνικής ταυτότητας. Στις **20** Αυγούστου του **1991** η Εσθονία ανακήρυξε την παλινόρθωση της ανεξαρτησίας της και γρήγορα αναγνωρίστηκε από άλλες χώρες ως ανεξάρτητο κράτος, ενώ την ίδια χρονιά έγινε δεκτή από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Τα ανατολικά σύνορα με τη Ρωσία παρέμεναν θέμα ανοιχτής διαμάχης μεταξύ των δύο χωρών μέχρι το **1999**, που έκλεισε με την υπογραφή της συνθήκης των συνόρων.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Πρόεδρος της Εσθονίας είναι ο αρχηγός του κράτους και της εθνικής ασφάλειας της χώρας. Η θητεία του είναι πενταετής και εκλέγεται από τα μέλη του Κοινοβουλίου ή από εκλογικό σώμα το οποίο αποτελούν μέλη του Κοινοβουλίου και μέλη τοπικών κυβερνήσεων. Την εκτελεστική εξουσία ασκεί η κυβέρνηση και τη νομοθετική το Κοινοβούλιο. Τον υποψήφιο Πρωθυπουργό ορίζει το Κοινοβούλιο, ενώ μέλη της κυβέρνησης ορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ύστερα από πρόταση του Πρωθυπουργού. Το Κοινοβούλιο έχει εκατόν ένα μέλη, τα οποία εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία για τέσσερα χρόνια.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Έντονα μεσαιωνικό χαρακτήρα έχουν οι Εσθονικές πόλεις Τράτου και Νάρβα, ενώ η πρωτεύουσα Τάλλιν είναι μία από τις καλύτερα διατηρημένες μεσαιωνικές πόλεις της Ευρώπης. Την ίδια στιγμή τα νησιά που βρίσκονται

στη δυτική ακτή της χώρας και αποτελούν τον πλέον δημοφιλή προορισμό Εσθονών και ξένων τουριστών, έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενοι οικισμοί από την ΟΥΝΕΣΚΟ.

Η γιορτή του Αγίου Ιωάννη, στις **21** Ιουνίου (γιορτή θερινού ηλιοστασίου) είναι από τις σημαντικότερες γιορτές της Εσθονίας. Τη νύχτα αυτή που το σκοτάδι διαρκεί μόνο λίγες ώρες, οι κάτοικοι ανάβουν φωτιές γύρω από τις οποίες χορεύουν και τραγουδούν.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η μετάβαση από την αυστηρά ελεγχόμενη οικονομία στην οικονομία της αγοράς ξεκίνησε στην Εσθονία το **1990**. Το **1992** έγιναν νομισματικές μεταρρυθμίσεις, όπως η καθιέρωση εθνικού νομίσματος, με αποτέλεσμα την απελευθέρωση των τιμών. Το κράτος κράτησε τον έλεγχο μόνο στην τιμή της ενέργειας, σε ορισμένες υπηρεσίες και στα ενοίκια. Αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων για την ένταξη στην οικονομία της αγοράς ήταν η μείωση του ΑΕΠ το **1991-94**, ενώ ένα χρόνο αργότερα η μεταβατική περίοδος και οι δυσκολίες που αυτή έφερε έλαβαν τέλος.

Ενώ η οικονομική ανάπτυξη της χώρας ήταν στο απόγειό της το **1997**, εξωτερικοί παράγοντες μεταξύ των οποίων και η κρίση της ρωσικής αγοράς, είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση του ΑΕΠ της Εσθονίας κατά **1,1%** το **1999**. Το ποσοστό ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας το **2000** έφτασε το **6%**, αύξηση που συνεχίστηκε και το **2001** ως αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής προσέγγισης με τα κράτη μέλη της Ε.Ε.

Εξαγωγίμα προϊόντα της χώρας είναι οι μηχανικές και ηλεκτρικές συσκευές, τα ξύλινα προϊόντα και τα υφάσματα.

Ο τουρισμός και οι εμπορικές μεταφορές αποτελούν σημαντικό παράγοντα των οικονομικών επιχειρήσεων της Εσθονίας. Η Φινλανδία και η Σουηδία είναι οι χώρες που κυρίως συνεργάζονται με την Εσθονία στους τομείς των επιχειρήσεων, επενδύσεων και τουρισμού.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Εσθονίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Υπογραφή της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Ιούνιος 1995
Έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Φεβρουάριος 1998
Αίτηση της Εσθονίας για ένταξη στην Ε.Ε.	Νοέμβριος 1995
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Εσθονίας στην Ε.Ε.	Μάρτιος 1998
Σύσταση Ε.Ε. για τις διαπραγματεύσεις με την Εσθονία	Οκτώβριος 2002
Συζήτηση της έκθεσης της Εσθονίας για την ένταξή της στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 2002
Σύνοδος Κορυφής και απόφαση για την ένταξη της Εσθονίας	Δεκέμβριος 2002
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας ένταξης της Εσθονίας στην Ε.Ε.	Απρίλιος 2003
Δημοψήφισμα για την προσχώρηση της Εσθονίας	14 Σεπτεμβρίου 2003 , ποσοστό 66,83 % υπέρ της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε.
Προσχώρηση της Εσθονίας στην Ε.Ε.:	1η Μαΐου 2004
Συμμετοχή της Εσθονίας στις ευρωεκλογές ως πλήρες μέλος της Ε.Ε.	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Εσθονίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις **13 Δεκεμβρίου του 2002**, το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. την **1η Μαΐου 2004**.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος 2003), η Εσθονία έχει επιτύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής και αναμένεται να είναι σε θέση να εφαρμόσει το κεκτημένο, έως την ημερομηνία της προσχώρησης, σε ότι αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, τον τραπεζικό τομέα και τις επενδυτικές υπηρεσίες, τις μεταφορές, τη φορολογία, την οικονομική και νομοματική ένωση, το εργατικό δίκαιο, την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και τη δημόσια υγεία.

Στον τομέα της οικονομίας, οι μακροοικονομικές επιδόσεις της Εσθονίας παρέμειναν σταθερές, παρά την χαμηλή εξωτερική ζήτηση, αλλά το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε σημαντικά. Οι αρχές συνέχισαν σταθερά τις μεταρρυθμίσεις, ιδίως στους τομείς του συνταξιοδοτικού συστήματος και της οικονομικής εποπτείας. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας ακολουθούνται ενεργές πολιτικές στον τομέα της αγοράς εργασίας και η πρόοδος που έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα κρίνεται ικανοποιητική.

Όσον αφορά τη συνολική διοικητική και δικαστική ικανότητα, έχουν σε μεγάλο βαθμό δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του κεκτημένου από τη δημόσια διοίκηση και το δικαστικό σύστημα της Εσθονίας, αλλά υπάρχει περιθώριο για βελτιώσεις. Στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, πρέπει να αντιμετωπιστούν ορισμένες αδυναμίες σε σχέση με τις προϋποθέσεις πρόσληψης και τη δομή της σταδιοδρομίας των υπαλλήλων και να βελτιωθεί ο συντονισμός σε ολόκληρο το φάσμα της δημόσιας διοίκησης. Απομένουν ορισμένες μεταρρυθμίσεις στο δικαστικό σύστημα, οι οποίες εν μέρει θα αποτελέσουν απόρροια του νέου κώδικα ποινικής δικονομίας που αναμένεται να τεθεί σε ισχύ τον Ιούλιο του 2004.

Η Εσθονία πρέπει να συνεχίσει να βελτιώνει την αποτελεσματικότητα των μέτρων της για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στους τομείς της γεωργίας, της κοινωνίας της πληροφορίας, της καταπολέμησης της

νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της προστασίας της πνευματικής και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, απαιτούνται εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας.

Τέλος, η Εσθονία πρέπει να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση τριών θεμάτων καθοριστικής σημασίας σε δυο κεφάλαια του κεκτημένου για να είναι έτοιμη μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης. Πρόκειται για την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, κυρίως την αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων σε συγκεκριμένους τομείς, περιλαμβανομένου του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και το εργατικό δίκαιο και την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης.

2. ΚΥΠΡΟΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία :	Κυπριακή Δημοκρατία
Έκταση :	9.251 τ.χλμ.
Πρωτεύουσα :	Λευκωσία
Πληθυσμός(2002) :	797.800 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα :	Ελληνική, Τουρκική
Εθνικό Νόμισμα :	Κυπριακή λίρα
Πολίτευμα :	Προεδρική Δημοκρατία
Θρήσκευμα :	Χριστιανοί Ορθόδοξοι (κυρίως), Μουσουλμάνοι, άλλοι (Ρωμαιοκαθολικοί, Αρμένιοι, Μαρωνίτες, κ.ά.)
Σύνθεση πληθυσμού :	Ελληνοκύπριοι 84,1%, Τουρκοκύπριοι 11,7%, άλλοι 4,2%
Βασικές Εθνικές Επέτειοι :	1η Οκτωβρίου (1960), Ημέρα Ανεξαρτησίας από τη Μεγάλη Βρετανία
ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002) :	15.000 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ(2002) :	Υπηρεσίες 75,6%, βιομηχανία 12,7%, κατασκευές 7,4 %, γεωργία 4,3%
Ρυθμός ανάπτυξης(Α Τρίμηνο 2003):	2,4%
Ενεργός Πληθυσμός(2002) :	70,9% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002) :	Υπηρεσίες 71,6%, βιομηχανία 13,3%, κατασκευές 9,9 %, γεωργία 5,3%
Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002) :	Εισαγωγές: 55,8% - Εξαγωγές: 48%
Δείκτης Ανεργίας (2005) :	4,0%
Δείκτης Πληθωρισμού(Ιούλιος 2005):	2,4%
Δείκτης Μετανάστευσης (2001) :	4,1%
Χρήστες Internet (2000) :	120.000 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η Κύπρος βρισκόταν υπό βρετανική κυριαρχία από το **1878** έως την ανεξαρτησία της, το **1960**. Το Σύνταγμα του **1960** προέβλεπε την κατανομή της εξουσίας μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Τέσσερα χρόνια αργότερα, το **1964**, λόγω των αναταραχών που προκλήθηκαν μεταξύ των δύο κοινοτήτων, εγκαταστάθηκε στο νησί Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών (**UNFICYP**). Το **1974**, με αφορμή το στρατιωτικό πραξικόπημα για την ανατροπή του Προέδρου της Κύπρου Μακαρίου, η Τουρκία με στρατιωτικές επιχειρήσεις έθεσε υπό την κατοχή της το ένα τρίτο του νησιού (το βόρειο τμήμα της Κύπρου). Ανακωχή επιτεύχθηκε τον Ιούλιο του ίδιου έτους με τη συμβολή του ΟΗΕ. Το **1975**, το νησί χωρίστηκε σε δύο τμήματα τα όρια των οποίων ορίζει η "πράσινη γραμμή", που βρίσκεται υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ. Το βόρειο τμήμα της Κύπρου, το οποίο κατέχουν οι Τουρκοκύπριοι, έχει ξεχωριστό Σύνταγμα, που ορίζει την άμεση εκλογή Προέδρου και Νομοθετικής Βουλής. Το **1983**, οι Τουρκοκύπριοι ανακήρυξαν την ανεξαρτησία τους αποκαλώντας το κατεχόμενο τμήμα της Βορείου Κύπρου "Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου", την οποία αναγνωρίζει επίσημα μόνο η Τουρκία. Έκτοτε, καταβάλλονται προσπάθειες υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών για την επίτευξη δίκαιης, βιώσιμης και λειτουργικής επίλυσης του κυπριακού προβλήματος, με τελευταία την υποβολή του αποκαλούμενου "Σχεδίου Ανάν".

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του **1960**, η Κυπριακή Δημοκρατία αποτελεί ανεξάρτητη και κυρίαρχη δημοκρατία, με προεδρικό σύστημα διακυβέρνησης. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος ορίζει και το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο Πρόεδρος εκλέγεται με καθολική και άμεση ψηφοφορία για περίοδο πέντε ετών. Η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, αποτελούμενη από ογδόντα μέλη τα οποία εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία και έχουν πενταετή θητεία.

Μετά την αποχώρηση των Τουρκοκυπρίων από τα κρατικά όργανα (1963), η Βουλή των Αντιπροσώπων αποτελείται μόνο από Ελληνοκύπριους βουλευτές. Οι εικοσιτέσσερις θέσεις που προορίζονται για τους Τουρκοκύπριους βουλευτές παραμένουν κενές από το 1963.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η Κύπρος, το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου μετά τη Σικελία και τη Σαρδηνία, έχει ιστορία 9,000 ετών. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, στο νότιο-ανατολικό άκρο της Μεσογείου, στο σταυροδρόμι μεταξύ τριών ηπείρων, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής, έχει επηρεαστεί από ένα κράμα πολιτισμών με κυρίαρχο τον ελληνικό. Η ελληνική γλώσσα και ο πολιτισμός επικράτησαν δια μέσου των αιώνων, παρόλο που η Κύπρος περιήλθε υπό την κυβέρνηση διαδοχικών ξένων δυνάμεων, κυρίως των Φράγκων, των Ενετών, των Οθωμανών και των Βρετανών. Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, στην Κύπρο γεννήθηκε η Αφροδίτη, θεά της ομορφιάς και του έρωτα. Η Κύπρος διαθέτει αξιόλογα αρχαία μνημεία, ενώ πολλές παραδοσιακές της εκδηλώσεις έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η Κύπρος χαρακτηρίζεται από υψηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, οικονομική σταθερότητα και ικανοποιητικό επίπεδο απασχόλησης. Τα τελευταία πέντε χρόνια, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης ήταν περίπου 3,8%, ενώ ο πληθωρισμός και η ανεργία ανέρχονταν μόλις στο 2,8% και 3,3% την ίδια χρονική περίοδο. Αξιοσημείωτο δε είναι το γεγονός ότι το βιοτικό της επίπεδο είναι υψηλότερο ακόμη και από ορισμένες χώρες της Ε.Ε..

Η Κύπρος είναι σήμερα σημαντικός τουριστικός προορισμός, κέντρο παροχής υπηρεσιών, κυρίως τραπεζικών και ναυτιλιακών, και τηλεπικοινωνιακός κόμβος. Ο τομέας των υπηρεσιών (τουρισμός, μεταφορές, επικοινωνίες, εμπόριο, τραπεζικές εργασίες, ασφάλειες, κτηματομεσιτικές εργασίες, νομικές υπηρεσίες, δημόσια διοίκηση) αποτελεί τον σημαντικότερο

τομέα της οικονομίας της χώρας, αντιπροσωπεύοντας το **77%** του ΑΕΠ και απασχολώντας το **71%** του οικονομικά ενεργά πληθυσμού.

Ιδιαίτερα αναπτυγμένος είναι ο τουριστικός τομέας, ο οποίος συνεισφέρει το **9,4%** του ΑΕΠ της χώρας και απασχολεί το **11%** του εργατικού δυναμικού.

Η Κύπρος έχει, επίσης, καταστεί σημαντικό ναυτιλιακό κέντρο και, με βάση τον αριθμό των πλοίων που φέρουν τη σημαία της, κατέχει την έκτη θέση παγκοσμίως ως ναυτιλιακή δύναμη. Εξάλλου, η κεντρική γεωγραφική θέση του νησιού, η παροχή ευρέως φάσματος επαγγελματικών υπηρεσιών, η προηγμένη υποδομή μεταφορών και τηλεπικοινωνιών και η ευρεία γνώση της αγγλικής γλώσσας είναι μερικοί από τους παράγοντες που έχουν συμβάλει ουσιαστικά στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Ο βιομηχανικός τομέας, ο οποίος αντιπροσωπεύει το **12,4%** του ΑΕΠ και απασχολεί το **14%** του εργατικού δυναμικού, είναι αρκετά αναπτυγμένος. Σημαντικότεροι βιομηχανικοί κλάδοι είναι τα τρόφιμα, τα ποτά, ο καπνός, η υφαντουργία, τα είδη ένδυσης και υπόδησης, τα μεταλλικά, χημικά και πλαστικά προϊόντα.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ι. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Υπογραφή Συμφωνίας Σύνδεσης με την Ε.Ο.Κ.	Δεκέμβριος 1972
Έναρξη ισχύος Συμφωνίας Σύνδεσης της Κύπρου	Ιούνιος 1973
Υποβολή αίτησης της Κύπρου για ένταξη στην Ε.Ε.	Ιούλιος 1990
Θετική γνωμοδότηση Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αίτηση ένταξης της Κύπρου	Ιούνιος 1993
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.	Μάρτιος 1998
Έγκριση της έκθεσης προόδου για την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 2002

Απόφαση για ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης	Δεκέμβριος 2002
Υπογραφή της συνθήκης ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε.	Απρίλιος 2003
Προσχώρηση της Κύπρου στην Ε.Ε.	1η Μαΐου 2004
Συμμετοχή της Κύπρου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία των ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις 13 Δεκεμβρίου του 2002, το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. την 1η Μαΐου 2004.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος 2003), η Κύπρος έχει επιτύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής και αναμένεται να είναι σε θέση να εφαρμόσει το κεκτημένο, έως την ημερομηνία προσχώρησης, σε ό,τι αφορά την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, υπηρεσιών και εμπορευμάτων όπου η ευθυγράμμιση έχει ολοκληρωθεί και η διοικητική ικανότητα έχει εδραιωθεί, τον τραπεζικό τομέα και τις επενδυτικές υπηρεσίες, τον ασφαλιστικό τομέα, τις μεταφορές, τη φορολογία, το εργατικό δυναμικό, την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και τη δημόσια υγεία. Στον τομέα της οικονομίας, οι ρυθμοί ανάπτυξης της Κύπρου παρουσίασαν επιβράδυνση το 2002 - αν και παραμένουν ικανοποιητικοί ενώ ο πληθωρισμός, το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών και το γενικό έλλειμμα σημείωσαν αύξηση. Όσον αφορά τους τομείς στους οποίους η έκθεση του περασμένου έτους πρότεινε βελτιώσεις, έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος αλλά απομένουν να αντιμετωπιστούν ορισμένες προκλήσεις. Η απελευθέρωση των υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών, ενέργειας, αεροπορικών μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών έως το 2003 έχει εφαρμοστεί σε ορισμένους τομείς, αλλά θα πρέπει να αρχίσει να εφαρμόζεται στην πράξη και σε άλλους. Η

διαδικασία δημοσιονομικής εξυγίανσης απέκλινε σημαντικά από τους στόχους της και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε. Πρόοδος σημειώθηκε σε σχέση με την οικονομική εποικτεία, αλλά απαιτούνται περαιτέρω βελτιώσεις. Όσον αφορά τη συνολική διοικητική και δικαστική ικανότητα, έχουν δημιουργηθεί σε σημαντικό βαθμό οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου από την κυπριακή δημόσια διοίκηση και από την κυπριακή δικαιοσύνη αλλά υπάρχει περιθώριο για περαιτέρω βελτιώσεις.

Στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, πρέπει να ενισχυθεί ο αμερόληπτος χαρακτήρας των δημοσίων υπηρεσιών και να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες που εντοπίζονται σε αρκετούς φορείς που εφαρμόζουν το κεκτημένο, σε σχέση με την κατάρτιση και το προσωπικό. Στον τομέα της δικαιοσύνης, πρέπει να μειωθεί η διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή του κεκτημένου. Τέλος, θα πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς βάσει ολοκληρωμένης πολιτικής καταπολέμησης της διαφθοράς, η οποία μεταξύ άλλων να ρυθμίζει και τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων. Εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας απαιτούνται στους τομείς της προστασίας της πνευματικής και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών και των μεταφορών.

Τέλος, η Κύπρος πρέπει να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση τριών θεμάτων καθοριστικής σημασίας σε δυο κεφάλαια του κεκτημένου για να είναι έτοιμη μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης. Πρόκειται για τον τομέα της γεωργίας, και, ιδίως, την προετοιμασία της Κύπρου για τη σύσταση του οργανισμού πληρωμών και για την εφαρμογή μηχανισμών εμπορίου γεωργικών προϊόντων, καθώς και τον τομέα πολιτικής μεταφορών, κυρίως όσον αφορά την ασφάλεια των θαλάσσιων μεταφορών.

3. ΛΕΤΟΝΙΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία:	Δημοκρατία της Λετονίας
Έκταση:	64.589 τ.χλμ.
Πρωτεύουσα:	Ρίγα
Πληθυσμός (2000) :	2.424.000 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα:	Λεττονική
Εθνικό Νόμισμα:	Λατ
Πολίτευμα:	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
Θρήσκευμα:	Χριστιανοί
Σύνθεση πληθυσμού:	Λετονοί 77,6% , άλλες εθνικότητες 22,4%
Βασικές Εθνικές Επέτειοι:	18 Νοεμβρίου (1918), Ημέρα Ανεξαρτησίας από τη Σοβιετική Ρωσία, 21 Αυγούστου (1991), Ημέρα Ανεξαρτησίας από τη Σοβιετική Ένωση
ΑΕΠ ανά κάτοικο(2002) :	3.800 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ (2002) :	Υπηρεσίες 70,6% , βιομηχανία 18,7% , κατασκευές 6,1% , γεωργία 4,7%
Ρυθμός ανάπτυξης (Α' Τρίμηνο 2003) :	8,8%
Ενεργός Πληθυσμός (2002) :	69,8% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού(2002) :	Υπηρεσίες 59,1% , βιομηχανία 19,3% , γεωργία 15,3% , κατασκευές 6,2%
Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002) :	Εξαγωγές: 60,4% - Εισαγωγές: 53%
Δείκτης Ανεργίας (2005) :	9,7%
Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2005) :	4,7%
Δείκτης Μετανάστευσης (2002) :	-0,8%
Χρήστες Internet (2001) :	169.680 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Έχοντας σχεδόν κοινή ιστορία με τις γειτονικές χώρες της Βαλτικής, η Λεττονία, υπήρξε ανέκαθεν η γέφυρα που ένωνε τη δυτική Ευρώπη με τη Ρωσία, γεγονός που την έκανε ιδιαίτερα ευάλωτη σε εισβολείς και κατακτήσεις. Στο τέλος του 18ου αιώνα και ενώ όλα τα εδάφη της Λεττονίας ανήκαν στη Ρωσία, η χώρα γνώρισε μια περίοδο αναγέννησης και ξεκίνησε να διεκδικεί παρόμοια δικαιώματα με αυτά που είχαν ήδη άλλες χώρες.

Το Νοέμβριο του 1918 η Λεττονία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου κατακτήθηκε από τη Γερμανία, ενώ το 1944 ανακαταλήφθηκε από τη Σοβιετική Ένωση. Με την κατάρρευση του ρωσικού καθεστώτος το 1991, η χώρα επανέκτησε την ανεξαρτησία της. Η Λεττονία έχει κοινούς γλωσσικούς δεσμούς με τη Λιθουανία (στο νότο) και ιστορικούς δεσμούς με την Εσθονία (στο βορρά).

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το πολίτευμα της Λεττονίας είναι η Κοινοβουλευτική Δημοκρατία όπου η νομοθετική εξουσία ασκείται, μετά από εθνικές εκλογές, από το εκατονταμελές Κοινοβούλιο, η θητεία του οποίου είναι τετραετής. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από το Κοινοβούλιο με 4ετή θητεία και είναι εκείνος που ορίζει τον Πρωθυπουργό της χώρας.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η λεττονική γλώσσα είναι μία από τις αρχαιότερες της Ευρώπης και έχει συγγένεια με τη σανσκριτική και την αρχαία ινδική γλώσσα. Οι πολιτιστικές και καλλιτεχνικές παραδόσεις της Λεττονίας έχουν ιστορία αιώνων. Αξίζει να σημειωθεί ότι πάνω από 1,4 εκατ. παραδοσιακά λαϊκά τραγούδια, τα λεγόμενα '**daina**,' έχουν καταγραφεί, τα οποία αναφέρονται στα ήθη και τα έθιμα των αρχαίων Λετονών.

Η πολιτιστική ζωή της χώρας θεωρείται από τις πλουσιότερες και πιο ποικιλόμορφες. Στους δρόμους της πρωτεύουσας Ρίγα συναντά κανείς κτίρια εξαιρετικής αρχιτεκτονικής, ενώ την έκταση της χώρας με τα **12.310** ποτάμια

και τις **3.000** λίμνες στολίζουν μεσαιωνικές πόλεις και κάστρα από διαφορετικές ιστορικές εποχές.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η Λεττονία ήταν για αιώνες κυρίως χώρα αγροτική, αλλά και με καλές επιδόσεις τόσο στην αλιεία όσο και στη δασοπονία που βιομηχανοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό κατά τη σοβιετική περίοδο. Παράλληλα η χώρα είχε να αντιμετωπίσει τη μεγάλη εισροή ξένων εργατών, κυρίως Ρώσων.

Μετά την κατάρρευση του Κομμουνισμού, στη χώρα έγιναν ριζικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να γίνει η μετάβαση στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς. Οι Λετνοί προάγουν το στοιχείο του υψηλού μορφωτικού επιπέδου, του υψηλού επιπέδου εξειδίκευσης και προσαρμοστικότητας του εργατικού δυναμικού της χώρας, ενώ την ίδια στιγμή η ηγεσία της χώρας προσπαθεί να προσελκύσει ξένες επενδύσεις μέσω πολλαπλών κινήτρων. Οι μεταφορές και επικοινωνίες στη χώρα, καθώς και η επεξεργασία ξύλου και τροφίμων είναι οι τομείς που έχουν προσελκύσει τον κύριο όγκο των ξένων επενδύσεων.

Βασικά κτηνοτροφικά προϊόντα είναι το κρέας και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, ενώ τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα είναι το κριθάρι, οι πατάτες και η σίκαλη. Τέλος, η βιομηχανία, βασικός τομέας της οικονομίας της χώρας, περιλαμβάνει την κατασκευή ηλεκτρονικών και οικιακών συσκευών, λεωφορείων και σιδηροδρομικών οχημάτων.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Λετονίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Υπογραφή Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Ιούνιος 1995
Έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Φεβρουάριος 1998
Υποβολή αίτησης της Λετονίας για ένταξη στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 1995
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Λετονίας στην Ε.Ε.	Φεβρουάριος 2000
Σύσταση Ε.Ε. για τις διαπραγματεύσεις με την Λετονία	Οκτώβριος 2002
Συζήτηση της έκθεσης της Λετονίας για την ένταξή της στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 2002
Σύνοδος Κορυφής και απόφαση για την ένταξη της Λετονίας	Δεκέμβριος 2002
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας ένταξης της Λετονίας στην Ε.Ε.	Απρίλιος 2003
Δημοψήφισμα για την προσχώρηση της Λετονίας	20 Σεπτεμβρίου 2003, ποσοστό 70 % υπέρ της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε.
Προσχώρηση της Λετονίας στην Ε.Ε.	1η Μαΐου 2004
Συμμετοχή της Λετονίας στις ευρωεκλογές ως πλήρες μέλος της Ε.Ε.	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Λετονίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, στις 13 Δεκεμβρίου του 2002 το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την 1η Μαΐου 2004. Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος 2003), η Λεττονία έχει επιτύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής και αναμένεται να είναι σε θέση να εφαρμόσει το κεκτημένο, έως την ημερομηνία προσχώρησης, σε ότι αφορά την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, υπηρεσιών και εμπορευμάτων όπου η ευθυγράμμιση έχει ολοκληρωθεί και η διοικητική ικανότητα έχει εδραιωθεί, τον τραπεζικό τομέα

και τις επενδυτικές υπηρεσίες, τον ασφαλιστικό τομέα, τις μεταφορές, τη φορολογία, το εργατικό δυναμικό, την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και τη δημόσια υγεία. Η οικονομική δραστηριότητα στη Λεττονία δεν εμφανίζει κάμψη και οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις συνεχίζονται. Θετικές εξελίξεις καταγράφηκαν σε σχέση με τις ενεργές πολιτικές της αγοράς εργασίας, παρατηρούνται όμως ακόμη αρκετές διαρθρωτικές ακαμψίες. Γενικά, έχουν δημιουργηθεί οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, αλλά το ισχύον περιβάλλον για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων παραμένει προβληματικό από ορισμένες απόψεις. Πρόοδος έχει σημειωθεί όσον αφορά τη βελτίωση της διοικητικής και της δικαστικής ικανότητας σε σχέση με την επιχειρηματική κοινότητα.

Στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, είναι σημαντικό να εναρμονιστεί η διαχείριση των δημοσίων υπηρεσιών βάσει της εφαρμογής διαφανών κανόνων και πρακτικών σε ζητήματα προσωπικού. Η μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος πρέπει να γίνει με ιδιαίτερη προσοχή ενώ είναι άμεση η ανάγκη θέσπισης νέου νόμου περί της δικαστικής εξουσίας. Η καταπολέμηση της διαφθοράς πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί προτεραιότητα. Συγκεκριμένα, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την ολοκλήρωση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου και για την εδραίωση της νέας υπηρεσίας για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Στον τομέα της γεωργίας και ειδικότερα σε ότι αφορά τους μηχανισμούς συναλλαγών και τις κοινές οργανώσεις αγοράς για τη ζάχαρη, το κρασί και το βόειο κρέας, το σύστημα κτηνιατρικού ελέγχου, τα ζωικά υποπροϊόντα στον κτηνιατρικό τομέα και τα μέτρα ελέγχου των ανώτατων ορίων καταλοίπων για τα παρασιτοκτόνα στον φυτοϋγειονομικό τομέα, απαιτούνται εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας. Το ίδιο ισχύει και για την μείωση της βιομηχανικής μόλυνσης και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την προστασία της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Η Λεττονία πρέπει να αναλάβει άμεση και αποφασιστική δράση σε πέντε τομείς που προκαλούν έντονο προβληματισμό σε τέσσερα κεφάλαια του κεκτημένου, προκειμένου να έχει ολοκληρώσει τις προετοιμασίες της έως την ημερομηνία προσχώρησης. Οι τομείς αυτοί αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, και συγκεκριμένα τις προετοιμασίες της Λεττονίας για την εφαρμογή του γενικού συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης των προσόντων και για την αμοιβαία αναγνώριση της κατάρτισης κατά την άσκηση συγκεκριμένων επαγγελμάτων, περιλαμβανομένων των επαγγελμάτων υγείας. Στο κεφάλαιο της γεωργίας, αφορά τον τομέα των μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών και των ζωικών υποπροϊόντων. Στο κεφάλαιο της φορολογίας, αφορά τη διοικητική συνεργασία και την αμοιβαία συνδρομή στον τομέα του ΦΠΑ, και συγκεκριμένα το σύστημα διασύνδεσης. Τέλος, αφορά τη διοικητική και επιχειρησιακή ικανότητα στο κεφάλαιο της τελωνειακής ένωσης, σε σχέση με ορισμένα συστήματα τεχνολογίας των πληροφοριών.

4. ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία:	Δημοκρατία της Λιθουανίας
Έκταση:	65.300 τ.χλμ.
Πρωτεύουσα:	Βίλνιους
Πληθυσμός (2000) :	3.699.000 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα:	Λιθουανική
Εθνικό Νόμισμα:	Λίτας
Πολίτευμα:	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
Θρήσκευμα:	Κυρίως Ρωμαιοκαθολικοί
Σύνθεση πληθυσμού:	Λιθουανοί 80% , Πολωνοί 11% , Ρώσοι 7% , άλλες εθνικότητες 2,1%
Βασικές Εθνικές Επέτειοι:	16 Φεβρουαρίου 1918 , Ημέρα Ανεξαρτησίας από Γερμανία, Αυστρία, Πρωσία, Ρωσία, 11 Μαρτίου 1990 , Ανεξαρτησία από Σοβιετική Ένωση
ΑΕΠ ανά κάτοικο (2002) :	4.200 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ (2002) :	Υπηρεσίες 62,2% , βιομηχανία 24,3% , γεωργία 7,1% , κατασκευές 6,5%
Ρυθμός ανάπτυξης (Α Τρίμηνο 2003):	9,4%
Ενεργός Πληθυσμός (2002) :	69,8% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002) :	Υπηρεσίες 54% βιομηχανία 20% , γεωργία 18,6% , κατασκευές 7,3%
Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002) :	Εξαγωγές: 48,4% - Εισαγωγές: 44,5%
Δείκτης Ανεργίας (2005) :	10,6%
Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2005) :	2,9%
Δείκτης Μετανάστευσης (2002) :	-0,6%
Χρήστες Internet (2001) :	258.930 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Το όνομα Λιθουανία πρωτοεμφανίστηκε στην ιστορία το **1009** μ.Χ. Ως ανεξάρτητο κράτος το Μεγάλο Δουκάτο της Λιθουανίας ιδρύθηκε στα μέσα του **13ου** αιώνα. Είχε πάντα στενές σχέσεις με την Πολωνία, ενώ στα τέλη του **18ου** αιώνα προσαρτήθηκε στη Ρωσία.

Το μοντέρνο λιθουανικό κράτος ιδρύθηκε το **1918**. Στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (**1941-44**) κατακτήθηκε από τη Γερμανία, όμως μετά το τέλος του πολέμου και για τον επόμενο μισό αιώνα περίπου αποτελούσε μέρος της Σοβιετικής Ένωσης. Το αίτημα για ανεξαρτησία ενισχύθηκε κατά την περίοδο της "γκλάσνοστ". Το **1990** η Λιθουανία κήρυξε εκ νέου την ανεξαρτησία της.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από το Κοινοβούλιο, τα μέλη του οποίου έχουν **4**ετή θητεία. Εβδομήντα ένας από τους εκατόν σαράντα ένα βουλευτές εκλέγονται απ' ευθείας από το εκλογικό σώμα, ενώ οι υπόλοιποι με αναλογική εκπροσώπηση. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της χώρας ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας με τη σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου ορίζει ή αναιρεί τον Πρωθυπουργό, ο οποίος ασκεί την εκτελεστική εξουσία.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η πλούσια ιστορία της πρωτεύουσας Βίλνιους, που είναι η μεγαλύτερη και πιο όμορφη πόλη της χώρας, αναδεικνύεται μέσω των αρχιτεκτονικών ιδιομορφιών που υπάρχουν στην πόλη, όπως τα κτίρια και τα μνημεία γοτθικού ρυθμού που συνδυάζονται αρμονικά με άλλα αναγεννησιακού, μπαρόκ και κλασσικού ρυθμού. Το Βίλνιους αποτελεί το κέντρο της πολιτικής, οικονομικής, και ιδιαίτερα της πολιτιστικής ζωής των Λιθουανών. Επτά επαγγελματικά θέατρα, αρκετές συμφωνικές ορχήστρες, ορχήστρες δωματίου και κουαρτέτα προσδιορίζουν την ταυτότητα ενός λαού που διακρίνεται από σεβασμό και αγάπη για την τέχνη. Αυτό όμως που κάνει το Βίλνιους ξεχωριστό είναι το συγκρότημα από αρχαία κάστρα που χτίστηκαν μεταξύ **14ου** και **16ου** αιώνα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Με την αποκατάσταση της δημοκρατίας η Λιθουανία ξεκίνησε μια σειρά μεταρρυθμίσεων με βάση τις αρχές της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Η

αρχική περίοδος ήταν ιδιαίτερα δύσκολη, καθώς η απελευθέρωση των τιμών εκτόξευσε τον πληθωρισμό και αύξησε την ανεργία, κυρίως από τη στιγμή που το κράτος έπαψε να υποστηρίζει τις προβληματικές επιχειρήσεις. Μεταξύ **1991-92** η κυβέρνηση της χώρας προχώρησε σε εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις επιχειρήσεων, που ήταν ο θεμέλιος λίθος για την ανάπτυξη μικρών, μεσαίων και αγροτικών επιχειρήσεων.

Επίσης, για το εμπόριο με ξένες αγορές, ήταν το ίδιο δύσκολη η μετάβαση από το σύστημα απόλυτης εξάρτησης από τη Ρωσία και τις πρώην Σοβιετικές χώρες σε μια πιο ισορροπημένη σχέση μεταξύ Δύσης και Ανατολής. Σήμερα η Ε.Ε. είναι ο κύριος συνέταιρος της Λιθουανίας στο τομέα των συναλλαγών.

Παραδοσιακά η Λιθουανία είχε αρκετά ανεπτυγμένο τομέα παραγωγής τροφίμων. Σήμερα το **16,5%** του εργατικού δυναμικού της χώρας απασχολείται στη γεωργία, το κυνήγι και τη δασοπονία και το **1/3** του πλούτου της χώρας προέρχεται από τα δάση.

Η επεξεργασία και η διανομή πετρελαίου είναι επίσης πολύ σημαντικός τομέας της οικονομίας της χώρας. Άλλοι τομείς με έντονη οικονομική δραστηριοποίηση είναι η παραγωγή και κατασκευή υφασμάτων και χημικών, μηχανημάτων και εργαλείων, συσκευών ραδιοφώνων και τηλεοράσεων, φυγείων και ποδηλάτων.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Λιθουανίας στην Ευρωπαϊκή

Ένωση

Υπογραφή της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Ιούνιος 1995
Έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Φεβρουάριος 1998
Υποβολή αίτησης της Λιθουανίας για ένταξη στην Ε.Ε.	Δεκέμβριος 1995
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την	Φεβρουάριος 2000

ένταξη της Λιθουανίας στην Ε.Ε.	
Σύσταση Ε.Ε. για τις διαπραγματεύσεις με την Λιθουανία	Οκτώβριος 2002
Συζήτηση της έκθεσης της Λιθουανίας για την ένταξή της στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 2002
Σύννοδος Κορυφής και απόφαση για την ένταξη της Λιθουανίας	Δεκέμβριος 2002
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας ένταξης της Λιθουανίας στην Ε.Ε.	Απρίλιος 2003
Δημοψήφισμα για την προσχώρηση της Λιθουανίας	10-11 Μαΐου 2003 , ποσοστό 91,04% υπέρ της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε.
Προσχώρηση της Λιθουανίας στην Ε.Ε.:	1η Μαΐου 2004
Συμμετοχή της Λιθουανίας στις ευρωεκλογές ως πλήρες μέλος της Ε.Ε.	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Λιθουανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις **13 Δεκεμβρίου του 2002** το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. την **1η Μαΐου 2004**.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος **2003**), οι μακροοικονομικές επιδόσεις της Λιθουανίας εξακολούθησαν να είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικές κατά τη διάρκεια του **2002** παρά τη μείωση των ρυθμών ανάπτυξης στην Ε.Ε. Οι αρχές εφάρμοσαν με αμείωτο ρυθμό την πολιτική των μεταρρυθμίσεων, αλλά απαιτούνται ακόμη προσπάθειες για τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού τομέα και τη δημοσιονομική διαρθρωτική μεταρρύθμιση. Το πρόβλημα της υψηλής και διαρκούς ανεργίας αντιμετωπίζεται μέσω δραστικών πολιτικών της αγοράς εργασίας, η εφαρμογή των οποίων έχει καθοριστική σημασία. Πρόοδος έχει επιτευχθεί όσον αφορά τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού τομέα, ωστόσο, δεν έχει ακόμη επιλυθεί το πρόβλημα του υψηλού ελλείμματος κοινωνικής ασφάλισης. Σημαντικές θεωρούνται και οι μεταρρυθμίσεις στο δικαστικό σύστημα της χώρας, όσον αφορά τη θέσπιση νομοθετικού πλαισίου για τις πτωχεύσεις, την

αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων και την είσοδο στην αγορά. Ο τομέας της δημόσιας διοίκησης χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, κυρίως αναφορικά με την πρόσληψη και τη συγκράτηση ειδικευμένου και ανειδίκευτου προσωπικού, καθώς και δημοσίων υπαλλήλων και την υλοποίηση του κεκτημένου, μεταξύ άλλων και για τη διαχείριση των Διαρθρωτικών Ταμείων. Ύψιστη προτεραιότητα θα πρέπει να συνεχιστεί να δίνεται στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Αν και έχουν ληφθεί μέτρα ενίσχυσης του νομοθετικού και του θεσμικού πλαισίου, οι προσπάθειες θα πρέπει να συνεχιστούν για την καταπολέμηση της διαφθοράς με συστηματικό και αποτελεσματικό τρόπο και τη διασφάλιση της έγκαιρης πρόληψης.

Όσον αφορά στους τομείς της ελεύθερης διακίνησης αγαθών και προσώπων, του ανταγωνισμού, της ενέργειας και της περιφερειακής πολιτικής, η Λιθουανία έχει σημειώσει μεγάλη πρόοδο συνεχίζοντας τις προσπάθειές της για την εναρμόνισή τους με το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Σύμφωνα με την έκθεση προόδου της Επιτροπής απαιτούνται εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας στους τομείς της γεωργίας, της κοινωνίας της πληροφορίας και της προστασίας της πνευματικής και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Τέλος, η Λιθουανία πρέπει να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων και τον έλεγχο της διαχείρισης των αλιευμάτων και του αλιευτικού στόλου.

5. ΜΑΛΤΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία:	Δημοκρατία της Μάλτας
Έκταση:	316 τ.χλμ.
Πρωτεύουσα:	Βαλέτα
Πληθυσμός (2000) :	394.500 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα:	Μαλτέζικη και Αγγλική
Εθνικό Νόμισμα:	Λίρα Μάλτας
Πολίτευμα:	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
Θρήσκευμα:	Κυρίως Ρωμαιοκαθολικοί
Σύνθεση πληθυσμού:	Μαλτέζοι 99%, άλλοι 1%
Βασικές Εθνικές Επέτειοι:	21 Σεπτεμβρίου (1964), Ημέρα Ανεξαρτησίας
ΑΕΠ ανά κάτοικο (2002) :	10.400 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ (2002) :	Υπηρεσίες 69,2%, βιομηχανία 25%, κατασκευές 3,1%, γεωργία 2,8%
Ρυθμός ανάπτυξης (Α' Τρίμηνο 2003) :	1,9%
Ενεργός Πληθυσμός(2001)	54,2% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2001) :	Υπηρεσίες 66%, βιομηχανία 21,1%, κατασκευές 7,7%, γεωργία 2,2%
Συναλλαγές με Ε.Ε. (2000) :	Εξαγωγές: 41,3% - Εισαγωγές: 63,6%
Δείκτης Ανεργίας (2005) :	8,5%
Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2005):	3,1%
Δείκτης Μετανάστευσης (2000):	8,5%
Χρήστες Internet (2000) :	40.000 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Τρία νησιά απαρτίζουν το κράτος της Μάλτας και αποτελούν το νοτιότερο άκρο της ευρωπαϊκής ηπείρου. Εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης -ανάμεσα στους θαλάσσιους δρόμους μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής- η Μάλτα κατακτήθηκε κατά καιρούς από Φοίνικες, Έλληνες, Ρωμαίους, Άραβες και πιο πρόσφατα από τη Γαλλία και τη Βρετανία. Το 1800 οι Γάλλοι αποχώρησαν εξαιτίας των Βρετανών και λίγα χρόνια αργότερα (το 1814) η Μάλτα έγινε αποικία του αγγλικού στέμματος. Το 1942 ο λαός της Μάλτας τιμήθηκε με τον

Σταυρό του Γεωργίου για την υπεράσπιση της χώρας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Μάλτα παρέμεινε στην κυριαρχία της Βρετανίας μέχρι το **1964**, που η χώρα κατέκτησε την πλήρη ανεξαρτησία της, ενώ το **1974** αποκαταστάθηκε η δημοκρατία.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Τη νομοθετική εξουσία ασκεί το Κοινοβούλιο που απαρτίζεται από εξήντα πέντε μέλη τα οποία εκλέγονται με καθολική ψήφο και έχουν πενταετή θητεία. Το κυβερνών κόμμα μπορεί να καλέσει το εκλογικό σώμα σε εκλογές οποιαδήποτε στιγμή. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της χώρας αρχηγός του κράτους είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος εκλέγεται από το Κοινοβούλιο και έχει πενταετή θητεία. Η κυβέρνηση και ο αρχηγός της, ο Πρωθυπουργός, ασκούν την εκτελεστική εξουσία.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η Μάλτα διαθέτει πλούσια κληρονομιά, που οφείλεται στη μακραίωνη ιστορία της, όπως είναι οι μοναδικοί στον κόσμο μεγαλιθικοί ναοί, οι οποίοι κτίστηκαν πριν από **6000** χρόνια και θεωρούνται τα παλαιότερα πέτρινα οικοδομήματα στον κόσμο. Σύμφωνα με ιστορικούς, στο νησί ναυάγησε, το **60** π.Χ., ένα πλοίο που είχε προορισμό τη Ρώμη και μετέφερε όμηρο τον Απόστολο Παύλο. Από τότε μέχρι σήμερα η ζωή του νησιού είναι βαθιά επηρεασμένη από τον Χριστιανισμό. Περίπου **365** εκκλησίες βρίσκονται στη Μάλτα, την οποία πολλοί χαρακτηρίζουν υπαίθριο μουσείο. Η Μάλτα λόγω του μεσογειακού της κλίματος, αποτελεί δημοφιλή προορισμό διακοπών για χιλιάδες τουρίστες.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ο δημόσιος τομέας είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης στην οικονομία της Μάλτας, ενώ αντιστοίχως ο τουρισμός αποτελεί το μεγαλύτερο εργοδότη του ιδιωτικού τομέα. Ακολουθούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ο ναυπηγό-κατασκευαστικός τομέας, η βιοτεχνία, οι λογιστικές υπηρεσίες, η αλιεία και η

γεωργία. Εργοστάσια κατασκευών περιλαμβάνουν ηλεκτρονικά, υφάσματα, επεξεργασμένα τρόφιμα, ενδύματα, έπιπλα και ξύλινα προϊόντα, προϊόντα καπνού και υλικά οικοδομικών κατασκευών. Η πλειοψηφία των αγροτικών προϊόντων της Μάλτας παράγεται σε μικρές μονάδες και περιλαμβάνουν πατάτες, ντομάτες, πεπόνια, σιτάρι, λεμόνια, πορτοκάλια. Τα ναυπηγεία της Μάλτας ανήκουν στο κράτος και απασχολούν **3.800** περίπου άτομα σε ναυπηγικές και επισκευαστικές εργασίες. Σήμερα περίπου **5.000** άτομα απασχολούνται σε οικονομικές υπηρεσίες που αναπτύχθηκαν κατά την περασμένη δεκαετία. Ο πληθωρισμός της χώρας παραμένει σταθερός και η ανεργία σε χαμηλά επίπεδα.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ι. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Μάλτας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Υπογραφή Συμφωνίας Σύνδεσης με την Ε.Ο.Κ.	Δεκέμβριος 1970
Έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Απρίλιος 1971
Υποβολή αίτησης της Μάλτας για ένταξη στην Ε.Ε.	Ιούλιος 1990
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Μάλτας στην Ε.Ε.	Φεβρουάριος 2000
Σύσταση Ε.Ε. για τις διαπραγματεύσεις με τη Μάλτα	Οκτώβριος 2002
Συζήτηση της έκθεσης της Μάλτας για την ένταξή της στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 2002
Σύνοδος Κορυφής και απόφαση για την ένταξη της Μάλτας	Δεκέμβριος 2002
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας ένταξης της Μάλτας στην Ε.Ε.	Απρίλιος 2003
Δημοψήφισμα για την προσχώρηση της Μάλτας	8 Μαρτίου 2003 , Ποσοστό 53,65% υπέρ της ένταξης της χώρας στην ΕΕ
Προσχώρηση της Μάλτας στην Ε.Ε	1η Μαΐου 2004
Συμμετοχή της Μάλτας στις ευρωεκλογές ως πλήρες μέλος της Ε.Ε.	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Μάλτας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις 13 Δεκεμβρίου του 2002, το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. την 1η Μαΐου 2004.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος 2003), η Μάλτα έχει επιτύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής και αναμένεται να είναι σε θέση να εφαρμόσει το κεκτημένο, έως την ημερομηνία προσχώρησης, σε ό,τι αφορά την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, υπηρεσιών και εμπορευμάτων όπου η ευθυγράμμιση έχει ολοκληρωθεί και η διοικητική ικανότητα έχει εδραιωθεί, τον τραπεζικό τομέα και τις επενδυτικές υπηρεσίες, τον ασφαλιστικό τομέα, τις μεταφορές, τη φορολογία, το εργατικό δυναμικό και την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών.

Στον τομέα της οικονομίας, η οικονομική δραστηριότητα στη Μάλτα παρέμεινε μειωμένη, λόγω της χαμηλής εξωτερικής ζήτησης και της ύφεσης του τομέα του τουρισμού. Απαιτούνται πολύ σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να διασφαλιστεί η μεσοπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών. Η αναδιάρθρωση των δημοσίων επιχειρήσεων βρίσκεται σε εξέλιξη, αλλά απαιτείται να εφαρμοστούν πολύ ευρύτερα μέτρα που θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και θα στηρίξουν τη δημοσιονομική εξυγίανση. Το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων παραμένει υψηλό, αν και έχουν ληφθεί αρκετά μέτρα για τη βελτίωση της εποπτείας και τον έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας.

Όσον αφορά τη συνολική διοικητική και δικαστική ικανότητα, υφίστανται σε μεγάλο βαθμό οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του κεκτημένου από τη δημόσια διοίκηση και το σύστημα απονομής δικαιοσύνης, αλλά υπάρχει περιθώριο για βελτιώσεις. Στον τομέα της δημόσιας διοίκησης πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για αύξηση της αποδοτικότητας και της υποχρέωσης λογοδοσίας σε όλο το φάσμα των δημοσίων υπηρεσιών.

Πρέπει επίσης να συνεχιστεί η μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος προκειμένου να μειωθεί περαιτέρω ο αριθμός των εκκρεμουσών δικαστικών υποθέσεων και να βελτιωθεί η λειτουργία των ειρηνοδικείων. Σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς, η Μάλτα πρέπει να υιοθετήσει συνολική στρατηγική, λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις της ομάδας κρατών κατά της διαφθοράς του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας, απαιτούνται στους τομείς της γεωργίας, της προστασίας της πνευματικής και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, της προστασίας του περιβάλλοντος, των τηλεπικοινωνιών και των μεταφορών

Τέλος, η Μάλτα πρέπει να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση ορισμένων θεμάτων καθοριστικής σημασίας σε δυο κεφάλαια του κεκτημένου για να είναι έτοιμη μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης. Πρόκειται για τον τομέα των κρατικών ενισχύσεων στο κεφάλαιο της πολιτικής ανταγωνισμού, στον οποίο η Μάλτα πρέπει να καταβάλει μεγαλύτερες προσπάθειες για την υλοποίηση των δεσμεύσεών της σε σχέση με την αναδιάρθρωση των ναυπηγείων της, καθώς επίσης το κεφάλαιο της γεωργίας, ειδικότερα, την ίδρυση οργανισμού πληρωμών, την εφαρμογή του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου, τους μηχανισμούς εξωτερικού εμπορίου γεωργικών προϊόντων, τις μεταδοτικές σπογγώδεις εγκεφαλοπάθειες και την επεξεργασία των ζωικών αποβλήτων.

6. ΟΥΓΓΑΡΙΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία:	Δημοκρατία της Ουγγαρίας
Έκταση:	93.030 τ.χλμ.
Πρωτεύουσα:	Βουδαπέστη
Πληθυσμός (2000) :	10.198.315 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα:	Ουγγρική
Εθνικό Νόμισμα:	Ουγγρικό Φιορίνι
Πολίτευμα:	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
Θρήσκευμα:	Ρωμαιοκαθολικοί 65% , Καλβινιστές 20% , Λουθηρανοί 4% , Χριστιανοί Ορθόδοξοι 2,7% , Εβραίοι 1% , άλλα θρησκευόμενα 7,3%
Σύνθεση πληθυσμού:	Ούγγροι 96,6% . 13 επίσημα αναγνωρισμένες μειονότητες: Γερμανοί, Ρομ, Κροάτες, Σλοβάκοι, Ρουμάνοι, και άλλοι
Βασικές Εθνικές Επέτειοι:	20 Αυγούστου, ημέρα του Αγ. Στεφάνου (ιδρυτής του κράτους), 15 Μαρτίου, ημέρα επανάστασης (1848), 23 Οκτωβρίου, αντισοβιετική επανάσταση (1956) και μετονομασία της χώρας σε Δημοκρατία της Ουγγαρίας (1989)
ΑΕΠ ανά κάτοικο (2002) :	6.900 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ (2000) :	Υπηρεσίες 62,4% , βιομηχανία 28,7% , κατασκευές 4,6% , γεωργία 4,3%
Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003) :	2,7%
Ενεργός Πληθυσμός (2002)	59,9% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2001) :	Υπηρεσίες 59,4% , βιομηχανία 27,3% , κατασκευές 7,2% , γεωργία 6,1%
Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002) :	Εξαγωγές: 75,1% - Εισαγωγές: 56,3 %
Δείκτης Ανεργίας (2005) :	5,9%
Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2005) :	4,6%
Δείκτης Μετανάστευσης (2002) :	0,3%
Χρήστες Internet (2000) :	715.000 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Οι Μαγυάροι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή των Καρπαθίων στο τέλος του 9^{ου} αιώνα. Το βασίλειο της Ουγγαρίας γεννήθηκε επίσημα τον 11ο αιώνα, όταν ο Μαγυάρος πρίγκιπας Στίβεν στέφθηκε "Χριστιανός Βασιλιάς" Στίβεν ο 1ος με κορώνα που είχε σταλεί απ' ευθείας από τον Πάπα.

Τον 16ο αιώνα οι Οθωμανοί Τούρκοι επιβλήθηκαν του συγγρικού στρατού σηματοδοτώντας το τέλος της μέχρι τότε ακμάζουσας και ανεξάρτητης Ουγγαρίας. Οι Τούρκοι εκδιώχθηκαν από τη χώρα το δεύτερο μισό του 17ου αιώνα και η Ουγγαρία έγινε επαρχία της Αυστριακής Αυτοκρατορίας των Αψβούργων σημειώνοντας στη συνέχεια σημαντική οικονομική και πολιτισμική πρόοδο. Στα μέσα του 19ου αιώνα, το 1867, ύστερα από σειρά ανεπιτυχών προσπαθειών για ανεξαρτησία, η Ουγγαρία κατάφερε ένα συμβιβασμό που οδήγησε στη δημιουργία της διπλής μοναρχίας, της Αυτοκρατορίας της Αυστρίας και του Βασιλείου της Ουγγαρίας, η οποία διήρκεσε μέχρι τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου βρήκε την Ουγγαρία στην πλευρά των χαμένων και την εξουσία της χώρας υπό την επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης. Το 1956 τη χώρα συγκλόνισε η αντισοβιετική επανάσταση. Η κατάρρευση του Κομμουνισμού επιταχύνθηκε όταν ελευθερώθηκαν τα σύνορα της Ουγγαρίας με την Αυστρία. Η χώρα μετονομάστηκε σε Δημοκρατία της Ουγγαρίας το 1989. Από τότε οι εκλογές στην Ουγγαρία είναι ελεύθερες, ενώ τον Απρίλιο του 1999 η χώρα εισχώρησε στο ΝΑΤΟ.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το Εθνικό Κοινοβούλιο και τα τριακόσια ογδόντα έξι μέλη του, τετραετούς θητείας, κατέχουν εξέχουσα δύναμη στην Ουγγαρία. Το Κοινοβούλιο εκλέγει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, που είναι ο αρχηγός του κράτους, και διορίζει τον Πρωθυπουργό που ηγείται της κυβέρνησης. Το Συνταγματικό Δικαστήριο της χώρας έχει την εξουσία να κηρύττει άκυρες κυβερνητικές αποφάσεις και διατάγματα που έρχονται σε αντίθεση με το Σύνταγμα της χώρας.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Παρά τη μικρή της έκταση η Ουγγαρία έχει πλούσια πολιτισμική παράδοση και θεωρείται από πολλούς μεγάλη δύναμη στο χώρο της μουσικής. Ο Φραντς Λιστ και ο Φέρενκ Έρκελ είναι μόνο δύο από τους πιο γνωστούς Ούγγρους συνθέτες.

Η συμβολή της χώρας είναι ιδιαίτερα σημαντική και στο χώρο της επιστήμης. Δώδεκα επιστήμονες που βραβεύτηκαν με το βραβείο Νόμπελ τον 20ο αιώνα έχουν ουγγρική καταγωγή. Η αρχιτεκτονική της χώρας χαρακτηρίζεται για την ποικιλομορφία της με κυρίαρχα στοιχεία ρωμαϊκού και γοθικού ρυθμού, μπαρόκ και αρτ-νουβό. Στην πρωτεύουσα Βουδαπέστη κατασκευάστηκε ο δεύτερος υπόγειος σιδηρόδρομος μετά το Λονδίνο με την ευκαιρία του εορτασμού της χιλιετηρίδας της χώρας, το **1896**. Επίσης ο παιδικός σιδηρόδρομος, που διασχίζει τους λόφους της Βούδας, λειτουργεί με τη βοήθεια παιδιών ηλικίας από **7** έως **14** ετών.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η βαριά βιομηχανία και η γεωργία ήταν κατά την κομμουνιστική περίοδο στην Ουγγαρία οι τομείς με τις καλύτερες επιδόσεις στην οικονομία της χώρας. Η Ουγγαρία είναι η πρώτη χώρα της ανατολικής Ευρώπης που ενώ βρισκόταν υπό κομμουνιστικό καθεστώς υιοθέτησε στοιχεία της οικονομίας της αγοράς, όπως για παράδειγμα το **1968** που επέτρεψε περιορισμένη αποκέντρωση της οικονομίας, κάτι που διευκόλυνε τη μετάβαση στο καθεστώς ελεύθερης αγοράς. Σε διάστημα τεσσάρων ετών από την κατάρρευση του Κομμουνισμού σχεδόν το ήμισυ της οικονομίας της χώρας πέρασε σε ιδιωτικά χέρια.

Η Ουγγαρία εξάγει μηχανήματα, εξοπλισμό μεταφορών, ηλεκτρικές συσκευές, χημικά, γεωργικά, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και κρασί.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή

Ένωση

Υπογραφή της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Δεκέμβριος 1991
Έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Φεβρουάριος 1994
Αίτηση της Ουγγαρίας για ένταξη στην Ε.Ε.	Μάρτιος 1994
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Ουγγαρίας στην Ε.Ε.	Μάρτιος 1998
Σύσταση Ε.Ε. για τις διαπραγματεύσεις με την Ουγγαρία	Οκτώβριος 2002
Συζήτηση της έκθεσης της Ουγγαρίας για την ένταξή της στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 2002
Σύννοδος Κορυφής και απόφαση για την ένταξη της Ουγγαρίας	Δεκέμβριος 2002
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας ένταξης της Ουγγαρίας στην Ε.Ε.	Απρίλιος 2003
Δημοψήφισμα για την προσχώρηση της Ουγγαρίας	12 Απριλίου 2003 , ποσοστό 83,76 % υπέρ της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε.
Προσχώρηση της Ουγγαρίας στην Ε.Ε.	1η Μαΐου 2004
Συμμετοχή της Ουγγαρίας στις ευρωεκλογές ως πλήρες μέλος της Ε.Ε.	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις **13 Δεκεμβρίου του 2002**, το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. την **1η Μαΐου 2004**.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος **2003**), η Ουγγαρία έχει επιτύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής και αναμένεται να είναι σε θέση να εφαρμόσει το κεκτημένο, έως την ημερομηνία της προσχώρησης, σε

ότι αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, τον τραπεζικό τομέα και τις επενδυτικές υπηρεσίες, τις μεταφορές, τη φορολογία, την οικονομική και νομισματική ένωση, το εργατικό δίκαιο, την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και τη δημόσια υγεία.

Στον τομέα της οικονομίας, η διαδικασία των οικονομικών μεταρρυθμίσεων, που βοήθησαν τη χώρα να αντιμετωπίσει τις πιέσεις του ανταγωνισμού και να μειώσει τον πληθωρισμό, συνεχίζεται με αξιόπιστο τρόπο, μέσω της ιδιωτικοποίησης ορισμένων από τις εναπομένουσες κρατικές επιχειρήσεις, της σταδιακής απελευθέρωσης των ελεγχόμενων τιμών και της ευρείας ολοκλήρωσης της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης. Το γενικό έλλειμμα της κυβέρνησης ακολουθεί πτωχική πορεία, ύστερα από τον επαναπροσανατολισμό της δημοσιονομικής πολιτικής μετά το **2003**, αν και απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες, ιδίως όσον αφορά τη φορολογική μεταρρύθμιση.

Όσον αφορά τη γενικότερη διοικητική και δικαστική ικανότητα, έχουν δημιουργηθεί οι απαραίτητες συνθήκες για την εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου από τη δημόσια διοίκηση και τον δικαστικό τομέα. Απομένει μόνο να ληφθούν μέτρα για τη διασφάλιση επαρκών πόρων για τη δημιουργία περιφερειακών δικαστηρίων και τη βελτίωση του συστήματος νομικής αρωγής.

Στους τομείς της κοινωνίας της πληροφορίας και της προστασίας της πνευματικής και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, απαιτούνται εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας στην ΕΕ.

Τέλος, στον τομέα της γεωργίας, η Ουγγαρία πρέπει να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα για τη βελτίωση των γεωργικών μονάδων επεξεργασίας τροφίμων, ώστε να εναρμονιστούν με τις απαιτήσεις της δημόσιας υγείας.

7. ΠΟΛΩΝΙΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία:	Δημοκρατία της Πολωνίας
Έκταση:	312.685 τ.χλμ.
Πρωτεύουσα:	Βαρσοβία
Πληθυσμός (2000) :	38.654.000 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα:	Πολωνική
Εθνικό Νόμισμα:	Πολωνικό Ζλότι
Πολίτευμα:	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
Θρήσκευμα:	Ρωμαιοκαθολικοί 95% , Χριστιανοί Ορθόδοξοι 1,5% , Προτεστάντες 1%
Σύνθεση πληθυσμού:	Πολωνοί 97,7% , άλλες εθνικότητες 2,3%
Βασικές Εθνικές Επέτειοι:	3 Μαΐου (1791) , Επέτειος υπογραφής του Συντάγματος 11 Νοεμβρίου (1918) , Ημέρα Ανεξαρτησίας
ΑΕΠ ανά κάτοικο (2002) :	5.200 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ (2002) :	Υπηρεσίες 66,5% , βιομηχανία 23,8% , κατασκευές 6,5% , γεωργία 19,6%
Ρυθμός ανάπτυξης (Α' Τρίμηνο 2003) :	2,2%
Ενεργός Πληθυσμός (2002)	64,9% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002) :	Υπηρεσίες 51,8% , βιομηχανία 22,6% , γεωργία 19,2% , κατασκευές 5,9%
Συναλλαγές με Ε.Ε. (2001) :	Εξαγωγές: 68,7% - Εισαγωγές: 61,4%
Δείκτης Ανεργίας (2005) :	18,7%
Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002)	3,3%
Δείκτης Μετανάστευσης (2001) :	-0,4%
Χρήστες Internet (2000) :	2.800.000 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Τον 15ο και 16ο αιώνα η Πολωνία ήταν μία από τις δυνατώτερες και πλουσιότερες χώρες του κόσμου. Την 3η Μαΐου 1791 η κοινοπολιτεία Πολωνίας-Λιθουανίας συνέταξε το πρώτο της Σύνταγμα, το δεύτερο γραπτό

στην Ευρώπη. Λίγο αργότερα η χώρα προσαρτήθηκε από τις γειτονικές Ρωσία, Αυστρία και Πρωσία.

Η Πολωνία επανάκτησε την ανεξαρτησία της το **1918**, γεγονός που διήρκεσε μόνο για τα επόμενα **20** χρόνια οπότε και πέρασε στον έλεγχο της Σοβιετικής Ρωσίας. Το **1989** η Πολωνία επανάκτησε την ανεξαρτησία της και οι κομμουνιστές ηγέτες ηττήθηκαν στις πρώτες μερικά ελεύθερες εκλογές στην μεταπολεμική ιστορία της χώρας στις οποίες νικητής αναδείχθηκε το κίνημα της Αλληλεγγύης σαν αποτέλεσμα του δεκαετή αγώνα του για ελευθερία.

Το **1998** η Πολωνία έγινε μέλος του ΝΑΤΟ και ξεκίνησε διαπραγματεύσεις για πλήρη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του **1997**, η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη Βουλή και τη Γερουσία. Η θητεία των τετρακοσίων εξήντα βουλευτών, της Βουλής, που εκλέγονται από κομματικές λίστες, διαρκεί τέσσερα χρόνια. Η είσοδος των κομμάτων στην Βουλή απαιτεί τουλάχιστον το **5%** και αντίστοιχα το **8%** αν πρόκειται για συνασπισμό κομμάτων, των ψήφων του εκλογικού σώματος. Η Βουλή έχει τον πρωτεύοντα ρόλο στη νομοθετική διαδικασία και έχει το δικαίωμα να "επιβλέπει" το βουλευτικό συμβούλιο ενώ η Γερουσία επικυρώνει ή απορρίπτει νόμους που έχουν ψηφιστεί στη Βουλή.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο ανώτατος άρχοντας και εγγυητής της συνέχειας της κυβερνητικής εξουσίας. Εκλέγεται κάθε πέντε χρόνια απ' ευθείας από το εκλογικό σώμα και έχει το δικαίωμα να ασκεί βέτο στη ψήφιση νόμων.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Στη πολωνική κουλτούρα πρωτεύοντα ρόλο έπαιξε η λογοτεχνία που έχει να επιδείξει μερικά από τα πιο σημαντικά ονόματα ποιητών και συγγραφέων ανά τους αιώνες. Κατά την ρομαντική περίοδο των αρχών του **19ου** αιώνα αναδείχθηκαν μερικοί από τους σημαντικότερους ποιητές της χώρας, όπως ο Ανταμ Μίκειτς, παρότι έγραψε αρκετά από τα έργα του όταν

ήταν εξορία στη Ρωσία. Ανάμεσα σε άλλους σημαντικούς ποιητές και λογοτέχνες της χώρας και ο Χένρικ Σιένκιεβιτς που έγινε παγκοσμίως γνωστός με το μυθιστόρημα 'Κβο Βανς', που του χάρισε και το βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας. Η μουσική αποτελεί ένα πολύ σπουδαίο κομμάτι της πολωνικής κουλτούρας με σημαντικότερο Πολωνό συνθέτη τον Φρέντερικ Σοπέν. Επίσης δημιουργοί τεράστιας εμβέλειας και αποδοχής όπως ο Κισλόφοκι και ο Ρομάν Πολάνοκι έχουν προσφέρει πολλά στον παγκόσμιο και ευρωπαϊκό κινηματογράφο.

Η δυνατή πίστη στον καθολικισμό είναι ακόμη ένα στοιχείο για το οποίο είναι γνωστή η Πολωνία. Ο Πάπας Ιωάννης ο 2ος ήταν ο πρώτος ιερωμένος πολωνικής καταγωγής που έφτασε στο ανώτατο αξίωμα της καθολικής εκκλησίας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η Πολωνία είναι προικισμένη με πλήθος από φυσικές πλουτοπαραγωγικές πηγές, όπως κάρβουνο, σίδηρος, ψευδάργυρος, μπρούντζος και λιγνίτης, αλλά και με αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου.

Στον ολόενα και αυξανόμενο ιδιωτικό τομέα οφείλεται σήμερα το **70%** των οικονομικών δραστηριοτήτων της χώρας. Οι εγχώριες επιχειρήσεις περιλαμβάνουν μεταλλουργεία, παραγωγή ατσαλιού, χημικών και υφασμάτων.

Περίπου το **1/5** του πληθυσμού απασχολείται στη γεωργία που προσφέρει λιγότερο από **4%** στο ΑΕΠ. Το **60%** του εδάφους της χώρας είναι καλλιεργήσιμο με σχεδόν το **1/4** του πληθυσμού να ζει ακόμα σε μικρές φάρμες. Κύρια αγροτικά προϊόντα της Πολωνίας είναι τα σιτηρά, οι πατάτες, και τα ζαχαρότευτλα, ενώ η θαλάσσια πρόσβαση της χώρας ευνοεί τη βιομηχανική και τουριστική της ανάπτυξη.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Υπογραφή της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Δεκέμβριος 1991
Έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Φεβρουάριος 1994
Υποβολή αίτησης της Πολωνίας για ένταξη στην Ε.Ε.	Απρίλιος 1994
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Πολωνίας στην Ε.Ε.	Μάρτιος 1998
Σύσταση Ε.Ε. για τις διαπραγματεύσεις με την Πολωνία	Οκτώβριος 2002
Συζήτηση της έκθεσης της Πολωνίας για την ένταξή της στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 2002
Σύννοδος Κορυφής και απόφαση για την ένταξη της Πολωνίας	Δεκέμβριος 2002
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας ένταξης της Πολωνίας στην Ε.Ε.	Απρίλιος 2003
Δημοψήφισμα για την προσχώρηση της Πολωνίας	8 Ιουνίου 2003, ποσοστό 77,45 % υπέρ της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε.
Προσχώρηση της Πολωνίας στην Ε.Ε.:	1η Μαΐου 2004.
Συμμετοχή της Πολωνίας στις ευρωεκλογές ως πλήρες μέλος της Ε.Ε.	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις 13 Δεκεμβρίου του 2002, το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. την 1η Μαΐου 2004.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος 2003), η Πολωνία έχει επιτύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής και αναμένεται να είναι σε θέση να εφαρμόσει το κεκτημένο, έως την ημερομηνία της προσχώρησης, σε ότι αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, τα συστήματα

ασφάλισης, τον τραπεζικό τομέα και τις επενδυτικές υπηρεσίες, τις μεταφορές, τη φορολογία, το εργατικό δίκαιο, την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και τη δημόσια υγεία. Η προσαρμογή της χώρας σε σχέση με την οικονομική και νομισματική ένωση έχει σχεδόν ολοκληρωθεί, παρά το γεγονός ότι η απαραίτητη βελτίωση της νομοθεσίας για την εξασφάλιση του βαθμού ανεξαρτησίας της Εθνικής Τράπεζας εκκρεμεί.

Στον τομέα της οικονομίας, η Πολωνία εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από μακροοικονομική σταθερότητα και σταδιακή οικονομική ανάκαμψη, η οποία ωθείται κυρίως από την αύξηση της εξωτερικής ζήτησης. Ωστόσο, οι αρχές της Πολωνίας δεν έχουν λάβει μέχρι σήμερα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής. Επισημαίνεται ότι για την αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών της, την αναστροφή της ταχείας αύξησης του δημοσίου χρέους και την προετοιμασία των δημοσίων οικονομικών της Πολωνίας για την προσχώρηση, απαραίτητες προϋποθέσεις είναι μια εις βάθος αναδιάρθρωση της οικονομίας καθώς και η μείωση των δημοσίων δαπανών. Από το προηγούμενο έτος, επιτεύχθηκε περιορισμένη πρόοδος σε ότι αφορά τη βαριά βιομηχανία, τη διανομή ηλεκτρικού ρεύματος και τον γεωργικό τομέα. Κατά συνέπεια, απαιτείται να ενταθούν οι προσπάθειες για την προώθηση της μεταρρύθμισης σε αυτούς τους τομείς.

Σε ότι αφορά γενικότερα τη διοικητική και δικαστική ικανότητα, υφίστανται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την υλοποίηση του κεκτημένου από τις δημόσιες υπηρεσίες της Πολωνίας και τις δικαστικές αρχές, αν και υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω βελτιώσεις. Απαιτούνται ακόμη προσπάθειες για τη βελτίωση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας του δικαστικού τομέα, με ιδιαίτερη έμφαση στην περαιτέρω ανάπτυξη και οργάνωση του συστήματος νομικής αρωγής. Τέλος, για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της στρατηγικής καταπολέμησης της διαφθοράς, προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση των δομών συντονισμού και της διοικητικής στήριξης.

Στον τομέα της γεωργίας και ειδικότερα σε ότι αφορά την κοινή οργάνωση γεωργικών αγορών για το γάλα, το βοδινό κρέας, τα πουλερικά

και τα αυγά καθώς και την ανάπτυξη της υπαίθρου, την εμπορία ζώων και ζωικών προϊόντων, και την ορθή μεταχείριση και διατροφή των ζώων, απαιτούνται εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας. Το ίδιο ισχύει και για την μείωση της βιομηχανικής ρύπανσης και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την κοινωνία της πληροφορίας, την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την προστασία της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Τέλος, η Πολωνία πρέπει να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση θεμάτων καθοριστικής σημασίας σε τρία κεφαλαία του κекτημένου για να είναι έτοιμη μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης. Πρόκειται για την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, κυρίως την αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων σε συγκεκριμένους τομείς περιλαμβανομένου του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, τη βελτίωση των γεωργικών μονάδων επεξεργασίας τροφίμων, ώστε να εναρμονιστούν με τις απαιτήσεις της δημόσιας υγείας και τον έλεγχο διαχείρισης των αλιευμάτων.

8. ΣΛΟΒΑΚΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία:	Σλοβακική Δημοκρατία
Έκταση:	49.035 τ.χλμ.
Πρωτεύουσα:	Μπρατισλάβα
Πληθυσμός (2000) :	5.422.366 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα:	Σλοβακική
Εθνικό Νόμισμα:	Σλοβακική Κορώνα
Πολίτευμα:	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
Θρήσκευμα:	Ρωμαιοκαθολικοί 68,9% , Άθεοι 13% , Προτεστάντες 9,1% , Έλληνες Καθολικοί 4,1% , Εβραίοι 0,04% , άλλο θρήσκευμα 3%
Σύνθεση πληθυσμού:	Σλοβάκοι 85,8% , Ούγγροι 9,7% , Ρομ 1,7% , Τσέχοι 0,8% , Ρουθεριανοί 0,4% , Ουκρανοί 0,2% , Γερμανοί 0,1% , Πολωνοί 0,04%
Βασικές Εθνικές Επέτειοι:	1η Σεπτεμβρίου (1992), Ημέρα Ανεξαρτησίας
ΑΕΠ ανά κάτοικο (2002) :	4.700 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ (2002) :	Υπηρεσίες 63,6% , βιομηχανία 26,4% , κατασκευές 5,4% , γεωργία 4,5%
Ρυθμός ανάπτυξης (Α΄ Τρίμηνο 2003):	4,1%
Ενεργός Πληθυσμός(2002)	69,5% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002):	Υπηρεσίες 55,3% , βιομηχανία 30,1% , κατασκευές 8,1% , γεωργία 6,6%
Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002):	Εξαγωγές: 60,5% Εισαγωγές: 50,3%
Δείκτης Ανεργίας (2005):	17,9%
Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2005):	3,9%
Δείκτης Μετανάστευσης (2001):	0,2%
Χρήστες Internet (2000):	650.000 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Μετά την κατάρρευση της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας το **1918**, οι Σλοβάκοι με τους Τσέχους σχημάτισαν το κράτος της Τσεχοσλοβακίας. Ακολούθησε μία παραχώρης ιστορική πορεία, που στιγματίστηκε από την καταπάτηση των πολιτικών μεταρρυθμίσεων της «Άνοιξης της Πράγας» το **1968-1969** από τη Σοβιετική Ένωση.

Μετά τη «Βελούδινη Επανάσταση» του **1989** στην Τσεχοσλοβακία, οι Σλοβάκοι άρχισαν να πιέζουν για μεγαλύτερη αυτονομία. Από τις εκλογές του **1990** προέκυψε η κυβέρνηση στην οποία συμμετείχε το πρώτο σλοβακικό μη κομμουνιστικό κόμμα. Το νέο Σύνταγμα άρχισε να ισχύει το Δεκέμβριο του **1990** και έδωσε στη Σλοβακία μεγάλη αυτονομία σε κοινωνικά ζητήματα, οικονομικά θέματα και άλλους τομείς διακυβέρνησης. Οι κινήσεις και οι πιέσεις για περισσότερη αυτονομία συνέχισαν να είναι έντονες με αποτέλεσμα τον Ιανουάριο του **1993** η Σλοβακική και Τσεχική Συνομοσπονδία να καταλυθεί επισήμως και η Σλοβακία να γίνει αυτόνομο και κυρίαρχο κράτος.

Τα χρόνια που ακολούθησαν, ήταν ιδιαίτερα δύσκολα και η χώρα επικρίθηκε συχνά για έλλειψη σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα και μη τήρηση των δημοκρατικών διαδικασιών.

Η μετεπαναστατική κυβέρνηση αντικαταστάθηκε, όταν οι εκλογές του **1998** έφεραν στην εξουσία της Σλοβακίας την κυβέρνηση συνασπισμού. Το κίνητρο για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ισχυροποιήθηκε και ώθησε σε οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις συμπεριλαμβάνοντας τις ιδιωτικοποιήσεις.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Τη νομοθετική εξουσία ασκεί το Εθνικό Συμβούλιο, τα εκατόν πενήντα μέλη του οποίου έχουν θητεία τεσσάρων ετών. Αρχηγός του κράτους είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος και ορίζει τον Πρωθυπουργό.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ο σλοβακικός πολιτισμός εξελίχθηκε δίπλα σε αυτούς των γειτονικών κρατών (Αυστρία, Τσεχία, Ουγγαρία) με αποτέλεσμα να δεχθεί τις επιρροές ευρωπαϊκών πολιτιστικών ρευμάτων και ιστορικών γεγονότων.

Στη χώρα υπάρχει μοναδική ποικιλία αρχιτεκτονικών ρυθμών και παραδόσεων. Η ποικιλομορφία και η ταυτότητα των πολιτισμών που πέρασαν από τη Σλοβακία ανά τους αιώνες, διαγράφονται με κάθε λεπτομέρεια στα ανακαινισμένα και καλά διατηρημένα κάστρα τα οποία στολίζουν όλη την επικράτεια της χώρας.

Επίσης, έντονα πολιτιστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα "Skanzens", τα οποία είναι μουσεία που δημιουργήθηκαν με την αναπαράσταση πρωτότυπων κατοικιών, κωδωνοστασίων και μύλων στο φυσικό τους περιβάλλον, με τον παραδοσιακό τρόπο κατασκευής και έντονο το στοιχείο της ζωής του αγροτικού πληθυσμού της Σλοβακίας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η οικονομία της Σλοβακίας είναι πολύ πιο αδύναμη από εκείνη της Δημοκρατίας της Τσεχίας και οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις γίνονται με αργό ρυθμό. Ακριβώς μετά την πτώση του Κομμουνισμού οι δείκτες του πληθωρισμού και της ανεργίας εκτινάχτηκαν στα ύψη.

Φαίνεται ότι η πολιτική που ακολουθεί η ηγεσία της Σλοβακίας βοηθά αισθητά στην οικονομική μεταρρύθμιση που απαιτεί η Ε.Ε.. Το **1999**, η ηγεσία της χώρας υιοθέτησε μία σειρά αυστηρών μέτρων ανοικοδόμησης που ως αποτέλεσμα είχαν τη μείωση του εξωτερικού χρέους και την ανανέωση στις διαδικασίες αναδιοργάνωσης και ιδιωτικοποίησης τραπεζών, βιομηχανικών εργοστασίων και δημόσιων υπηρεσιών.

Το τμήμα της βαριάς βιομηχανίας και της γεωργίας μειώθηκε σημαντικά από την αρχή της μεταβατικής περιόδου. Ο κλάδος της βιομηχανίας αντιστοιχεί στο **27,5%** του ΑΕΠ από **35%** που ήταν το **1991**, ενώ αντίθετα αυξήθηκε το ποσοστό του τομέα υπηρεσιών.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Υπογραφή Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Οκτώβριος 1993
Έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Φεβρουάριος 1995
Υποβολή αίτησης της Σλοβακίας για ένταξη στην Ε.Ε.	Ιούνιος 1995
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Σλοβακίας στην Ε.Ε.	Φεβρουάριος 2000
Σύσταση Ε.Ε. για τις διαπραγματεύσεις με τη Σλοβακία	Οκτώβριος 2002
Συζήτηση της έκθεσης της Σλοβακίας για την ένταξη της στην Ε.Ε	Οκτώβριος 2002
Σύνοδος Κορυφής και απόφαση για την ένταξη της Σλοβακίας	Δεκέμβριος 2002
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας ένταξης της Σλοβακίας στην Ε.Ε	Απρίλιος 2003
Δημοψήφισμα για την προσχώρηση της Σλοβακίας	16-17 Μαΐου 2003 , ποσοστό 92,46% υπέρ της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε
Προσχώρηση της Σλοβακίας στην Ε.Ε.	1η Μαΐου 2004.
Συμμετοχή της Σλοβακίας στις ευρωεκλογές ως πλήρες μέλος της Ε.Ε.	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Σλοβακίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις **13 Δεκεμβρίου του 2002**, το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. την **1η Μαΐου 2004**.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος **2003**), η Σλοβακία έχει επιτύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής και αναμένεται να είναι σε θέση να εφαρμόσει το κεκτημένο, έως την ημερομηνία προσχώρησης, σε ό,τι αφορά την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, υπηρεσιών και εμπορευμάτων όπου η ευθυγράμμιση έχει ολοκληρωθεί και η διοικητική ικανότητα έχει

εδραιωθεί, τον τραπεζικό τομέα και τις επενδυτικές υπηρεσίες, τον ασφαλιστικό τομέα, τις μεταφορές, τη φορολογία, το εργατικό δυναμικό, την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και τη δημόσια υγεία. Στον τομέα της οικονομίας, οι μακροοικονομικές επιδόσεις της Σλοβακίας παρουσιάζουν σημαντική βελτίωση, αν και εξακολουθούν να παρατηρούνται σημαντικές ανισότητες.

Νέα ώθηση έχει δοθεί στο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, μεταξύ άλλων και στον τομέα των δημοσίων οικονομικών όπου και αποφασίστηκε η λήψη σημαντικών μέτρων, εκ των οποίων ορισμένα έχουν ήδη αποτελέσματα. Η κυβέρνηση εγκατέλειψε την επεκτατική δημοσιονομική πολιτική, υπέρ μιας περιοριστικής πολιτικής, η οποία συμβάλλει στη μείωση του υψηλού ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών της χώρας. Έμφαση δόθηκε στην προετοιμασία επιπλέον μεταρρυθμίσεων στον τομέα των δημοσίων δαπανών, οι οποίες είναι αναγκαίες για την προβλεπόμενη δημοσιονομική εξυγίανση. Ωστόσο, τα μέτρα που πρόκειται να εφαρμοστούν πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο προσεκτικού σχεδιασμού και παρακολούθησης.

Η κυβέρνηση της Σλοβακίας έλαβε, επίσης, σημαντικά μέτρα για την αντιμετώπιση του διαρθρωτικού προβλήματος της ανεργίας. Όσον αφορά την οικονομία αγοράς, ελήφθησαν τα αναγκαία μέτρα για τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου και δόθηκε έμφαση στην αποτελεσματική εφαρμογή τους. Ωστόσο, οι προσπάθειες στον συγκεκριμένο τομέα πρέπει να συνεχιστούν με εντονότερο ρυθμό.

Σε ότι αφορά τη γενικότερη διοικητική και δικαστική ικανότητα, έχουν δημιουργηθεί οι κατάλληλες συνθήκες για την εφαρμογή του κεκτημένου από τις διοικητικές και δικαστικές αρχές της Σλοβακίας, αν και υπάρχει περιθώριο περαιτέρω βελτιώσεων. Στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, ο αριθμός του προσωπικού σε τομείς σχετικούς με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση πρέπει να αυξηθεί, και να τεθεί σε εφαρμογή μακροχρόνια στρατηγική κατάρτισης.

Σε ότι αφορά την τρέχουσα διαδικασία αποκέντρωσης της δημόσιας διοίκησης, είναι σημαντικό το γεγονός ότι η μεταβίβαση δραστηριοτήτων πραγματοποιείται ταυτόχρονα με τη δημοσιονομική αποκέντρωση.

Σε ότι αφορά τον δικαστικό τομέα, απαιτείται η ενίσχυση των διοικητικών ικανοτήτων του Δικαστικού Συμβουλίου και η διασφάλιση της οικονομικής ανεξαρτησίας του. Επιπλέον, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την επίσπευση της εκδίκασης των αστικών και εμπορικών υποθέσεων, καθώς και για την επιμόρφωση των δικαστών και εν γένει του προσωπικού που απασχολείται στον δικαστικό τομέα. Προτεραιότητα θα πρέπει να συνεχιστεί να δίνεται στην καταπολέμηση της διαφθοράς, ειδικότερα, όσον αφορά την αυστηρή τήρηση των υφιστάμενων κανόνων.

Στον τομέα της γεωργίας και ειδικότερα σε ότι αφορά τους μηχανισμούς συναλλαγών και τις κοινές οργανώσεις αγοράς για τη ζάχαρη, το κρασί και το βόειο κρέας, το σύστημα κτηνιατρικού ελέγχου, τη μεταδοτική σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια (ΜΣΕ), τα ζωικά υποπροϊόντα στον κτηνιατρικό τομέα και τα μέτρα ελέγχου των ανώτατων ορίων καταλοίπων για τα παρασιτοκτόνα στον φυτοϋγειονομικό τομέα, απαιτούνται εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας. Το ίδιο ισχύει και για την μείωση της βιομηχανικής μόλυνσης και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την προστασία της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Τέλος, η Σλοβακία πρέπει να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση θεμάτων καθοριστικής σημασίας σε δυο κεφάλαια του κεκτημένου για να είναι έτοιμη μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης. Πρόκειται για την εκπλήρωση των όρων που καθορίζονται στη Συνθήκη Προσχώρησης για τις μεταβατικές ρυθμίσεις που παρέχονται στον τομέα του χάλυβα και τις προετοιμασίες της Σλοβακίας για τη σύσταση του Οργανισμού Πληρωμής, την υλοποίηση του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διοίκησης και Ελέγχου και τη βελτίωση των μονάδων επεξεργασίας τροφίμων στον τομέα της δημόσιας υγείας.

9. ΣΛΟΒΕΝΙΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία:	Δημοκρατία της Σλοβενίας
Έκταση:	20.273 τ.χλμ.
Πρωτεύουσα:	Λιουμπλιάνα
Πληθυσμός (2000) :	1.992.000 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα:	Σλοβένικη
Εθνικό Νόμισμα:	Σλοβένικο Τόλαρ
Πολίτευμα:	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
Θρήσκευμα:	Πλειοψηφία (71%) Ρωμαιοκαθολικοί
Σύνθεση πληθυσμού:	Σλοβένοι 87,84%, άλλοι 12,16% (Ούγγροι, Ιταλοί, Ρομ, Σέρβοι, κ.ά.)
Βασικές Εθνικές Επέτειοι:	25 Ιουνίου (1991), Ημέρα Ανεξαρτησίας
ΑΕΠ ανά κάτοικο (2002) :	11.700 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ (2001) :	Υπηρεσίες 60,1%, βιομηχανία 31%, κατασκευές 5,9%, γεωργία 3,1%
Ρυθμός ανάπτυξης (Α' Τρίμηνο 2003) :	2,3%
Ενεργός Πληθυσμός (2002)	68,5 % του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002) :	Υπηρεσίες 51,6%, βιομηχανία 32,9%, γεωργία 9,7%, κατασκευές 5,9%
Συναλλαγές με Ε.Ε. (2002) :	Εξαγωγές: 59,4% - Εισαγωγές: 67,7%
Δείκτης Ανεργίας (2005) :	6,1%
Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2005) :	3,4%
Δείκτης Μετανάστευσης (2001) :	1,5%
Χρήστες Internet (2000) :	300.000 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Μετά την κατάρρευση της Αύστρο-Ουγγρικής Αυτοκρατορίας το **1918**, η Σλοβενία έγινε μέρος του Βασιλείου των Σέρβων-Κροατών και Σλοβένων γνωστή ως Γιουγκοσλαβία. Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η χώρα μοιράστηκε μεταξύ της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Ουγγαρίας. Μετά το τέλος του πολέμου και συγκεκριμένα το **1946** η Σλοβενία έγινε μία από τις έξι δημοκρατίες του ομοσπονδιακού κράτους της Γιουγκοσλαβίας, μορφή την οποία διατήρησε μέχρι και την κατάρρευση της τελευταίας. Το **1990** στις ελεύθερες εκλογές, οι Σλοβένοι ψήφισαν με μεγάλο ποσοστό υπέρ της ανεξαρτησίας της χώρας τους από τη Γιουγκοσλαβία. Στις **25 Ιουνίου του 1991** ανακηρύχθηκε η ανεξάρτητη Δημοκρατία της Σλοβενίας και, το **1992**, αναγνωρίστηκε από τη διεθνή κοινότητα.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Σύμφωνα με το Σύνταγμα που υιοθετήθηκε το Δεκέμβριο του **1991**, διασφαλίζονται τα δικαιώματα της καθολικής ψήφου, της ανεξιθρησκίας, της ελευθεροτυπίας καθώς και άλλα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ανώτατο νομοθετικό όργανο είναι το Κοινοβούλιο, τα ενενήντα μέλη του οποίου έχουν θητεία τεσσάρων ετών. Το Εθνικό Συμβούλιο, τα σαράντα μέλη του οποίου έχουν θητεία πέντε ετών, έχει ως βασική του αρμοδιότητα να προτείνει νόμους και να ζητά από το Κοινοβούλιο επανεκτίμηση των αποφάσεών του.

Ο Πρόεδρος της χώρας εκλέγεται με άμεση ψηφοφορία και η θητεία του διαρκεί πέντε έτη.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η τέχνη και ο πολιτισμός είχαν ανέκαθεν ιδιαίτερη θέση στην ιστορία της Σλοβενίας. Τα τελευταία χρόνια της Γιουγκοσλαβικής Κοινοπολιτείας, συγγραφείς και καλλιτέχνες της χώρας δημιούργησαν ένα κίνημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που όχι μόνο έγινε δημοφιλές αλλά έδωσε νέα πνοή στην πολιτική ζωή της Σλοβενίας. Δύο συγγραφείς θεωρούνται οι

ιδρυτές της σλοβένικης κουλτούρας: ο Πρίμος Τρούμπιτς, ιδρυτής της σλοβένικης λογοτεχνικής γλώσσας, και ο Φρανς Πρέσερεν από τους σπουδαιότερους Σλοβένους ποιητές. Οι Σλοβένοι είναι ιδιαίτερα περήφανοι για την πολιτιστική κληρονομιά τους και κάνουν συστηματικές ενέργειες για τη διατήρησή της. Σήμερα στη χώρα, που πριν **20** χρόνια εκδίδονταν τα περισσότερα κατά κεφαλήν βιβλία στην Ευρώπη, υπάρχουν σχεδόν **150** εκδοτικοί οίκοι.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η Σλοβενία ήταν ανέκαθεν η πιο παραγωγική από τις βαλκανικές χώρες, γεγονός που έκανε τη μετάβαση στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς εύκολη. Παρ' όλα αυτά, ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία επηρέασε άσχημα την οικονομία της χώρας καθώς μειώθηκε ο τουρισμός και οι συναλλαγές με άλλες χώρες. Η ηγεσία της χώρας έχει λάβει μέτρα για την ανάκαμψη της οικονομίας και την προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων, αν και χρειάζεται περαιτέρω προσπάθεια, προκειμένου να καλυφθούν οι απαιτήσεις που έχει θέσει η Ε.Ε. και ιδιαίτερα όσον αφορά στη μεταρρύθμιση του τομέα της αγοράς κεφαλαίου και των ιδιωτικοποιήσεων.

Η βιομηχανία παραμένει σημαντικός παράγοντας της οικονομίας της χώρας με κύριους τομείς την επεξεργασία μετάλλου, τη μεταλλουργία, την κατασκευή ηλεκτρονικών και μηχανικών ποδηλάτων, ενώ σημαντικός τομέας της κτηνοτροφίας είναι η γαλακτοκομική κτηνοτροφία. Γεωργικά προϊόντα της Σλοβενίας είναι το καλαμπόκι, οι πατάτες και τα σιτηρά. Τέλος, ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό παράγοντα πλουτισμού της χώρας.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Σλοβενίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Υπογραφή της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Ιούνιος 1996
Έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Φεβρουάριος 1999
Αίτηση της Σλοβενίας για ένταξη στην Ε.Ε.	Ιούνιος 1996
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Σλοβενίας στην Ε.Ε.	Μάρτιος 1998
Σύσταση Ε.Ε. για τις διαπραγματεύσεις με την Σλοβενία	Οκτώβριος 2002
Συζήτηση της έκθεσης της Σλοβενίας για την ένταξή της στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 2002
Σύννοδος Κορυφής και απόφαση για την ένταξη της Σλοβενίας	Δεκέμβριος 2002
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας ένταξης της Σλοβενίας στην Ε.Ε.	Απρίλιος 2003
Δημοψήφισμα για την προσχώρηση της Σλοβενίας	23 Μαρτίου 2003, ποσοστό 89,61% υπέρ της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε.
Προσχώρηση της Σλοβενίας στην Ε.Ε.	1η Μαΐου 2004
Συμμετοχή της Σλοβενίας στις ευρωεκλογές ως πλήρες μέλος της Ε.Ε.	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Σλοβενίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις 13 Δεκεμβρίου του 2002, το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. την 1η Μαΐου 2004.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος 2003), η Σλοβενία έχει επιτύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής και αναμένεται να είναι σε θέση να εφαρμόσει το κεκτημένο, έως την ημερομηνία προσχώρησης, σε ό,τι αφορά την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, υπηρεσιών και εμπορευμάτων

όπου η ευθυγράμμιση έχει ολοκληρωθεί και η διοικητική ικανότητα έχει εδραιωθεί, τον τραπεζικό τομέα και τις επενδυτικές υπηρεσίες, τον ασφαλιστικό τομέα, τις μεταφορές, τη φορολογία, το εργατικό δυναμικό, την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και τη δημόσια υγεία.

Στον τομέα της οικονομίας, οι μακροοικονομικές επιδόσεις της Σλοβενίας είναι αρκετά ικανοποιητικές. Η διαδικασία αναδιάρθρωσης προχωρεί βάσει του προγράμματος μεταρρυθμίσεων, αν και με αργούς ρυθμούς και παρουσιάζοντας σχετικά ανομοιογενή πρόοδο σε αρκετούς τομείς. Αν και μειώνεται με αργό ρυθμό, ο σχετικά υψηλός και επίμονος πληθωρισμός εξακολουθεί να εμπνέει ανησυχία. Προκειμένου να υποστηρίξει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, η κυβέρνηση πρέπει να επισπεύσει τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, μεταξύ άλλων, την πλήρη εκκαθάριση της σλοβένικης εταιρείας ανάπτυξης, που έχει προγραμματιστεί για το **2004**, καθώς και περαιτέρω ιδιωτικοποιήσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Όσον αφορά τη συνολική διοικητική και δικαστική ικανότητα, υφίστανται σε μεγάλο βαθμό οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του κεκτημένου από τη δημόσια διοίκηση και το δικαστικό σύστημα της Σλοβενίας, αλλά υπάρχει περιθώριο για βελτιώσεις. Στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, πρέπει να εφαρμοστεί η νέα νομοθεσία που ενισχύει την ανεξαρτησία και τον επαγγελματισμό της δημόσιας διοίκησης και να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων που περιορίζουν τη συμμετοχή των δημοσίων υπαλλήλων σε οικονομικές και πολιτικές δραστηριότητες, ούτως ώστε να καλυφθούν όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι. Απομένουν να γίνουν περαιτέρω μεταρρυθμίσεις στο δικαστικό σύστημα, με βασικό στόχο τη μείωση του αριθμού των εκκρεμουσών υποθέσεων. Επίσης, η Σλοβενία πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Στον τομέα της γεωργίας και ειδικότερα σε ότι αφορά τους μηχανισμούς συναλλαγών και τις κοινές οργανώσεις αγοράς για τη ζάχαρη, το γάλα, το σύστημα κτηνιατρικού ελέγχου, και τα ζωικά υποπροϊόντα στον κτηνιατρικό τομέα, απαιτούνται εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν

οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας. Το ίδιο ισχύει και για την προστασία της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Τέλος, η Σλοβενία πρέπει να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση ενός θέματος καθοριστικής σημασίας σε ένα κεφάλαιο του κεκτημένου για να είναι έτοιμη μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης. Πρόκειται για την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, κυρίως την αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων σε συγκεκριμένους τομείς, περιλαμβανομένου του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης.

10. ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επίσημη ονομασία:	Τσεχική Δημοκρατία
Έκταση:	78.866τ.χμ
Πρωτεύουσα:	Πράγα
Πληθυσμός (2001) :	10.224.000 κάτοικοι
Επίσημη Γλώσσα:	Τσεχική
Νόμισμα:	Τσεχική κορώνα
Πολίτευμα:	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.
Θρήσκευμα:	Χριστιανοί (σχεδόν ίδιος αριθμός Τσέχων δηλώνουν άθεοι)
Σύνθεση πληθυσμού:	Τσέχοι 94%, Σλοβάκοι 3%, άλλοι 3% (Πολωνοί, Γερμανοί, Ρόμ, Ούγγροι, κ.ά.)
Βασικές Εθνικές Επέτειοι:	28 Οκτωβρίου, Ημέρα Ανεξαρτησίας, 1η Ιανουαρίου (1993), Διαίρεση Τσεχοσλοβακίας σε Τσεχία και Σλοβακία
ΑΕΠ ανά κάτοικο (2002) :	7.200 χ.μ.
Συμμετοχή στο ΑΕΠ (2002):	Υπηρεσίες 57,9%, βιομηχανία 31,9%, κατασκευές 6,6%, γεωργία 3,7%
Ρυθμός ανάπτυξης (Α' Τρίμηνο 2003):	2,2%
Ενεργός Πληθυσμός (2002):	70,6% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού (2002):	Υπηρεσίες 55 %, βιομηχανία 31,2%, κατασκευές 8,9%, γεωργία 4,9%
Συναλλαγές με Ε.Ε.(2002):	Εξαγωγές: 68,4% - Εισαγωγές: 60,2%
Δείκτης Ανεργίας (Α' Τρίμηνο 2005):	8,2%
Δείκτης Πληθωρισμού (Ιούλιος 2002):	3,1%
Δείκτης Μετανάστευσης(2002):	1,2%
Χρήστες Internet (2000) :	1.000.000 χρήστες

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Στο γεωγραφικό κέντρο της Ευρώπης η Δημοκρατία της Τσεχίας αποτελείται από τρεις ιστορικές περιοχές: τη Βοημία, τη Μοραβία και το Τσεχικό τμήμα της Σιλεσίας. Η περιοχή της Τσεχίας ήταν ανέκαθεν περιοχή μεγάλης οικονομικής και βιομηχανικής ανάπτυξης. Το 1526 η περιοχή που

τότε ήταν γνωστή ως Βασίλειο της Τσεχίας, (Βοημία, Μοραβία και Σιλεσία) προσαρτήθηκε στην Αυστρία, τη μετέπειτα Αυστρο-Ουγγρική αυτοκρατορία. Παρέμεινε έτσι μέχρι την κατάρρευση της αυτοκρατορίας στο Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το Τσεχοσλοβακικό κράτος σχηματίστηκε μετά το τέλος του Πολέμου με την ένωση των εδαφών που ανήκαν στους Τσέχους και τους Σλοβάκους. Το **1939** η Σλοβακία αποσχίστηκε και τα Γερμανικά στρατεύματα κατέλαβαν το Τσέχικο κομμάτι . Με τη λήξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου το Τσεχοσλοβακικό κράτος αναστηλώθηκε. Το **1948** την εξουσία ανέλαβε το κομμουνιστικό κόμμα και το κράτος πέρασε στην άμεση επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης. Η δημοκρατία αποκαταστάθηκε στη χώρα με την «βελουδίνη επανάσταση» του **1989**. Σε συνέχεια των εκλογών του **1990** οι Σλοβάκοι άρχισαν να ζητούν μεγαλύτερη αυτονομία κάτι που κέρδισαν μετά από λίγα χρόνια. Τη 1η Ιανουαρίου του **1993** η Τσεχική και η Σλοβάκικη Δημοκρατία χωρίστηκαν ειρηνικά σχηματίζοντας δύο ανεξάρτητα κράτη. Το **1999** η Τσεχική Δημοκρατία έγινε μέλος του ΝΑΤΟ.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το πολιτικό σύστημα της Δημοκρατίας της Τσεχίας είναι Κοινοβουλευτική Δημοκρατία όπου τη νομοθετική εξουσία ασκούν η **81**μελής Γερουσία και το Συμβούλιο των Αντιπροσώπων (Κάτω Βουλή), που αποτελείται από διακόσια μέλη. Αρμοδιότητες του Συμβουλίου των Αντιπροσώπων αποτελούν η ψήφιση νόμων με απλή πλειοψηφία των παρόντων στη συνεδρίαση μελών, η άσκηση πρότασης μομφής εναντίον της κυβέρνησης και η δυνατότητα να παρακάμπτει το βέτο της Γερουσίας, η οποία έχει περιορισμένες νομοθετικές εξουσίες. Ανώτατος άρχοντας της χώρας είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος εκλέγεται για πέντε χρόνια από τη Γερουσία και το Συμβούλιο των Αντιπροσώπων. Είναι αυτός που ορίζει τον Πρωθυπουργό και τα μέλη της κυβέρνησης και έχει την εξουσία να επικυρώνει και να απορρίπτει νόμους με την άσκηση βέτο, που όμως μπορεί να παρακαμφτεί αν υπάρχει απόλυτη πλειοψηφία στην Κάτω Βουλή.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Χώρα με μεγάλη ιστορική και πολιτισμική αξία η Δημοκρατία της Τσεχίας έχει ιστορικά μνημεία και ολόκληρες πόλεις που συμπεριλαμβάνονται στα σπουδαιότερα μνημεία της παγκόσμιας κληρονομιάς. Πλήθος χαρισματικών καλλιτεχνών κατάγονται από τη Δημοκρατία της Τσεχίας, μεταξύ αυτών οι συνθέτες Αντονίν Ντβόρακ και Λεός Γιανάτσεκ, οι συγγραφείς Φραντς Κάφκα και Γιάροσλαβ Χάσεκ.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σημαντικότεροι τομείς της οικονομίας της χώρας είναι οι υπηρεσίες και η βιομηχανία που αποτελούν το **56%** και το **33%** του ΑΕΠ αντίστοιχα, ενώ ο τομέας των κατασκευών και της γεωργίας αποτελούν το υπόλοιπο **11%** του ΑΕΠ. Μερικές από τις σημαντικότερες βιομηχανίες και βιοτεχνίες της Δημοκρατίας της Τσεχίας είναι αυτές της παραγωγής μηχανημάτων, επεξεργασίας τροφίμων (μεταξύ των οποίων και μπύρα), χημικών, ατσαλιού, ηλεκτρικών μηχανών και ηλεκτρονικών. Η παραγωγή υφασμάτων, παπουτσιών, υαλικών και κεραμικών έχουν επίσης μακρά παράδοση στη χώρα. Ο τουρισμός είναι ένας από τους αναπτυσσόμενους τομείς, καθώς η Πράγα και τα **SPA** της ανατολικής Βοημίας είναι από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς στην Ευρώπη. Σήμερα, περισσότερο από το ήμισυ των εμπορικών συναλλαγών της Δημοκρατίας της Τσεχίας γίνεται με χώρες της Ε.Ε., όπως τη Γερμανία και την Ολλανδία, ενώ προσφέρεται για νέες εμπορικές δραστηριότητες και για χώρες εκτός Ε.Ε.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

i. Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ε.Ε.

Υπογραφή της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Οκτώβριος 1993
Έναρξη ισχύος της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας	Φεβρουάριος 1995
Αίτηση της Δημ. της Τσεχίας για ένταξη στην Ε.Ε.	Ιανουάριος 1996
Έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Δημ. της Τσεχίας στην Ε.Ε.	Μάρτιος 1998
Σύσταση Ε.Ε. για τις διαπραγματεύσεις με την Δημ. της Τσεχίας	Οκτώβριος 2002
Συζήτηση της έκθεσης της Δημ. της Τσεχίας για την ένταξή της στην Ε.Ε.	Οκτώβριος 2002
Σύννοδος Κορυφής και απόφαση για την ένταξη της Δημ. της Τσεχίας	Δεκέμβριος 2002
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας ένταξης της Δημ. της Τσεχίας στην Ε.Ε.	Απρίλιος 2003
Δημοψήφισμα για την προσχώρηση της Δημ. της Τσεχίας	13 - 14 Ιουνίου 2003, ποσοστό 77,33 % υπέρ της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε.
Προσχώρηση της Δημ. της Τσεχίας στην Ε.Ε.	1η Μαΐου 2004
Συμμετοχή της Δημ. της Τσεχίας στις ευρωεκλογές ως πλήρες μέλος της Ε.Ε.	Ιούνιος 2004

ii. Πορεία των ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στο Συμβούλιο της Κοπεγχάγης στις 13 Δεκεμβρίου του 2002, το οποίο αποφάσισε την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. την 1η Μαΐου 2004.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας περιοδικής έκθεσης (Νοέμβριος 2003), η Τσεχική Δημοκρατία έχει επιτύχει υψηλό βαθμό εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς πολιτικής και αναμένεται να είναι σε θέση να εφαρμόσει το κεκτημένο, έως την ημερομηνία της

προσχώρησης, σε ότι αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, τον τραπεζικό τομέα και τις επενδυτικές υπηρεσίες, τις μεταφορές, τη φορολογία, την οικονομική και νομισματική ένωση, το εργατικό δίκαιο, την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και τη δημόσια υγεία.

Στον τομέα της οικονομίας, η Τσεχική Δημοκρατία διατηρεί, σε γενικές γραμμές, μακροοικονομική σταθερότητα. Ωστόσο, το τελευταίο έτος, σημειώθηκε επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών που ώθησε την κυβέρνηση να λάβει μέτρα για τη δημοσιονομική εξυγίανση και τη μείωση του δημοσίου ελλείμματος στο 4%, έως το 2006. Στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών, απαιτείται μια εις βάθος και περισσότερο ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση όσον αφορά τις κοινωνικές παροχές, τα συστήματα συνταξιοδότησης και την υγειονομική περίθαλψη.

Όσον αφορά το δικαστικό σύστημα, προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στη μείωση της διάρκειας της δικαστικής διαδικασίας. Επίσης, θα πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της απάτης.

Όσον αφορά την πρόοδο της χώρας στους τομείς της γεωργίας, της κοινωνίας της πληροφορίας, της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της προστασίας της πνευματικής και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, απαιτούνται εντονότερες προσπάθειες, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι προετοιμασίες για την προσχώρηση της χώρας.

Τέλος, η Τσεχική Δημοκρατία πρέπει να λάβει άμεσα και δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση τριών θεμάτων καθοριστικής σημασίας σε τρία κεφάλαια του κεκτημένου για να είναι έτοιμη μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης. Πρόκειται για την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, κυρίως την αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων σε συγκεκριμένους τομείς, περιλαμβανομένου του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, τη βελτίωση των γεωργικών μονάδων επεξεργασίας τροφίμων, ώστε να εναρμονιστούν με τις απαιτήσεις της δημόσιας υγείας, και την ταχεία εναρμόνιση με το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα των οδικών μεταφορών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

1. Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε. ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ

Η διεύρυνση είναι μία από τις πιο σημαντικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η Ε.Ε στο κατώφλι του 21^ο αιώνα. Το Δεκέμβριο του **1997**, στη διάσκεψη του Λουξεμβούργου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθιέρωσε την διαδικασία που θα έκανε δυνατή την διεύρυνση. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τις εξής **13** χώρες : Βουλγαρία, Κύπρο, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία και την Τουρκία.

Πιο συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου αποφάσισε ότι η διαδικασία διεύρυνσης πρέπει να περιλαμβάνει :

- Ένα πλαίσιο που να φέρνει κοντά τις **10** χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, την Κύπρο και την Τουρκία, και το οποίο ξεκίνησε στις **12** Μαρτίου του **1998**.
- Τη διαδικασία προσέγγισης, που καλύπτει τις **10** χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και την Κύπρο, η οποία ξεκίνησε στις **30** Μαρτίου του **1998**.
- Τις διαπραγματεύσεις ένταξης, που άρχισαν στις **31** Μαρτίου του **1998** με έξι χώρες μετά από πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : την Κύπρο, την Τσεχία, την Εσθονία, την Πολωνία, την Ουγγαρία και την Σλοβενία.

Η Μάλτα που είχε παγώσει την αίτηση της για να γίνει μέλος το **1996**, την επανέφερε σε λειτουργία τον Οκτώβριο του **1998**. Τον Δεκέμβρη του **1999** στην διάσκεψη κορυφής στο Ελσίνκι, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε την φύση της διαδικασίας προσέγγισης και αποφάσισε, βάση της υπόδειξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, να ανοίξει τις επίσημες διαπραγματεύσεις

προσέγγισης με έξι επιπλέον υποψήφιες χώρες : την Βουλγαρία, την Λετονία, την Μάλτα, την Ρουμανία, Λιθουανία και Σλοβακία. Οι διαπραγματεύσεις προσέγγισης με αυτές τις έξι χώρες ξεκίνησαν επίσημα στις **15** Φεβρουαρίου του **2000**. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι, υποστήριξε πως η Τουρκία είναι υποψήφια που προορίζεται να ενταχθεί στην Ένωση με βάση τα ίδια κριτήρια που χρειάζεται να έχουν και οι υπόλοιπες υποψήφιες χώρες.

Είναι γεγονός, ότι η Ε.Ε έχει γνωρίσει κατά το παρελθόν σημαντικές διευρύνσεις (**1973** : Δανία, Ιρλανδία, Μεγάλη Βρετανία , **1981** : Ελλάδα, **1986** : Ισπανία, Πορτογαλία, **1996** : Αυστρία, Φιλανδία, Σουηδία). Ωστόσο, η διεύρυνση που αντιμετωπίζει σήμερα η Ε.Ε, αποτελεί μια πρόκληση χωρίς προηγούμενο : ο αριθμός των υποψηφίων χωρών, η εδαφική περιοχή (αύξηση **34%**), ο πληθυσμός (αύξηση **105** εκατομμυρίων) και ο πλούτος διαφορετικών ιστοριών και κουλτούρας. Η ανάπτυξη και θεσμοθέτηση ενός κοινού οικονομικού και νομοματικού συστήματος θα βοηθήσει την σύναψη συμφωνιών μεταξύ των επιχειρηματιών των τρίτων χωρών και της Ευρώπης καθώς και τις συνθήκες για επενδύσεις και εμπόριο.

Λίγο μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου **1989**, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα εδραίωσε γρήγορα τις διπλωματικές της σχέσεις με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Σταμάτησε μια σειρά από ποσοτώσεις στην εισαγωγή εμπορευμάτων, επέκτεινε το γενικευμένο σύστημα προτιμήσεων και μέσα σε λίγα χρόνια ολοκλήρωσε συμφωνίες εμπορίου και συνεργασία με την Βουλγαρία, την τότε Τσεχοσλοβακία την Εσθονία, την Ουγγαρία, την Λετονία, την Λιθουανία, την Πολωνία, την Ρουμανία και την Σλοβενία.

Παράλληλα, το πρόγραμμα **PHARE** της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, που δημιουργήθηκε το **1969**, εφαρμόστηκε για να παρέχει οικονομική υποστήριξη για τις προσπάθειες των χωρών της Κεντρική και Ανατολικής Ευρώπης στην πορεία τους προς την αναμόρφωση και αναδόμηση των οικονομιών τους. Το **PHARE** έγινε σύντομα το μεγαλύτερο παγκοσμίως πρόγραμμα βοήθειας στην Κεντρική Ευρώπη, παρέχοντας τεχνική βοήθεια και στήριξη για τις επενδύσεις.

Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του **90**, η Ε.Ε και τα κράτη – μέλη ολοκλήρωσαν συμφωνίες σύνδεσης που ονομάζονται «Ευρωπαϊκές Συμφωνίες», με δέκα χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Οι Ευρωπαϊκές Συμφωνίες παρέχουν την νομική βάση για διμερές σχέσεις μεταξύ αυτών των χωρών και της Ε.Ε και τα μέσα για την επιτυχή ολοκλήρωση της διαδικασίας, μέσα από το πρόγραμμα **PHARE**. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει ήδη θεσπίσει παρόμοιες συμφωνίες με την Τουρκία το **1963**, την Μάλτα το **1990** και την Κύπρο το **1972**.

Οι Ευρωπαϊκές Συμφωνίες στοχεύουν στο να εγκαθιδρύσουν το ελεύθερο εμπόριο μεταξύ της Ε.Ε και των συμμάχων χωρών. Κανένας νέος τελωνειακός φόρος ή ποσοτικοί περιορισμοί δεν θα εμφανιστούν στο εμπόριο μεταξύ της Ε.Ε και των συνδεδεμένων χωρών από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος της κάθε Ευρωπαϊκής Συμφωνίας.

ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

ΧΩΡΑ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ Υπογραφή	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ Εφαρμογή
Ουγγαρία	Δεκέμβριος 1991	Φεβρουάριος 1994
Πολωνία	Δεκέμβριος 1991	Φεβρουάριος 1994
Βουλγαρία	Μάρτης 1993	Φεβρουάριος 1995
Τσεχία	Οκτώβριος 1993	Φεβρουάριος 1995
Ρουμανία	Φεβρουάριος 1993	Φεβρουάριος 1995
Σλοβακία	Οκτώβριος 1993	Φεβρουάριος 1995
Εσθονία	Ιούνιος 1995	Φεβρουάριος 1998
Λετονία	Ιούνιος 1995	Φεβρουάριος 1998
Λιθουανία	Ιούνιος 1995	Φεβρουάριος 1998
Σλοβενία	Ιούνιος 1996	Φεβρουάριος 1998

ΧΩΡΑ	ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ	ΤΕΘΗΚΕ ΣΕ ΙΣΧΥ
Τουρκία	Σεπτέμβριος 1963	Δεκέμβριος 1964
Μάλτα	Δεκέμβριος 1970	Απρίλιος 1971
Κύπρος	Δεκέμβριος 1972	Ιούνιος 1973

2. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Το κόστος και η κατανομή του, ανάμεσα στα κράτη μέλη είναι το πιο ευαίσθητο και αμφιλεγόμενο θέμα σε ολόκληρο το εγχείρημα της διεύρυνσης. Όπως είναι ευνόητο, το δημοσιονομικό κόστος, και ακριβέστερα το κόστος για τον κοινοτικό προϋπολογισμό βρίσκεται στο επίκεντρο. Εντάσεις στον προϋπολογισμό που σχετίζονται με την διεύρυνση, θα μπορούσαν να διαταράξουν λεπτές ισορροπίες ανάμεσα στα κράτη-μέλη και να επιδράσουν πάνω στην μελλοντική μορφή της Ένωσης. Τον τόνο στο θέμα αυτό δίνει το σημερινό κλίμα δημοσιονομικής πειθαρχίας και λιτότητας και ειδικότερα, η αναβίωση αιτημάτων για “**just return**” (δίκαιη επιστροφή) από μέρους ιδίως της Γερμανίας, Ολλανδίας, Αυστρίας, Σουηδίας.

A. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Η εκτίμηση του οικονομικού κόστους της διεύρυνσης, καθώς και της κατανομής του ανάμεσα στα κράτη-μέλη, λαμβάνει υπόψη τα ευρύτερα οφέλη και κόστη που προκύπτουν από την διεύρυνση για την οικονομία της Ένωσης. Ωστόσο, ενώ η ευρύτερη προσέγγιση συλλαμβάνει πράγματι τα οφέλη από την ολοκλήρωση, θα πρέπει επίσης να συλλαμβάνει και τα ενδεχόμενα προβλήματα που θα μπορούσαν να προκληθούν από τις τριβές

προσαρμογής. Τέτοιες τριβές θα μπορούσαν να έχουν άμεσες επιπτώσεις στην περιφερειακή κατανομή οφέλους και κόστους.

A.1) Η μελέτη των επιπτώσεων της διεύρυνσης

Τα Ευρωπαϊκά συμβούλια του Έσπεν και της Μαδρίτης (Δεκέμβριος 94-95 αντίστοιχα) ζήτησαν από την Επιτροπή να παρουσιάσει έκθεση για τις αναμενόμενες επιπτώσεις της διεύρυνσης πάνω στις πολιτικές της Ένωσης. Στον πυρήνα αυτής της εντολής, βρίσκονταν ένας αριθμός αντικρουόμενων στόχων, που αντανάκλουν τις υπό διαμόρφωση θέσεις κρατών-μελών στο ζήτημα της διεύρυνσης. Για μερικούς, η μελέτη των επιπτώσεων θα έδειχνε το υψηλό κόστος της διεύρυνσης και θα ενίσχυε έτσι, είτε την τάση για επιβράδυνση της όλης διαδικασίας, είτε για αύξηση των ιδίων πόρων. Για άλλους, η αποτίμηση του υψηλού κόστους της διεύρυνσης θα ευνοούσε μια ριζική μεταρρύθμιση των δαπανηρών πολιτικών, δηλαδή της κοινής αγροτικής πολιτικής (ΚΑΠ) και των διαρθρωτικών πολιτικών. Ενώ, τέλος, για ένα άλλο μέρος, η μελέτη των επιπτώσεων θα έδειχνε τα σημαντικά συνολικά οφέλη ευνοώντας έτσι την επιτάχυνσή της.

Σύμφωνα με την μελέτη των επιπτώσεων της Επιτροπής, τα κυριότερα αναμενόμενα οικονομικά οφέλη από την διεύρυνση, είναι τα κλασσικά που προκαλούνται από την διαδικασία ολοκλήρωσης, δηλαδή επέκταση της ενιαίας αγοράς, ενίσχυση της θέσης της ένωσης στις παγκόσμιες αγορές, τόνωση της ζήτησης ως αποτέλεσμα των μαζικών αναμενόμενων επενδύσεων στις ενταγμένες χώρες καθώς και της προσέγγισής τους προς τα επίπεδα ζωής της Ε.Ε. Βέβαια, οι δέκα νέες χώρες της Ένωσης αντιπροσωπεύουν σήμερα μια πολύ μικρή προσθήκη (11% σε μονάδες αγοραστικής δύναμης), παρόλα αυτά, η προοπτική μιας αναπτυσσόμενης αγοράς 110 εκατομμυρίων κατοίκων παρουσιάζει προφανώς ενδιαφέρον.

Από την άλλη πλευρά, η Επιτροπή προειδοποιεί ότι, η διεύρυνση θα φέρει ουσιαστικές πιέσεις περιφερειακής και κλαδικής προσαρμογής. Οι ευαίσθητοι τομείς περιλαμβάνουν, την αγορά εργασίας και άλλους παραδοσιακούς κλάδους της βιομηχανίας, καθώς και ορισμένους τομείς των

μεταφορών. Βέβαια, οι αναμενόμενες εντάσεις προσαρμογής θα είναι συνολικά μεγαλύτερες στα νέα δέκα ενταγμένα μέλη από ότι στα παλαιά. Σύμφωνα με την μελέτη της Επιτροπής, η διεύρυνση δεν θα αμβλύνει ουσιαστικά τα προβλήματα στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ένωσης των **15**. Αντίθετα, θα μπορούσε να προκαλέσει και κάποια πίεση προσαρμογής. Εξ' ου και η ανάγκη να διατηρηθούν οι κοινοτικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις. Στη γεωργία, οι θετικές επιπτώσεις ολοκλήρωσης θα είναι βαθύτερες, με δεδομένο το σημερινό επίπεδο. Ωστόσο, είναι πιθανό να υπάρχουν σημαντικές εντάσεις προσαρμογής στον αγροτικό τομέα των **10** νέων κρατών-μελών. Σε κάθε περίπτωση, οι επιπτώσεις της διεύρυνσης στον τομέα αυτό θα εξαρτηθούν από το είδος της ΚΑΠ που θα ισχύσει.

Ένας από τους κυριότερους λόγους προβληματισμού είναι η ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων που θα προκύψουν από τις δέκα νέες χώρες-μέλη, με βασικούς αποδέκτες τις χώρες, Γερμανία, Αυστρία (χώρες που συνορεύουν με τα περισσότερα νέα κράτη-μέλη) καθώς υποθάλλει φόβους για αυξημένη ανεργία. Στην Αυστρία υπάρχει έντονος προβληματισμός για τις επιπτώσεις της διεύρυνσης, στις παραμεθόριες προς τα νέα μέλη περιοχές της. Υπάρχει ο φόβος ότι οι μεγάλες διαφορές στα επίπεδα των αμοιβών ανάμεσα σε μεθοριακές περιοχές θα προκαλέσουν μαζικές ροές ημερήσιων μεταναστών προς την Αυστρία, και σημαντικές μετεγκαταστάσεις βιομηχανιών προς γειτνιαζουσες περιοχές των νέων χωρών που εντάχθηκαν.

A.II) Ποσοτικές εκτιμήσεις για το κόστος της διεύρυνσης

Η ποσοτική αποτίμηση των συνολικών οικονομικών επιπτώσεων της διεύρυνσης, είναι σχεδόν αδύνατο εγχείρημα, με δεδομένο το πλήθος των μεθοδολογικών προβλημάτων και της αβεβαιότητας που υπάρχουν για ολόκληρη τη διαδικασία. Παρόλα αυτά, παρουσιάζει ενδιαφέρον να λάβουμε υπόψη μας τη μελέτη που χρηματοδότησε η Επιτροπή το **1997** για τον σκοπό αυτό. Η μελέτη χρησιμοποιεί ένα πρότυπο προσομοίωσης, που παίρνει υπόψη της τις επιπτώσεις κατανομής, δηλαδή την δημιουργία και εκτροπή εμπορίου καθώς και μια πρόσθετη επίπτωση της ενιαίας αγοράς και τις επιπτώσεις

συσσώρευσης, που αντανακλώνται ως αλλαγές στα «πριμ κινδύνου» για τις επενδύσεις στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Το πραγματικό εισοδηματικό αποτέλεσμα για την Ευρωπαϊκή Ένωση των 15, είναι περίπου 11 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως, που αντιστοιχούν χονδρικά στο 0,2% του ΑΕΠ της. Το πραγματικό εισοδηματικό αποτέλεσμα για τις εισχωρούσες χώρες είναι πολύ πιο σημαντικό. Το στατικό σενάριο προβλέπει 2,5 δις ευρώ που αντιστοιχεί στο 1,5% του ΑΕΠ τους ενώ στο δυναμικό σενάριο προβλέπεται εισοδηματικό αποτέλεσμα για τις προσχωρούσες χώρες 30 δις ευρώ που αντιστοιχεί στο 30% του ΑΕΠ τους.

Η μελέτη περιλαμβάνει και μερικούς υπολογισμούς για την κατανομή των επιπτώσεων ανάμεσα στα 15 κράτη-μέλη. Οι υπολογισμοί αυτοί δείχνουν, ότι οι μεγάλοι κερδισμένοι θα είναι η Γερμανία (34% του συνολικού οφέλους), η Γαλλία (19%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (14%). Η Ιρλανδία και η Ελλάδα θα ωφεληθούν ελάχιστα, ενώ η Πορτογαλία θα υποστεί μια μικρή ζημιά. Χονδρικοί υπολογισμοί, με βάση τα αποτελέσματα αυτά, δείχνουν ότι σε σχετικούς όρους η Σουηδία φαίνεται να είναι ο μεγαλύτερος κερδισμένος (0,3% του ΑΕΠ της), τα περισσότερα από τα κράτη-μέλη κινούνται περί το κοινοτικό μέσο όρο (0,2% του ΑΕΠ τους), ενώ η Ιταλία, η Ελλάδα και η Ιρλανδία ωφελούνται ελάχιστα (ή χάνουν λίγο όπως στην περίπτωση της Πορτογαλίας).

Τα κύρια συμπεράσματα που συνάγονται από την μελέτη αυτή είναι καθυστερημένα, η Ε.Ε των 15 είναι πιθανόν να ωφεληθεί, όχι πάντως σημαντικά. Κανένα κράτος-μέλος δεν προβλέπεται να χάσει, εκτός από μια οριακή ζημιά για την Πορτογαλία, και σε σχετικούς όρους η κατανομή των κερδών θα είναι περίπου αναλογική. Βέβαια, οι προσχωρούσες χώρες θα ωφεληθούν πολύ περισσότερο.

A.III) Δείκτης εμπορίου και εμπορικές σχέσεις

Μια ματιά στο επίπεδο εμπορίου, ανάμεσα στην Ε.Ε και στις ΧΚΑΕ καθώς και στη δυναμική του μετά το 1989 μπορεί να μας δώσει ορισμένες

ενδείξεις για το δυναμικό ολοκλήρωσης και για την πιθανή κατανομή του ανάμεσα στα κράτη-μέλη.

A.III.i) Το εμπόριο της ευρωπαϊκής ένωσης με τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης κατά κράτος – μέλος

Η Γερμανία, είναι με διαφορά ο μεγαλύτερος κοινοτικός εταίρος των ΧΚΑΕ, καθώς το μερίδιό τους στο συνολικό εμπόριο της Ε.Ε με τις χώρες αυτές είναι **45%**. Ακολουθεί η Ιταλία με **12%**, η Αυστρία με **9%**, η Γαλλία με **8%** και η Μεγάλη Βρετανία και η Ολλανδία με **5%**. Στο άλλο άκρο, η Ιρλανδία καλύπτει το **0,5%** και η Πορτογαλία μόλις **0,3%** του εμπορίου (βλ. πίνακα 1). Το σημαντικό βάρος της Γερμανίας, αλλά και το σημαντικό μερίδιο ενός μικρού κράτους-μέλους σαν την Αυστρία, είναι τα βασικά συμπεράσματα από αυτή την εικόνα.

{ Πίνακας .1 }

	Εμπόριο κρατών-μελών της ΕΕ₁₅ με τις υποψήφιες ΧΚΑΕ 1993, 1998			
	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	
	1993 ΧΚΑΕ-10	1998 ΧΚΑΕ-10	1993 ΧΚΑΕ-10	1998 ΧΚΑΕ-10
	σε εκατ.€		σε εκατ.€	
Αυστρία	3.527	6.978	2.402	5.371
Βέλγιο - Λουξεμ.	1.048	3.296	644	2.290
Γαλλία	2.279	6.767	1.736	4.151
Γερμανία	12.336	35.618	10.362	28.832
Δανία	601	1.465	498	156
Ελλάδα	429	775	394	711
Ην. Βασίλειο	1.632	3.997	1.498	3.656
Ιρλανδία	92	383	81	260
Ισπανία	512	1.930	369	1.357
Ιταλία	4.282	10.473	2.876	6.969
Κάτω Χώρες	1.585	4.176	1.294	3.289
Πορτογαλία	27	175	59	229
Σουηδία	944	2.885	758	1.970
Φιλανδία	907	2.534	482	969
Ε.Ε. - 15	30.202	81.451	23.724	61.108

Πηγή : Βάση δεδομένων EUROSTAT

Α.ΙΙΙ.ii) Η σημασία των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης για τα κράτη-μέλη της ΕΕ 15.

Παρά τον δυναμισμό του εμπορίου Ε.Ε-ΧΚΑΕ, η εξάρτηση της Ε.Ε από τους ανατολικούς εταίρους, εξακολουθεί να είναι πολύ μικρή. Οι συνολικές ανταλλαγές (εξαγωγές κ' εισαγωγές) με τις **10** νέες χώρες, κάλυπταν μόλις το **3,9%** του συνολικού εμπορίου της Ευρώπης των **15** και με τον υπόλοιπο κόσμο μόλις το **1,9** του ΑΕΠ της. Πιο ενδιαφέρουσα είναι η εικόνα ανά κράτος μέλος. Η Αυστρία είναι με διαφορά η πλέον εξαρτημένη, με ποσοστό εμπορίου / ΑΕΠ πάνω από **6%** ενώ η Γερμανία και η Φιλανδία βρίσκονται στο διάστημα **3 - 3,5%**. Ακολουθούν η Σουηδία, το Βέλγιο - Λουξεμβούργο, Ολλανδία στο διάστημα **2 -3%**, η Ελλάδα, Δανία, Ιταλία βρίσκονται **1 - 2%**. Τέλος, η Ιρλανδία, Γαλλία, Ισπανία, Μεγάλη Βρετανία και η Πορτογαλία καταλαμβάνουν τις τελευταίες θέσεις με ποσοστά κάτω του **1%**. (βλ. πίνακα 2)

{ Πίνακας .2 }

	<u>Εμπόριο των κρατών μελών της ΕΕ με τις ΧΚΑΕ</u>		
	ΧΚΑΕ -10 ως % του εμπορίου με τον κόσμο	ΧΚΑΕ - 10 ως % του εμπορίου με χώρες εκτός Ε.Ε	ΧΚΑΕ - 10 ως % του ΑΕΠ
Αυστρία	11,2	38,5	6,5
Βέλγιο - Λουξεμ.	1,9	7,6	2,4
Γαλλία	2,1	7,2	0,9
Γερμανία	7,6	17,5	3,4
Δανία	3,1	12,9	1,6
Ελλάδα	4,6	12,0	1,4
Ην. Βασίλειο	1,6	3,8	0,6
Ιρλανδία	0,7	2,5	0,9
Ισπανία	1,6	5,5	0,7
Ιταλία	4,4	10,7	1,7
Κάτω Χώρες	2,1	7,1	2,2
Πορτογαλία	0,7	3,7	0,4
Σουηδία	3,6	10,7	2,4
Φιλανδία	5,5	15,6	3,1
Ε.Ε. - 15	3,9	11,0	1,9

Πηγή : Βάση δεδομένων EUROSTAT

A.III.iii) Ανάπτυξη του εμπορίου κατά την δεκαετία του '90

Το εμπόριο της Ε.Ε με τις ΧΚΑΕ αναπτύσσεται εντυπωσιακά κατά την δεκαετία του **90**. Συνολικά, υπερτριπλασιάστηκε από το διάστημα **1989-1998**. Όλα τα κράτη-μέλη έχουν μερίδιο σε αυτήν την αύξηση, ενδεικτικά οι αυξήσεις κυμαίνονται από **6** έως **7** φορές για Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Ισπανία, **2** με **3** φορές για Φιλανδία και Γερμανία. Η ανάπτυξη αυτή, αντανakλά τόσο τη διαδικασία ολοκλήρωσης Ε.Ε - ΧΚΑΕ, όσο και τις συστηματικές αλλαγές που οδήγησαν στο ουσιώδες άνοιγμα των οικονομιών τους προς τον κόσμο.

Μπορούμε επίσης να συγκρίνουμε τα έτη **1993** και **1998** καθώς έτσι μπορούμε να καταγράψουμε πιο διακριτά τις επιπτώσεις των Ευρωπαϊκών Συμφωνιών. Το εμπόριο της Ε.Ε των **15** αυξήθηκε κατά **164%** ανάμεσα στο **1993 - 1998**, με σημαντικές αυξήσεις για όλα τα κράτη - μέλη. Οι υψηλότεροι αυξητικοί ρυθμοί είναι της Πορτογαλίας, Ισπανίας, Ιρλανδίας, Βέλγιο, Λουξεμβούργου, και οι χαμηλότερες αυξήσεις της Ελλάδας, Δανίας, και Αυστρίας. Εξάλλου, παρατηρείται μια τάση οι χώρες με μικρότερο όγκο εμπορίου να πλησιάζουν τις υπόλοιπες.

A.III.iv) Εμπορικό ισοζύγιο

Το διμερές εμπορικό ισοζύγιο και η εξέλιξή του, θεωρούνται συχνά ως ένα μέτρο του πόσο «συμφέρει» μια σχέση. Φυσικά, αυτό αντανakλά μια μερκαντιλιστική αντίληψη, όμως συχνά τέτοιου τύπου επιχειρήματα επηρεάζουν την κοινή γνώμη και την χάραξη πολιτικής. Για αυτό αξίζει να εξεταστεί και αυτή η διάσταση στο εμπόριο της Ε.Ε των **15** με τις **10** νέες χώρες - μέλη.

Το **1998**, η Ε.Ε είχε ένα πλεόνασμα περίπου **20** δις ευρώ στο εμπόριό της με τις **10** υποψήφιες ΧΚΑΕ, και ο λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές ήταν **133%**. Το πλεόνασμα ήταν κατά **14** δις ευρώ μεγαλύτερο από ότι το **1993**, όταν ο λόγος εξαγωγών / εισαγωγών, ήταν **127%**. Το **1998** όλα τα κράτη - μέλη της Ε.Ε των **15** εκτός από την Πορτογαλία, είχαν πλεόνασμα με τις ΧΚΑΕ-**10**. Εξάλλου, το ισοζύγιό τους έχει βελτιωθεί σε σχέση με το **1993** σε όλες τις

περιπτώσεις, εκτός πάντα της Πορτογαλίας. Επίσης, στις περισσότερες περιπτώσεις είχε βελτιωθεί και ο λόγος εξαγωγών /εισαγωγών με εξαίρεση τις χώρες του Βελγίου, Λουξεμβούργου και Αυστρίας.

Τα συμπεράσματα, από αυτή την επισκόπηση είναι ότι κατά τα τελευταία χρόνια, το εμπόριο υπήρξε πολύ δυναμικό και οι εξαγωγές της Ε.Ε είναι αισθητά υψηλότερες καθώς και αυξήθηκαν ταχύτερα από ότι οι εισαγωγές. Η εικόνα αυτή ισχύει για όλα τα κράτη – μέλη (με την εξαίρεση της Πορτογαλίας όσον αφορά το εμπορικό ισοζύγιο). Το αυξανόμενο πλεόνασμα της Ε.Ε, φυσιολογικό ως ένα βαθμό υπό τις σημερινές συνθήκες, διαψεύδει τους φόβους ότι η διεύρυνση με τις ΧΚΑΕ θα οδηγήσει σε μια μονομερή εισβολή φθηνών ανατολικών προϊόντων στις κοινοτικές αγορές. Ωστόσο, τα εμπειρικά και ιστορικά δεδομένα, υποδεικνύουν ότι υπάρχει και πρόσθετο δυναμικό ολοκλήρωσης, από το καθεστώς ζώνης ελεύθερων συναλλαγών σε αυτό της ενιαίας αγοράς (και παραπέρα της ΟΝΕ). Η αναμενόμενη συνέχιση της ταχείας ανάπτυξης των οικονομιών των 10 νέων κρατών – μελών είναι άλλος ένας παράγοντας που θα οδηγήσει σε αυξημένο εμπόριο.

{ Πίνακας .3 }

	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ (εισαγωγές + εξαγωγές)		ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ		ΛΟΓΟΣ ΕΙΣΑΓ / ΕΞΑΓ	
	1993	1998	1993	1998	1993	1998
	ΧΚΑΕ-10	ΧΚΑΕ-10	ΧΚΑΕ-10	ΧΚΑΕ-10	ΧΚΑΕ-10	ΧΚΑΕ-10
	σε εκατ. €		σε εκατ. €		σε %	
Αυστρία	5.929	12.348	1.125	1.607	147	130
Βέλγιο - Λουξεμ.	1.692	5.586	404	1.006	163	144
Γαλλία	4.015	10.918	544	2.616	131	163
Γερμανία	22.968	64.449	1.704	6.786	116	124
Δανία	1.099	2.520	103	409	121	139
Ελλάδα	823	1.486	35	64	109	109
Ην. Βασίλειο	3.130	7.653	134	341	109	109
Ιρλανδία	174	643	11	123	113	148
Ισπανία	881	3.287	143	573	139	142
Ιταλία	7.158	17.442	1.407	3.505	149	150
Κάτω Χώρες	2.879	7.465	291	887	122	127
Πορτογαλία	85	404	-32	-54	45	77
Σουηδία	1.702	4.855	185	915	124	146
Φιλανδία	1.389	3.504	425	1.565	188	262
Ε.Ε. - 15	53.927	142.560	6.478	20.343	127	133

Πηγή : Βάση δεδομένων: EUROSTAT για κράτη μέλη της ΕΕ, Comtrade για Σουηδία κ Αυστρία

3. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Α. ΤΑ ΕΠΙΜΑΧΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Η λογική της εκτίμησης των δημοσιονομικών επιπτώσεων της διεύρυνσης είναι σχετικά απλή. Οι **10** νέες χώρες είναι πολύ φτωχότερες και κατά μέσο όρο πολύ πιο αγροτικές από τα κράτη - μέλη της Ε.Ε των **15**. Επιπλέον, θα παραμείνουν έτσι και στο ορατό μέλλον, παρά την αναμενόμενη ταχύτατη ανάπτυξή τους και τις αγροτικές μεταρρυθμίσεις.

Το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις **10** νέες χώρες, ήταν το **1997** περίπου στο **15%** του μέσου επιπέδου της Ε.Ε των **15**. Εκφρασμένα σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης (που αποτελούν την βάση για τον υπολογισμό της επιλεξιμότητας για στήριξη από τα διαρθρωτικά ταμεία και το ταμείο συνοχής), τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν **45%**. Κατά το έτος **2006**, εκτιμάται ότι ο μέσος όρος για τις ΧΚΑΕ **10** θα εξακολουθεί να είναι πολύ κάτω του μέσου όρου της Ε.Ε των **15** και περίπου στο **56%** αυτού.

Η αγροτική απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης ήταν κατά μέσο όρο **22,5 %** για τις **10** υποψήφιες χώρες το **1996**, έναντι **5,1 %** των χωρών της Ε.Ε των **15**. Και παρόλο που μπορεί κανείς να αναμένει πως η κατάσταση αυτή θα βελτιωθεί σημαντικά κατά τα ερχόμενα έτη, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι και στο προσεχές μέλλον τα νέα κράτη - μέλη θα είναι αισθητά πιο αγροτικά από την Ε.Ε των **15**.

Τα παραπάνω σημαίνουν ότι ενώ η συμβολή των νέων κρατών - μελών στους ίδιους πόρους θα είναι περιορισμένη, υπό τους ισχύοντες σημερινούς κανόνες, θα επωφελούνται πολύ από τα διαρθρωτικά ταμεία, από το ταμείο συνοχής και από την ΚΑΠ. Όσον αφορά τα διαρθρωτικά ταμεία, εκτιμάται ότι οι περισσότερες των περιφερειών των νέων κρατών - μελών, είναι επιλέξιμες για χρηματοδοτήσεις (περιοχές με κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάτω του **75 %** του κοινοτικού μέσου όρου).

Έχουν κυκλοφορήσει πολλές εκτιμήσεις για το δημοσιονομικό κόστος της διεύρυνσης από κυβερνητικές και ακαδημαϊκές πηγές. Ο πίνακας **4** παρουσιάζει ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα αυτών των εκτιμήσεων που

αφορούν τους δύο πλέον δαπανηρούς τομείς, την ΚΑΠ και τις διαρθρωτικές πολιτικές. Όπως προκύπτει, οι εκτιμήσεις αυτές διαφέρουν πολύ μεταξύ τους και δεν είναι εύκολα συγκρίσιμες, γιατί δεν καλύπτουν πάντα το ίδιο σύνολο χωρών. Παρόλα αυτά, και με λίγες εξαιρέσεις, κατέληξαν ότι το δημοσιονομικό κόστος της διεύρυνσης είναι πολύ υψηλό. Στη βάση αυτών των εκτιμήσεων, ένα συνολικό ετήσιο κόστος **80 – 90** δις ευρώ για τις **10** νέες χώρες φαίνεται πολύ ρεαλιστικό. Τα ποσά αυτά αντιστοιχούν σε **1,2–1,3%** του ΑΕΠ της Ε.Ε και θα σήμαιναν διπλασιασμό του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Πίνακας .4

Πηγή	Έτος	Κάλυψη Χωρών	Κόστος σε δις ευρώ
1. Διαρθρωτικά Ταμεία και Ταμείο συνοχής			
European Economy No 53	1993	V-4	26
Bbrenton - Gross	1993	CEC - 9	35
UK Government	1995	CEC - 6	32
" European Commission"	1995	CEC - 10	38
Breuss	1995	CEC - 10	22
Danish Econ. Ministry	1996	CEC - 10	17,5
Swiss Bank Union	1996	V-4	45
Grabbe -Hughew	1997	CEC - 10	42
Weise (DIW)	1997	CEFTA - 5	33
2. Κοινή Αγροτική Πολιτική			
Anderson Tyers	1993	V-4	38
Brenton - Gross	1993	CEC - 9	44
Mahe	1994	CEC - 6	14
Tarditi - Marsh	1994	CEC - 6	32
Tangerman - Josling	1994	CEC - 6	20
Breuss	1995	CEC - 10	12
European Commission	1995	CEC - 10	11
Swiss Bank Union	1996		7
UK Min.of Agr.	1997	V-4	13
Weise (DIM)	1997	CEFTA - 5	8

* Όπου CEC - 10 : οι δέκα ΧΚΑΕ, CEC - 9 : πλην της Σλοβενίας, το CEC - 6 : η Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Βουλγαρία, Ρουμανία, V - 4 : Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, CEFTA - 5 : Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία.

Οι υπολογισμοί για την ΚΑΠ είναι πιο πολύπλοκοι, γι' αυτό και οι εκτιμήσεις διαφέρουν περισσότερο. Οι υψηλότερες εκτιμήσεις δεν λαμβάνουν υπόψη τους τις νέες υποχρεώσεις στα πλαίσια της ΠΟΕ, που περιορίζουν τις

δυνατές κοινοτικές επιδοτήσεις, αλλά ούτε και την πρόσφατη τάση για υψηλές διεθνείς τιμές σε σημαντικά αγροτικά προϊόντα.

Ένα σαφές συμπέρασμα που εξάγεται από αυτές τις εκτιμήσεις είναι ότι, το άμεσο δημοσιονομικό κόστος της διεύρυνσης για τις νέες **10** χώρες, θα ήταν πολύ υψηλό και μάλιστα μη ανεκτό σε συνθήκες δημοσιονομικής λιτότητας. Οι εκτιμήσεις που αποδόθηκαν στην επιτροπή αθροίζονται σε ποσά της τάξης των **50** δις ευρώ, δηλαδή αντιστοιχούσαν σε μία αύξηση σχεδόν **60%** των συνολικών δαπανών.

B. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Η Επιτροπή πρότεινε αυτό που πολλοί αποκάλεσαν τον «*τετραγωνισμό του κύκλου*», ένα δημοσιονομικό πλαίσιο για την διεύρυνση που : α) να είναι συμβατό με την διατήρηση σταθερών, ως ποσοστών, του κοινοτικού ΑΕΠ της οροφής των ιδίων πόρων στο **1,27%**, και της δαπάνης για διαρθρωτικές πράξεις στο **0,46%**. β) να διατηρεί συνολικά τα σημερινά επίπεδα στήριξης στα **15** κράτη – μέλη και ιδιαίτερα στα λιγότερα ανεπτυγμένα από αυτά, γ) να διατηρεί ένα ενιαίο πλαίσιο για τις κοινοτικές πολιτικές, απορρίπτοντας μια διαφοροποίηση ανάμεσα στα παλαιά και νέα κράτη-μέλη.

Ο συμβιβασμός που επιτεύχθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου τον Μάρτιο του **1999**, υιοθετεί την πρόταση της Επιτροπής, ως προς το ύψος της χρηματοδότησης της διεύρυνσης, περικόπτει όμως κατά **11%** (δηλαδή κατά **83** δις ευρώ) τις δαπάνες για την Ε.Ε των **15**, με συνέπεια να τροποποιείται αισθητά η κατανομή της χρηματοδότησης της διεύρυνσης.

B.i. Το δημοσιονομικό πλαίσιο

Το δημοσιονομικό πλαίσιο που πρότεινε η Επιτροπή και υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (πίνακας 5) προβλέπει, ότι η δαπάνη για την διεύρυνση κατά την περίοδο **2000 – 2006** θα είναι **80** δις ευρώ. Το ποσό αυτό αναλύεται ως εξής:

- 22 δις ευρώ για προενταξιακή βοήθεια και 58 δις ευρώ για τα νέα κράτη μέλη.
- 16 δις ευρώ για την γεωργία, 47 δις ευρώ για διαρθρωτικές πράξεις και 17 δις ευρώ για άλλες πολιτικές

Οι δαπάνες που σχετίζονται με την διεύρυνση αντιπροσωπεύουν περίπου το 14% του συνόλου του προϋπολογισμού. Στις γεωργικές δαπάνες το ποσοστό αυτό είναι 5,4% και στις διαρθρωτικές δαπάνες είναι 22%

Με δεδομένο το γεγονός ότι, η δαπάνη για την διεύρυνση θα αυξηθεί βαθμιαία, έχει νόημα να εξετάσουμε και το αναμενόμενο επίπεδο δαπανών κατά το τελευταίο έτος 2006. Κατά το έτος αυτό, η δαπάνη που σχετίζεται με την διεύρυνση, θα είναι 20 δις ευρώ ή 24% ποσοστιαία, επί του συνολικού προϋπολογισμού που ανέρχεται στα 107 δις ευρώ. Οι διαρθρωτικές βοήθειες για την διεύρυνση θα φτάσουν σε 13,1 δις ευρώ ή στο 45% των συνολικών διαρθρωτικών δαπανών και η αγροτική δαπάνη από την διεύρυνση θα φτάσει τα 3,9 δις ευρώ ή 9% της συνολικής δαπάνης της ΚΑΠ.

Ως ποσοστό του ΑΕΠ, το υπολογιζόμενο κατά αυτό τον τρόπο κόστος της διεύρυνσης για την περίοδο 2000 –2006 ανέρχεται στο 0,13% του ΑΕΠ της Ε.Ε, ενώ για το έτος 2006 το κόστος αυτό φτάνει στο 0,21% του ΑΕΠ της διευρυμένης πλέον ένωσης.

B.ii. Η κατανομή του κόστους

Λογικά, κάθε πρόσθετη δημοσιονομική δαπάνη δεν μπορεί, παρά να χρηματοδοτείται είτε από αύξηση των εσόδων είτε από μείωση της παρούσας δαπάνης είτε από τον συνδυασμό αυτών των δύο.

Διατηρώντας την οροφή των ιδίων πόρων σταθερή, ως ποσοστό του ΑΕΠ της Ε.Ε και σύμφωνα με την αύξηση του κοινοτικού ΑΕΠ κατά την περίοδο 2000 – 2006, δημιουργούνται πρόσθετοι πόροι ύψους, περίπου, 73 δις ευρώ. Το ποσό αυτό είναι αρκετά κοντά στο υπολογισθέν κόστος της διεύρυνσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Δημοσιονομικές προοπτικές 2000 - 2006 : Συμφωνία του Βερολίνου

	ΕΕ - 21					ΕΕ - 15 ²				ΝΕΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΚΑΙ ΠΡΟΕΝΤΑΞΗ							ΕΞΩΤΕΡ.	
	δισ € τιμές 1999					δισ € τιμές 1999				δισ € τιμές 1999			σε % του συνόλου				ΔΡΑΣΕΙΣ ³	
	Σύνολο	Γεωργ.	Διαρθρ.	Λοιπά	Πιστώσεις για πληρωμές	Σύνολο	Γεωργ.	Διαρθρ.	Λοιπά	Πιστώσεις για αναλήψεις υποχρεώσεων	Σύνολο	Γεωργ.	Διαρθρ.	Λοιπά	Σύνολο	Γεωργ.	Διαρθρ.	Λοιπά
1999 ^a	96,4	103,4	45,2	35,7	22,5	96,5	45,2	35,7	12,3	1,4	0,0	0,0	1,4	1,4	0,0	0,0	11,2	5,5
1999 ^b	85,6	96,9	40,4	35,7	20,8	91,0	40,4	35,7	11,6	1,4	0,0	0,0	1,4	1,5	0,0	0,0	11,8	4,5
2000	89,6	92,0	41,4	33,1	17,5	84,4	40,9	32,0	11,4	3,1	0,5	1,0	1,6	3,7	1,3	3,2	13,7	4,6
2001	91,1	93,5	43,3	32,5	17,7	85,8	42,8	31,5	11,5	3,1	0,5	1,0	1,6	3,6	1,2	3,3	13,5	4,6
2002	98,4	100,4	46,0	35,7	18,7	86,3	43,9	30,9	11,5	9,6	2,1	4,8	2,7	11,1	4,8	15,5	23,1	4,6
2003	101,6	102,2	46,3	37,2	18,8	85,5	43,8	30,3	11,5	12,2	2,6	6,9	2,7	14,2	5,8	22,7	23,8	4,6
2004	100,8	103,3	45,7	38,6	19,1	84,0	42,8	29,6	11,7	14,7	3,0	9,0	2,8	17,5	6,9	30,3	24,0	4,6
2005	101,6	105,3	45,4	40,6	19,3	83,4	41,9	29,6	11,9	17,3	3,5	11,0	2,8	20,8	8,2	37,3	23,8	4,6
2006	103,8	107,4	45,6	42,3	19,6	82,9	41,7	29,2	12,1	19,9	3,9	13,1	2,8	24,0	9,4	45,0	23,4	4,6
2000-2006	686,9	704,3	313,8	259,9	130,6	592,3	297,7	213,0	81,5	79,9	16,1	46,9	17,0	13,5	5,4	22,0	20,8	32,1
ετ.μ.ο.	98,1	100,6	44,8	37,1	18,7	84,6	42,5	30,4	11,6	11,4	2,3	6,7	2,4					4,6
2006/1999 ^a	8%	4%	1%	18%	-13%	-14%	-8%	-18%	-2%	1348%				106%				-16%
2000-06/99 ^a	2%	-3%	-1%	4%	-17%	-12%	-6%	-15%	-5%	732%				77%				-17%
2006/1999 ^b	21%	11%	13%	18%	-6%	-9%	3%	-18%	4%	1348%				106%				2%
2000-06/99 ^b	15%	4%	11%	4%	-10%	-7%	5%	-15%	1%	732%				77%				1%

Σε % του ΑΕΠ της ΕΕ

1999 ^α	1,23	1,32	0,58	0,46	0,29	1,24	0,58	0,46	0,16	0,02	0,00	0,00	0,02	0,070
1999 ^β	1,10	1,24	0,52	0,46	0,27	1,17	0,52	0,46	0,15	0,02	0,00	0,00	0,02	0,058
2000	1,12	1,15	0,52	0,41	0,22	1,05	0,51	0,40	0,14	0,04	0,01	0,01	0,02	0,057
2001	1,11	1,14	0,53	0,40	0,22	1,05	0,52	0,38	0,14	0,04	0,01	0,01	0,02	0,056
2002	1,13	1,15	0,53	0,41	0,22	0,99	0,50	0,35	0,13	0,11	0,02	0,06	0,03	0,053
2003	1,14	1,15	0,52	0,42	0,21	0,96	0,49	0,34	0,13	0,14	0,03	0,08	0,03	0,051
2004	1,10	1,13	0,50	0,42	0,21	0,92	0,47	0,32	0,13	0,16	0,03	0,10	0,03	0,050
2005	1,08	1,12	0,48	0,43	0,21	0,89	0,45	0,32	0,13	0,18	0,04	0,12	0,03	0,049
2006	1,08	1,12	0,47	0,44	0,20	0,86	0,43	0,30	0,13	0,21	0,04	0,14	0,03	0,048
2000-2006	1,11	1,14	0,51	0,42	0,21	0,96	0,48	0,34	0,13	0,13	0,03	0,08	0,03	0,052

Διοργανική συμφωνία σε σχέση με προτάσεις Επιτροπής

2000-2006	-10%	-10%	-11%	-9%	-11%	-11%	-12%	-11%	-7%	0%	0%	0%	0%	-22%
δισ €	-77,9	-81,9	-40,1	-26,4	-15,4	-72,9	-40,1	-26,4	-6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	-8,9

1. Περιλαμβανομένων και των εξωτερικών δράσεων.

2. Χωρίς εξωτερικές δράσεις.

3. Πριν της προενταξιακής ζήτησης.

1. Στοιχεία από τις προτάσεις της Επιτροπής για τις δημοσιονομικές προοπτικές 2000-2006 (οροφές).

3. Στοιχεία από το προσχέδιο του Προϋπολογισμού για το 2000.

Σημείωση : Για λόγους συγκρισιμότητας από τις διαρθρωτικές δαπάνες του έτους 1999 αφαιρέθηκαν οι "προσαρμογές" παρελθόντων ετών (3,3 δισ €) που όμως περιλαμβάνονται στο σύνολο των δαπανών.

Κατά το έτος **2006**, τα πρόσθετα έξοδα από την αύξηση του ΑΕΠ υπολογίζονται ότι θα είναι, περίπου, **18,7** δις ευρώ, έναντι **19,9** δις ευρώ που υπολογίζεται να είναι το κόστος της διεύρυνσης για το συγκεκριμένο έτος και **16,2** δις ευρώ που υπολογίζεται το καθαρό κόστος αυτού. Δηλαδή του κόστους που προκύπτει αφού αφαιρεθεί και η δυνατή συνεισφορά των νέων κρατών – μελών στους ιδίους πόρους. Αυτό σημαίνει ότι η διεύρυνση θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί εξολοκλήρου από την αύξηση του ΑΕΠ.. Ωστόσο, η Επιτροπή δεν πρότεινε την εξάντληση του ορίου **1,27%**, καθώς επιθυμούσε να διατηρήσει επαρκή περιθώρια για δυνατές πρόσθετες και απρόβλεπτες δαπάνες, ιδιαίτερα και σε σχέση με την διεύρυνση. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου προχωρεί ακόμα παραπέρα στη λογική αυτή, αφού διατηρεί μεν την οροφή του **1,27%** ως απόλυτο όριο, προβλέπει όμως και σταθεροποίηση των συνολικών δαπανών. Συνεπώς, οι δαπάνες της διεύρυνσης θα χρηματοδοτηθούν κατά βάση από περικοπές στις δαπάνες της Ε.Ε των **15**. Υπολογίζεται ότι μόνο τα **10** περίπου από τα **80** δις ευρώ της διεύρυνσης θα προέλθουν από την αύξηση των ιδίων πόρων.

Οι δημοσιονομικές προοπτικές που αποφασίστηκαν στο Βερολίνο προβλέπουν για την περίοδο **2000–2006** μείωση κατά **13%** στο συνολικό επίπεδο δαπανών για την Ε.Ε των **15** σε σχέση με το **1999**. Οι αγροτικές δαπάνες, υπολογίζεται ότι θα μειωθούν κατά **6%**, ενώ οι άλλες μη διαρθρωτικές δαπάνες θα μειωθούν κατά **7%**, καθώς και οι διαρθρωτικές δαπάνες θα μειωθούν περίπου κατά **18%** (δηλαδή από **35,7** σε **29,2** δις ευρώ).

Όπως ήδη σημειώθηκε, οι διαρθρωτικές μεταβιβάσεις στην Ε.Ε των **15** προβλέπεται να μειωθούν. Η μείωση αυτή καλύπτει τα **3/4** περίπου της πρόσθετης δαπάνης για διαρθρωτικές πράξεις που σχετίζονται με την διεύρυνση, οπότε μπορεί να θεωρηθεί ότι οι λήπτες της Ε.Ε των **15** θα χρηματοδοτήσουν κατά κύριο λόγο τις πληρωμές προς τους νέους λήπτες της Ε.Ε των **25**. Αν πάντως πάρουμε το τελικό έτος **2006**, η περικοπή των πληρωμών προς την Ε.Ε των **15** σε σχέση με το **1999**, αντιπροσωπεύει μόλις το **1\2** των σχετιζόμενων προς την διεύρυνση διαρθρωτικών πληρωμών. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι συμφωνήθηκε σε πολιτικό επίπεδο πως η συνολική

κατά κεφαλήν στήριξη από τα διαρθρωτικά ταμεία στις χώρες συνοχής (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία, Ιρλανδία) θα διατηρηθεί στο επίπεδο στήριξης του **1999**.

Με άλλα λόγια, η αποφασισθείσα συγκέντρωση της διαρθρωτικής στήριξης της Ε.Ε, θα αντισταθμίσει τις νέες διαβιβάσεις που σχετίζονται με την διεύρυνση, και έτσι θα επιτρέψει περίπου σταθερή στήριξη στις λιγότερο ευνοημένες περιοχές της Ε.Ε των **15**, και ιδιαίτερα στις **4** χώρες συνοχής (στις χώρες συνοχής η συνολική διαρθρωτική στήριξη κατά κεφαλήν θα είναι ελαφρά μειωμένη λόγω της μικρής περικοπής του Ταμείου Συνοχής). Συνεπώς, στον διαρθρωτικό τομέα την διεύρυνση θα πληρώσουν κυρίως οι εκτός των χωρών Συνοχής στηριζόμενες περιοχές. Τέλος, τίθεται συχνά το ερώτημα, κατά πόσο το κόστος της διεύρυνσης θα αποβεί σε βάρος της βοήθειας που δίνεται σε άλλες τρίτες χώρες. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε την μείωση της βοήθειας αυτής κατά **16%**, δηλαδή από **5,5** σε **4,6** δις ευρώ. Συνεπώς μπορούμε να πούμε ότι αποφασίστηκε ότι και οι τρίτες χώρες θα πληρώσουν για την διεύρυνση.

4. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ-ΜΕΛΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν επιχειρεί να συμβιβάσει το διαθέσιμο περιθώριο με μια εκτίμηση των αναμενόμενων χρηματοδοτικών αναγκών των νεοεισέρχοντων χωρών, ή ακριβέστερα, με μια εκτίμηση για το χρηματοδοτικό άνοιγμα που θα προκύψει από τέτοιες ανάγκες, και το οποίο η Ένωση θα κληθεί να χρηματοδοτήσει. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή επανειλημμένα υπογραμμίζει ότι οι επενδυτικές ανάγκες στις ΧΚΑΕ είναι τεράστιες, και τονίζει την σημασία των επενδύσεων αυτών στο κοινοτικό κεκτημένο (υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου στο σύνολό του από τις νέες χώρες-μέλη αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της θέσης της Επιτροπής για την Ένωση). Η μελέτη επιπτώσεων ξεχωρίζει : το περιβάλλον, την υγεία, την

ασφάλεια στην εργασία, την πυρηνική ασφάλεια, την ενεργειακή ασφάλεια, τις υποχρεώσεις διατήρησης αποθεμάτων καυσίμων, την δημόσια υγεία, την αναδιάρθρωση και αναβάθμιση ορισμένων κλάδων όπως π.χ ρυπαινούσες βιομηχανίες, πυρηνικοί σταθμοί, επιχειρήσεις ενέργειας, και άλλα, ως τα πιο δαπανηρά στοιχεία για την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου.

Α. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ

Η αποτίμηση των επενδυτικών αναγκών που σχετίζονται με την προσχώρηση των 10 νέων χωρών, αποτελεί ένα εξαιρετικά σύνθετο εγχείρημα από μεθοδολογική άποψη.

- **Έκταση** : Σε μια στενή ερμηνεία της έννοιας του σχετιζομένου με την διεύρυνση κόστους θα πρέπει να περιληφθούν στην εκτίμηση μόνο δαπάνες που σχετίζονται με την υιοθέτηση συγκεκριμένων απαιτήσεων του κεκτημένου (π.χ περιβαλλοντικοί κανόνες). Σε μια ευρύτερη ερμηνεία, θα πρέπει να προστεθούν και επενδύσεις που είναι αναγκαίες για μια ομαλή λειτουργία της διευρυμένης ένωσης: επενδύσεις σε μεταφορικά, ενεργειακά και τηλεπικοινωνιακά δίκτυα, απαραίτητες για την διασφάλιση ενός ελάχιστου αποδεκτού επιπέδου για τις προσχωρούσες χώρες, κόστος της αναδιάρθρωσης των κλάδων της οικονομίας περιλαμβανομένων και συνοδευτικών κοινωνικών μέτρων. Τέλος, θα μπορούσε κανείς να συμπεριλάβει και όλες τις αναγκαίες επενδύσεις για την αναπτυξιακή διαδικασία.
- **Προσθετικότητα** : Θα μπορούσε κανείς να περιλάβει μόνο εκείνες τις επενδύσεις που δεν θα πραγματοποιούνταν χωρίς την προοπτική της προσχώρησης. Προφανώς η προσέγγιση αυτή, ενώ στέκει λογικά, θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο να εφαρμοστεί, δεδομένης της δυσκολίας να οριστεί πιο θα ήταν ένα κανονικό επίπεδο επενδύσεων χωρίς την προσχώρηση.

- *Δημόσιες ή συνολικές δαπάνες* : Αν διερευνάται η μακροοικονομική βιωσιμότητα της προσπάθειας, έχει νόημα να συμπεριληφθούν και οι δαπάνες που θα πραγματοποιηθούν από τον ιδιωτικό τομέα και τα νοικοκυριά. Αν ωστόσο, η έμφαση δίνεται στην δημοσιονομική διάσταση, αυτό που θα πρέπει να εκτιμηθεί, είναι κυρίως τα ελλείμματα που θα δικαιολογούσαν δημόσια στήριξη (δημόσιες επενδύσεις που προσφέρουν άμεση στήριξη στα νοικοκυριά και στον ιδιωτικό τομέα).
- *Χρονικός ορίζοντας* : Ο χρονικός ορίζοντας δεν είναι ουδέτερος από την άποψη της δαπάνης, προφανώς όσον αφορά την ετήσια επιβάρυνση, αλλά και όσον αφορά την συνολική δαπάνη.

B. ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η Επιτροπή παρουσίασε τις εκτιμήσεις για τις επενδυτικές ανάγκες των 10 νέων χωρών – μελών κατά κλάδο, που δίνουν μια γενική ιδέα των τάξεων μεγέθους.

- *Περιβάλλον - 120 δις ΕΥΡΩ* : Η εκτίμηση βασίζεται σε μια μελέτη που εκπονήθηκε για την Επιτροπή και η οποία επισκόπησε όλη την υπάρχουσα κατάσταση στον τομέα αυτό. Η ρύπανση των υδάτων και του αέρα καλύπτει η καθεμιά το 40% περίπου του εκτιμώμενου κόστους, ενώ το υπόλοιπο 20%, αφορά την διαχείριση των απορριμμάτων. Περίπου το 55% της συνολικής δαπάνης αφορά τις χώρες της Τσεχίας, Εσθονίας, Πολωνίας, Ουγγαρίας, Σλοβενίας, με την Πολωνία να παίρνει την μερίδα του λέοντος με 35 δις ευρώ από την συνολική δαπάνη.
- *Μεταφορές - 90 δις ΕΥΡΩ* : Η μελέτη για τον συγκεκριμένο τομέα που εκπόνησε η Επιτροπή, καλύπτει το κόστος της ολοκλήρωσης του μεταφορικού δικτύου στις 10 νέες χώρες, που θα περιλαμβάνει 18 χιλιάδες χιλιόμετρα δρόμων, 20 χιλιάδες χιλιόμετρα σιδηροδρομικών

γραμμών, **38** αεροδρόμια, **13** θαλάσσια λιμάνια και **49** λιμάνια σε ποταμούς. Τα **4/5** περίπου του όγκου της επένδυσης αφορά κυρίως δρόμους και σιδηροδρόμους. Επιπρόσθετες δαπάνες σχετιζόμενες με τις μεταφορές, θα προέκυπταν από την αναγκαία ανανέωση των αεροπορικών και οδικών στόλων και από άλλες δαπάνες που σχετίζονται με την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου. Πάντως, οι πρόσθετες αυτές δαπάνες θα είναι αισθητά χαμηλότερες σε σύγκριση με αυτές των δικτύων.

- **Αναδιάρθρωση του κλάδου χάλυβος - 10 δις ΕΥΡΩ** : Η εκτίμηση της Επιτροπής για το συγκεκριμένο κλάδο στηρίζεται σε υπάρχουσες μελέτες. Το συγκεκριμένο κόστος καλύπτει τον εκσυγχρονισμό βιομηχανικών μονάδων αλλά και δαπάνες που σχετίζονται με κοινωνικές και περιφερειακές διαστάσεις της συγκεκριμένης διαδικασίας. Αναμένεται ότι θα χαθούν από **200** έως **250** χιλιάδες θέσεις εργασίας.
- **Πορηνική ασφάλεια - 4-5 δις ΕΥΡΩ** : Η εκτίμηση αυτή της Επιτροπής αφορά το κόστος της αναβάθμισης αντιδραστήρων Σοβιετικού τύπου, αλλά και για το κλείσιμο μονάδων που χαρακτηρίζονται ως μη αναβαθμίσιμες.
- **Ενέργεια** : Δημιουργία αποθεμάτων πετρελαίου σύμφωνα με τις κοινοτικές διατάξεις, εκσυγχρονισμός των διυλιστηρίων, αναβάθμιση των δικτύων ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, αναδιάρθρωση του κλάδου των στερεών καυσίμων και των επιχειρήσεων ενέργειας, προσαρμογή στις προδιαγραφές για ενεργειακή αποδοτικότητα. Οι παραπάνω ανάγκες που αναφέρθηκαν, θα μπορούσαν να αθροιστούν σε μερικές δεκάδες δις ευρώ και ο τομέας χαρακτηρίζεται από τους πλέον δαπανηρούς.
- **Γεωργία** : Προσαρμογή του ιδιωτικού τομέα και των εθνικών διοικήσεων στο κοινοτικό κεκτημένο της εσωτερικής αγοράς, περιλαμβανομένων και των φυτο-υγειονομικών και κτηνιατρικών κανόνων. Προσαρμογή των διοικήσεων στην ΚΠΠ. Οι ανάγκες των

συγκεκριμένων επενδύσεων αγγίζουν περίπου τα **20** δις ευρώ. Πέραν τούτου, το κόστος της αναγκαίας αναδιάρθρωσης του αγροτικού τομέα ως συνέπεια της ένταξης, θα μπορούσε να είναι ένα από τα πλέον δαπανηρά στοιχεία του συνολικού πακέτου.

- **Βιομηχανία** : Αναδιάρθρωση κλάδων (πέραν της χαλυβουργίας που αναφέρθηκε), ως αποτέλεσμα αυξημένης ανταγωνιστική πίεσης λόγω της προσχώρησης.
- **Τηλεπικοινωνίες** : Εκσυγχρονισμός των δικτύων.
- **Κοινωνική πολιτική** : Προσαρμογή των διαφόρων κλάδων στους κοινοτικούς κανόνες ασφαλείας στην εργασία και σχετιζόμενη αναγκαία αναδιάρθρωση.
- **Πολιτική για τον καταναλωτή** : Αναδιάρθρωση αναγκαία για την τήρηση των κανόνων που αφορά την προστασία του καταναλωτή.

Υποθέτοντας ότι οι επενδύσεις αυτές κατανέμονται σε περίοδο **10** ετών, εκτός από τις επενδύσεις για το περιβάλλον που θα μπορούσε να διαρκέσουν **20** χρόνια, οι ετήσιες ανάγκες θα ανέρχονταν συνολικά κατά μέσο όρο σε **23** δις ευρώ (χαμηλό σενάριο) και σε **43** δις ευρώ (υψηλό σενάριο). Αυτό αντιστοιχεί σε **6** και **11%** αντίστοιχα του ΑΕΠ των **10** νέων χωρών για την περίοδο **1996–2006**, ποσά δηλαδή που είναι σημαντικά, αλλά όχι απαγορευτικά στο μακροοικονομικό επίπεδο.

Οι συνολικές μεταβιβάσεις από την Ε.Ε στις νέες χώρες-μέλη, κατά την περίοδο **1996–2006**, ανέρχονται από το **20** έως **37%** των αναγκαίων ποσών για την ίδια περίοδο. Για το έτος **2006**, οι προτεινόμενες μεταβιβάσεις της Ένωσης, καλύπτουν από το **50** έως το **90%**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

1. ΟΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Κατά την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, η Ευρωπαϊκή οικονομία έχει αλλάξει σημαντικά, είτε λόγω των δυνάμεων της αγοράς, είτε λόγω θεσμικών αλλαγών και άσκησης συγκεκριμένων πολιτικών. Επιπροσθέτως, η ίδια η Ευρώπη, έχει αλλάξει, καθώς οι παλαιές διαχωριστικές γραμμές, πραγματικές και αντιληπτικές, βρίσκονται σε μια διαδικασία αντικατάστασης από καινούργιες. Οι κινητήριες δυνάμεις αλλαγής είναι δύο θεμελιώδεις, παράλληλες και αλληλοεπιδρώμενες διαδικασίες. Η μία σχετίζεται με την λειτουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς και τις πολιτικές της Ε.Ε για την οικονομική και νομοματική ένωση, ενώ η άλλη με τον οικονομικό μετασχηματισμό και τον Δυτικό προσανατολισμό των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Και οι δύο διαδικασίες έχουν συσχετιστεί με ισχυρές προσδοκίες ανάπτυξης και ευημερίας, αλλά αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες υπό τις παρούσες συνθήκες.

Είναι σημαντικό να αναλύσουμε τις χωρικές επιπτώσεις της συνεχιζόμενης αλληλεπίδρασης των διαδικασιών ολοκλήρωσης και μετάβασης και να εντοπίσουμε τα κύρια χαρακτηριστικά και τις χωρικές δυναμικές της εμφανιζόμενης πανευρωπαϊκής γεωγραφίας του 21^ο αιώνα. Ένας αριθμός σημαντικών χαρακτηριστικών της εμφανιζόμενης Ευρωπαϊκής γεωγραφίας με μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην χάραξη πολιτικής, πρέπει να αναλυθεί και να κατανοηθεί σε βάθος. Θέματα όπως, ο διαχωρισμό βορά - νότου, ανατολής - δύσης, πρότυπα σύγκλισης ή απόκλισης, ο χωρικός καταμερισμός του κόστους και των ωφελειών της διαδικασίας ολοκλήρωσης, η κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής, τα περιφερειακά πρότυπα εμπορίου, η περιφερειακή συνεργασία και οι διασυνοριακές δυναμικές της

νέας Ευρώπης, συζητούνται σε σχέση με τις νέες πραγματικότητες που επιβάλλονται από την εξάλειψη των τεχνικών εμποδίων στον μετά '89 Ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο.

A. Πολιτικές και κοινωνικές δυναμικές

Αρκετοί παράγοντες έχουν διαμορφώσει τον νέο Ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών ολοκλήρωσης και μετάβασης των κοινωνικών δυναμικών και των δυνάμεων της αγοράς. Οι πολιτικές ολοκλήρωσης της Ε.Ε, είναι κυρίως οι πολιτικές της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς και οι πολιτικές για την οικονομική και νομοματική ένωση (ΟΝΕ). Είναι κατά κύριο λόγο πολιτικές προσανατολισμένες προς την αγορά, που στοχεύουν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής οικονομίας ενόψει της αυξανόμενης διεθνοποίησης των οικονομικών σχέσεων. Αυτές οι πολιτικές δημιούργησαν μια αντίθεση ανάμεσα στην αποτελεσματικότητα και την ισότητα σε διάφορα κοινωνικά και γεωγραφικά επίπεδα, καθώς η διαδικασία ολοκλήρωσης είναι συχνά συνυφασμένη με κερδισμένους και χαμένους. Γι' αυτό τον λόγο συνδέονται από παρεμβατικές πολιτικές (κοινοτικό πλαίσιο στήριξης και ταμείο συνοχής), που αποβλέπουν στην αντιστάθμιση των αρνητικών επιπτώσεων και αποδεδουλευμένων δυνάμεων και στην ενίσχυση των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών. Τέλος, η πολιτικές διεύρυνσης της Ε.Ε αντανάκλουν την πολιτική βούληση της Δύσης να ενοποιηθεί με την Ανατολή και πραγματοποιούνται μέσω της παροχής βοήθειας διαμέσου του προγράμματος **PHARE** και των συμφωνιών σύνδεσης, όπου προβλέπεται η διάθεση πόρων μέσω του 3^{ου} ΚΠΣ.

Σημαντικές κοινωνικές δυνάμεις βρίσκονται επίσης πίσω από την αλληλεπίδραση Ανατολής - Δύσης, επηρεάζοντας την μορφή, την κατεύθυνση και τον ρυθμό της. Από την μια πλευρά υπάρχει στην Ανατολή μια ισχυρή κινητήρια δύναμη υπέρ μιας πολιτική οργάνωσης, θεσμών, και τρόπου ζωής Δυτικού τύπου, αλλά και μια αντίσταση στην αλλαγή λόγω του τεράστιου κόστους προσαρμογής και της αυξανόμενης κοινωνικής διαίρεσης. Από την

άλλη, υπάρχει μια ισχυρή πίεση στην Δύση, κυρίως από πολυεθνικές και μεγάλες εταιρίες για προς Ανατολάς επέκταση της αγοράς, αλλά και μια δυσφορία στη αγορά εργασίας συνδεδεμένη με την μετανάστευση και το πρόβλημα της ανεργίας.

B. Οι δυνάμεις της αγοράς

Οι δυνάμεις της αγοράς διαδραματίζουν επίσης ένα σημαντικό ρόλο στον καθορισμό των χαρακτηριστικών του νέου Ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου. Κατ' αρχήν, η διαδικασία της μετάβασης έχει διευρύνει την Ευρωπαϊκή αγορά κατά **19,4%**, όσον αφορά τον πληθυσμό αλλά μόνο **2,9%** όσον αφορά το ΑΕΠ. Το πρώτο στοιχείο δείχνει το μακροπρόθεσμο δυναμισμό της νέας αγοράς, ενώ το δεύτερο τις βραχυπρόθεσμες δυσκολίες και τα τρέχοντα όρια της αλληλεπίδρασης Ανατολής - Δύσης. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι με την επέκταση, πρώτα στον νότο και τώρα στην ανατολή, η Ε.Ε μεταμορφώνεται από ένα ομογενές «club» σε μια ετερογενή ένωση, καθώς η επέκταση εμπεριέχει χώρες με επίπεδα ανάπτυξης κάτω του μέσου όρου. Η πιο σημαντική δύναμη της αγοράς που επηρεάζει την Ευρωπαϊκή οικονομία, είναι η εμπορική σχέση Δύσης-Ανατολής. Η εμπορικές σχέσεις Ανατολής-Δύσης, υφίστανται μια απότομη αλλά ασύμμετρη, επέκταση ενός κυρίως διακλαδικού τύπου. Κατά την περίοδο **1992 - 1997**, οι εξαγωγές της Ε.Ε αυξήθηκαν κατά **210%** ενώ οι εισαγωγές κατά **121%**, ενώ το εμπορικό πλεόνασμα περίπου κατά **900%**. Παρά την απότομη αύξηση πάντως, το εμπόριο Ανατολής-Δύσης, παραμένει ένα μικρό ποσοστό του εμπορίου της Ε.Ε, καθώς μόνο ένα μικρό κομμάτι των κοινοτικών εξαγωγών (**4,4%**), κατευθύνεται στις ΧΚΑΕ και ένα μικρό κομμάτι των κοινοτικών εισαγωγών (**3,3%**) προέρχεται από αυτές. Οι μελέτες αποδεικνύουν επίσης, ότι οι σχέσεις Ανατολής-Δύσης, έχουν κατά κύριο λόγο διακλαδικό χαρακτήρα. Η Δυτική Ευρώπη, τείνει να εξειδικεύεται σε προϊόντα έντασης τεχνολογίας, γνώσης και κεφαλαίου, ενώ η ΧΚΑΕ τείνουν να εξειδικεύονται σε προϊόντα έντασης εργασίας και πρώτων υλών.

Επιπλέον, το νέο οικονομικό περιβάλλον της Ευρώπης, χαρακτηρίζεται εμφανώς από μία πιο έντονη κίνηση των συντελεστών παραγωγής, με μια καθαρά χωρική διάσταση. Η εργασία και το κεφάλαιο, παρά τα διάφορα είδη περιορισμών, διασχίζουν τα σύνορα Ανατολής-Δύσης ακολουθώντας τις προβλέψεις ενός απλού νεοκλασικού υποδείγματος, βάση του οποίου οι διαφοροποιήσεις στις αμοιβές και τις ευκαιρίες έχουν ως αποτέλεσμα την κίνηση του κεφαλαίου προς την Ανατολή και την κίνηση της εργασίας προς την Δύση.

Όσον αφορά την μετανάστευση, παρατηρούμε ότι, παρά τον τεράστιο αριθμό των εν δυνάμει μεταναστών στις ΧΚΑΕ, η μετανάστευση από την Ανατολή στην Δύση, είναι περιορισμένη λόγω των κοινοτικών πολιτικών, και κατά κύριο λόγο παράνομη. Η μετανάστευση στην Δύση έχει σε πολλές περιπτώσεις μεταβάλει την στάση των αποδεκτριών χωρών ενάντια στους μετανάστες. Σε γενικές γραμμές, οι μετανάστες αντιμετωπίζονται ως απειλή για τα κοινωνικά προνόμια και την πολιτιστική ομοιογένεια της αγοράς εργασίας. Η φιλελευθεροποίηση στις αγορές προϊόντων και κεφαλαίων των ΧΚΑΕ, συνδυασμένη με τον προστατευτισμό των κοινοτικών αγορών εργασίας, προκαλεί μια άνιση κατανομή κόστους-οφέλους, καθώς μέσα σε αυτό το μείγμα φιλελευθερισμού και προστατευτισμού, οι προσαρμογές της αγοράς, ωφελούν ξεκάθαρα την Δύση.

2. ΧΩΡΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Οι συστηματικές αλλαγές πραγματοποιήθηκαν στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες αποτελούν μείζονα πρόκληση στην περιφερειακή οικονομική και την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης. Αυτή η μοναδική κατάσταση, όπου οι μηχανισμοί ελέγχου εγκαταλείπονται, δίνοντας την θέση τους στους μηχανισμούς της αγοράς, ενώ την ίδια στιγμή οι εγχώριες παραγωγικές βάσεις ανοίγονται και εκτίθενται στις διεθνείς οικονομικές δυνάμεις, θέτει μια σειρά σημαντικών ερωτημάτων για τα περιφερειακά χαρακτηριστικά της

διαδικασίας μετάβασης και την μελλοντική οργάνωση της οικονομικής δραστηριότητας στον χώρο. Μια σειρά μελετών έχουν ήδη πραγματοποιηθεί και συζητούν την χωρική κατανομή του κόστους και των ωφελειών της μετάβασης.

ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Για τις ΧΚΑΕ, το άνοιγμα και ο Δυτικός προσανατολισμός που ακολούθησαν τις μεταρρυθμίσεις του 1989 έχουν οδηγήσει, στις περισσότερες περιπτώσεις, σε μια απότομη διεθνοποίηση της οικονομίας, της οποίας τα βασικότερα χαρακτηριστικά είναι η εισροή των άμεσων ξένων επενδύσεων και η γρήγορη αύξηση του όγκου εμπορίου. Οι ξένες επενδύσεις, προσδοκείται ότι τελικά θα παίξουν σημαντικό ρόλο στο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου σε αυτές τις χώρες, επιφέροντας σημαντικές χωρικές επιπτώσεις.

Γίνεται ολοένα και πιο φανερό, ότι η κατανομή του ξένου κεφαλαίου είναι άκρως επιλεκτική, οδηγώντας τουλάχιστον στα πρώτα στάδια της διαδικασίας του μετασχηματισμού, σε ένα πολωμένο πρότυπο ανάπτυξης. Σε ένα πιο ολοκληρωμένο οικονομικό περιβάλλον, όπου τα εμπόδια στις διεθνείς συναλλαγές και η κίνηση των συντελεστών παραγωγής είναι περιορισμένα, οι παγκόσμιες πιέσεις απαιτούν οι διεθνείς επενδυτές και οι πολυεθνικές εταιρίες να επιλέξουν καινούργιες τοποθεσίες με στρατηγικό χαρακτήρα. Ως αποτέλεσμα, τα γεωγραφικά, διαρθρωτικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των περιοχών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο αποκτούν ιδιαίτερη σημασία. Οι κεντρικές τοποθεσίες ως προς τον Ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο θα προσελκύσουν πολλές δραστηριότητες μεγάλης σημασίας και υψηλότερης λειτουργικής τάξης, ενώ μη κεντρικές περιοχές θα δεχτούν μικρότερο αριθμό, κατά κανόνα χαμηλότερης τάξης, δραστηριοτήτων.

Φαίνεται τελικά, ότι η πρώτη χωρική επίπτωση του ανοίγματος και του Δυτικού προσανατολισμού των ΧΚΑΕ θα είναι η δυσανάλογη συγκέντρωση ξένου κεφαλαίου στις μητροπολιτικές περιοχές και ένα πολωτικό πρότυπο οικονομικής ανάπτυξης. Όσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο ανάπτυξης της

αποδέκτριας χώρας, τόσο υψηλότερο είναι το ποσοστό συγκέντρωσης του ξένου κεφαλαίου και τόσο μεγαλύτερο αναμένεται να είναι το αποτέλεσμα της πώλωσης.

Το άνοιγμα πάντως και η οικονομική ολοκλήρωση με την Δυτική Ευρώπη έχει μια επιπλέον χωρική επίπτωση, που εξαρτάται από την θέση και την εγγύτητα μιας μεταβατικής χώρας με την Δυτική Ευρώπη. Για τις ΧΚΑΕ που έχουν κοινά σύνορα με την Δυτική Ευρώπη, υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες για την διασυνοριακή συνεργασία υπό την μορφή κοινών επενδύσεων και κατηγοριών, ζωνών ελεύθερου εμπορίου, επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας καθώς και επέκτασης της διασυνοριακής υποδομής μεταφορών και επικοινωνιών. Έτσι, τα κοινά σύνορα αναμένεται να προκαλέσουν τοπική οικονομική δραστηριότητα και να δημιουργήσουν μια εναλλακτική οδό για την διείσδυση ξένων κεφαλαίων. Αυτό μπορεί να επιφέρει μια παρεκτροπή του ξένου κεφαλαίου, καθώς μέρος του, προερχόμενου από τις γειτονικές χώρες, προτιμά τα πλεονεκτήματα της εγγύτητας από αυτά της μητροπολιτικής αγοράς. Έτσι φαίνεται, ότι η διεθνοποίηση και το άνοιγμα έχουν δύο ξεχωριστά χωρικά αποτελέσματα που λειτουργούν υπέρ των μητροπολιτικών και Δυτικών περιοχών, ισχυροποιώντας την πώλωση και ένα γεωγραφικά διαιρεμένο πρότυπο ανάπτυξης. Εκτός από τις ροές κεφαλαίου, η επανάληψη του διεθνούς εμπορίου με τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και η κατάρρευση των σχέσεων στα πλαίσια της ΚΟΜΕΚΟΝ με τις άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και την πρώην Σοβιετική Ένωση, θα αποτελέσουν ένα σημαντικό παράγοντα με σοβαρές περιφερειακές επιπτώσεις. Η μείωση ή και η κατάργηση των εμπορικών περιορισμών με την Δύση, αυξάνει τις εισαγωγές και εκθέτει τις προστατευόμενες τοπικές παραγωγικές βάσεις στο διεθνή ανταγωνισμό. Ως αποτέλεσμα, περιοχές που ήταν ολοκληρωτικά εξαρτημένες από τις σχέσεις της ή τα στρατιωτικά συμβόλαια της ΚΟΜΕΚΟΝ, μονοδομικές περιοχές ή περιοχές με μια λιγότερο ολοκληρωμένη παραγωγική δομή, αναμένεται να είναι πιο ευαίσθητες και να υποφέρουν άμεσα από το άνοιγμα της οικονομίας. Από την άλλη, περιοχές με μια διαφοροποιημένη παραγωγική

βάση και περιοχές που έχουν εφαρμόσει με επιτυχία τις μεταρρυθμίσεις και την αναδιοργάνωση της αγροτικής παραγωγής, μπορεί να έχουν μεγαλύτερη επιτυχία στην προσαρμογή στο νέο διεθνές περιβάλλον.

Τέλος, το άνοιγμα και η ολοκλήρωση με την Ευρωπαϊκή οικονομία, έχουν ένα επιπρόσθετο γεωγραφικό αποτέλεσμα που συνδέεται με την εγγύτητα κάθε χώρας στα κέντρα ανάπτυξης της κεντρικής Ευρώπης. Απομακρυσμένες χώρες, θα ενταχθούν πιο αργά και επιλεκτικά, ενώ κοντινότερες χώρες θα βιώσουν νωρίτερα τα πλεονεκτήματα μιας προς Ανατολάς επέκταση της ανάπτυξης. Λόγω της σταδιακής εξάλειψης των συνόρων, και την δημιουργία μιας μεγάλης Ευρωπαϊκής αγοράς, γεωγραφικοί παράγοντες όπως η απόσταση, η ευκολία προσέγγισης και η κεντρικότητα εμφανίζονται ως σημαντικά στοιχεία της χωρικής ανάπτυξης των δραστηριοτήτων και της υπό διαμόρφωση νέας Ευρωπαϊκής οικονομικής τάξης. Γενικά, μπορεί να υποστηριχθεί ότι όσο πιο κοντά βρίσκεται μια χώρα της κεντροανατολικής Ευρώπης στο Ευρωπαϊκό κέντρο βαρύτητας, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να προσελκύσει υψηλότερης τάξης οικονομικές λειτουργίες και να αναπτύξει πολλαπλές περιοχές στρατηγικής σημασίας που θα ενταχθούν στην ανώτερη βαθμίδα της Ευρωπαϊκής ιεραρχίας. Με άλλα λόγια, όσο αυξάνεται η απόσταση από τα Ευρωπαϊκά κέντρα βαρύτητας, τόσο αυξάνεται και ο αριθμός των περιοχών που δεν έχουν τα προσόντα για να εξελιχθούν σε στρατηγικές τοποθεσίες στο Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Συνολικά, η επίδραση της διεθνοποίησης και της ολοκλήρωσης στην χωρική τάξη των ΧΚΑΕ, ασκείται μέσα από ένα σύνθετο πλέγμα αλληλοεπιδρώμενων διαδικασιών και δεν μπορεί να αποδοθεί σε ένα μόνο παράγοντα. Η επιρροή, πάντως, των διεθνών δυνάμεων που λειτουργούν μέσα από την επιλεκτική συμπεριφορά του ξένου κεφαλαίου και το άνισο πρότυπο του διεθνούς εμπορίου, μαζί με την αυξανόμενη σημασία των γεωγραφικών χαρακτηριστικών, αναμένεται να έχουν έναν ισχυρό χαρακτήρα χωρικής διαίρεσης. Οι μητροπολιτικές περιοχές, οι Δυτικές περιοχές, οι περιοχές με μια διαφοροποιημένη παραγωγική βάση και αυτές

που βρίσκονται σε μια μικρή απόσταση από το Ευρωπαϊκό κέντρο ανάπτυξης, αναμένεται να βιώσουν ένα καθαρό θετικό αποτέλεσμα από την διεύρυνση. Από την άλλη, οι φθίνουσες μονοδομικές, Ανατολικές περιοχές είναι πιο πιθανό να βιώσουν ένα δυσμενές καθαρό αποτέλεσμα από το άνοιγμα της αγοράς, γεγονός που θα κάνει εντονότερα τα προβλήματά τους και θα δυσχεράνει την διαδικασία αναδιάρθρωσης. Αυτές οι περιοχές θα τείνουν να αντικαταστήσουν την νότια Ευρώπη ως τη νέα Ευρωπαϊκή περιφέρεια του νέου αιώνα.

3. Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε

Τέσσερις δεκαετίες μετά την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (σημερινή Ε.Ε) και την εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής, οι αγροτικές δομές και τα αγροτικά συμφέροντα σε κάθε κράτος – μέλος διαφέρουν σημαντικά, πράγμα που είναι αναπόφευκτο αποτέλεσμα της διαφορετικής οικονομικής και πολιτικοκοινωνικής ιστορικής πορείας, καθώς και των διαφορετικών φυσικών και κλιματικών δεδομένων των κρατών-μελών της Ένωσης.

Η εφαρμογή, μιας ΚΑΠ επιδρά με διαφορετικό τρόπο στη γεωργία των κρατών-μελών (ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε χώρας), ενώ ταυτόχρονα οδηγεί σε σταδιακή ομογενοποίηση των δομών της γεωργίας μεταξύ των χωρών που ακολουθούν κοινή πορεία ολοκλήρωσης. Στην πράξη όμως, η δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου ανάπτυξης της γεωργίας, κοινού για όλα τα κράτη – μέλη (δηλαδή της ΚΑΠ) σημαίνει ίση μεταχείριση άνισων και διαφορετικών υποκειμένων (δηλαδή των αγροτών) των διάφορων κρατών-μελών, γεγονός που δημιουργεί σοβαρά αδιέξοδα και πολιτικές διαρθρωτικού χαρακτήρα.

ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΣΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οι χώρες που αποτελούν την Ε.Ε των 15, έχουν ακολουθήσει πολύ διαφορετικές ιστορικές εξελίξεις ως προς την οικονομική τους ανάπτυξη και την οικονομική τους διάρθρωση. Είναι συνεπώς αναπόφευκτο, ο αγροτικός τομέας σε κάθε μία από αυτές τις χώρες να έχει διαφορετική θέση στο σύνολο της οικονομίας τους, τόσο όσον αφορά την συμμετοχή του στο ΑΕΠ, στην απασχόληση και στο εξωτερικό εμπόριο, όσο και την συμμετοχή του κόστους της διατροφής στο συνολικό κόστος ζωής του πληθυσμού τους.

Όπως δείχνει ο πίνακας 5, οι διαφορές στα μεγέθη κλειδιά της γεωργίας στα διάφορα κράτη-μέλη, είναι εξαιρετικά σημαντικές. Παρατηρείται ότι τα 3 κράτη-μέλη της Ε.Ε με το μικρότερο ΑΕΠ ανά κάτοικο, δηλαδή Ελλάδα, Ισπανία και Πορτογαλία, έχουν πολύ σημαντικό αγροτικό τομέα. Η σημασία της γεωργίας στην οικονομία τους είναι μεγαλύτερη από το μέσο όρο της Ε.Ε και αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα τόσο για την δημιουργία εισοδημάτων όσο και την απασχόληση του πληθυσμού.

Ωστόσο, από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει μια διαφορετική ομαδοποίηση χωρών αναφορικά με την σημασία των αγροτικών εξαγωγών στο σύνολο των εξαγωγών της κάθε χώρας. Παρατηρείται ότι, σε χώρες όπως η Δανία, η Γαλλία και η Ολλανδία στις οποίες ο αγροτικός τομέας δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικός, τα ποσοστά εξαγωγών αγροτικών προϊόντων στο σύνολο των εξαγωγών είναι υψηλότερα του μέσου όρου της Ε.Ε. Τέλος, υπάρχουν κράτη-μέλη όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Ιταλία, το Βέλγιο, η Γερμανία, όπου η γεωργία δεν αποτελεί σημαντικό τομέα οικονομικής δραστηριότητας.

Οι παραπάνω παρατηρήσεις δείχνουν ότι στην Ε.Ε υπάρχουν ανισότητες όσον αφορά την γεωργία που δεν αντιστοιχούν απόλυτα στις ανισότητες του εισοδήματος ανά κάτοικο. Υπάρχουν δηλαδή και πλούσια κράτη-μέλη της Ε.Ε που έχουν σημαντικά οικονομικά συμφέροντα από την διατήρηση και ανάπτυξη του αγροτικού τους τομέα. Όσον αφορά τις φτωχές χώρες, το

κρίσιμο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν, είναι η αποδοτικότητα των αγροτικών τους τομέων και συνεπώς, η βιωσιμότητα των αγροτικών τους εκμεταλλεύσεων, σε συνθήκες πλήρους απελευθέρωσης και έντονου ενδοκοινοτικού ανταγωνισμού.

Όπως φαίνεται στον **πίνακα 7**, οι ανισότητες στην αποδοτικότητα των αγροτικών τομέων μεταξύ των κρατών-μελών, είναι ακόμα μεγαλύτερες από τις ανισότητες που παρουσιάζει η σχετική σημασία της γεωργίας στην οικονομία τους, όπως είδαμε στον **πίνακα 6**. Με βάση τα στοιχεία, προκύπτει ότι οι διαφορές στο μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, στην προστιθέμενη αξία ανά μονάδα ετήσιας εργασίας (παραγωγικότητα της εργασίας), και στο αγροτικό εισόδημα, είναι πολύ σημαντικές. Όσον αφορά το μέσο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η σχέση μεταξύ του μικρότερου μεγέθους εκμετάλλευσης, που βρίσκεται στην Ελλάδα, και του μεγαλύτερου μεγέθους που βρίσκεται στην Μεγάλη Βρετανία, είναι περίπου **1:18**. Η σχέση μεταξύ της παραγωγικότητας εργασίας στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (καθαρή προστιθέμενη αξία ανά μονάδα ετήσιας εργασίας) μεταξύ των ακραίων περιπτώσεων της Δανίας και της Πορτογαλίας, είναι περίπου **1:12**. Η ίδια σχεδόν σχέση, υπάρχει και στα αγροτικά εισοδήματα. Η κατάσταση αυτή δεν φαίνεται να αλλάζει ριζικά, τουλάχιστον για μια οκταετία, για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα και συγκρίσιμα στοιχεία (**1988 – 1989** και **1996 – 1997**), για όλα τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. Παρατηρείται μάλιστα και μια ελαφρά επιδείνωση των ανισοτήτων.

Μπορεί κανείς να διακρίνει, ότι στις χώρες πρώιμης καπιταλιστικής ανάπτυξης, όπως είναι η Μεγάλη Βρετανία, η σημασία της γεωργίας στην οικονομία είναι ελάχιστη, ενώ ταυτόχρονα το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων είναι το μεγαλύτερο από όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Αντίθετα στην Ελλάδα, χώρα όπου καθυστέρησε η ανάπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων, η γεωργία παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία και το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, που το μικρότερο στην Ε.Ε.

Ο συνδυασμός, όμως μικρού μεγέθους εκμεταλλεύσεων και μεγάλου ποσοστού αγροτικού πληθυσμού από την μία πλευρά και χαμηλού επιπέδου

{ Πίνακας .6}

	Βασικά μεγέθη της γεωργίας της ΕΕ			
	Ποσοστό ενεργού αγροτικού πληθυσμού (%)	Ποσοστό αγροτικού προϊόντος ατο ΑΕΠ (%)	Ποσοστό αγροτικών εξαγωγών στο σύνολο (%)	Ποσοστό αγροτικών εισαγωγών στο σύνολο (%)
Αυστρία	6,9	0,9	6,7	8,3
Βέλγιο	2,7	1,1	11,3	11,9
Γαλλία	4,6	1,9	13,6	10,6
Γερμανία	2,9	0,8	5,2	10,5
Δανία	3,7	2,4	26,6	15,8
Ελλάδα	19,9	5,9	29,9	16,8
Ην. Βασίλειο	1,9	0,7	6,9	10,9
Ιρλανδία	10,9	3,4	12,5	9,3
Ισπανία	8,3	3,3	16,8	13,8
Ιταλία	6,5	2,5	6,9	14,2
Κάτω Χώρες	3,5	2,6	21,4	14,0
Λουξεμβούργο	2,4	0,7	11,3	11,9
Πορτογαλία	13,3	2,4	8,2	15,2
Σουηδία	3,2	0,4	6,1	8,3
Φιλανδία	7,7	0,7	7,9	8,7
Ε.Ε - 15	5,0	1,6	7,6	10,6

Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η κατάσταση της γεωργίας στην Κοινότητα

ανάπτυξης των καπιταλιστικών σχέσεων από την άλλη (ή και το αντίθετο), δεν συναντάται σε όλα τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. Χώρες όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ισπανία, έχουν σχετικά μεγάλο μέγεθος αγροτικών εκμεταλλεύσεων και ταυτόχρονα σχετικά μεγάλο ποσοστό αγροτικού πληθυσμού, χωρίς οι χώρες αυτές να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή ανάπτυξης των καπιταλιστικών σχέσεων. Ωστόσο, και στις 3 αυτές χώρες, η αποδοτικότητα των εκμεταλλεύσεων βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα.

Από τις παραπάνω παρατηρήσεις προκύπτει ότι, κάθε χώρα έχει ακολουθήσει διαφορετικό δρόμο ιστορικής εξέλιξης, πράγμα που προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά του αγροτικού της τομέα, πολλές φορές ανεξάρτητα από τους γενικούς νόμους καπιταλιστικής ανάπτυξης. Η εικόνα των ιδιομορφιών των αγροτικών τομέων στα κράτη-μέλη της Ε.Ε, περιπλέκεται ακόμη περισσότερο όσον αφορά την διείσδυση των καπιταλιστικών σχέσεων στην ίδια την διαδικασία της αγροτικής παραγωγής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ¹ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ

	Μέγεθος (εκταρια)	Εργασία (ΜΜΕ ²)	Αξία Παραγωγής (1000 ECU)	Ενδιάμεση Κατανάλωση (1000 ECU)	Καθαρή Προστιθέμενη Αξία (1000 ECU)	Καθαρή Προστιθέμενη Αξία/ΜΜΕ (1000 ECU)	Οικογενειακή Εισόδημα/ΜΜΕ (1000 ECU)
Αυστρία	23,8	1,90	51,2	25,1	32,6	17,0	15,1
Βέλγιο	31,4	1,65	124,7	66,2	53,8	32,7	26,2
Γαλλία	58,5	1,71	96,9	54,6	43,0	25,1	19,9
Γερμανία	49,0	2,00	107,7	66,6	41,2	21,1	15,0
Δανία	45,2	1,32	126,4	76,4	48,5	36,9	18,5
Ελλάδα	5,8	1,80	14,8	5,2	10,5	6,0	5,8
Ην.Βασίλειο	116,7	2,32	142,9	82,7	67,7	29,2	31,1
Ιρλανδία	36,3	1,27	32,4	20,7	16,7	13,2	11,9
Ισπανία	24,7	1,10	27,8	11,9	18,2	16,5	17,6
Ιταλία	12,0	1,29	29,2	11,9	16,3	12,6	12,1
Κάτω Χώρες	23,5	2,15	207,1	116,8	68,1	31,7	22,3
Λουξεμβούργο	56,9	1,56	96,5	52,2	42,4	27,1	20,2
Πορτογαλία	11,2	1,40	9,4	5,5	3,9	2,7	2,4
Σουηδία	51,6	1,26	71,6	47,0	20,4	16,3	6,2
Φιλανδία	31,6	1,90	50,1	39,2	29,1	15,5	13,1
Ε.Ε - 15	28,4	1,60	51,3	27,4	24,3	15,5	12,6

1. Προκειται για αντιπροσωπευτικό δείγμα αγροτικών εκμεταλλεύσεων επαγγελματικού χαρακτήρα

2. Μονάδα Ετήσιας Εργασίας=275 ημερομίσθια κατ'έτος

Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η κατάσταση της γεωργίας στην Κοινότητα

Ο πίνακας 7, δείχνει τον όγκο της οικογενειακής και μη εργασίας στον αγροτικό τομέα των κρατών μελών της Ένωσης. Το ποσοστό μη οικογενειακής εργασίας στη γεωργία ως προς τον συνολικό όγκο εργασίας, μπορεί να αποτελέσει δείκτη για την διείσδυση καπιταλιστικών σχέσεων στην αγροτική παραγωγική διαδικασία.

Από τα στοιχεία του πίνακα 8., προκύπτει, ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά μη οικογενειακής εργασίας στη γεωργία, παρατηρούνται κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες, όπως π.χ η Μεγάλη Βρετανία, η Ολλανδία και η Δανία, με σημαντικές εξαιρέσεις το Βέλγιο, την Αυστρία και την Γαλλία. Ο όγκος της μη οικογενειακής εργασίας στην γεωργία, δεν συνδέεται μόνο με το μέσο μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, αλλά και με παράγοντες όπως η εντατικοποίηση, ο τύπος των καλλιεργειών, ο βαθμός εκμηχάνισης τους κ.α.

Ένα ακόμη σημαντικό χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τις αγροτικές δομές και προφανώς την κοινωνική διάρθρωση των εργαζομένων στην γεωργία, είναι η πολυαπασχόληση των αγροτών. Από τα στοιχεία του πίνακα 7, προκύπτει ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα ποσοστά κατόχων αγροτικών εκμεταλλεύσεων που έχουν μια άλλη κύρια ή δευτερεύουσα απασχόληση εκτός της γεωργικής. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία της πολυαπασχόλησης των αγροτών, στα διάφορα κράτη-μέλη, το ποσοστό αυτών που έχουν άλλη εξωγεωργική δραστηριότητα, δεν συνδέεται με το μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων (π.χ Μεγάλη Βρετανία, Ελλάδα), αλλά με παράγοντες, όπως το είδος των καλλιεργειών και οι δυνατότητες εξεύρεσης άλλης εργασίας εκτός της γεωργίας.

Από την συγκριτική ανάλυση των δομικών χαρακτηριστικών των αγροτικών τομέων των χωρών της Ε.Ε, όπως η σημασία τους στο σύνολο της οικονομίας, το μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, η παραγωγικότητα της αγροτικής εργασίας, ο βαθμός διείσδυσης των καπιταλιστικών σχέσεων στην παραγωγική διαδικασία και τέλος, το μέγεθος της πολυαπασχόλησης των αγροτών, γίνεται φανερή μια μεγάλη πολυμορφία, η οποία πολύ δύσκολα μπορεί να ταξινομηθεί. Αυτή η πολυμορφία που χαρακτηρίζει την γεωργία της Ε.Ε, γίνεται ακόμα μεγαλύτερη αν αναφερθούμε στην ποικιλία των

παραγόμενων προϊόντων και στην διαφορετικότητα των τρόπων καλλιέργειας και των μεθόδων παραγωγής.

Εκείνο που ενδιαφέρει εδώ είναι, ότι οι δομικές αυτές διαφορές και οι μεγάλες ανισότητες στην αποδοτικότητα της γεωργίας που αυτές συνεπάγονται μεταξύ των κρατών – μελών, διαμορφώνουν ταυτόχρονα και τις διαφορές στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική διαστρωμάτωση των αγροτών της Ε.Ε. Διότι είναι προφανές, ότι σε χώρες που κυριαρχούν οι μεγάλες αγροτικές εκμεταλλεύσεις, υπάρχουν και μεγάλοι κάτοχοι των αγροτικών αυτών εκμεταλλεύσεων, τα συμφέροντα των οποίων δεν είναι απαραίτητο να ταυτίζονται με αυτά των χωρών, που κυριαρχούν μικρές εκμεταλλεύσεις και συνεπώς μικροί κάτοχοι αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Όπως προκύπτει μάλιστα από τα στοιχεία της **EUROSTAT**, στο εσωτερικό των κρατών-μελών οι ανισότητες στο μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων είναι πολύ μεγάλες. Υπάρχουν χώρες όπως η Μεγάλη Βρετανία, όπου το **83%** της χρησιμοποιούμενης αγροτικής έκτασης ανήκει στις εκμεταλλεύσεις μεγαλύτερης των **50** εκταρίων, ενώ μόνο το **0,5%** της χρησιμοποιούμενης αγροτικής έκτασης ανήκει σε εκμεταλλεύσεις μικρότερες των **5** εκταρίων. Τα σχετικά ποσοστά στην Ισπανία, Γαλλία και Λουξεμβούργο, είναι πάνω από **50%** και **2 - 10%** αντιστοίχως. Αντιθέτως, σε χώρες όπως η Ελλάδα, Ιταλία και Πορτογαλία, τα ποσοστά κατοχής της χρησιμοποιούμενης αγροτικής έκτασης από τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις άνω των **50** εκταρίων είναι **10%**, **31,5%** και **44,5%** αντίστοιχα, ενώ από τις μικρές, μέχρι **5** εκτάρια, είναι **32%**, **20%** και **19,5%** αντίστοιχα.

Είναι προφανές, ότι το πλήθος των πολύ μικρών εκμεταλλεύσεων που υπάρχει κυρίως στην Ελλάδα, Ιταλία και Πορτογαλία, σημαίνει και πλήθος μικρών αγροτών με πολύ χαμηλά εισοδήματα. Η διαφορετική αυτή πραγματικότητα αντιστοιχεί σε εντελώς διαφορετικά συμφέροντα αλλά και τρόπους διεκδίκησης συμφερόντων, διαφορετικούς από αυτούς των μεγάλων παραγωγών της Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας και άλλων.

Είναι φανερό ότι, διαφορές μεγέθους και ανισότητες δεν υπάρχουν μόνο μεταξύ των βορειότερων και νοτιότερων χωρών της Ε.Ε, αλλά και στο

εσωτερικό των ίδιων των χωρών. Όμως στην περίπτωση των εθνικών πολιτικών των επί μέρους χωρών, η πολιτική και ιδεολογική κυριαρχία των μεγάλων αγροτών στον εθνικό κοινωνικό σχηματισμό, ήταν και παραμένει πολύ ισχυρή, ώστε οι μικρότεροι αγρότες να συντάσσονται ευκολότερα με τα συμφέροντα και τις διεκδικήσεις των μεγάλων αγροτών. Με τον τρόπο αυτό, η εθνική αγροτική πολιτική, σχεδιασμένη πάντα προς όφελος των μεγάλων αγροτών και των ευρύτερων αγροτικών συμφερόντων, νομιμοποιείται και γίνεται δεκτή και από τους μικρούς αγρότες, ως πολιτική παρέμβαση υπέρ του αγροτικού τομέα συνολικά. Αντίθετα, στην περίπτωση της ΚΑΠ που αφορά όλους τους αγρότες σε όλα τα κράτη-μέλη, στις διαφορές και ανισότητες των αγροτών στο εσωτερικό των κρατών-μελών, προστίθεται και εκείνες μεταξύ των κρατών.

Όπως διαπιστώθηκε πιο πάνω, υπάρχει μια σημαντική αντίφαση, πέρα από τις διαφορές στο μέγεθος και την αποδοτικότητα των αγροτών μεταξύ των κρατών-μελών. Πρόκειται για τις διαφορές στο μέγεθος των αγροτικών τομέων και στην σημασία τους για την εθνική οικονομία των επί μέρους χωρών. Ο συνδυασμός μεγέθους αποδοτικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και της σημασίας της γεωργίας στην εθνική οικονομία, προσδιορίζει τελικά την συμπεριφορά των εθνικών κρατών στην συνεχή διαπραγμάτευση που αφορά την φιλοσοφία και τον προσανατολισμό της ΚΑΠ.

Στις παρακάτω διαφορές των αγροτικών δομών και των αγροτικών συμφερόντων των κρατών-μελών της Ε.Ε, θα πρέπει να προστεθούν και οι διαφορές μεταξύ αυτών και των νέων ενταγμένων χωρών. Οι νέες αυτές χώρες κατά την πλειοψηφία τους έχουν πολύ χαμηλότερο ΑΕΠ ανά κάτοικο σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε των 15. Εξαιρέση αποτελεί η Κύπρος και η Σλοβενία. Οι νέες χώρες που εντάχθηκαν στην Ε.Ε με εξαίρεση την Κύπρο, γνώρισαν μεταπολεμικά, τα καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού. Τα καθεστώτα αυτά, εκτός των άλλων, είχαν αλλάξει πλήρως τις κοινωνικές και παραγωγικές σχέσεις στον αγροτικό τομέα. Στη θέση της κυριαρχίας της οικογενειακής εκμετάλλευσης «δυτικού τύπου», κυριαρχούσαν

συνεταιριστικά και κρατικά αγροκτήματα μεγάλου μεγέθους, συνδεδεμένα άμεσα ή έμμεσα με βιομηχανίες επεξεργασίας των αγροτικών προϊόντων τους.

Με την κατάρρευση του συστήματος του υπαρκτού σοσιαλισμού, άρχισε η μετάβαση των γεωργικών τους τομέων προς μορφές οικογενειακής γεωργίας, με επαναφορά της ατομικής ιδιοκτησίας της γης. Στις προαναφερθείσες νεοεισερχόμενες χώρες, η σημασία του αγροτικού τομέα παραμένει μεγάλη, ιδιαίτερα στην Κύπρο και την Πολωνία, όπου το ποσοστό του εργατικού δυναμικού στον τομέα αυτό, ξεπερνά το **20%**. Ειδικότερα στην Πολωνία, λόγω του μεγέθους του πληθυσμού της χώρας, ο αριθμός των αγροτών είναι εξαιρετικά μεγάλος και η παραγωγικότητά του πολύ χαμηλή. Το υψηλό ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού στην χώρα αυτή, συνδέεται με το γεγονός ότι την περίοδο του υπαρκτού σοσιαλισμού, επιβίωσαν σε μεγάλο βαθμό, μορφές οικογενειακής γεωργίας, πολύ περισσότερο από τις άλλες χώρες του πρώην σοβιετικού συστήματος.

Ακριβώς λόγω της σημασίας του αγροτικού τομέα στις νεοεισαχθέντες χώρες, μια επέκταση της ΚΑΠ προς τις χώρες αυτές, θα είχε ένα σημαντικό κόστος για τον προϋπολογισμό της Ε.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Όγκος οικογενειακής και μη εργασίας στον αγροτικό τομέα και ποσοστά πολυαπασχόλησης των αγροτικών

	Συνολικός όγκος εργασίας	Οικογενειακή εργασία	Μη οικογενειακή εργασία	Αριθμός κατόχων αγροτικών εκμεταλλεύσεων (σε χιλιάδες)	Χωρίς άλλη δραστηριότητα	Με άλλη κύρια δραστηριότητα	Με άλλη δευτερεύουσα δραστηριότητα
	1000 Χ ΜΜΕ	(%)	(%)		(%)	(%)	(%)
Αυστρία	185,1	92,4	7,6	203,0	60,3	33,6	6,0
Βέλγιο	77,4	90,7	9,3	69,0	84,9	12,7	2,5
Γαλλία	937,7	85,4	14,6	717,0	75,3	14,2	10,4
Γερμανία	696,8	76,7	23,3	548,0	54,9	39,4	5,7
Δανία	100,5	66,3	33,7	67,0	68,0	24,4	7,7
Ελλάδα	563,7	98,6	1,4	796,0	74,4	21,4	4,2
Ην.Βασίλειο	361,2	69,0	31,0	197,0	71,6	18,9	9,4
Ιρλανδία	212,2	95,1	4,9	149,0	66,3	19,9	13,7
Ισπανία	926,1	86,6	13,4	1.055,0	72,1	23,3	4,6
Ιταλία	1.614,1	96,6	3,4	2.423,0	74,9	23,5	1,6
Κάτω Χώρες	202,0	75,3	24,7	103,0	75,7	18,0	6,3
Πορτογαλία	536,7	91,1	8,9	433,0	67,0	29,9	3,1
Σουηδία	83,5	78,0	22,0	81,0	45,6	36,1	18,3
Φιλανδία	183,3	99,0	1,0	100,0	49,6	23,4	27,1
Λουξεμβούργο	5,3	88,7	11,3	3,0	82,9	12,4	4,7
Ε.Ε. - 15	6.685,2	88,3	11,7	6.944,0	71,0	24,0	5,0

Μονάδα ετήσιας εργασίας = 275 ημερομίσθια κατά έτος.

Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η κατάσταση της γεωργίας στην Κοινότητα

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ΕΕ προσφάτως αντιμετώπισε ένα από τα μεγαλύτερα και δυσκολότερα διλήμματα από την ίδρυση της, την διεύρυνση της με τις **10** νέες χώρες της κεντρο-ανατολικής Ευρώπης. Ο προβληματισμός που προέκυψε από την απόφαση αυτή είναι προφανής. Η ΕΕ ιδρύθηκε από τις Δυτικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ηπείρου οι οποίες ήταν σαφώς επηρεασμένες από τον φιλελευθερισμό, ανήκοντας στο καπιταλιστικό μοντέλο οικονομίας και φιλοσοφίας γενικότερα. Η Ανατολική Ευρώπη, ανήκει κυρίως στο σοβιετικό μπλοκ όπου κυριαρχούσαν οι σοσιαλιστικές δημοκρατίες.

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και ιδίως μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, οι χώρες βρέθηκαν μπροστά στην πρόκληση της νέας τάξης πραγμάτων και το καπιταλιστικό μοντέλο ανάπτυξης. Έκτοτε, ανταποκρίθηκαν στην πρόκληση αυτή εβρισκόμενες πλέον στο κατώφλι της ΕΕ. Οι μεγάλες διαφορές των χωρών αυτών με τα οικονομικά μεγέθη και την κοινωνική δομή των προϋπαρχόντων κρατών-μελών, καθώς και ο πρωτοφανής για την ΕΕ αριθμός (**10**) των νέων χωρών, προβλημάτισε τους ηγέτες της ΕΕ. Μελέτες που έγιναν έδειξαν το κόστος που θα επέφερε στην Ένωση η νέα τάξη πραγμάτων και υπολογίστηκε περίπου σε **11 - 30** δις €. Το μεγαλύτερο μέρος του κόστους θα προκύψει από την ένταξη των χωρών αυτών στις μεγάλες διαρθρωτικές πολιτικές, όπως την ΚΑΠ και την Περιφερειακή Πολιτική Ανάπτυξης. Λόγο του μεγάλου αγροτικού τομέα που διαθέτουν οι περισσότερες από τις χώρες αυτές, καθώς και οι μεγάλες διαφορές που εμφανίζουν οι περισσότερες στο ΑΕΠ, σε σχέση με το ευρωπαϊκό μέσο όρο, οι πολιτικές αυτές διογκώνουν το κόστος. Όσον αφορά το κόστος των επενδύσεων που είναι απαραίτητες να πραγματοποιηθούν ώστε να εναρμονιστούν οι βασικοί κοινωνικοί και οικονομικοί τομείς των νέων χωρών σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο, το μεγαλύτερο κόστος εμφανίζουν οι τομείς της ενέργειας και των μεταφορών.

Μετά την σκιαγράφηση του κόστους της διεύρυνσης από την ευρωπαϊκή επιτροπή, ένα μεγάλο πρόβλημα ανέκυψε σχετικά με τον τρόπο που πρέπει

να προκύψουν οι νέοι πόροι για τον διευρυμένο πλέον κοινοτικό προϋπολογισμό. Η απόφαση των ηγετών της Ε.Ε σχετικά με το θέμα, ήταν να υπάρξει αύξηση των κοινοτικών πόρων που προσφέρουν τα κράτη στην Ε.Ε με ταυτόχρονη μείωση των κοινοτικών δαπανών. Η μείωση των κοινοτικών δαπανών θα προέλθει από όλους τους τομείς, ακόμα και από τα κοινοτικά κονδύλια που προορίζονται για την ενίσχυση χωρών εκτός της ένωσης. Είναι κατανοητό λοιπόν, ότι άμεσα στο κόστος θα συνεισφέρουν οι παλιές και νέες χώρες-μέλη (μέσω των κοινοτικών εισφορών) και έμμεσα θα συνεισφέρουν και οι χώρες εκτός της Ε.Ε (μέσω της μείωσης των κοινοτικών δαπανών).

Εκτός από το οικονομικό κόστος, η διεύρυνση θα φέρει και άλλες σημαντικές αλλαγές όπως την μεγάλη πληθυσμιακή και γεωγραφική αύξηση. Οι αλλαγές αυτές μεγαλώνουν την δυναμική της αγοράς καθώς και τις επενδυτικές ευκαιρίες, και γενικότερα την ισχύ της Ε.Ε. Το γεγονός αυτό αναμένεται να επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα κυρίως όσον αφορά το μεταναστευτικό ρεύμα φθηνών εργατικών χεριών, που θα κατακλείσει τις χώρες της Ε.Ε, ιδίως την Αυστρία και Γερμανία που συνορεύουν με τις περισσότερες από τις νέες χώρες.

Η διεύρυνση αυτή, πέρα από τις ανησυχίες και τα πιθανά προβλήματα, είναι η μεγαλύτερη και ιστορικότερη καθώς επιφέρει την ένωση των περισσότερων και μεγαλύτερων χωρών της Γηραιάς Ηπείρου.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

Η ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ Ε. Ε

Εισαγωγή

Η σχέση της Τουρκίας με την Ε.Ε δεν είναι σημερινή υπόθεση, ξεκινάει από το **1963** όταν υπέγραψε εμπορική συμφωνία με την τότε ευρωπαϊκή κοινότητα (Ε.Ο.Κ) και συνεχίζεται με την σημαντική ημερομηνία του Απριλίου του **1987** όταν η Τουρκία υπέβαλε αίτηση για την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση . Παρόλο λοιπόν που η σχέση της Ευρώπης με την Τουρκία υπάρχει εδώ και πολλά χρόνια μόλις το **2004** ξεκίνησαν οι επίσημες διαπραγματεύσεις για την ένταξη της στην Ε.Ε.

Η προοπτική αυτή ομολογουμένως έφερε αναστάτωση μεταξύ των κρατών μελών της ένωσης , είτε το συζητούν δημοσίως είτε όχι. Βεβαίως, οι πολιτικές ηγεσίες των περισσότερων μελών τοποθετούνται επισήμως υπέρ της ευρωπαϊκής προοπτικής της Τουρκίας, ενόσω η προσέγγιση αυτή συναντάει ισχυρό προβληματισμό και βρίσκεται σε αντίθεση με το δημόσιο αίσθημα.

Ο δημόσιος ευρωπαϊκός διάλογος που διεξάγεται σχετικά με την ένταξη της Τουρκίας αγγίζει αναπόφευκτα το μεγάλο ερώτημα του ίδιου του ορισμού της Ευρώπης. Τα ιδιαίτερα ιστορικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά της Τουρκίας , η γεωγραφική της θέση , ακόμα και η γειτνίαση της με περιοχές που επικρατούν εντάσεις , δημιουργούν πολλά και κρίσιμα ερωτήματα.

Ορισμένοι εκτιμούν ότι η Τουρκία , όχι μόνο δεν έπρεπε να λάβει ημερομηνία έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων , αλλά δεν καν να συζητείται η υποψηφιότητα της. Ανησυχούν ότι η ένταξη της θα αλλάξει άρδην το πρόσωπο της Ευρώπης . Η Τουρκία είναι μια τεράστια χώρα , τόσο σε πληθυσμό όσο και σε έκταση. Όταν και εφόσον γίνει μέλος της Ένωσης , η ευρωπαϊκή οικογένεια θα αυξηθεί κατά **70** εκατομμύρια μέλη , γεγονός που θα της δίνει μεγάλο ειδικό βάρος στην λήψη αποφάσεων στις Βρυξέλες καθώς και στα άλλα θεσμικά όργανα της Ένωσης . Προβληματισμός ωστόσο υπάρχει και για τα προβλήματα που ενδεχομένως να επωμισθεί η Ε.Ε , και τα οποία απορρέουν από την οικονομική και κοινωνική διάρθρωση της χώρας Όμως η ανησυχία των περισσότερων αφορά το πολιτιστικό χάσμα μεταξύ του

ευρωπαϊκού και του μουσουλμανικού κόσμου , καθώς όλα τα προβλήματα που συνδέονται με τα παραπάνω θα γίνουν ενδοευρωπαϊκά. Είναι χαρακτηριστική η άποψη του **Giscard d'Estaing** ότι <<Η Τουρκία μια διαφορετική κουλτούρα, μια διαφορετική προσέγγιση, μια διαφορετική στάση Ζωής>> .

Υπάρχει όμως και η άλλη άποψη στους κόλπους της Ένωσης, που παρόλο που αναγνωρίζει την διαφορετικότητα της Τουρκίας ως κράτος, θρησκεία , πολιτισμό και τρόπο ζωής δεν θεωρεί την ομοιογένεια ως απαραίτητο στοιχείο της Ε.Ε. και υποστηρίζουν ότι η Ένωση από ίδρυση της, στην οργανωτική της δομή δεν προβλέπει αυστηρή ομοιογένεια. Είναι χαρακτηριστική η φράση του **Jean Monnet** εμπνευστή της Ε.Ε «Δεν συνασιζουμε τα έθνη. Ενώνουμε τους ανθρώπους». Επιπλέον η Ευρώπη πρόσφατα υποδέχθηκε **10** νέα μέλη , στην μεγαλύτερη διεύρυνση της ιστορίας της (από την Κύπρο μέχρι την Εσθονία) αλλάζοντας σημαντικά την Ε.Ε, ενώ από την άλλη πλευρά η Τουρκία γίνεται όλο και πιο Ευρωπαϊκή , για να προετοιμαστεί για την ένταξη.

Ωστόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι η διαδικασία προσχώρησης θα έχει ουσιαστική επίπτωση στην πορεία των περαιτέρω μεταρρυθμίσεων στην Τουρκία, υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι οι διαπραγματεύσεις ένταξης είναι από την φύση τους μια ανοιχτή διαδικασία. Ο στόχος, δηλαδή η ένταξη, είναι σαφής αλλά δεν μπορεί να τύχει εκ των προτέρων εγγυήσεων. Η Επιτροπή παρουσιάζοντας την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων μιας πιθανής προσχώρησης της Τουρκίας στην Ε.Ε, η οποία κατέληγε στο συμπέρασμα ότι μια τέτοια προοπτική, μολονότι παρουσιάζει προκλήσεις για την Ε.Ε και την Τουρκία, μπορεί να προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες και για τις δυο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

A. Στοιχεία ταυτότητας της χώρας

Επίσημη Ονομασία	Δημοκρατία της Τουρκίας
Έκταση	779.452 τ.χλμ
Πληθυσμός	67.803.927
Πρωτεύουσα	Άγκυρα
Επίσημη Γλώσσα	Τουρκική
Εθνικό Νόμισμα	Τουρκική Λίρα
Πολίτευμα	Κοινοβουλευτική Δημοκρατία
Θρήσκευμα	Μουσουλμάνοι 99% , άλλοι 1%
Σύνθεση Πληθυσμού	Τούρκοι (κυρίως), Κούρδοι, Αρμένιοι, Έλληνες και Εβραίους
Βασικές Εθνικές Επέτειοι	29 Οκτωβρίου (Ημέρα Ανεξαρτησίας)
Συμμετοχή στο ΑΕΠ	Υπηρεσίες 59,3% Βιομηχανία 23,8% Γεωργία 12,1% Κατασκευές 4,8%
Ρυθμός Ανάπτυξης	8,1%
Ενεργός Πληθυσμός	51,5% του συνολικού πληθυσμού
Κατανομή Εργατικού Δυναμικού	Υπηρεσίες 43% Γεωργία 32,3% Βιομηχανία 19,2% Κατασκευές 4,6%
Συναλλαγές με Ε.Ε	Εξαγωγές : 51,5% Εισαγωγές : 45,5%
Δείκτης Ανεργίας (2005)	10,9%
Δείκτης Πληθωρισμού (2005)	9,1%
Ρυθμός Αύξησης ΑΕΠ (2005)	5%

B. Ιστορικό

Η Οθωμανική δυναστεία εγκαθιδρύθηκε από τον Οσμάν τον Α' τον 12^ο αιώνα π.Χ, σηματοδοτώντας την απαρχή των διενέξεων μεταξύ της χριστιανικής Ευρώπης και της μουσουλμανικής Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η Οθωμανική αυτοκρατορία διήρκεσε επί έξι αιώνες και δεν καταλύθηκε παρά μόλις το **1922**, με την ανακήρυξη της τουρκικής δημοκρατίας. Η πρώτη περίοδος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας χαρακτηρίζεται από σχεδόν συνεχή εδαφική εξάπλωση, κατά την διάρκεια της οποίας η οθωμανική κυριαρχία από μια μικρή ηγεμονία στην βορειοδυτική Ασία, κατέληξε στην δημιουργία μιας αυτοκρατορίας που περιλάμβανε την νοτιοανατολική Ευρώπη, την Μικρά Ασία και τον αραβικό κόσμο. Το **1453**, η οθωμανική αυτοκρατορία κατέκτησε την Κωνσταντινούπολη. Κατά την διάρκεια της ηγεσίας του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή (**1494 – 1566**), η αυτοκρατορία κατείχε τα περισσότερα από τα βαλκανικά κράτη, την Ουγγαρία και μεγάλες περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής. Η παρακμή της αυτοκρατορίας ξεκίνησε αμέσως μετά τον θάνατο του Σουλεϊμάν και κατέρρευσε οριστικά μετά την ήττα στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο. Αμέσως μετά, πρώτος πρόεδρος της χώρας έγινε ο Μουσταφά Κεμάλ, γνωστός μετέπειτα ως Ατατούρκ (πατέρας των Τούρκων). Ο Κεμάλ υπήρξε ο χαρισματικός ιδρυτής της τουρκικής δημοκρατίας, στις μέρες του η Τουρκία ανέκτησε τις Ευρωπαϊκές της βλέψεις. Ο Ατατούρκ ήταν αποφασισμένος να μετατρέψει τους Τούρκους σε σύγχρονους ευρωπαίους πολίτες, τους απαγόρευσε να φορούν φέσι και επέβαλε μια ενδυματολογική ομοιομορφία που δεν θύμιζε σε τίποτα την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της χώρας. Το όραμά του ήταν σαφές : ένα έθνος, μια γλώσσα, μια κουλτούρα. Στο μετέπειτα Β' Παγκόσμιο πόλεμο που ακολούθησε η Τουρκία κράτησε ουδέτερη θέση κατά την μεγαλύτερη διάρκειά του, και μόνο το **1945** τάχθηκε στο πλευρό των συμμάχων. Έκτοτε τάσσεται με την πλευρά της Δύσης ενώ το **1952** έγινε μέλος του ΝΑΤΟ. Σοβαρές διενέξεις σημειώθηκαν το **1974** με την Ελλάδα, εξ' αιτίας των στρατιωτικών επιχειρήσεων και της κατάληψης του Βορείου τμήματος της Κύπρου. Το **1982**, σε συνέχεια μια περιόδου στρατιωτικής διακυβέρνησης

ψηφίστηκε το νέο Σύνταγμα που απεκατέστησε το ρόλο του κοινοβουλίου στην χώρα.

2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

A ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΕΔ

Μία συγκεκριμένη διάσταση της « κληρονομιάς » του Κεμάλ Ατατούρκ είναι ο ασυνήθιστος εσωτερικός ρόλος των ενόπλων δυνάμεων. Η επιτυχία του Ατατούρκ, βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στην υποστήριξη των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων. Αν και ξεκίνησε την από-πολιτικοποίηση των ΤΕΔ, ο Ατατούρκ καλλιέργησε μια νοοτροπία η οποία έκτοτε κυριάρχησε στο τουρκικό αμυντικό κατεστημένο : ότι οι ένοπλες δυνάμεις αποτελούν τον άγρυπνο φρουρό και προστάτη της Τουρκικής Δημοκρατίας, τόσο απέναντι σε εσωτερικές , όσο και σε εξωτερικές απειλές, και ότι έχουν το δικαίωμα, όσο και την υποχρέωση να επεμβαίνουν στις εσωτερικές υποθέσεις του κράτους εάν θεωρήσουν ότι απειλείται η εθνική ασφάλεια.

Δεδομένης της « ειδικής » αυτής αποστολής των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων ως « φρουρού του πολιτεύματος », η στρατιωτική ηγεσία, σε αρμονική συνεργασία στις περισσότερες περιπτώσεις με το διπλωματικό κατεστημένο της χώρας, έχοντας μάλιστα και τον πρώτο λόγο σύμφωνα με Τούρκους αναλυτές, έχει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη χάραξη και υλοποίηση της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Ως ελάχιστο αναφαίρετο δικαίωμα, οι ΤΕΔ έχουν επιμείνει στο δικαίωμα αρνησικυρίας (βέτο) σε αποφάσεις που θεωρούν ότι έχουν άμεσες επιπτώσεις για την εθνική ασφάλεια.

Ιδιαίτερα διαφωτιστικό για τον εσωτερικό πολιτικό ρόλο των ΤΕΔ είναι το άρθρο **118** του τουρκικού συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας έχει δικαίωμα και υποχρέωση να υποβάλλει στο Υπουργικό Συμβούλιο τις απόψεις του σχετικά με την λήψη αποφάσεων και την εξασφάλιση του συντονισμού κατά την διαμόρφωση, υιοθέτηση και

εφαρμογή της εθνικής πολιτική ασφαλείας του κράτους. Το Υπουργικό Συμβούλιο θα λαμβάνει κατά προτεραιότητα υπόψη του τις αποφάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας σχετικά με τα μέτρα που αυτό κρίνει ως αναγκαία για τη διασφάλιση της ύπαρξης και της ανεξαρτησίας του κράτους, την ακεραιότητα και το αδιαίρετο της χώρας και την ειρήνη και ασφάλεια της κοινωνίας.

Κάνοντας μια πολύ σύντομη αναφορά στην στάση των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων σε περιόδους εξωτερικών κρίσεων, μπορεί να ειπωθεί ότι σε τρεις τουλάχιστον περιπτώσεις κρίσεων με την Ελλάδα (**1963-64, 1967, 1974**) οι στρατιωτικοί ήταν τα « γεράκια », ενώ στον Πόλεμο κατά του Ιράκ ήταν οι « περισσότερες ». Μάλλον ανάλογη ήταν και η στάση τους στις περιπτώσεις της Βοσνίας και της Αρμενίας, όπου δεν φαίνεται να συμμερίστηκαν τους φραστικούς λεονταρισμούς του αποθανόντος προέδρου Τουρκοκούντ Οζάλ και του τουρκικού διπλωματικού κατεστημένου. Αποσπασματικές και συχνά αντιφατικές είναι οι πληροφορίες για την περίπτωση των Ιμίων, με την πλειοψηφία των πηγών να αποδίδει την ευθύνη κλιμάκωσης στην τότε πρωθυπουργό Τανσού Τσιλέρ.

Τέλος, δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί η επιρροή του στρατιωτικού κατεστημένου στην λήψη της απόφασης για τον εκσυγχρονισμό των ΤΕΔ. Αν και δεν είναι υποχρεωτική η ύπαρξη μιας γραμμικής σχέσης ανάμεσα στην πολιτική επιρροή των ενόπλων δυνάμεων και στις αποφάσεις για σημαντική αύξηση των αμυντικών δαπανών, η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι ένα ισχυρό στρατιωτικό κατεστημένο, όπως αυτό της Τουρκίας με τη σημαντική του επιρροή στο εσωτερικό της χώρας, μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην λήψη τέτοιων αποφάσεων.

Παρά τη σαφή κεμαλική νοοτροπία του σώματος των αξιωματικών, ιδιαίτερη ανησυχία έχει προκαλέσει τα τελευταία χρόνια η αύξηση της υποστήριξης του ισλαμικού κινήματος στις χαμηλότερες βαθμίδες των ενόπλων δυνάμεων καθώς και ανάμεσα στους κληρωτούς.

Η σημερινή στάση των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων φαίνεται να είναι θετική ως προς την προσαρμογή της Τουρκίας στα Ευρωπαϊκά δεδομένα

και κατά επέκταση υποστηρίζει την ενταξιακή προοπτική της χώρας. Δεν είναι βέβαιο ωστόσο, αν έχει συνειδητοποιήσει το τουρκικό πολιτικό-στρατιωτικό κατεστημένο ότι η πορεία εξευρωπαϊσμού (και υποχρεωτικού εκδημοκρατισμού) της Τουρκίας, θα έχει ως αναπόφευκτη συνέπεια την κατάργηση των σημερινών αυταρχικών δομών εξουσίας. Σε κάθε περίπτωση ο ουσιαστικός εκδημοκρατισμός της Τουρκίας μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο αν μειωθεί ο ρόλος των ΤΕΔ στο εσωτερικό της χώρας.

Β ΚΕΜΑΛΙΣΜΟΣ

Παρά την επίσημη θέση ότι ο κεμαλισμός αποτελεί την κυρίαρχη ιδεολογία στην Τουρκία, είναι σαφές ότι το σημερινό « κεμαλικό καθεστώς » έχει σημαντικές διαφορές από την εποχή του Ατατούρκ και των πρώτων διαδόχων του. Ωστόσο, παραμένουν σε ισχύ δύο βασικές αρχές : η μη αναγνώριση άλλων εθνοτήτων, όπως των Κούρδων, φοβούμενοι για την εδαφική ακεραιότητα της Τουρκίας και ο περιορισμένος πολιτικός ρόλος του Ισλάμ. Δεν χρειάζεται ευρύτερη αναφορά στην πολιτική που ακολουθεί εδώ και δεκαετίες το στρατιωτικό-πολιτικό κατεστημένο στα δύο αυτά θέματα (ένοπλη καταστολή κουρδικών αιτημάτων, απαγόρευση λειτουργίας ισλαμικών και φίλο-κουρδικών κομμάτων μετά από δικαστική απόφαση, κλπ). Τα δύο αυτά ζητήματα επηρεάζουν την πολιτική και κοινωνική σταθερότητα της Τουρκίας, καθώς και την ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αλλαγή στάσης στα δύο αυτά ζητήματα θα αποτελέσει την Λυδία λίθο για την πραγματική μετεξέλιξη της Τουρκίας σε μια ρεαλιστικά δημοκρατική χώρα. Η εξάλειψη του δημοκρατικού ελλείμματος σίγουρα θα φέρει πιο κοντά την Τουρκία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, η μεταβατική περίοδος θα είναι δύσκολη και δεν αποκλείεται να ανοίξουν οι « ασκοί του Αιόλου » με σοβαρές συνέπειες για την σταθερότητα της Τουρκίας.

Γ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ-ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα αποτελεί για την Τουρκία και την σχέση της με την Ε.Ε η ύπαρξη δημοκρατικού ελλείμματος και η απουσία καταχώρησης και εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Τουρκία σε μόνιμη βάση αδυνατούσε να συμβαδίσει την ενότητα με την ομοιομορφία. Η τάση αυτή είχε τις ρίζες της στα πρώτα χρόνια μετά την ίδρυση του σύγχρονου Τουρκικού κράτους. Για την Τουρκία, το κράτος και η διασφάλιση των « δικαιωμάτων του », έχουν προτεραιότητα έναντι των δικαιωμάτων των πολιτών. Η δημιουργία κοινωνίας πολιτών δεν έχει προχωρήσει σημαντικά καθώς η λαϊκή υποστήριξη για ταχύ εκδημοκρατισμό είναι ισχνή. Είναι βέβαια γεγονός, ότι η γενικότερη έλλειψη κοινωνικής « ωριμότητας » οφείλεται κατά τους αναλυτές, στην νεοσύστατη δημιουργία του τουρκικού κράτους.

Φυσικά έχουν σημειωθεί βήματα προόδου κατά τα τελευταία χρόνια, κυρίως λόγω της προσπάθειας της χώρας να ενταχθεί στην Ε.Ε. Είναι αποδεκτό από την πλειονότητα των Ευρωπαίων αναλυτών ότι η Τουρκία από το έτος **2000** έχει προοδεύσει σημαντικά στην ενίσχυση και διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο εσωτερικό της χώρας. Είναι όμως εξίσου αποδεκτό πως τα βήματα αυτά έπ' ουδενή δεν είναι ούτε τα αναμενόμενα, ούτε και καθησυχαστικά. Η βελτίωση των μεγεθών είναι αποσπασματική και αφορά μόνο ορισμένες κατηγορίες ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, ενώ η μείωση των περιστατικών αστυνομικής βίας και κατάχρησης εξουσίας, είναι εμφανής, αυτή η βελτίωση χάνει μέρος της αξίας της εάν δεν συνοδεύεται από αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου που εξασφαλίζει καθεστώς καλοδικίας, κλπ.

Οι διεθνείς οργανισμοί συνήθως κρίνουν την εγκατάλειψη ή όχι ορισμένων πρακτικών εν γένει. Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι παράμετρος ποιοτική και όχι ποσοτική. Έτσι, δεν έχει μεγάλη σημασία το γεγονός ότι οι ξυλοδαρμοί μειώθηκαν, από την στιγμή που η πρακτική του ξυλοδαρμού είναι ακόμα σε ισχύ. Ο πλήρης εκδημοκρατισμός και η διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί σημαντική προϋπόθεση

για την Ε.Ε. Η πολιτική της Τουρκίας πρέπει να είναι τέτοια ώστε να εξομαλύνει τις εσωτερικές κοινωνικές αντιθέσεις, την αντιφατικότητα μεταξύ μοντέρνων και παραδοσιακών κοινωνικών δομών, μεταξύ Ισλάμ και σεκουλαρισμού, μεταξύ Ασίας και Ευρώπης.

Δ ΑΝΑΓΚΗ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ – ΜΕΣΑΙΑΣ ΤΑΞΗΣ

Το μεγαλύτερο τμήμα της επιχειρηματικής τάξης στην Τουρκία βρίσκεται κοντύτερα στις εκσυγχρονιστικές δυνάμεις της χώρας. Υπάρχουν βέβαια, διαφορές και διαβαθμίσεις. Για παράδειγμα, οι στενές σχέσεις του Ομίλου Κοτς με το στρατιωτικό, διπλωματικό κατεστημένο και ειδικότερα με το Ίδρυμα Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων, οδηγούν σε διαφοροποίηση της στάσης τους σε σχέση με τον Όμιλο Σαμπάντσι ή τον Όμιλο Ντογάν.

Οι Τούρκοι επιχειρηματίες, όπως οι επιχειρηματίες στις περισσότερες χώρες του κόσμου, θεωρούν ότι η ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, σε συνδυασμό με την οικονομία αγοράς ευνοούν την λειτουργία των επιχειρήσεων, αλλά και την πραγματοποίηση ξένων επενδύσεων στην Τουρκία. Οι δε ομαλές σχέσεις με συγκεκριμένες χώρες, καθώς και με την Ε.Ε είναι σαφώς προς το συμφέρον της Τουρκίας.

Εκτιμάται ότι όσο θα αυξάνει ο ρόλος και η επιρροή των επιχειρηματιών – σε συνδυασμό βέβαια με άλλους παράγοντες – τόσο θα εξελίσσεται η Τουρκία σε ένα δημοκρατικό, δυτικό, κράτος δικαίου. Σημαντικό παράγοντα στην σταθερότητα μιας κοινωνίας, είναι η ύπαρξη μιας ευμεγέθους μεσαίας τάξης. Η Τουρκία, παρά την ταχεία οικονομική ανάπτυξη της τελευταίας δεκαετίας, δεν έχει αποκτήσει ακόμα μια μεσαία τάξη του επιθυμητού απαιτητού μεγέθους. Οι εκτιμήσεις κυμαίνονται από **20** – **30%** του συνολικού πληθυσμού. Η μεγάλη ανισότητα στην κατανομή εισοδήματος, τόσο κοινωνικά, όσο και γεωγραφικά μεταξύ δυτικής Τουρκίας και Ανατολίας, η διαβίωση μεγάλου μέρους του πληθυσμού στα όρια της ένδειας και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο συμβάλλουν σημαντικά στην διατήρηση του τουρκικού λαού σε κατάσταση υποταγής και απόλυτης συμμόρφωσης με

τις αποφάσεις του στρατιωτικού κατεστημένου. Το μικρό ποσοστό της μεσοκλάσης τάξης δεν μπορεί να επηρεάσει και να συμβάλλει αποφασιστικά στην χειραφέτηση και την εξέλιξη της τουρκικής κοινωνίας.

Ε. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Στην Τουρκία υπάρχει περιορισμένη ελευθερία, τόσο ατομικής έκφρασης (ιδιαίτερα σε θέματα εθνοτήτων και κυρίως σε σχέση με το Κουρδικό ζήτημα), όσο και ανεξαρτησίας και ελευθερίας έκφρασης τω ΜΜΕ. Τα ΜΜΕ στην Τουρκία έχουν στενή σύνδεση με το κράτος και, με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως η ισλαμικών συμφερόντων Ζαμαν, σε θέματα εθνικής ασφαλείας παρουσιάζουν την κρατική γραμμή (ουσιαστικά στις περισσότερες των περιπτώσεων κάνουν προπαγάνδα). Εξάλλου, σε πολλές περιπτώσεις Τίμα, Οτζαλάν, ή όταν στα μέσα της δεκαετίας του **1950** ο ιδιοκτήτης της εφημερίδας **Hurriyet** εισήγαγε το ζήτημα της Κύπρου στην τουρκική κοινή γνώμη, έχουν υιοθετήσει μια άκρως ανεύθυνη δημαγωγική στάση.

Η μείωση της χειραγώγησης των ΜΜΕ από το τουρκικό κράτος, καθώς και η μείωση των φαινομένων « κίτρινων » ή « μαύρων » ΜΜΕ θα συμβάλλει στον εκδημοκρατισμό της Τουρκίας, στην εκτόνωση των εσωτερικών κοινωνικών αντιπαραθέσεων, στην εκτόνωση του εθνικιστικού φρονήματος με αποτέλεσμα την πιο υπεύθυνη αντιμετώπιση των ζητημάτων εξωτερικής πολιτικής με την Ε.Ε και φυσικά ζητήματα που αφορούν τις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

ΣΤ. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Το **1993** εξελέγη η πρώτη γυναίκα πρωθυπουργός στην Τουρκία η **Tancu Ciller**. Πολλά από τα μεγάλα κράτη της Ευρώπης δεν έχουν επιδείξει ανάλογη κίνηση. Στην Τουρκία επίσης υπάρχουν πολλές γυναίκες που διαπρέπουν στο χώρο των επιχειρήσεων και των υπηρεσιών. Πολλές Τουρκάλες εμφανίζονται 'ελαφρώς ενδεδυμένες' στα τουρκικά κοσμικά περιοδικά ή κυκλοφορούν στην οδό **Apti Ipechi**, ψωνίζοντας επώνυμα ρούχα από ακριβά μαγαζιά. Υπάρχουν επίσης, αξιόλογες καθηγήτριες, διάσημες δημοσιογράφοι,

μαχητικές δικηγόροι. Τέλος υπάρχει και η κουρδικής καταγωγής **Layla Zana**, η οποία μετά την αποφυλάκιση της το προηγούμενο έτος, ταξίδεψε στις Βρυξέλλες για να δεχτεί το βραβείο **Sakharov** για την ελευθερία της σκέψης.

Σ' ένα τοίχο του μουσουλείου του Κεμάλ αναγράφονται τα εξής: "Οι αρχαίοι Τούρκοι θεωρούσαν ότι οι γυναίκες και οι άντρες είχαν ίσα δικαιώματα, το Ισλάμ στέρησε στις γυναίκες τα δικαιώματα αυτά." Ο Ατατούρκ πίστευε ότι οι γυναίκες και οι άντρες πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα, πράγματι ο αστικός κώδικας που εισήγαγε το **1926** κατήργησε το μουσουλμανικό νόμο που επέτρεπε στους άντρες να χωρίζουν τις γυναίκες τους χωρίς τη συναίνεση τους, αν και ο ίδιος είχε εκμεταλλευτεί τον μουσουλμανικό νόμο έξι μήνες νωρίτερα.

Ακόμα πιο σημαντική ήταν η δημόσια στάση του απέναντι στις γυναίκες. Τις ενθάρρυνε να είναι ανεξάρτητες και να εργάζονται, ο ίδιος μάλιστα είχε υιοθετήσει πολλά κορίτσια.

Ωστόσο πίσω από τις κλειστές πόρτες στην Τουρκία δεν έχουν αλλάξει πολλά. Στις φτωχογειτονιές της Κωνσταντινούπολης, οι γυναίκες χρειάζονται ακόμα την άδεια του άντρα για να βγουν από το σπίτι την νύχτα, ενώ σε κάποιες πόλεις της Ανατολίας δύσκολα θα συναντήσει κανείς γυναίκες στους δρόμους ακόμα και το μεσημέρι.

Η καθηγήτρια της Ιατρικής Σχολής **Dicle Aytakin Sir** αναφέρει ότι η μετανάστευση των ανθρώπων από τα χωριά στις μεγαλουπόλεις οδήγησε σε ραγδαία αύξηση των ενδοοικογενειακών συγκρούσεων. Οι ανθρωπολόγοι εξηγούν ότι τα παραδοσιακά τούρκικα χωριά ήταν οργανωμένα σε "χώρους ανδρών", όπως τα καφενεία και τα τζαμιά, και σε "χώρους γυναικών", όπως τα χαμάμ και τα δημόσια πλυντήρια. Στις μεγαλουπόλεις όμως, τα πράγματα για τις γυναίκες άλλαξαν, το πλύσιμο των ρούχων γίνεται πλέον στο σπίτι, ενώ τα χαμάμ βρίσκονται συνήθως σε μεγάλα ξενοδοχεία και απευθύνονται στους τουρίστες. Αντίθετα τα τζαμιά και τα καφενεία, παραδοσιακοί "χώροι των ανδρών", εξακολουθούν να υπάρχουν, καθώς και τα ποδοσφαιρικά γήπεδα τα οποία επίσης αποτελούν χώρους συγκέντρωσης τους..

Σύμφωνα με την κυρία **Sir**, οι οικογένειες που μετακομίζουν στις πόλεις συχνά περιορίζουν τα νέα κορίτσια μέσα σε μικρά διαμερίσματα. Αυτό δικαιολογεί την κατακόρυφη αύξηση που έχουν παρουσιάσει οι αυτοκτονίες νεαρών κοριτσιών ηλικίας **15-25** ετών στις μεγάλες πόλεις. Ο διασημότερος σύγχρονος συγγραφέας της Τουρκίας **Orhan Pamuk** ισχυρίζεται ότι η αιτία που αυτοκτονούν τα νεαρά κορίτσια της Τουρκίας είναι η επίσημη απαγόρευση του κράτους για τη χρήση της μαντίλας. Η χρήση του φερετζέ απαγορεύεται σε κυβερνητικά γραφεία, σχολεία και πανεπιστήμια. Αρχικά, ο φερετζές χρησιμοποιούνταν για να κρύψει τα γυναικεία μαλλιά, που θεωρούνταν ιδιαίτερα αισθησιακά, από τα λάγνα βλέμματα των ανδρών. Αργότερα όμως, προσδόθηκαν φεμινιστικές και πολιτικές διαστάσεις. Για παράδειγμα οι γυναίκες που ασπάζονται τον Κεμαλισμό δε θα φόραγαν φερετζέ ούτε νεκρές. Σε αντίθεση με τις γυναίκες στα χωριά και τις βαθιά θρησκευόμενες γυναίκες που καλύπτουν πάντα το κεφάλι τους με τη μαντίλα.

Όμως οι θάνατοι των νεαρών κοριτσιών δεν οφείλονται μόνο σε αυτοκτονίες. Πολλές φορές οι συγγενείς ενός θύματος καλύπτουν με την αυτοκτονία ένα φόνο τιμής που διεπράχθη από ένα μέλος της οικογένειας, αυτή η μέθοδος είναι μια από τις πολλές μορφές της οικογενειακής κακοποίησης που βιώνει η γυναίκα στην Τουρκία. Η μετάβαση της Τουρκίας από τις κοινωνίες όπου θεμέλιο λίθο αποτελούσαν οι οικογενειακοί δεσμοί και η τιμή, σε μια έννομη κοινωνία πολιτών είναι πολύ πρόσφατη. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι γυναίκες και οι άνδρες στον νόμο να θεωρούνται ίσοι, χωρίς όμως αυτό να ισχύει ακόμα για την παραδοσιακή τουρκική οικογένεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1. ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η αρχή του 21^{ου} αιώνα βρίσκει την Τουρκία σε μια αποφασιστική καμπή της ιστορίας της, η οποία ξεκινά από την οικονομία, αλλά εκδηλώνεται στο κοινωνικοοικονομικό σύστημα της χώρας και συμπίπτει με την αναγνώριση του προενταξιακού της καθεστώτος από την Ε.Ε. Ίσως είναι η πρώτη φορά στην σύγχρονη ιστορία της Τουρκίας που η εφαρμογή βασικών μεταρρυθμίσεων στην οικονομία της δεν αποτελεί προϊόν στρατιωτικής παρέμβασης, όπως για παράδειγμα στις δεκαετίες '60, '70, '80.

Η σύγχρονη τουρκική οικονομία έχει φτάσει στα όρια της, δεδομένη την ανάγκη για ενέργεια, εξωτερική χρηματοδότηση, μείωση του κρατικού παρεμβατισμού στην αγορά και δη τις τράπεζες και βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των εργαζόμενων, καθώς και της καταναλωτικής τους δύναμης. Η οικονομική κρίση των αρχών του 2001 ως αποτέλεσμα της υποτίμησης της τουρκικής λίρας επιβεβαιώνει την οριακή κατάσταση της τουρκικής οικονομίας, χωρίς αυτό το γεγονός να προσδιορίζει μια πορεία συνολικής χρεοκοπίας. Οι αλλαγές στην τουρκική οικονομία αναπόφευκτα θα επιδράσουν καταλυτικά στη διαμόρφωση του κοινωνικοοικονομικού ιστού της χώρας χωρίς τα αποτελέσματα να είναι προδιαγεγραμμένα. Ίσως το σημείο να είναι το πλέον ενδιαφέρον στην όλη διαδικασία, Στο συγκεκριμένο πλαίσιο θα πρέπει να εντάσσονται και οι διμερείς ελληνοτουρκικές οικονομικές σχέσεις, από την βελτίωση των οποίων, η τουρκική οικονομία είναι δυνατό να έχει θετικές επιδράσεις στην χρηματοδότησή της.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2004 αποφασίστηκε ότι η Τουρκία θα ξεκινήσει υπό κάποιες προϋποθέσεις ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) στις 3 Οκτωβρίου 2005.

Παρακάτω, παρατίθεται μία ιστορική αναδρομή στην οικονομία της νεότερης Τουρκίας, στις σχέσεις της με την ΕΕ και μια περιγραφή της οικονομικής εξέλιξης που σημειώθηκε στην Τουρκία μετά το Συμβούλιο του Ελσίνκι. Τέλος, θα γίνει μία ανάλυση του οικονομικού οφέλους και κόστους που πρόκειται να υπάρξει για την Τουρκία με την ένταξή της στην Ε.Ε., ενώ τέλος θα παρουσιαστούν συμπεράσματα, σύμφωνα με τα οποία το ισοζύγιο κερδών – κόστους για την Τουρκία από την ένταξη είναι εμφανώς υπέρ των πρώτων.

A. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (περίοδος 1950-1999)

Από την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας (1923) μέχρι το 1950 η οικονομική της πολιτική βασιζόταν στη λογική σύστασης τραπεζών επενδύσεων και εθνικοποίησης των ξένων επενδύσεων. Τέτοιες εθνικοποιήσεις αφορούσαν σε τομείς που είχαν σχέση με τη μεταλλουργία, τις μεταφορές και άλλους κλάδους υποδομών. Το γεγονός είχε σαν αποτέλεσμα η γεωργία να μείνει στο περιθώριο. Παράλληλα αυτή η περίοδος χαρακτηρίστηκε από έντονη εσωτερική μετανάστευση, προς τις μεγάλες πόλεις (Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Τσανάκαλε, Αττάλεια, Μέρσιν κ.α.) ενώ έγινε προσπάθεια για την λειτουργία φιλολαϊκών πολιτικών. Το τελευταίο σαν αποτέλεσμα της λαϊκής αντίληψης του Κεμάλ Ατατούρκ και των αρχών του κόμματος που δημιούργησε (Δημοκρατικό Λαϊκό Κόμμα-Cumhuriyet Halk Partisi).

Στη δεκαετία του 1950 ξεκίνησαν τα πενταετή προγράμματα ανάπτυξης. Η γεωργία άρχισε να αντιμετωπίζεται ως κεντρική πολιτική της κυβέρνησης και συνεπώς ξεκίνησαν επενδύσεις στον αγροτικό τομέα και γενικότερα στις εκτός μεγάλων πόλεων περιοχές. Ταυτόχρονα αυτή την περίοδο εκδηλώθηκε ένας αναπροσανατολισμός της χώρας σε σχέση με την διεθνή της θέση. Σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα η Τουρκία βρέθηκε να συμμετέχει στο ΝΑΤΟ, να κάνει αίτηση εισόδου στην ΕΟΚ, να συνδέεται μαζί της (1964) και τέλος να ξεκινά να λαμβάνει αξιόλογη οικονομική βοήθεια από τις ΗΠΑ.

Παρά ταύτα όμως, και παρά τις φιλελεύθερες αρχές με τις οποίες ξεκίνησε η δεκαετία του **1950**, στο τέλος της η Τουρκία ανέδυε μια εικόνα εσωστρέφειας και οικονομικής ύφεσης.

Το **1960** οι δυτικού τύπου δημοκρατικοί θεσμοί ανατράπηκαν με παρέμβαση του τότε συνταγματικά κατοχυρωμένου επιτηρητή της δημοκρατικής λειτουργίας, του στρατού. Ακολούθησε μια πολιτική σε όφελος της βιομηχανικής προοπτικής ενώ επέστρεψαν τάσεις κρατικοποίησης των παραγωγικών μονάδων. Αυτό συνεχίστηκε και μετά την επαναλειτουργία των δημοκρατικών θεσμών. Η περίοδος **1960-1970** χαρακτηρίστηκε από την άνοδο του ΑΕΠ, κυρίως λόγω της εισροής ξένου νομίσματος από τους Τούρκους που είχαν μεταναστεύσει κυρίως στην τότε Δυτική Γερμανία. Τέλος, αυτή την περίοδο υπήρξαν οι πρώτες ενδείξεις εφαρμογής μιας μακροοικονομικής πολιτικής.

Το **1971** ο στρατός εκμεταλλεζόμενος για μια ακόμα φορά το συνταγματικό του «δικαίωμα» παρέμβασης στη λειτουργία της δημοκρατίας πραγματοποίησε ένα ακόμα στρατιωτικό πραξικόπημα. Ακολούθησε η πετρελαιακή κρίση από την οποία όμως η Τουρκία δεν επηρεάστηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό, παρότι η γενικότερη οικονομική της κατάσταση δεν ήταν πολύ καλή. Το σημαντικότερο πρόβλημα της χώρας παρέμενε η παρά τις προσπάθειες σημαντική έλλειψη υποδομών, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, τα προβλήματα στον τομέα της υγείας ακόμα και η έλλειψη προϊόντων ευρείας κατανάλωσης. Η παραπάνω κατάσταση σε συνδυασμό με την έντονη δυσαρέσκεια των κοινωνικών μαζών οδήγησαν σε αιματηρές συγκρούσεις και τελικά στο τρίτο κατά σειρά πραξικόπημα, τον Σεπτέμβριο του **1981**, γνωστό και ως Δικτατορία του Εβρέν.

Η περίοδος **1981-1990** (με ενσωματωμένη την περίοδο της μετάβασης της χώρας σε συνθήκες δημοκρατίας με πρωθυπουργό τον Τουργκούτ Οζάλ) σηματοδοτήθηκε από ριζικές αλλαγές στην οικονομική πολιτική της Τουρκίας. Κύριος στόχος αρχικά της στρατιωτικής ηγεσίας και στη συνέχεια της κυβέρνησης Οζάλ αποτέλεσε η στροφή προς το εξαγωγικό εμπόριο. Ταυτόχρονα αφέθηκαν ελεύθερες οι εισαγωγές στη χώρα αλλά και δόθηκαν

σημαντικά προνόμια στους εξαγωγείς. Με αυτόν τον τρόπο η Τουρκία εκτόξευσε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα σε υψηλά επίπεδα τις εξαγωγές της. Οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν στον οικονομικό τομέα κατάφεραν να ενσωματώσουν τη χώρα στη παγκόσμια οικονομία, ενώ εξελίξεις σημειώθηκαν επίσης στον δημόσιο τομέα, στη νομισματική πολιτική και στην κλαδική εξειδίκευση. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του **1980** ο ετήσιος μέσος όρος ανάπτυξης του ΑΕΥΠ σημειώθηκε ως **4,7 %**.

Η χώρα είχε επιστρέψει σε συνθήκες δημοκρατίας αλλά υπό την «υψηλή» εποπτεία του στρατού το **1983**. Εκτοτε μειώθηκε ο κρατικός παρεμβατισμός και ξεκίνησε να λειτουργεί πολύ πιο αποτελεσματικά η οικονομία της αγοράς. Φυσικά αυτό οδήγησε σε έντονο ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά. Ένας σημαντικός λόγος αύξησης των εξαγωγών υπήρξε η μείωση της εσωτερικής ζήτησης ενώ ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ έδωσε την ευκαιρία στην Τουρκία να κάνει πολύ μεγάλες εξαγωγές και στις δύο χώρες.

Στις αρχές του **1990** η οικονομία της Τουρκίας επηρεάζεται αρνητικά από τις διεθνείς εξελίξεις. Τόσο η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, όσο και ο πόλεμος του Κόλπου και τέλος, η πολεμική αναταραχή στα Βαλκάνια επηρέασαν αρνητικά την οικονομία της Τουρκίας. Το σημαντικό οικονομικό εσωτερικό πρόβλημα της Τουρκίας, που ποτέ στο παρελθόν δεν είχε μειωθεί σε ποσοστό μικρότερο του **25%**, στη δεκαετία του **1990** έφτασε σε ποσοστά **70%**. Ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης για τούτο είχε το Σχέδιο Νοτιοανατολικής Τουρκίας (Σχέδιο **GAP**), το οποίο απορροφούσε τεράστιους πόρους, ενώ παράλληλα οι συνδικαλιστικές οργανώσεις που είχαν επαναλειτουργήσει διαπραγματευόταν αυξημένες αποδοχές Ένα άλλο γεγονός που συνεισέφερε στην αύξηση του πληθωρισμού ήταν η διακοπή του εισροής συναλλάγματος από τους Τούρκους μετανάστες του εξωτερικού, λόγω των υψηλών πραγματικών επιτοκίων στην Τουρκία. Επιπλέον, η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού αύξησε με τη σειρά της το ποσοστό της ανεργίας στο **12%**, ενώ μια τελευταία σοβαρή δομική αδυναμία της οικονομίας ήταν το χρέος του κράτους και το έλλειμμα στον προϋπολογισμό. Τέλος, σε όλα τα παραπάνω ας προστεθεί το μεγάλο κόστος της συνεχιζόμενης σε περιοχές της

Νοτιοανατολικής Τουρκίας σύγκρουσης με τις ομάδες Κούρδων ανταρτών του ΡΚΚ.

Το **1992** η Τουρκία αποφάσισε να επαναπροσδιορίσει τις σχέσεις της με την Ε.Ε. και να ξεκινήσει ξανά τον διάλογο, κάτι που είχε παγώσει μετά την απόρριψη της αίτησής της για ένταξη το **1987**. Το **1996** τέθηκε σε ισχύ η Τελωνειακή Ένωση, κάτι που έφερε μία νέα διάσταση στο εξωτερικό εμπόριο της χώρας με τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.

Β. ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η τουρκική οικονομία είναι εξαιρετικά ευάλωτη στις εξωτερικές αναταράξεις, όπως απέδειξε η ρωσική τραπεζική κρίση του **1998**, ενώ ακόμα δεν έχει ξεφύγει από την μάστιγα της παραοικονομίας. Ο υπουργός οικονομικών κ. **Babacan** εκτιμά ότι το μέγεθος της παραοικονομίας ξεπερνά το **30%** του επίσημου ΑΕΠ. Σε πρόσφατη έρευνα, οι μισοί από τους ερωτηθέντες που δήλωσαν ότι εργάζονταν δεν ήταν καταγεγραμμένοι, γεγονός που σημαίνει ότι δεν πληρώνουν φόρους και δεν λαμβάνουν κοινωνικές παροχές. Επίσης, το λεγόμενο «εμπόριο της βαλίτσας», δηλαδή το παράνομο εμπόριο με τις χώρες σε μετάβαση, αντιστοιχούσε στο **65%** περίπου της αξίας του συνόλου των εξαγωγών της χώρας, το **1998**. Το ευάλωτο της τουρκικής οικονομίας αποδείχθηκε για μια ακόμα φορά με την τελευταία κρίση διάθεσης, **1998-1999**, της βιομηχανίας βάμβακος και της αυτοκινητοβιομηχανίας κατά την οποία δημιουργήθηκε σημαντικό πρόβλημα τόσο στην οικονομία, όσο και στην κοινωνία στις δύο πλέον αξιολογές οικονομικά ζώνες, του Αιγίου και του Μαρμαρά.

Η τουρκική οικονομία βασίζεται ουσιαστικά σε δύο κλάδους, την κατασκευαστική-μεταποιητική βιομηχανία, η οποία συμμετέχει στον σχηματισμό του ΑΕΠ κατά **22%** περίπου και στο εμπόριο, το οποίο μαζί με τον τουρισμό δίδει το **20%** περίπου του ΑΕΠ. Ωστόσο, το επίπεδο ποιότητας των τελικών προϊόντων της τουρκικής βιομηχανίας είναι ακόμα αρκετά χαμηλό, ενώ ο εξοπλισμός της πλειονότητας των κατασκευαστικών μονάδων χρήζει άμεσων επενδύσεων λόγω της σχετικής τους απαξίωσης, ειδικά στην

κλωστοϋφαντουργία. Στην κατασκευαστική βιομηχανία και το εμπόριο ασχολείται το **30%** περίπου του συνολικού εργατικού δυναμικού, ενώ στην γεωργία παραμένει προσκολλημένο το **42%**, το οποίο όμως παράγει μόλις το **12,5%** του ΑΕΠ, ενώ λαμβάνει ως ενισχύσεις ή επιδοτήσεις το **7,5%** του ΑΕΠ. Ητοι, το **30%** του συνολικού πλήθους των εργαζόμενων παράγει το **52%** του ΑΕΠ, ενώ το **42%** μόλις το **12%** και αυτό το ποσοστό κάτω από ιδιαίτερο καθεστώς προνομιούχων και προστατευτισμού.

Όποιο και αν είναι το ακριβές επίπεδο του ΑΕΠ, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η χώρα έχει παρουσιάσει οικονομική πρόοδο. Ο γενικό γραμματέας του ΟΟΣΑ, χαρακτήρισε την οικονομία της Τουρκίας «εκπληκτική». Η επιτυχία της έχει τρεις παραμέτρους. Πρώτον, την ανάπτυξη, καθώς το ΑΕΠ του **2004** ήταν κατά **8%** υψηλότερο από αυτό του **2003**, πράγμα που σημαίνει ότι καμία χώρα της Ε.Ε δεν αναπτύσσεται με τόσο γρήγορους ρυθμούς. Δεύτερον, τον πληθωρισμό, καθώς το **2004** ο αριθμός ήταν μονοψήφιος για πρώτη φορά από το **1972**. Τον Δεκέμβριο του **2004**, η Τουρκία υπέγραψε μια τριετή οικονομική συμφωνία με το ΔΝΤ, ύψους **\$10** δις. Ο διαχειριστής της επιχορήγησης Ροντριγκο Ράτο, δήλωσε ότι «αυτό το δάνειο θα βοηθήσει την Τουρκία να περιορίσει τον πληθωρισμό της σε ευρωπαϊκά επίπεδα, αλλά και να ενισχύσει, γενικότερα, την προσαρμοστικότητα της τουρκικής οικονομίας».

Η αλήθεια είναι ότι η τουρκική οικονομία χρειάζεται την επιπλέον ενίσχυση. Ανάλογες περιοδοί άνθησης έχουν σημειωθεί και στο παρελθόν. Ακολουθήθηκαν όμως από έντονες υφέσεις και οικονομικές κρίσεις. Ο ρυθμός ανάπτυξης της παρουσίαζε σκαμπανεβάσματα σε όλη τη δεκαετία του '90. Η οικονομία συρρικνώθηκε στο **5%** το **1994** και το **1999**, ενώ παρουσίασε μια μικρή ανάκαμψη το **1995** και το **2000**. Γι αυτό οι ξένοι επενδυτές προτίμησαν να μείνουν αμέτοχοι. Τα δημοσιονομικά ελλείμματα εξακολουθούσαν να διευρύνονται, ειδικά, κάτω από την πίεση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, ενώ το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού πίεζε την κυβέρνηση να αυξάνει διαρκώς το μέγεθος του εξωτερικού δανεισμού. Το **1999** το εξωτερικό χρέος και μόνο προσέγγιζε το **60,1%** του ΑΕΠ, ενώ μαζί με το εγχώριο χρέος της κυβέρνησης προς τις τράπεζες υπερέβαινε το **75%** του

ΑΕΠ. Στην πρόσφατη κρίση του **2001**, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά **7%**. Το Φεβρουάριο του ίδιου έτους η λίρα υποτιμήθηκε σχεδόν κατά **40%** σε μια βδομάδα, ενώ τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια μετά βίας άγγιζαν τον ετήσιο ρυθμό του **7500%**. Έπειτα από εισήγηση του ΔΝΤ, ο τότε πρωθυπουργός κ. Ετσεβίτ κάλεσε τον κ. **Dervis** από την **World Bank** να αναλάβει το υπουργείο οικονομικών. Η κυβέρνηση εισήγαγε και εφήρμοσε ένα οικονομικό πρόγραμμα που φαίνεται να αποδίδει, το οποίο υιοθέτησε και ο κ. Ερντογαν.

Η τρίτη μεγάλη επιτυχία της κυβέρνησης αφορά στη δημοσιονομική πολιτική. Το **2004**, ο προϋπολογισμός εμφάνισε πλεόνασμα (πριν από την καταβολή των τόκων) της τάξεως του **6,5%** του ΑΕΠ, γεγονός που χαροποίησε ιδιαίτερα του διεθνείς πιστωτές της Τουρκίας. Σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη του προϋπολογισμού έπαιξαν και οι περικοπές των αγροτικών επιδοτήσεων, από **\$6** δις ετησίως που ανέρχονταν τρία χρόνια πριν, σε μόλις **\$1,5** δις, γεγονός το οποίο περιέργως δεν φάνηκε να ενοχλεί τους αγρότες. Την ίδια στιγμή, βέβαια, η κυβέρνηση αποφάσισε να μετατοπίσει το ενδιαφέρον της, από τη συγκράτηση των τιμών, στην ενίσχυση του άμεσου εισοδήματος. Σε γενικές γραμμές, η τουρκική κυβέρνηση προσπαθεί να περιορίσει με διάφορους τρόπους τον παρεμβατισμό της στην οικονομία. Κατ' αρχάς, περιόρισε τον έλεγχο των τιμών. Από τις αρχές του Ιανουαρίου του **2004**, έχει πάψει να καθορίζει την εβδομαδιαία τιμή των καυσίμων και αισιοδοξεί ότι σύντομα θα κάνει το ίδιο για τον ηλεκτρισμό και το γκάζι.

Η τουρκική κυβέρνηση δεν έχει σημειώσει ανάλογη επιτυχία στο ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων, ωστόσο ισχυρίζεται ότι το **2005** θα δρομολογήσει ξανά τη διαδικασία της πώλησης των διυλιστηρίων **Typras**, της **Turk Telekom**, της φαρμακευτικής **Petkim** και της εταιρίας καπνού και ποτού **Tekel**. Ανάλογα σχέδια όμως, έχουν αποτύχει στο παρελθόν, επειδή δεν κατόρθωσε να δελεάσει τους υποψήφιους αγοραστές. Μέχρι στιγμής, ο ανταγωνισμός έχει φέρει θετικά αποτελέσματα στους τομείς που ελέγχονται από το κράτος. Η πώληση της κρατικής **Turkish Airlines** μείωσε το κόστος των εσωτερικών δρομολογίων κατά **60%** και οδήγησε σε αύξηση των επιβατών. Η κυκλοφορία

όμως, περιορίζεται ακόμα σε δρομολόγια από και προς την Κων/πολη. Αν αυξηθούν τα δρομολόγια μεταξύ των επαρχιακών πόλεων, τα έσοδα θα μοιραστούν και θα λυθεί το πρόβλημα του συνωστισμού στο διεθνές αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης.

Μετά την σταθερότητα, προτεραιότητα της τουρκικής οικονομίας αποτελεί η ανακατανομή των εσόδων. Το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών είναι τεράστιο. Το **30%** του ΑΕΠ καταλήγει στην Άγκυρα και στην Κωνσταντινούπολη. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των πλουσίων περιοχών είναι κατά έξι φορές υψηλότερο από αυτό των φτωχών, κοντά στο Αραράτ και στα σύνορα με το Ιράν. Τα περισσότερα σπίτια εκεί είναι αυτοσχέδια χωμάτινα κτίσματα. Οι κάτοικοι πίνουν νερό από πηγάδια και στοιβάζουν δίπλα στις πόρτες τους ξύλα και άχυρα για το χειμώνα. Η τοπική οικονομία βασίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος στο λαθρεμπόριο.

Στην ανακατανομή, θα βοηθούσαν ιδιαίτερα κάποιες αλλαγές στο φορολογικό σύστημα. Μέχρι τώρα, τα φορολογικά έσοδα της χώρας προέρχονται κυρίως από έμμεσους φόρους (που δεν ανακατανέμονται) και λιγότερο από άμεσους (επειδή συλλέγονται πιο δύσκολα). Ωστόσο, στον προϋπολογισμό του **2005**, ο ΦΠΑ στα προϊόντα τροφής, υγείας και εκπαίδευσης μειώθηκε από **18%** σε **8%**.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Τουρκία, είναι η πολύ μικρή συμμετοχή της εγχώριας παραγωγής ενέργειας στην συνολική κατανάλωση. Η εμπόλεμη κατάσταση στην Ανατολία υπήρξε ο κυριότερος ανασταλτικός παράγοντας για την αξιοποίηση των υδάτινων πόρων της περιοχής προς παραγωγή ενέργειας, ενώ παράλληλα στην πράξη ανεστάλησαν ενέργειες ανακάλυψης νέων πηγών ενέργειας από ορυκτά κοιτάσματα. Ταυτόχρονα, σημαντικό πρόβλημα αποτέλεσε η κρατική ολιγοπώληση του τομέα, όπου μόλις το **2000** εφαρμόστηκε η είσοδος του ιδιωτικού τομέα στην παραγωγή ενέργειας.

Οι ανάγκες της ανάπτυξης ωστόσο επιβάλλουν την άμεση παραγωγή ενέργειας, η οποία προέρχεται από τρεις πηγές, ήτοι, τον υποθαλάσσιο αγωγό **Blue Stream**, ο οποίος συνδέει την τουρκική ακτή της Μαύρης Θάλασσας με

το Νοβοροσίικ και προμηθεύει με φυσικό αέριο την τουρκική βιομηχανία του Μαρμαρά, το πυρηνικό εργοστάσιο στις ακτές της Μεσογείου, το οποίο θα καλύπτει τις ενεργειακές ανάγκες της Αιγιακής ζώνης και μερικά της Ανατολίας, καθώς και με τα υδροηλεκτρικά έργα της Ανατολίας με τα οποία αναμένεται να ρυθμιστεί το τεράστιο έλλειμμα στην περιοχή. Ο αγωγός Μπακού-Τζεϊχάν, εάν κατασκευαστεί θα αποτελέσει μια συμπληρωματική πηγή ενέργειας, ίσως την μεγαλύτερη, υπερκαλύπτοντας κάθε μελλοντική ζήτηση.

Στην σύγχρονη περίοδο ανάπτυξης της τουρκικής οικονομίας και κοινωνίας και ειδικά στις δύο τελευταίες δεκαετίες είναι δυνατόν να καταγραφούν κα ακόλουθα σημεία αναφοράς :

- Η ανάδυση ενός τμήματος της καθεστηκίας παραγωγικής τάξης η οποία επιθυμεί, για την περαιτέρω ανάπτυξη των συμφερόντων της, τη διεθνοποίηση της οικονομίας
- Το αποτυχημένο πείραμα φιλελευθεροποίησης της οικονομίας από τον Οζάλ και τη σύνδεση της τουρκικής οικονομίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, με αποτέλεσμα την απελευθέρωση του εμπορίου
- Τη διατήρηση της τακτικής της χρηματοδοτικής εξάρτησης από διεθνείς οργανισμούς και την έλλειψη βούλησης για την σταθεροποίηση της οικονομίας
- Την ανάγκη επέκτασης των τουρκικών συμφερόντων προς Ανατολάς
- Τη συνεχιζόμενη βαθιά διαφοροποίηση των κοινωνικών στρωμάτων
- Την έλλειψη επιθυμίας συμβιβασμού με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδιαίτερα σε πολιτικά θέματα.

Ίσως το πλέον σημαντικό σημείο αναφοράς είναι η διαφοροποίηση της καθεστηκίας τάξης στην παραγωγή σε θέματα διεθνοποίησης της αγοράς και του εμπορίου. Το ζήτημα αυτό έχει άμεση σύνδεση με την εφαρμοσμένη εξωτερική πολιτική της χώρας και φυσικά με τις επιλογές της σε θέματα

πολιτικής και οικονομικής συνεργασίας τόσο με γειτονικές χώρες όσο και με τις υπόλοιπες χώρες της περιοχής. Επίσης, σημαντικό σημείο αποτελεί η συνεχιζόμενη κοινωνική διαφοροποίηση η οποία λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας σε επιδιωκόμενους νεωτερισμούς στην οικονομική πολιτική εξ' αιτίας του κοινωνικού κόστους και των προεκτάσεων που μπορεί να λάβει το τελευταίο σε επίπεδο εξουσίας.

Δυστυχώς ή ευτυχώς το πρόβλημα της Τουρκίας εξακολουθεί να είναι κοινωνικοοικονομικής φύσεως και όχι αποκλειστικά πολιτικό ή κοινωνικό. Το σύμπλοκο πρόβλημα αποτελεί προϊόν της γένεσης και της ανάπτυξης της αστικής τάξης της χώρας και ακόμα στην αντίθεση πόλης-χωριού. Η αδυναμία ανάδειξης μια σύγχρονης αστικής κοσμοπολίτικης τάξης από τους φεουδάρχες ή τους μεταπράτες της πόλης και η τεχνητή δημιουργία της από γραφειοκράτες ή μεταπράτες του χωριού αποτελεί και τον κύριο ανασταλτικό παράγοντα της τουρκική οικονομίας και κοινωνίας. Έτι δε χειρότερα καθίστανται τα πράγματα με την διαπλοκή του στρατού και επιχειρηματιών διότι η αδιαφάνεια της εξουσίας πολλαπλασιάζετε και είναι αδύνατη εν πολλοίς η επίδραση των δυνάμεων της αγοράς έστω και σε μακροπρόθεσμο διάστημα, όπως έχει αποδείξει το τουρκικό μοντέλο ανάπτυξης.

Σήμερα, η ενίσχυση της γεωπολιτικής θέσης της Τουρκίας και η ανάδειξή της ως πόλη εισόδου των πολυεθνικών στην κεντρική Ασία αφήνει περιθώρια ανάταξης της κοινωνικοοικονομικής καταστάσεως. Παράλληλα δεν αφήνει περιθώρια για ενδεχόμενη μετάβαση της χώρας προς ένα κλειστό θρησκευτικό κράτος.

Η περαιτέρω διεθνοποίηση της τουρκικής οικονομίας με την πλήρη εφαρμογή των ευρωπαϊκών δεδομένων, ήτοι στην πράξη της ιδιωτικοποίησης των κρατικών παραγωγικών μονάδων, της παύσης άκρατης της ενίσχυσης της αγροτικής παραγωγής, της νομισματικής σταθεροποίησης και της τραπεζικής εξυγίανσης θα δημιουργήσει στην χώρα προβλήματα.

Τα προβλήματα αυτά συγκεφαλαιούνται στα εξής:

1. *Αύξηση της ανεργίας*
2. *Διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών*
3. *Διεύρυνση των πτωχότερων στρωμάτων της πόλεως και της υπαίθρου*
4. *Έξοδος από την αγορά των μη ανταγωνιστικών παραγωγικών μονάδων*
5. *Αναπροσαρμογή της αγροτικής παραγωγής και προσωρινή μείωσή της*
6. *Έξοδος από την αγορά των μικρών τραπεζών και τινών μεσαίων*
7. *Βραχυπρόθεσμο έλλειμμα άμεσων καταναλωτικών αγαθών*
8. *Επιδείνωση του επιπέδου διαβίωσης*
9. *Συρρίκνωση των κοινωνικών παροχών*
10. *Αδυναμία συντήρησης του υπάρχοντος όγκου στρατού*
11. *Πίεση για παροχές στους εργαζομένους*
12. *Αύξηση κοινωνικού κόστους*

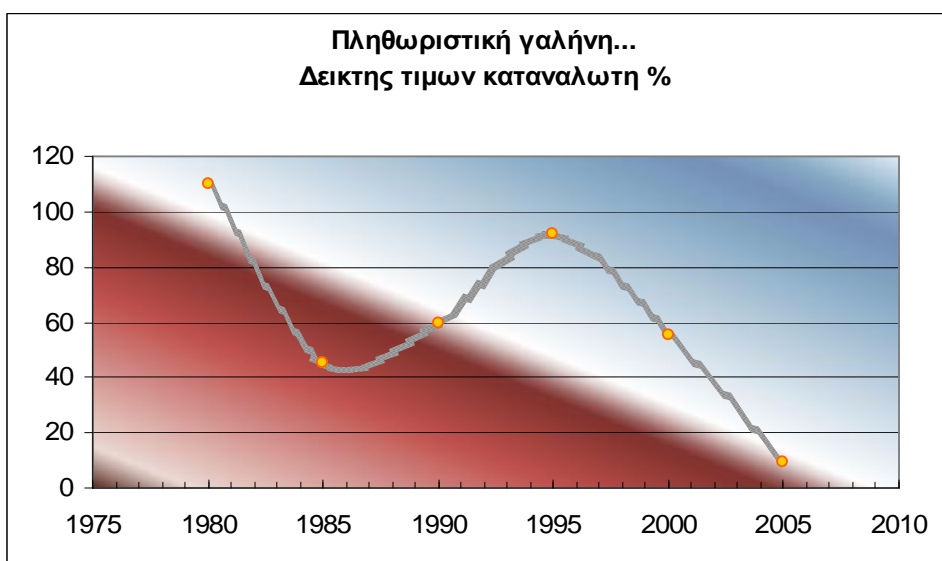
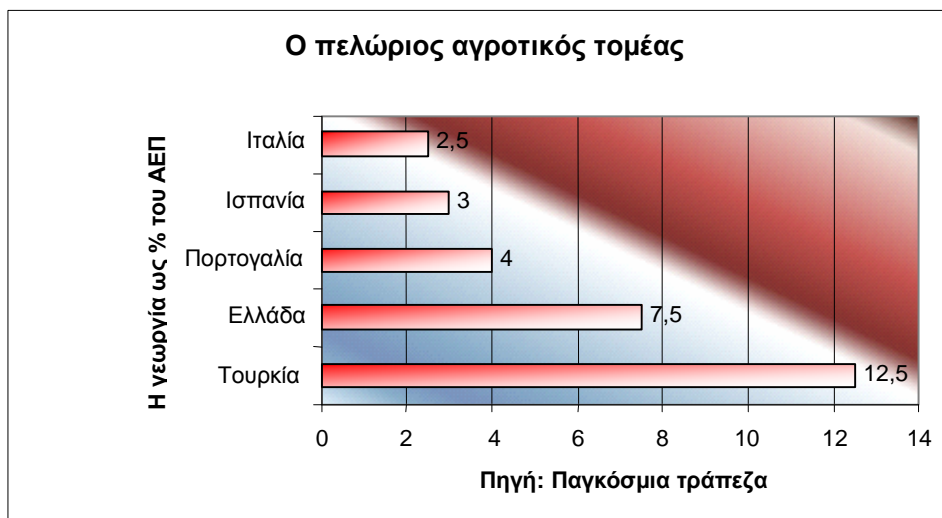
Αντίθετα, η προσαρμογή στα ευρωπαϊκά οικονομικά δεδομένα θα επιφέρει θετικές αλλαγές στην τουρκική οικονομία σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα όπως:

1. *Αναδιάρθρωση της παραγωγής*
2. *Ανάδειξη συγκριτικού πλεονεκτήματος στην παραγωγή*
3. *Σταθεροποίηση της οικονομίας*
4. *Μείωση της κοινωνικής διαφοροποίησης*
5. *Βελτίωση των όρων ζωής στην ύπαιθρο*
6. *Ανάπτυξη των υπηρεσιών*
7. *Εξειδίκευση της παραγωγής*
8. *Αύξηση της εισροής ξένων επενδύσεων*

Εάν συγκριθούν τα αρνητικά και τα θετικά αποτελέσματα της άσκησης μιας ευρείας απελευθέρωσης της οικονομίας σίγουρα πλήττεται σημαντικό τμήμα των ανώτερων εισοδημάτων. Κάτι τέτοιο αποδεικνύει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αποφασισμένη να εμφυσήσει πολιτικά θέματα, με άλλα λόγια τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον εκδημοκρατισμό, το Κουρδικό ερώτημα σε κάθε όψη των σχέσεων Τουρκίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριλαμβανόμενης και της τελωνειακής ένωσης.

Η Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας έφερε ξανά στο προσκήνιο την Ευρωπαϊκή διάσταση στην εξωτερική πολιτική της Τουρκίας, κάτι που είχε θετικό αντίκτυπο στις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες. Είναι πλέον γενικά αποδεκτό ότι για να μπορέσει η Τουρκία να γίνει μέλος της Ε.Ε θα πρέπει να μεταρρυθμίσει το πολιτικό της σύστημα σύμφωνα με τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς. Έτσι, στη μετά-Ελσίνκι πορεία οι κοινωνικοί, πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες της μεταρρύθμισης έχουν το πάνω χέρι με ένα όραμα που θα φέρει περισσότερη ελευθερία και ευημερία στην Τουρκία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

A. Σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης – Τουρκίας

Η Τουρκία έχει μια μακροχρόνια σχέση με το πρόγραμμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Υπέβαλε την πρώτη αίτησή για συμμετοχή στην τότε ονομαζόμενη Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) τον Ιούλιο του **1959**. Η απάντηση της ΕΟΚ σε αυτήν την πρώτη αίτηση ήταν, να προτείνει τη δημιουργία μιας ένωσης μεταξύ της ΕΟΚ και της Τουρκίας έως ότου οι περιστάσεις επιτρέψουν την προσχώρηση της Τουρκίας. Αυτή η ένωση δημιουργήθηκε με την υπογραφή της συμφωνίας της Άγκυρας τον Σεπτέμβριο του **1963**. Αυτή η συμφωνία προέβλεπε την προοδευτική καθιέρωση μιας τελωνειακής ένωσης που θα έφερνε τις δύο πλευρές πιο κοντά σε οικονομικά και εμπορικά θέματα.

Η συμφωνία της Άγκυρας συμπληρώθηκε από ένα πρόσθετο πρωτόκολλο που υπογράφηκε τον Νοέμβριο του **1970**, το οποίο καθόρισε ένα χρονοδιάγραμμα για την κατάργηση των δασμών και ποσοτώσεων των αγαθών που κυκλοφορούν μεταξύ Τουρκίας και ΕΟΚ.

Ένα προσωρινό πάγωμα υπήρξε στις σχέσεις Τουρκίας - ΕΟΚ εξ αιτίας της στρατιωτικής επέμβασης στην κυβέρνηση το **1980**. Εντούτοις, μετά από τις πολυκομματικές εκλογές του **1983**, οι σχέσεις επαναπροσδιορίστηκαν και η Τουρκία έκανε αίτηση για την πλήρη ιδιότητα μέλους το **1987**. Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την τουρκική ιδιότητα μέλους, που επικυρώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Φεβρουάριο του **1990**, επιβεβαίωσε την καταλληλότητα της Τουρκίας για ιδιότητα μέλους, εν τούτοις, ανέβαλε ακόμα μια εις βάθος ανάλυση της αίτησής της μέχρι την εμφάνιση ενός ευνοϊκότερου περιβάλλοντος.

Το κοινό εμπόριο μεταξύ της Τουρκίας και της ΕΕ είναι ένας βασικός παράγοντας στις σχέσεις ΕΕ - Τουρκίας. Η τελωνειακή ένωση μεταξύ της Τουρκίας και της ΕΕ καθιερώθηκε το **1995**. Από τότε, το μερίδιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΕ - **25**) στο εξωτερικό εμπόριο της Τουρκίας συνεχίζει να αυξάνεται μέχρι το σημείο που η Τουρκία να είναι ο **7ος** μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της ΕΕ (από τον **9ο** του **1990**). Σήμερα είναι επίσης, ο **13ος** μεγαλύτερος εξαγωγέας στην ΕΕ (από τον **17ο** του **1990**). Τους πρώτους εννέα μήνες του **2004**, το ποσοστό των τουρκικών εξαγωγών που προορίστηκαν για την ΕΕ, αυξήθηκε σε **54,87%**. Συγχρόνως, το ποσοστό των εισαγωγών της Τουρκίας που προήλθε από την ΕΕ αναρριχήθηκε σε **50.62%**. Το μερίδιο της Τουρκίας στις συνολικές εξαγωγές της ΕΕ αναρριχήθηκε από την οικονομική κρίση το **2001** σε **3,95%** το **2004**, ενώ το μερίδιό του στις συνολικές εισαγωγές της ΕΕ ήταν **3,01%** (Source : DG Trade).

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι τον Δεκεμβρίου του **1999** η Τουρκία αναγνωρίστηκε επίσημα ως υποψήφιο κράτος ίση θέση με τα άλλα υποψήφια κράτη. Αυτό χαρακτήρισε την αρχή μιας προενταξιακής στρατηγικής για την Τουρκία με σκοπό να υποκινήσει και να υποστηρίξει τη διαδικασία μεταρρύθμισής της μέσω της χρηματοδοτικής ενίσχυσης και άλλες μορφές συνεργασίας. Η Τουρκία συνέταξε επίσης ένα εθνικό σχέδιο για υιοθέτηση του κεκτημένου, το οποίο σκιαγράφησε την κυβερνητική στρατηγική για την εναρμόνιση της νομοθεσίας του, με αυτήν της ΕΕ.

Μια αναθεωρημένη συνεργασία προσχώρησης υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάιο του **2003**. Ο σκοπός της συνεργασίας προσχώρησης είναι να βοηθηθούν οι τουρκικές αρχές στις προσπάθειές τους να ικανοποιήσουν τα κριτήρια προσθήκης, με ιδιαίτερη έμφαση στα πολιτικά κριτήρια. Καλύπτει λεπτομερώς τις προτεραιότητες για τις προετοιμασίες προσχώρησης, συγκεκριμένα την υλοποίηση του κεκτημένου, και αποτελεί τη βάση για τη βοήθεια προένταξης από τα κοινοτικά κεφάλαια.

Ένα αναθεωρημένο εθνικό πρόγραμμα για υιοθέτηση του κεκτημένου εγκρίθηκε τις **2003**, Ιουλίου. Τόσο η συνεργασία προσχώρησης όσο και το εθνικό πρόγραμμα για έγκριση του κεκτημένου, αναθεωρούνται σε τακτική

βάση για να λάβουν υπόψη την πρόοδο που σημειώνεται και να επιτρέψουν τις νέες προτεραιότητες να τεθούν σε ισχύ.

Στις **17 Δεκεμβρίου 2004**, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθόρισε την προοπτική για το άνοιγμα των διαπραγματεύσεων ένταξης της Τουρκίας. Μετά από το άνοιγμα των διαπραγματεύσεων η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένεται να παράγει ένα αναθεωρημένο έγγραφο συνεργασίας προσχώρησης, το οποίο θα προσδιορίσει τους τομείς προτεραιότητας στους οποίους η Τουρκία πρέπει να σημειώσει πρόοδο.

Η **44^η** σύνοδος του Συμβουλίου Σύνδεσης Τουρκία-ΕΚ διοργανώθηκε στο Λουξεμβούργο στις **26 Απριλίου 2005**. Σε αυτήν την συνεδρίαση, οι δύο πλευρές αναθεώρησαν την παρούσα κατάσταση των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας, με την ΕΕ να συνοψίζει την κατάσταση των προετοιμασιών λαμβάνοντας υπόψη το άνοιγμα των διαπραγματεύσεων ένταξης, ενώ η Τουρκία περιέγραψε τις προσδοκίες της σχετικά με το πλαίσιο διαπραγμάτευσης και την αναθεωρημένη συνεργασία προσχώρησης. Η επόμενη συνεδρίαση σχεδιάζεται για τον Μάιο του **2006**.

Μια μικτή κοινοβουλευτική επιτροπή που περιλαμβάνει τους αντιπροσώπους της τουρκικής μεγάλης εθνικής συνέλευσης και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου συνεδριάζει επίσης συχνά για να συζητήσει τα θέματα σχετικά με τις σχέσεις ΕΕ-Τουρκία.

Τον Ιούνιο του **2005** η Επιτροπή παρουσίασε ένα πλαίσιο σχεδίων για τις διαπραγματεύσεις ένταξης, καθορίζοντας τη μέθοδο και τις κατευθυντήριες αρχές των διαπραγματεύσεων, σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου **2004**. Το πλαίσιο υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο των υπουργών στις **3 Οκτωβρίου 2005**. Η διακυβερνητική διάσκεψη ΕΕ-Τουρκίας συναντήθηκε για πρώτη φορά στις **3 Οκτωβρίου 2005**. Παράλληλα, η Επιτροπή έχει προωθήσει την αναλυτική εξέταση του κεκτημένου που διαμορφώνει την πρώτη φάση διαπραγματεύσεων ένταξης. Αυτή η διαδικασία επιτρέπει στις χώρες υποψηφίων να εξοικειωθούν με το κεκτημένο και επιτρέπει στην Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αξιολογήσουν

το βαθμό προπαρασκευής των υποψηφίων χωρών πριν αποφασίσουν να ανοίξουν ένα κεφάλαιο διαπραγματεύσεων.

Το Συμβούλιο, τον Δεκέμβριο του 2005, υιοθέτησε την αναθεωρημένη συνεργασία προσχώρησης για την Τουρκία.

Β. Ημερομηνίες σταθμοί:

- **Φεβρουάριος 1952:** Η Τουρκία γίνεται πλήρες μέλος του ΝΑΤΟ .
- **Σεπτέμβριος 1959:** Η Άγκυρα υποβάλλει αίτηση για τη ιδιότητα μέλους της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας
- **Σεπτέμβριος 1963:** Μια συμφωνία σύνδεσης (γνωστή ως συμφωνία της Άγκυρας) υπογράφεται, στοχεύοντας να φέρει την Τουρκία σε μια τελωνειακή ένωση με την ΕΟΚ και να αποκτήσει την πλήρη ιδιότητα μέλους της. Επίσης υπογράφεται το πρώτο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο.
- **Νοέμβριος 1970:** Το Πρόσθετο και το δεύτερο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο υπογράφεται στις Βρυξέλλες.
- **Ιανουάριος 1973:** Το πρόσθετο πρωτόκολλο τίθεται σε ισχύ. Καθορίζει περιεκτικά πώς θα καθιερωνόταν η τελωνειακή ένωση
- **Ιούλιος 1974:** Η Τουρκία εισβάλλει στην Κύπρο.
- Κατά τη διάρκεια του **πρώτου μισού της δεκαετίας του '80**, οι σχέσεις μεταξύ της Τουρκίας και της Κοινότητας έρχονται σε ένα εικονικό πάγωμα μετά από το στρατιωτικό πραξικόπημα στις **12 Σεπτεμβρίου 1980**.
- **Ιούνιος 1980:** Το Συμβούλιο Σύνδεσης αποφασίζει να μειώσει τους τελωνειακούς δασμούς σχεδόν σε όλα τα γεωργικά προϊόντα "στο μηδέν" μέχρι το **1987**.
- **Σεπτέμβριος 1986:** Η συνεδρίαση του Συμβουλίου Σύνδεσης Τουρκίας-ΕΟΚ αναβιώνει τη διαδικασία ένωσης.

- **14 Απριλίου 1987:** Η Τουρκία υποβάλλει αίτηση για την πλήρη ιδιότητα μέλους της ΕΟΚ.
- **Δεκέμβριος 1989:** Η Επιτροπή επικυρώνει την επιλογή της Τουρκίας για την ιδιότητα μέλους αλλά αναβάλλει την αξιολόγηση της αίτησής της.
- **Μάρτιος 1995:** Το Συμβούλιο Σύνδεσης Τουρκίας-ΕΕ οριστικοποιεί τη συμφωνία για Τελωνιακή ένωση, η οποία τίθεται σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1996.
- **Δεκέμβριος 1999:** Το Συμβούλιο της ΕΕ στο Ελσίνκι αποφασίζει σχετικά με την υποψηφιότητας της Τουρκίας .
- **Μάρτιος 2001:** Το Συμβούλιο των υπουργών της ΕΕ υιοθετεί τη συνεργασία προσχώρησης ΕΕ-Τουρκίας
- **Μάρτιος 2001:** Η τουρκική κυβέρνηση υιοθετεί Εθνικό πρόγραμμα για την έγκριση των νόμων της ΕΕ.
- **Σεπτέμβριος 2001:** Το τουρκικό Κοινοβούλιο υιοθετεί πάνω από 30 τροποποιήσεις στο σύνταγμα προκειμένου να ικανοποιηθούν τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης για την ιδιότητα μέλους της ΕΕ.
- **Αύγουστος 2002:** Το τουρκικό Κοινοβούλιο υιοθετεί μεταρρυθμίσεις προκειμένου να ικανοποιήσει τα κριτήρια της ΕΕ, περί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- **13 Δεκεμβρίου 2002:** Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζει ότι εάν η Τουρκία εκπληρώνει τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης, η ΕΕ θα ξεκινήσει τις διαπραγματεύσεις ένταξης με την Τουρκία . Στο μεταξύ, οι ηγέτες της ΕΕ έχουν συμφωνήσει να επεκτείνουν και να εμβαθύνουν τη συνεργασία στην τελωνιακή ένωση ΕΕ-Τουρκίας και να παρέχουν στην Τουρκία την αυξανόμενη χρηματοδοτική συνδρομή προένταξης.
- **Μάιος 2003:** Το Συμβούλιο των υπουργών της ΕΕ αποφασίζει σχετικά με τις αρχές, τις προτεραιότητες, τους ενδιάμεσους στόχους και τους όρους προσχώρησης της Τουρκία .

- **Ιανουάριος 2004:** Η Τουρκία υπογράφει το πρωτόκολλο κατάργησης της θανατικής ποινής, μια κίνηση που χαιρετίστηκε από όλες τις χώρες της ΕΕ.
- **Μάρτιος 2004:** Το Συμβούλιο της Ευρώπης συστήνει τον έλεγχο της Τουρκίας .
- **Οκτώβριος 2004:** Η Επιτροπή παρουσιάζει την έκθεση προόδου σχετικά με την Τουρκία .
- **17 Δεκεμβρίου 2004:** Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να ανοίξει τις διαπραγματεύσεις ένταξης με την Τουρκία στις 3 Οκτωβρίου 2005
- **23 Μαΐου 2005:** Η Τουρκία ορίζει τον Υπουργό Οικονομίας **Ali Babacan**, ως κύριο διαπραγματευτή προσχώρησης της χώρας στην ΕΕ.
- **1 Ιουνίου 2005:** Τίθεται σε ισχύ ο αναθεωρημένος ποινικός κώδικας της Τουρκίας, που υιοθετήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2004,.
- **29 Ιουνίου 2005:** Η Επιτροπή παρουσιάζει το "αυστηρό" πλαίσιο διαπραγμάτευσης στην Άγκυρα.
- **29 Ιουλίου 2005:** Η Τουρκία υπογράφει το πρωτόκολλο συμφωνίας της Άγκυρας, που επεκτείνει την τελωνειακή ένωση ΕΕ των 15 στα δέκα νέα κράτη μέλη συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου. Η Άγκυρα εκδίδει επίσης μια δήλωση σχετικά με την μη-αναγνώριση της Κύπρου.
- **3 Οκτωβρίου 2005:** Η «τυπική» έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της ΕΕ με την Τουρκία.

Γ. Χρηματοοικονομική συνεργασία Τουρκίας – Ε.Ε.

Το 1964 αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί η τελωνειακή ένωση της Τουρκίας με την Κοινότητα σε τρία στάδια. Ξεκινώντας από το ίδιο έτος, η χώρα άρχισε να λαμβάνει δάνεια και αργότερα κάποιες επιδοτήσεις, ώσπου τελικά το 1996 πραγματοποιήθηκε η τελωνειακή της ένωση με την Κοινότητα. Παρακάτω παρατίθενται σε δύο μέρη, τα δάνεια και οι επιχορηγήσεις που ελήφθησαν από την Κοινότητα στην περίοδο 1964-1999.

1. Προ Τελωνειακής Ένωσης (1964-1995)

Στο πλαίσιο των τεσσάρων Οικονομικών Πρωτοκόλλων, του Συμπληρωματικού Πρωτοκόλλου και του Πακέτου Ειδικής Βοήθειας, η Τουρκία έλαβε το συνολικό ποσό του **1,05** δις **ECU**, εκ των οποίων τα **78** εκατομμύρια ήταν επιδοτήσεις και τα **927** εκατομμύρια ήταν δάνεια με χαμηλό επιτόκιο.

2. Στο Πλαίσιο της Τελωνειακής Ένωσης (1996-1999)

Σε αυτό το διάστημα η Τουρκία έλαβε από την Ε.Ε. δάνεια ύψους **557** εκατομμυρίων **ECU** και επιχορηγήσεις ύψους **393** εκατομμυρίων. Εκτός από αυτά, παραμένουν δύο ποσά των **450** εκατομμυρίων **€** ως δάνειο και **150** εκατομμυρίων **€** ως επιδοτήσεις, τα οποία δεν κατάφεραν να περάσουν από το Συμβούλιο Υπουργών αλλά έχουν δρομολογηθεί για να χορηγηθούν μελλοντικά.

3. Εποχή μετά το Ελσίνκι (1999-2004)

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών δεκαετιών, η ιστορία της Τουρκικής οικονομίας καθοδηγήθηκε από δύο θεμελιώδεις και εντελώς αντίθετες δυνάμεις. Από τη μία πλευρά, υπήρξε ένας πολύ δυνατός ιδιωτικός τομέας και ένα κοινωνικό **status** που υποστήριζε την επιχειρηματικότητα και την αλληλεγγύη. Από την άλλη όμως, υπήρχε και ένα πολιτικό-οικονομικό σύστημα βασισμένο στην αναζήτηση αποδοτικότητας με αποτέλεσμα να χάνεται η πραγματική παραγωγή και η ανάπτυξη των αγορών και της τεχνολογίας.

Ένας από τους σημαντικότερους λόγους που η Τουρκία απέτυχε να πραγματοποιήσει το αναπτυξιακό δυναμικό της στο παρελθόν υπήρξε η επανάληψη πολύ σοβαρών μακροοικονομικών κρίσεων. Στο πιο πρόσφατο παρελθόν, αυτές οι κρίσεις προκλήθηκαν από χρόνιες δυσκολίες στο ισοζύγιο πληρωμών. Ακόμη πιο πρόσφατα, το κυριότερο πρόβλημα υπήρξε το χρέος του δημόσιου τομέα, το οποίο αυξήθηκε από **28%** του ΑΕΠ στις αρχές της δεκαετίας του **1990** σε περίπου **90%** του ΑΕΠ στην περίοδο της κρίσεως του **2001**. Αυτό που οδήγησε στη κρίση του **2001** ήταν ο συνδυασμός μίας

τραπεζικής κρίσης με μία επικίνδυνη απόπειρα αποπληθωρισμού χρησιμοποιώντας μία πολιτική-άγκυρα ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η κατάρρευση της συναλλαγματικής ισοτιμίας που ακολούθησε και η υπερβολική αύξηση του δημόσιου ελλείμματος (το οποίο ήταν αποτέλεσμα της επανακεφαλαιοποίησης των χρεοκοπημένων κρατικών τραπεζών και σημαντικών τμημάτων του ιδιωτικού τραπεζικού συστήματος) οδήγησε σε αύξηση του δημόσιου χρέους στο **90%** του ΑΕΠ στο τέλος του **2001**.

Κατόπιν αυτής της κρίσης ανακοινώθηκε το Νέο Οικονομικό Πρόγραμμα, το οποίο έφερε ένα σύνολο δομικών μεταρρυθμίσεων και μία μακροοικονομική πολιτική, η οποία είχε ως στόχο την σταθεροποίηση και ενδυνάμωση της αναπτυξιακής πορείας στη Τουρκία, έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί μία επιτάχυνση στον ρυθμό της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης και να προστατευθεί η χώρα από την επανάληψη άλλων παρόμοιων κρίσεων.

Το ψυχολογικό σοκ που υπέστη η αγορά και η θέλησή της για μετασχηματισμό εξηγούν σε μεγάλο βαθμό την ταχύτητα με την οποία υιοθετήθηκαν οι δομικές μεταρρυθμίσεις το **2001** και **2002**. Ο στόχος των μεταρρυθμίσεων ήταν να δημιουργηθεί μία νομική και θεσμική βάση μίας σύγχρονης, ανταγωνιστικής οικονομίας.

Η Τουρκία έχει κάνει εντυπωσιακή πρόοδο τα τελευταία τρία χρόνια για την επίτευξη της μακροοικονομικής σταθερότητας. Παρόλα αυτά υπάρχουν πολλές αλλαγές που πρέπει να γίνουν για να εναρμονίσει την οικονομία της με τον μέσο όρο της Ε.Ε. Φυσικά, πέρα από τις οικονομικές αδυναμίες που πρέπει να ξεπεράσει, το σημαντικότερο κριτήριο από όλα είναι η πολιτική σταθερότητα, κάτι που επηρεάζει περισσότερο από κάθε τι άλλο την οικονομία της.

Στο διάστημα που προαναφερθήκαμε μεγάλη ήταν η βοήθεια που έλαβε η χώρα από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (στο πλαίσιο προγράμματος οικονομικής βοήθειας) και τις ΗΠΑ σε μορφές δανείων. Εξάλλου, βοήθεια έλαβε και από την Ε.Ε., στο πλαίσιο της προενταξιακής της πορείας.

Η εταιρική σχέση της Τουρκίας για την προσχώρηση, η οποία εγκρίθηκε το **2001** και αναθεωρήθηκε το **2003**, έχει ως στόχο να εντάξει σε ένα νομικό πλαίσιο τους κατά προτεραιότητα τομείς εργασίας. Η εν λόγω εταιρική σχέση συνίσταται σε μία σειρά μέσων που στοχεύουν στη στήριξη των προσπάθειών που καταβάλλει η χώρα στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης. Στα μέσα αυτά συγκαταλέγονται ένα εθνικό πρόγραμμα για την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου, η κοινή αξιολόγηση των μεσοπρόθεσμων προτεραιοτήτων της οικονομικής πολιτικής, το σχέδιο εθνικής ανάπτυξης καθώς και άλλα τομεακά προγράμματα.

Συνολικά, η βοήθεια που έλαβε η χώρα από την Ε.Ε. στο δημοσιονομικό πλαίσιο της προενταξιακής της πορείας ήταν **343** εκατομμύρια €, ενώ για το διάστημα **2000-2007** το ποσό των **6.425** δις € έχει προγραμματιστεί για να χορηγηθεί από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ Ε.Ε

Παρά το γεγονός ότι οι ελληνοτουρκικές σχέσεις διανύουν μια περίοδο ύφεσης, η Τουρκία δεν έχει σταματήσει να επαναλαμβάνει συστηματικά ότι το Αιγαίο είναι μια θάλασσα ειδικών συνθηκών, στην οποία πρέπει να εφαρμοστούν ειδικοί κανόνες, εξακολουθώντας να αναπτύσσει θεωρίες περί ύπαρξης γκρίζων ζωνών, αμφισβητώντας τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας.

Αφετηρία των ελληνοτουρκικών προβλημάτων στο Αιγαίο, υπήρξε η Κυπριακή κρίση του **1963** – **1964**. Τότε, η Τουρκία έθεσε τις πρώτες αμφισβητήσεις στο Αιγαίο και ζήτησε αναθεώρηση των ναυτικών και αεροπορικών επιχειρησιακών ρυθμίσεων στα πλαίσια του ΝΑΤΟ. Το **1974** και μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, οι αμφισβητήσεις αυτές λαμβάνουν σταδιακά την μορφή συγκεκριμένων αξιώσεων θαλασσιών, εναερίων και πιο πρόσφατα εδαφικών περιοχών, αξιώσεις οι οποίες δημιούργησαν κατά καιρούς εντάσεις και σοβαρά επεισόδια μεταξύ των δύο χωρών. Πιο συγκεκριμένα η Τουρκία, αμφισβητεί το δικαίωμα των ελληνικών νησιών σε υφαλοκρηπίδα, το καθεστώς που αφορά στα χωρικά ύδατα και τον εναέριο χώρο, το δικαίωμα στρατιωτικοποίησης των ελληνικών νησιών του ανατολικού Αιγαίου και την κυριαρχία επί ορισμένων βραχονησίδων.

Τα προβλήματα αυτά που επί χρόνια απασχολούν τις διμερείς σχέσεις των χωρών και διαγωνίζουν την αντιπαλότητα των δύο λαών, καλούνται να επιλυθούν στο άμεσο μέλλον μέσα από το πρίσμα μιας πιθανής συνύπαρξης στην Ε.Ε.

1. ΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Α. ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ

Το πρώτο ζήτημα που αμφισβητεί η Τουρκία είναι τα όρια της υφαλοκρηπίδας. Το πρόβλημα εκδηλώθηκε τον Νοέμβριο του **1973**, όταν η Τουρκία, με μονομερές νομοθετικές πράξεις χαρακτήρισε ορισμένες περιοχές του Αιγίου ως τουρκική υφαλοκρηπίδα και εξέδωσε άδειες για έρευνα σε αυτές τις περιοχές, όπου υποτίθεται υπάρχουν πλούσια κοιτάσματα. Η κατάσταση αυτή έφερε τις χώρες στα πρόθυρα ένοπλης σύρραξης, το **1976** και το **1987**, όταν τουρκικά ωκεανογραφικά έπλευσαν στο Αιγαίο για να διενεργήσουν έρευνες στις περιοχές αυτές της υφαλοκρηπίδας.

Σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς, η Τουρκία υποστηρίζει ότι η διαφορά αφορά ολόκληρη την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου και ως εκ τούτου διεκδικεί περιοχές της υφαλοκρηπίδας δυτικά των ελληνικών νησιών έως περίπου το μέσω του Αιγαίου. Η απαίτηση αυτή θεμελιώνεται στο επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο τα ελληνικά νησιά δεν δικιά τους υφαλοκρηπίδα επειδή βρίσκονται πάνω στην υφαλοκρηπίδα της Ανατολίας. Εκείνο που επιδιώκει με άλλα λόγια η Τουρκία, είναι να χαράξει διαχωριστική γραμμή στο μέσω του Αιγαίου, σαν να μην υπήρχαν καθόλου νησιά και να εγκλωβίσει τα ελληνικά νησιά που βρίσκονται κοντά στις ακτές της σε τουρκική υφαλοκρηπίδα.

Αντιθέτως η Ελλάδα, υποστηρίζει ότι το ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί αφορά αποκλειστικά στην νομική οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ των δύο χωρών, δηλαδή από το σύνορο που ξεκινά από την Θράκη και περνά τα νησιά του Βορείου και Ανατολικού Αιγαίου και τα Δωδεκάνησα. Η διαφορά αυτή είναι, σύμφωνα με την Ελλάδα μια νομική διαφορά εφόσον οι δύο χώρες διαφωνούν ως προς την ερμηνεία και την εφαρμογή συγκεκριμένων κανόνων του διεθνούς δικαίου.

Β. ΧΩΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ

Ένα άλλο ζήτημα που αμφισβητεί η Τουρκία είναι το δικαίωμα της Ελλάδας να επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα δώδεκα ναυτικά μίλια. Έχει μάλιστα επανειλημμένος απειλήσει με πόλεμο την Ελλάδα αν η τελευταία ασκήσει αυτό της το δικαίωμα. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί, ότι η απειλή πολέμου αποτελεί παραβίαση, σύμφωνα με τον χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος απαγορεύει ρητά την απειλή ή την χρήση βίας.

Η Τουρκία προσπαθεί με τις απειλές της να παρεμποδίσει την Ελλάδα να ασκήσει το δικαίωμα της επέκτασης των χωρικών της υδάτων στα δώδεκα ναυτικά μίλια, επειδή δεν μπορεί να επικαλεστεί υπέρ της διεθνής νομικούς κανόνες. Υποστηρίζει ότι σε περίπτωση που επεκταθούν τα χωρικά ύδατα της Ελλάδας σε δώδεκα ναυτικά μίλια, η ίδια θα στερηθεί των αναφαίρετων δικαιωμάτων της να προνοεί για την ναυτική και αεροπορική άμυνα των δυτικών της ακτών καθώς και της ενδοχώρας στην περιοχή του Αιγαίου, δεδομένου ότι πρακτικά δεν θα απέμεναν περιοχές ανοιχτής θάλασσας.

Το δικαίωμα της Ελλάδας να επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα δώδεκα ναυτικά μίλια, απορρέει από την νέα σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας, η οποία από το **1994** τέθηκε σε ισχύ. Η σύμβαση ορίζει ότι κάθε κράτος έχει δικαίωμα να ορίζει το εύρος των χωρικών της υδάτων μέχρις ορίου το οποίο να μην υπερβαίνει τα δώδεκα ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσεως.

Ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι η επιχειρηματολογία της Τουρκίας δεν φαίνεται να συμβαδίζει καθόλου με την πρακτική της. Η ίδια έχει ορίσει τα δώδεκα ναυτικά μίλια ως χωρικά της ύδατα στις ακτές του Εύξεινου Πόντου και της Ανατολικής Μεσογείου, ενώ για το Αιγαίο διατηρεί για λόγους σκοπιμότητας πλάτος έξι ναυτικών μιλίων. Ισχυρίζεται ότι ο κανόνας των δώδεκα ναυτικών μιλίων δεν μπορεί να εφαρμοστεί στο Αιγαίο διότι είναι « ημίκλειστη θάλασσα », δηλαδή ειδική περίπτωση που δεν εφαρμόζεται ο κανόνας αυτός. Στα επιχειρήματα αυτά της Τουρκίας, η Ελλάδα απαντά ότι το Αιγαίο με τα νησιά που περιλαμβάνει, δεν αποτελεί κάποια ειδική περίπτωση, αλλά ενιαίο και αδιαίρετο σύνολο με τον κύριο ηπειρωτικό κορμό.

Γ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΝΑΕΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ F.I.R ΑΘΗΝΩΝ

Το τρίτο σημείο που αμφισβητεί η Τουρκία είναι το καθεστώς του εναέριου χώρου πάνω από το Αιγαίο και ειδικότερα το εύρος του Ελληνικού εναέριου χώρου και τα όρια του **F.I.R** Αθηνών.

Την δεκαετία του **1930**, η Ελλάδα όρισε διαφορετικά όρια για την αιγιαλίτιδα ζώνη της. Συγκεκριμένα δέκα ναυτικά μίλια για την αεροπορία και του σκοπούς αστυνόμευσης του αέρος, και έξι ναυτικά μίλια στην θάλασσα.

Μέχρι το **1974**, η Τουρκία ουδέποτε αμφισβήτησε την ρύθμιση των δέκα ναυτικών μιλίων. Αντιθέτως, την αναγνώριζε και την σεβόταν στην πράξη. Με καθυστέρηση αρκετών δεκαετιών, η τουρκική κυβέρνηση αντέδρασε στην ελληνική ρύθμιση, υποστηρίζοντας ότι ο εναέριος χώρος πέρα των έξι ναυτικών μιλίων, αποτελεί μέρος του εναέριου χώρου που βρίσκεται πάνω από την ανοιχτή θάλασσα και είναι άρα διεθνής εναέριος χώρος, στον οποίο βέβαια εφαρμόζεται η αρχή της ελευθερίας υπερπτήσης για πολεμικά και πολιτικά αεροσκάφη. Ισχυρίζεται, ότι ο ελληνικός εναέριος χώρος δεν μπορεί να εκτείνεται πέρα του ορίου των έξι μιλίων από τις ελληνικές ακτές που έχει ορίσει η Ελλάδα για την αιγιαλίτιδα ζώνη της. Στις τουρκικές αυτές θέσεις, η Ελλάδα απαντά ότι η ρύθμιση των δέκα ναυτικών μιλίων ήταν αποδεκτή από την διεθνή κοινότητα για μεγάλη χρονική περίοδο, γεγονός που την οδήγησε στην εθιμική αποκρυστάλλωσή της. Ένα άλλο ισχυρό επιχείρημα είναι το δικαίωμα της Ελλάδος σε δώδεκα ναυτικά μίλια αιγιαλίτιδας ζώνης, το οποίο απορρέει από την σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας.

Η Τουρκία πάντως παραβιάζει και εμπράκτως τον ελληνικό εναέριο χώρο, καθώς τα μαχητικά της αεροσκάφη εισέρχονται, επί καθημερινής βάσεως στο χώρο μεταξύ έξι και δέκα ναυτικών μιλίων από τις ελληνικές ακτές, χωρίς να ζητούν και να τους παρέχεται σχετική άδεια. Η Ελλάδα αντιδρά σε αυτές τις παραβιάσεις με αναχαίτιση των τουρκικών αεροσκαφών και με διαμαρτυρίες που απευθύνονται, δια της διπλωματικής οδού, προς την Τουρκία και το ΝΑΤΟ.

Δ . ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Η Τουρκία αμφισβητεί επίσης το δικαίωμα στρατιωτικοποίησης των νησιών του ανατολικού Αιγαίου, συγκεκριμένα των νησιών : Λήμνος, Σαμοθράκη, Λέσβος, Χίος, Σάμος, Ικαρία και των Δωδεκανήσων, ισχυρίζεται, βάση των διεθνών συνθηκών, υπάρχει υποχρέωση όλων ανεξαιρέτως των νησιών αυτών.

Στην περίπτωση της Λήμνου, Σαμοθράκης, Λέσβου, Χίου, Σάμου, Ικαρίας, τα νησιά αυτά είχαν υπαχθεί στο καθεστώς των Στενών, λόγω την γειτνίασής τους με αυτά, και τελούσαν υπό καθεστώς αποστρατιωτικοποίησης βάση της σύμβασης της Λωζάνης του **1923** για τα Στενά. Η Ελλάδα υποστηρίζει ωστόσο ότι η εν λόγω σύμβαση καταργείται από την σύμβαση του Μοντρέ του **1936**, που αφορά επίσης το καθεστώς των στενών. Εφόσον καταργήθηκε η σύμβαση της Λωζάνης, καταργήθηκε και η διάταξη σχετικά με την αποστρατιωτικοποίηση των νησιών αυτών. Ευρύτερη είναι η υποχρέωση αποστρατιωτικοποίησης των Δωδεκανήσων βάση της συνθήκης ειρήνης των Παρισίων του **1947**, με την οποία τα νησιά αυτά εκχωρήθηκαν στην Ελλάδα. Η Τουρκία ωστόσο, δεν υπήρξε συμβαλλόμενο μέρος της συνθήκης αυτής και συνεπώς δεν έχει δικαίωμα να επικαλείται το σχετικό με την αποστρατιωτικοποίηση άρθρο.

Το βασικό όμως επιχείρημα που επικαλείται επίσημα η Ελλάδα για να θεμελιώσει την νομιμότητα του εξοπλισμού των εν λόγω νήσων, είναι το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας που αντλεί από τους κανόνες δικαίου και συγκεκριμένα από τον χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Ε . ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ

Τελευταία στον κατάλογο των τουρκικών αμφισβητήσεων στο Αιγαίο, καταγράφεται η εδαφική διεκδίκηση της Τουρκίας έναντι της Ελλάδας, η οποία εκδηλώθηκε με την κατάληψη της βραχονησίδας Ίμια, τον Ιανουάριο του **1996**. Το επεισόδιο αυτό, που παραλίγο να οδηγήσει τις δύο χώρες σε ένοπλη σύγκρουση, έληξε με την μεσολάβηση των ΗΠΑ, χωρίς ωστόσο να

αποσυρθεί η εδαφική διεκδίκηση της Τουρκίας, η οποία στην συνέχεια επεκτάθηκε και σε άλλες νησίδες του Αιγαίου.

Η Τουρκία προβάλλει διάφορα επιχειρήματα για να στηρίξει τους ισχυρισμούς της. Καταρχάς, υποστηρίζει ότι τα διεθνής κείμενα δεν προσδιορίζουν με σαφήνεια το καθεστώς όλων των νησιών, νησίδων και βραχονησίδων του Αιγαίου. Κατά συνέπεια διεκδικεί οποιοδήποτε νησί δεν αναφέρεται ρητά στις συνθήκες ή δεν έχει σαφώς προσδιορισμένο καθεστώς, θεωρώντας ότι της ανήκει. Η Τουρκία ζητεί διαπραγματεύσεις με την Ελλάδα με σκοπό τον καθορισμό της κυριαρχίας των αμφισβητούμενων εδαφών. Την κυριαρχία των εδαφών αυτών, τις αμφισβητεί και εμπράκτως με τις καθημερινές παραβιάσεις του ελληνικού εναερίου χώρου, καθώς και με δηλώσεις επίσημων αξιωματούχων της.

ΣΤ. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

Ο στόχος που συστηματικά επιδιώκει η Τουρκία από τις αρχές της δεκαετίας του '70 είναι η αναθεώρηση του νομικού και πραγματικού **status quo** στο Αιγαίο. Σε αυτό το πλαίσιο, επιχειρεί να παρουσιάσει το Αιγαίο ως χώρο ειδικών συνθηκών, το καθεστώς του οποίου θα πρέπει να ρυθμιστεί με διάλογο και διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο χωρών.

Γιατί όμως η Τουρκία επιθυμεί διακαώς να επεκτείνει την επιρροή της στην περιοχή του Αιγαίου; Έχει υποστηριχτεί ότι οι τουρκικές αξιώσεις συνδέονται με την επιθυμία της Τουρκίας να εξασφαλίσει τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πόρων της περιοχής. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ύπαρξη πλουσίων και οικονομικά εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων απλώς πιθανολογείται και οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί μέχρι σήμερα δεν φαίνεται να στηρίζουν σοβαρές ελπίδες για την ανεύρεσή τους.

Το κίνητρο που ωθεί την Τουρκία να εγείρει τέτοιες διογκωμένες αξιώσεις δεν συνδέεται λοιπόν με τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους, αλλά περισσότερο με την διέλευση διαμέσου του Αιγαίου και την πρόσβαση στη Μεσόγειο καθώς και την αναβάθμιση του γεωστρατηγικού ρόλου της Τουρκίας. Ο έλεγχος της θαλάσσιας, εναερίας και εδαφικής περιοχής του

Ανατολικού Αιγαίου που επιδιώκει να εξασφαλίσει η Τουρκία, συνδέεται με τον έλεγχο του διάπλου των στόλων που διέρχονται από την έξοδο των Δαρδανελίων ως τις ακτές της Βόρειας Αφρικής ή την Μέση Ανατολή. Συνεπώς, οι πολλαπλές τουρκικές αξιώσεις σχετικά με την υφαλοκρηπίδα, τα χωρικά ύδατα, τον εναέριο χώρο, την αποστρατιωτικοποίηση των νησιών και τις βραχονησίδες στοχεύουν να αποξενώσουν σταδιακά τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου από τον μητρικό ηπειρωτικό κορμό και να καταστήσουν το ανατολικό αρχιπέλαγος ζώνη τουρκικής επιρροής.

Από την πλευρά της, η Ελλάδα υπερασπίζεται το διεθνώς καθορισμένο και αναγνωρισμένο **status quo** της περιοχής και δεν διεκδικεί τίποτα από τη γείτονα. Προσπαθεί να προστατέψει την κυριαρχία της και τα κυριαρχικά της δικαιώματα. Μετά από ταλαντεύσεις και άστοχους χειρισμούς, η θέση των ελληνικών κυβερνήσεων των τελευταίων ετών είναι σαφής και συγκεκριμένη. Αναγνωρίζει την ύπαρξη νομικής διαφοράς σε σχέση με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, στο μέτρο που αυτή αφορά στην οριοθέτηση της γραμμής μεταξύ των νησιών του ανατολικού Αιγαίου και της τουρκικής ακτής, για την οποία προτείνει την παραπομπή της στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Καλεί επίσης την Τουρκία να προσφύγει στο Διεθνές Δικαστήριο αν αμφισβητεί την ελληνική κυριαρχία στα Ίμια. Τα υπόλοιπα ζητήματα δεν θεωρεί ότι είναι διαφορές αλλά τεχνητά προβλήματα που έχει “ κατασκευάσει ” η Τουρκία και που εξυπηρετούν πολιτικές σκοπιμότητες. Αρνείται την διεξαγωγή διαπραγματεύσεων που προτείνει η Τουρκία γιατί δεν έχει απολύτως τίποτε να διαπραγματευτεί.

2. ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Το **2005** ήταν ένα έτος ιστορικής σημασίας για την Τουρκία, διότι στις **3** Οκτωβρίου ξεκίνησε η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Άγκυρας με την Ε.Ε, μια διαδικασία που θεωρητικώς τουλάχιστον θα λύσει το μόνιμο πρόβλημα ταυτότητας της μουσουλμανικής αυτής χώρας.

Η προσδοκία του ελληνικού πολιτικού συστήματος, σχεδόν στο σύνολό του, είναι ότι η σταδιακή ενσωμάτωση της Τουρκίας στις ευρωπαϊκές δομές, θα επιφέρει αλλαγές που θα καταστήσουν την συμπεριφορά αυτής της μάλλον ιδιόρρυθμης χώρας προς τα ευρωπαϊκά ισχύοντα.

Με αυτόν τον τρόπο η Ελλάδα ελπίζει ότι θα επέλθει άμβλυνση της εντάσεως στο Αιγαίο, και ότι θα μειωθούν οι εξωφρενικές αμυντικές δαπάνες των δύο χωρών επικρατώντας επιτέλους ειρήνη και συνεργασία στην περιοχή.

Κατά παράδοξο τρόπο, το μεγάλο πρόβλημα στις σχέσεις Αθηνών και Άγκυρας, δεν είναι τόσο τα συγκεκριμένα θέματα που χωρίζουν επί σειρά ετών τις δύο χώρες και που αναφέρθηκαν προηγούμενα, αλλά η ασυμβατότητα των δομών και των αντιλήψεων, κυρίως πολιτικής διαχειρίσεως, που εκτρέφει την αντιπαλότητα μεταξύ των δύο αυτών χωρών.

Αναφερόμενος στις δομικές διαφορές των δύο χωρών, θα μπορούσε να αναφέρει κανείς ότι η Τουρκία :

- Ø Είναι χώρα που διατηρεί έντονη στρατιωτική φυσιογνωμία, σε αντίθεση με την Ελλάδα, οπού μετά την κατάρρευση της δικτατορίας, οι ένοπλες δυνάμεις εξελίχθηκαν απλώς σε ένα " τεχνικό σώμα ". Είναι λοιπόν λογικό, η στρατιωτική αντίληψη στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική να είναι κατά πολύ ισχυρότερη στη Τουρκία από ότι στην Ελλάδα.
- Ø Διαθέτει ιθύνουσα τάξη ιεραρχημένη και πολύ συμπαγή, που ασκεί καθοδηγητικό περίπου ρόλο στην πολιτική ηγεσία της χώρας. Αντιθέτως στην Ελλάδα, η ισχύς επικεντρώνεται στον εκάστοτε πρωθυπουργό, η κοινωνία βρίσκεται σε μια κατάσταση διαρκούς μετασχηματισμού, ενώ το πλέγμα της διοικήσεως του υπουργείου εξωτερικών και του γενικού επιτελείου είναι σαφώς μικρότερο από ότι στην Τουρκία.

Εάν όμως η διάθεση προσχωρήσεως της Τουρκίας στην Ε.Ε είναι όντως ειλικρινής, τότε κατά την εκτίμηση όλων, η αλλοίωση των χαρακτηριστικών της πολιτικής συμπεριφοράς της Τουρκίας τόσο στο εσωτερικό όσο και στο επίπεδο των διεθνών σχέσεων, θα είναι αναπόφευκτη.

Ο λόγος που επιβάλλει αυτού του είδους την μετάλλαξη είναι ότι η ένταξη μιας χώρας στην Ε.Ε προϋποθέτει σταδιακή εκχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων σε ένα πολυεθνές σύνολο, πράγμα που σημαίνει άμβλυνση των αιχμών μιας εθνικής θεωρήσεως των προβλημάτων.

Η διαδικασία εκχώρησης κυριαρχικών δικαιωμάτων είναι εξαιρετικά επίπονη απόφαση, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η άρνηση κάποιων χωρών όπως η Μεγάλη Βρετανία και η Δανία, να ενταχθούν στην Νομισματική Ένωση, παρά το γεγονός ότι υπερπληρούν τα σχετικά κριτήρια.

Για την Τουρκία το θέμα αυτό παρουσιάζει ακόμα μεγαλύτερες δυσκολίες, διότι προϋποθέτει αλλοίωση αντιλήψεων επί των οποίων οικοδομήθηκε το Κεμαλικό κράτος.

Η αποδυνάμωση της αυστηρής έννοιας της κυριαρχίας, η μετάπτωση των Ενόπλων Δυνάμεων από βασικό πυλώνα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής σε «τεχνικό σώμα», όπως επίσης και η αναγνώριση μειονοτικών δικαιωμάτων, ενδέχεται να έχουν δραματικές συνέπειες στην ενότητα της Τουρκίας.

Θα ήταν συνεπώς παράλογο να περιμένει κανείς ταχεία προσαρμογή της Τουρκίας στα ευρωπαϊκά ισχύοντα, με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι ορατά τα αποτελέσματα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Ένα στοιχείο που λειτουργεί αρνητικά για την ταχεία εκπλήρωση των προσδοκιών που τρέφει η Ελλάδα από τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Τουρκίας, είναι ότι οι χώρες της Ε.Ε θα παρακολουθούν με ιδιαίτερη αυστηρότητα την εσωτερική αναδόμηση και τον εκδημοκρατισμό της Τουρκίας.

Η ένταση στο Αιγαίο και τα προβλήματα που συσσωρεύτηκαν επί σειρά ετών θα πρέπει κατά την άποψη των κοινοτικών εταίρων της Ελλάδας, να λυθούν με διάλογο μεταξύ των δύο χωρών. Η τάση αυτή επιβεβαιώθηκε όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με την σύμφωνη γνώμη της Ελλάδας, την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας με την Ε.Ε, δίχως να απαιτηθεί η άρση της απειλής πολέμου εναντίον της Ελλάδας σε περίπτωση επεκτάσεως των χωρικών της υδάτων πέραν των έξι μιλίων.

Αναμενόμενο είναι επίσης ότι η Τουρκία, καθώς πιέζεται να προχωρήσει σε δύσκολες για αυτήν αλλαγές στον εσωτερικό της τομέα, να αποσυνδέει κατά το δυνατόν, με τον πλέον σαφή τρόπο, την πορεία της προς την Ε.Ε από τις ελληνοτουρκικές διαφορές.

Οι οικονομικές και εμπορικές σχέσεις και ανταλλαγές μεταξύ των δύο χωρών αυξήθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό τα τελευταία χρόνια. Έντονη είναι και η συνεργασία στον τομέα του τουρισμού, καθώς και η επαφή μεταξύ των πολιτών των δύο χωρών που ενισχύεται συνεχώς. Όλα αυτά δημιουργούν καλύτερες προϋποθέσεις για τις μελλοντικές σχέσεις των δύο χωρών. Η πολιτική ηγεσία της Ελλάδος, εκτιμά ότι η πορεία της Τουρκίας προς την Ενωμένη Ευρώπη, θα αλλοιώσει, με ρυθμούς βραδύς αλλά σταθερούς την γενικότερη συμπεριφορά της.

Έως πριν λίγα χρόνια, σημείο αναφοράς υπερβάσεως της αντιπαλότητας, ήταν η ελληνοτουρκική φιλία επί των ημερών του Ελευθέριου Βενιζέλου και του Κεμάλ Ατατούρκ. Αυτή όμως οικοδομήθηκε πάνω στο ερείπιο της μικρασιατικής καταστροφής, ως συνέπεια της ήττας της Ελλάδος, για αυτό δεν μπόρεσε ποτέ να έχει χαρακτήρα μονιμότητας.

Μόνο στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου και όταν η Ελλάδα και η Τουρκία εντάχθηκαν στο ΝΑΤΟ, οι ελληνοτουρκικές σχέσεις υπήρξαν όντως αρμονικότερες, αλλά μόνο για ένα μικρό χρονικό διάστημα.

Το νέο στοιχείο που εισέρχεται στην μακρά πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων, είναι ότι ο διμερής τους χαρακτήρας θα αρχίσει να αμβλύνεται σταδιακά. Η Ε.Ε, ως μία ενιαία πολυεθνική κοινότητα, θα αναδειχθεί σε πολιτικό – οικονομικό μηχανισμό, εξαιρετικά ισχυρό, που θα επιβληθεί επί των εθνικών επιδιώξεων κάθε κράτους – μέλους της.

Η προοπτική εντάξεως της Τουρκίας στην Ε.Ε συνιστά μια ποιοτική αλλαγή μεγάλων διαστάσεων, και αν όντως ολοκληρωθεί οι επιπτώσεις στις ελληνοτουρκικές σχέσεις θα είναι σημαντικές.

3. ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη απόφαση για το μέλλον των ευρωπαϊκών σχέσεων και την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας, η γείτονας χώρα εξασφάλισε έπειτα από μακροχρόνιες προσπάθειες, την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ε.Ε.

Είναι φανερό ότι μετά από αυτή την εξέλιξη, ανοίγεται μια μεγάλη ευκαιρία στο ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Η τουρκική αγορά είναι τεράστια, ο πληθυσμός της υπερβαίνει τα 72 εκατομμύρια, με έντονη δημογραφική ανάπτυξη, πολλές ευκαιρίες σε όλους τους τομείς της οικονομίας, και μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης. Αρκετοί όμως εκφράζουν και την αντίθετη άποψη, δηλαδή των μεγάλων κινδύνων που κρύβονται πίσω από αυτήν την ευκαιρία, και δεν είναι άλλο από το πολιτικό ρίσκο που καλείται να αναλάβει όποιος επενδύσει στην τουρκική αγορά.

Για το ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον, η τουρκική αγορά φαίνεται να είναι μονόδρομος επενδύσεων. Με δεδομένο ότι οι περισσότερες ελληνικές εταιρίες έχουν ήδη εκμεταλλευτεί τις διαθέσιμες ευκαιρίες στις βαλκανικές αγορές, δεν φαίνεται να υπάρχει καμία άλλη μεγάλη ευκαιρία στην ευρύτερη γεωγραφική μας περιοχή.

Η Τουρκία είναι η μόνη αγορά που προβάλλει στον γεωγραφικό μας ορίζοντα. Αν το ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον αποφασίσει να αδιαφορήσει, θα πρέπει να αρκεστεί στην εξάντληση των Βαλκανίων και στις περιορισμένες ευκαιρίες που απομένουν στην εσωτερική αγορά.

Ένας επίσης παράγοντας που πρέπει να αναλογιστούμε είναι η συμπληρωματικότητα των δύο οικονομιών. Είναι πιθανόν μέσα στα επόμενα χρόνια να δούμε το πρώτο ουσιαστικό άνοιγμα της Τουρκίας προς το διεθνές κεφάλαιο. Αυτή η εξέλιξη θα είναι ιδιαίτερα σημαντική για την Ελλάδα, διότι ανοίγοντας η Τουρκία τις πόρτες της στο διεθνές κεφάλαιο, δεν μπορεί παρά να ανοίξει και προς το ελληνικό. Εδώ βρίσκεται η πραγματική συμπληρωματικότητα της ελληνικής και της τουρκικής οικονομίας. Από την μία μεριά, η Τουρκία έχει μια τεράστια ανταγωνιστική παραγωγική βάση, με

μεγάλη έλλειψη κεφαλαίων εξαιτίας των συνεχών κρίσεων των τελευταίων χρόνων. Από την άλλη μεριά, η Ελλάδα έχει τεράστια επάρκεια κεφαλαίων, ιδίως αν συμπεριλάβει κανείς και τις ελληνικές αποταμιεύσεις που βρίσκονται εκτός της χώρας. Η συμπληρωματικότητα είναι προφανής.

Σε αυτά πρέπει να προσθέσουμε και την πολιτιστική συνάφεια και την βαθειά ιστορία των Ελλήνων στην περιοχή. Η νοτιοανατολική Μεσόγειος είναι η περιοχή όπου παραδοσιακά οι Έλληνες πλούτισαν και πρόκοψαν σε όλη τους την ιστορία.

Βέβαια πρέπει να αναγνωρίσουμε και το πολιτικό ρίσκο που αναμφίβολα υπάρχει. Δεν αφορά όμως μόνο τους Έλληνες, η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας θα ανοίξει και την αγορά της στο ξένο κεφάλαιο. Σε περίπτωση που δημιουργηθεί πολιτική κρίση (π.χ. κρατικοποιήσεις, κατάχρηση του δικαστικού συστήματος εναντίον ξένων επενδυτών κλπ.), οι ελληνικές επιχειρήσεις θα βρουν σύμμαχο άλλες ευρωπαϊκές καθώς και την ίδια την Ε.Ε, που θα συνεχίσει να προάγει στην Τουρκία τις αρχές που διέπουν την επιχειρηματική δράση στην Ενωμένη Ευρώπη.

Ένα αξιοσημείωτο γεγονός που θα βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα το πολιτικό ρίσκο που αναφέρθηκε, είναι το ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις κατόρθωσαν να ευημερήσουν στην βαλκανική αγορά σε μια εποχή όπου η Ελλάδα είχε προβληματικές ή και κακές σχέσεις με τις γείτονες αυτές χώρες. Οι σημερινές άριστες σχέσεις που έχει η Ελλάδα με τις προαναφερθείσες βαλκανικές χώρες, βασίζονται στην μεγάλη δραστηριοποίηση του ελληνικού κεφαλαίου στις αγορές των κρατών αυτών. Ανάλογα αποτελέσματα διαφαίνεται να προκύψουν από την επικείμενη δραστηριοποίηση του ελληνικού κεφαλαίου στην τουρκική αγορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Έχοντας αναφερθεί, σε γενικές γραμμές, στην ιστορική πορεία της Τουρκικής οικονομίας, καθώς και στις σχέσεις της με την Ε.Κ./Ε.Ε., το ερώτημα που γεννάται είναι εάν η Τουρκία πρόκειται τελικά να έχει όφελος ή όχι από την ένταξή της στην Ε.Ε. Με άλλα λόγια, θα ήταν σκόπιμο να ερευνηθεί εάν ο στρατηγικός στόχος της Τουρκίας να ενταχθεί στους κόλπους της Ένωσης θα της αποφέρει αυτά που ελπίζει.

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΕ

Α. Οικονομικά κριτήρια

- Να διασφαλισθεί η εφαρμογή του τρέχοντος προγράμματος διαρθρωτικής μεταρρύθμισης που συμφωνήθηκε με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και την Παγκόσμια Τράπεζα, και ιδίως ο έλεγχος των δημόσιων δαπανών.
- Να ολοκληρωθεί η εφαρμογή της μεταρρύθμισης του χρηματοπιστωτικού τομέα, και ιδίως η εναρμόνιση με τα διεθνή πρότυπα των κανονισμών για την προληπτική εποπτεία και τη διαφάνεια, και η παρακολούθησή τους.
- Να διασφαλισθεί η ανεξαρτησία των ρυθμιστικών αρχών της αγοράς.
- Να επισπευσθεί η ιδιωτικοποίηση των κρατικών εταιρειών, ειδικότερα των κρατικών τραπεζών, αφού ληφθεί υπόψη ο κοινωνικός παράγων.
- Να συνεχιστεί η ελευθέρωση της αγοράς, και η μεταρρύθμιση των τιμών, ιδίως στους τομείς της ενέργειας, του καπνού και της ζάχαρης.

- Να συνεχιστεί ο οικονομικός διάλογος με την ΕΕ, κυρίως στο πλαίσιο των προενταξιακών διαδικασιών δημοσιονομικής εποπτείας, με έμφαση στα μέτρα που ενδείκνυνται για την επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας και προβλεψιμότητας, και στην εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.
- Να υλοποιηθούν τα μέτρα προς αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεπίσημης οικονομίας.
- Να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες για την επαγγελματική κατάρτιση, ειδικότερα των νέων.
- Να αντιμετωπισθούν οι ανισορροπίες της αγοράς εργασίας.
- Να βελτιωθεί το επιχειρηματικό κλίμα, και ιδίως η λειτουργία των εμπορικών δικαστηρίων. Προς το σκοπό αυτό, να βελτιωθεί η λειτουργία της εμπορικής δικαιοσύνης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος και κατάλληλη χρήση του συστήματος του «μάρτυρα πραγματογνώμονα».
- Να ολοκληρωθεί η μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα και να συνεχιστεί η μεταρρύθμιση του γεωργικού τομέα.
- Να διασφαλισθεί η βελτίωση του γενικού επιπέδου εκπαίδευσης και υγείας, με ιδιαίτερη προσοχή στη νέα γενιά και στις μειονεκτούσες περιφέρειες.
- Να διευκολυνθεί και να προωθηθεί η εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων.
- Να ολοκληρωθεί η εφαρμογή του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων.
- Να ολοκληρωθεί η μεταρρύθμιση του γεωργικού τομέα.
- Να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος και του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας.
- Να διασφαλιστεί η βελτίωση του γενικού επιπέδου εκπαίδευσης και υγείας, με ιδιαίτερη έμφαση στη νέα γενιά και στις μειονεκτούσες περιφέρειες.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η Τουρκία μπορεί να θεωρηθεί λειτουργούσα οικονομία της αγοράς, εφ' όσον διατηρήσει σταθερά τα πρόσφατα επιτεύγματά της σταθεροποίησης και μεταρρύθμισης. Η Τουρκία επίσης, πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει την ανταγωνιστική πίεση και τις δυνάμεις αγοράς εντός της ένωσης στο μεσοπρόθεσμο διάστημα, υπό τον όρο ότι διατηρεί την πολιτική σταθερότητας και λαμβάνει περαιτέρω αποφασιστικά μέτρα προς τις δομικές μεταρρυθμίσεις.

Τα περαιτέρω σημαντικά κέρδη στη μακροοικονομική σταθεροποίηση πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του περασμένου χρόνου. Λόγω ενός αυστηρού και προσεκτικού συνδυασμού πολιτικών, η φορολογική σταθεροποίηση συνεχίστηκε και ο πληθωρισμός μειώθηκε περαιτέρω, ενώ η οικονομική ανάπτυξη παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Σημαντική πρόοδος έχει σημειωθεί στη βελτίωση της δημόσιας οικονομικής διαχείρισης και του ελέγχου, με συνέπεια η φορολογική διαφάνεια να έχει αυξηθεί. Επίσης σε εξέλιξη βρίσκεται μια σημαντική αναπροσαρμογή των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και υγείας. Οι διαδοχικές βελτιώσεις στο εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο του τραπεζικού τομέα και οι πρόοδοι στην ιδιωτικοποίηση, βελτιώνουν σταδιακά την οικονομική πειθαρχία των φορέων, διευκολύνοντας το επιχειρηματικό κλίμα επενδύσεων. Η πρόσφατη αύξηση στο έλλειμμα τρεχόντων συναλλαγών απαιτεί προσεκτικό έλεγχο και ετοιμότητα στη λήψη άμεσων μέτρων. Οι περαιτέρω δομικές μεταρρυθμίσεις, ειδικότερα αυτές που στοχεύουν στην ενίσχυση του κράτους δικαίου, την ενίσχυση των δυσαναλογιών αγοράς εργασίας, καθώς και την μείωση της άτυπης οικονομίας πρέπει να υποστηριχθούν, ώστε να ενισχύσουν τη διαδικασία σταθεροποίησης. Οι πόροι πρέπει να διατεθούν αποτελεσματικότερα, ειδικότερα μέσα από μια μεταρρύθμιση των βασικών παραγόντων της αγοράς. Η μεταρρύθμιση των διαδικασιών δημόσιων δαπανών πρέπει να συνεχιστεί ενώ παράλληλα πρέπει να εξασφαλιστεί μια πλήρης εφαρμογή των βελτιωμένων ρυθμιστικών και νομικών πλαισίων.

B. Δημοσιονομικός έλεγχος

- Να εξασφαλιστεί η έγκαιρη εφαρμογή του νόμου για τη διαχείριση και τον έλεγχο των δημόσιων οικονομικών.
- Να θεσπιστεί νέα νομοθεσία για την αναθεώρηση του εξωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τους κανόνες της διεθνούς οργάνωσης ανώτατων οργάνων ελέγχου (INTOSAI) και σύμφωνα με τον νόμο για τη διαχείριση και τον έλεγχο των δημόσιων οικονομικών, ώστε να εξασφαλιστεί η ανεξαρτησία του ελεγκτικού συνεδρίου.
- Να καθιερωθούν αποτελεσματικές διαδικασίες εξέτασης των παρατυπιών και των περιπτώσεων στις οποίες υπάρχουν υποψίες για διάπραξη απάτης σχετικά με την προενταξιακή βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της ικανοποιητικής ανακοίνωσης των παρατυπιών στην Επιτροπή.
- Να ενισχυθεί το σύστημα εφαρμογής της διαχείρισης των κοινοτικών προενταξιακών κονδυλίων και να προσαρμοστεί στην εξέλιξη των προενταξιακών μέσων.
- Να δημιουργηθούν οι διοικητικές δομές που απαιτούνται για την αποτελεσματική και ισοδύναμη προστασία των κονδυλίων της ΕΕ και για τη συνεργασία με την Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καταπολέμηση της απάτης (OLAF).
- Να ενισχυθεί η σημερινή ικανότητα διαχείρισης και ελέγχου όλων των φορέων που εμπλέκονται στη διαχείριση των κοινοτικών προενταξιακών κονδυλίων στο πλαίσιο του συστήματος αποκεντρωμένης εφαρμογής (DIS).
- Να προετοιμασθούν όλοι οι φορείς που εμπλέκονται στη διαχείριση των κοινοτικών προενταξιακών κονδυλίων με σκοπό τη διαπίστευσή τους στο πλαίσιο του διευρυμένου συστήματος αποκεντρωμένης εφαρμογής (EDIS).
- Να προετοιμασθεί ο σχεδιασμός μιας λειτουργικά ανεξάρτητης υπηρεσίας για την καταπολέμηση της απάτης.

- Να ενισχυθεί η ικανότητα των διοικητικών δομών που έχουν συσταθεί για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της ΕΚ.

Ο δημόσιος νόμος οικονομικής διαχείρισης και ελέγχου ακολουθεί τις αρχές του κεκτημένου. Εντούτοις, δεδομένου ότι ο νόμος δεν είναι πλήρως σε ισχύ, το τρέχον σύστημα δεν συμμορφώνεται ούτε με τον ίδιο το νόμο, ούτε με το *κεκτημένο*. Για τον ίδιο λόγο, η διοικητική ικανότητα για την εφαρμογή του νέου νομικού πλαισίου πρέπει επίσης να αξιολογηθεί στο μέλλον. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου, η καθιέρωση όλων των σχετικών διοικητικών δομών καθώς επίσης και η θέσπιση της εφαρμογής της νομοθεσίας πρέπει να εξασφαλιστεί. Η Τουρκία πρέπει να εξασφαλίσει την έγκαιρη υιοθέτηση του αναθεωρημένου χάρτη του τουρκικού δικαστηρίου των απολογισμών για την κατάλληλη εφαρμογή του εξωτερικού λογιστικού ελέγχου σύμφωνα με το δημόσιο νόμο οικονομικής διαχείρισης και ελέγχου. Επιπλέον, οι επαφές με τον **OLAF** πρέπει να πραγματοποιηθούν για να καθιερώσουν μια δομή εξειδικευμένη στο συντονισμό και στην καταπολέμηση της απάτης και σε συνεργασία με την υπηρεσία οικονομικού εγκλήματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Γ. Τελωνειακή ένωση

- Να ολοκληρωθεί η εναρμόνιση της τελωνειακής νομοθεσίας ιδίως για τις ελεύθερες ζώνες, τα αγαθά και τις τεχνολογίες διπλής χρήσης, τις πρόδρομες ουσίες και τα εμπορεύματα παραποίησης/απομίμησης και τα πειρατικά εμπορεύματα.
- Να συνεχιστούν οι προσπάθειες εκσυγχρονισμού των τελωνειακών ελέγχων και πράξεων και να διασφαλιστεί ότι όλες οι τελωνειακές υπηρεσίες είναι εξοπλισμένες με τεχνολογία πληροφοριών.
- Να συνεχιστούν οι προετοιμασίες για τη διασυνδεσιμότητα των συστημάτων ΤΠ με την ΕΕ.
- Να εγκριθεί νέος τελωνειακός κώδικας για την περαιτέρω εναρμόνιση της τελωνειακής νομοθεσίας με το σχετικό κεκτημένο, περιλαμβανομένων και των κανόνων καταγωγής.

- Να εναρμονιστεί η νομοθεσία για τις ελεύθερες ζώνες με το σχετικό κεκτημένο και να εφαρμοστεί, ειδικότερα όσον αφορά τους κανόνες για τους τελωνειακούς ελέγχους και τον λογιστικό έλεγχο των φόρων.
- Να συνεχιστεί η ενίσχυση της διοικητικής και λειτουργικής ικανότητας της τελωνειακής διοίκησης και να εναρμονιστούν οι εσωτερικές διαδικασίες με τους κανόνες της ΕΕ.
- Να αρχίσουν οι προετοιμασίες για την ανάπτυξη των αναγκαίων συστημάτων ΤΠ έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η ανταλλαγή ηλεκτρονικών δεδομένων με την ΕΕ και τα κράτη μέλη της, αρχής γενομένης από τους τομείς της διαμετακόμισης του δασμολογίου.

Συνολικά, το επίπεδο ευθυγράμμισης στον τομέα του τελωνείου είναι υψηλό, ειδικότερα λόγω της ευθυγράμμισης στα πλαίσια της τελωνειακής ένωσης ΕΚ-Τουρκία. Εντούτοις, απαιτείται ακόμα περαιτέρω ευθυγράμμιση του τουρκικού τελωνειακού κώδικα με αυτόν της ΕΚ.

Η πρόσφατη αυτοματοποίηση των τελωνειακών γραφείων και ο εκσυγχρονισμός των τελωνειακών ελέγχων πρέπει να συνεχιστούν. Οι σημαντικές προσπάθειες εκσυγχρονισμού που απαιτούνται για να βελτιώσουν τη λειτουργία της τελωνειακής διοίκησης, προκειμένου να υπάρξει η ικανοποιητική εξέλιξη, πρέπει να εφαρμοστούν επιβάλλοντας το κοινοτικό κεκτημένο.

Δ. Ανθρώπινα δικαιώματα κ προστασία των μειονοτήτων

Τήρηση του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα

- Να προωθηθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα με την ενεργό στήριξη ενός ανεξάρτητου, άρτια στελεχωμένου εθνικού ιδρύματος ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρχές των ΗΕ. Να παρακολουθούνται οι υποθέσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιλαμβανομένης και της συλλογής αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων.

- Να επεκταθεί η κατάρτιση των οργάνων επιβολής του νόμου σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σε τεχνικές διερεύνησης υποθέσεων, με σκοπό κυρίως την καταπολέμηση των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης.
- Να κυρωθούν τα προαιρετικά πρωτόκολλα της διεθνούς σύμβασης για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα. Να τηρείται η ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, περιλαμβανομένης και της πλήρους εκτέλεσης των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- Να εφαρμόζονται οι διατάξεις σχετικά με το δικαίωμα επανεκδίκασης υποθέσεων, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- Να διασφαλιστεί νομικά και πρακτικά ότι όλοι οι πολίτες απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες χωρίς διακρίσεις και ανεξάρτητα από τη γλώσσα, τα πολιτικά φρονήματα, τη φυλή, το φύλο, την φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, την αναπηρία, την ηλικία ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό.
- Να κυρωθεί το πρωτόκολλο αριθ. 12 της ευρωπαϊκής σύμβασης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, σχετικά με τη γενική απαγόρευση της διακριτικής μεταχείρισης από τις δημόσιες αρχές.

Ε. Δικαιοσύνη, ελευθερία και ασφάλεια

- Να εναρμονιστούν με τα ευρωπαϊκά πρότυπα το καθεστώς και η λειτουργία της χωροφυλακής.
- Να συνεχιστεί η εναρμόνιση με το κερτημένο της νομοθεσίας και της πρακτικής για τις θεωρήσεις.
- Να συνεχιστεί η εναρμόνιση με το κερτημένο στον τομέα του ασύλου, μέσω της άρσης του γεωγραφικού περιορισμού της σύμβασης της

Γενεύης· να ενισχυθεί το σύστημα υποβολής και διεκπεραίωσης των αιτήσεων παροχής ασύλου και να αναπτυχθούν μέτρα κοινωνικής στήριξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων.

- Στον τομέα των ναρκωτικών, να συνεχιστεί η ενίσχυση του εθνικού σημείου επαφής.
- Να συνεχιστεί η ανάπτυξη της ικανότητας της τελωνειακής υπηρεσίας, και μέσω της σύναψης συμφωνιών τελωνειακής συνεργασίας και της εισαγωγής κινητών μονάδων επιτήρησης.
- Όσον αφορά την προστασία των δεδομένων, να εξασφαλιστεί η εφαρμογή του κεκτημένου μέσω της σύστασης μιας ανεξάρτητης αρχής παρακολούθησης.
- Να υιοθετηθούν και να εφαρμοσθούν το κεκτημένο και οι βέλτιστες πρακτικές για τη μετανάστευση ούτως ώστε να προλαμβάνεται η παράνομη μετανάστευση.
- Να συνεχιστεί η εναρμόνιση με το κεκτημένο και με τις βέλτιστες πρακτικές, σύμφωνα με το εθνικό σχέδιο δράσης για τη διαχείριση των συνόρων, έτσι ώστε να γίνει η προετοιμασία για την πλήρη εναρμόνιση με το κεκτημένο της συμφωνίας Σένγκεν.
- Να υιοθετηθεί και να εφαρμοστεί το κεκτημένο στους τομείς της διαφθοράς, της καταπολέμησης των ναρκωτικών, του οργανωμένου εγκλήματος, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, της δικαστικής συνεργασίας στις ποινικές και αστικές υποθέσεις, του ποινικού δικαίου, της προστασίας του ευρώ και των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας.
- Να συνεχιστεί η ανάπτυξη και η ενίσχυση όλων των θεσμικών οργάνων επιβολής του νόμου και να εναρμονιστεί το καθεστώς τους και η λειτουργία τους με τους ευρωπαϊκούς κανόνες, μέσω και της ανάπτυξης διοργανικής συνεργασίας. Να εγκριθεί κώδικας δεοντολογίας για την αστυνομία. Να καθιερωθεί ανεξάρτητο και αποτελεσματικό σύστημα καταγγελιών ώστε να εξασφαλιστεί υψηλότερου βαθμού λογοδοσία εκ μέρους της αστυνομίας και της

χωροφυλακής. Να αναπτυχθεί η χρήση σύγχρονων τεχνικών ερευνών και στρατηγικών πρόληψης του εγκλήματος. Να ληφθούν μέτρα για την επιμόρφωση και την ανάπτυξη της ικανότητας της δικαστικής αστυνομίας.

- Να συνεχιστούν οι προσπάθειες εφαρμογής εθνικού σχεδίου δράσης για την μετανάστευση και το άσυλο, καταπολέμησης της μετανάστευσης.
- Να αρχίσει η εφαρμογή του εθνικού σχεδίου δράσης για τη διαχείριση των συνόρων, ειδικότερα με τη λήψη μέτρων δημιουργίας μιας επαγγελματικής μη στρατιωτικής μεθοριακής φρουράς και με την εκκαθάριση των συνόρων από τις νάρκες.
- Να θεσπιστεί και να εφαρμοστεί εθνική στρατηγική για το οργανωμένο έγκλημα. Να ενισχυθεί η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, των ναρκωτικών, της διακίνησης προσώπων, της απάτης, της διαφθοράς και του ξεπλύματος χρήματος.
- Να αναπτυχθεί και να αρχίσει η εφαρμογή εθνικής στρατηγικής για τα ναρκωτικά, σύμφωνα με τη στρατηγική και το σχέδιο δράσης της ΕΕ σ' αυτόν τον τομέα.
- Να θεσπιστεί νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με το κεκτημένο και να συσταθεί ανεξάρτητη εποπτεύουσα αρχή.
- Να συσταθεί υπηρεσία με αρμοδιότητες στον τομέα της προστασίας του ευρώ από την παραποίηση.

Η Τουρκία συνέχισε να σημειώνει περαιτέρω πρόοδο στην ευθυγράμμιση της νομοθεσίας της, με τις πρακτικές του κεκτημένου της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας.

Εντούτοις, πρόοδος απαιτείται σε διάφορους σημαντικούς τομείς. Η εφαρμογή του εθνικού προγράμματος δράσης όσον αφορά την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και την εντεταμένη ενεργή συνεργασία ασύλων, καθώς και την ανάπτυξη της εθνικής στρατηγικής

ενάντια στο οργανωμένο έγκλημα και το νομοθετικό πλαίσιο για το ξέπλυμα χρημάτων πρέπει να ευθυγραμμιστεί με το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

2. ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΚΟΣΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

A. Τα οφέλη της Ένταξης:

- *Πολιτική Σταθερότητα και Κατοχύρωση των Θεσμών:* Το πρώτο όφελος που ενδεχομένως θα έχει η Τουρκία μετά την ένταξή της, θα είναι η πολιτική σταθερότητα και η κατοχύρωση θεσμών και ελευθεριών των πολιτών. Πολλές εσωτερικές δυνάμεις και ομάδες έχουν την πεποίθηση ότι με την ένταξη θα καταφέρουν να ενισχύσουν τους δικούς τους, πολιτικούς στόχους. Επομένως, η Ένωση φαίνεται να είναι η «άγκυρα» που πολλοί θα πιαστούν για να ενδυναμώσουν τη δική τους θέση ισχύος και αυτό με τη σειρά του θα ενισχύσει τα δημοκρατικά χαρακτηριστικά και τη πολυφωνία μέσα στη χώρα. Ας μην ξεχνάμε ότι τόσο οι στρατιωτικές παρεμβάσεις στην πολιτική ζωή της χώρας, όσο και η αστάθεια των ίδιων των πολιτικών θεσμών έχουν πληγώσει επανειλημμένα τις ατομικές ελευθερίες. Η Τουρκική Πολιτεία παραδοσιακά έχει υπάρξει σκληρή όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα δικαιώματα των μειονοτήτων και την ελευθερία έκφρασης. Η ένταξή της στους κόλπους της Ένωσης θα φέρει τεράστιες μεταρρυθμίσεις (ήδη έχουν ξεκινήσει να διαφαίνονται αχνά τα πρώτα δείγματα κατά τη διάρκεια της προσπάθειας εναρμόνισης) ως προς τη δομή της κοινωνίας και τις ελευθερίες που προαναφέρθηκαν. Επιπλέον, πέρα από τα ορθολογικά κίνητρα, έναν σημαντικό ρόλο παίζουν και τα ψυχολογικά κίνητρα, τα οποία θα επηρεάσουν όλους τους τομείς της χώρας δημιουργώντας μία κατάσταση ευφορίας, κάτι που με τη σειρά του θα επηρεάσει θετικά τη γενικότερη λειτουργία της κοινωνίας.

- **Οικονομική Σταθερότητα και Ανάπτυξη:** Η ένταξη στην Ε.Ε. θα συντελέσει στην σταθερότητα και ανάπτυξη της οικονομίας, καθώς και στις χρηματικές μεταφορές από τα Κοινοτικά Ταμεία στη χώρα. Επομένως, η Τουρκία θα επωφεληθεί οικονομικά από την ένταξη. Παρόλο που με την Τελωνειακή Ένωση τα εμπόδια στο εμπόριο έχουν ήδη αρθεί, η ένταξη θα συντελέσει στην οικονομική σταθερότητα, κάτι που με τη σειρά του θα βοηθήσει στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης στην Τουρκική αγορά και επομένως θα υπάρξει εισροή ξένων κεφαλαίων στη χώρα. Ακόμη και αν αγνοήσουμε όλα τα υπόλοιπα οφέλη, το όφελος και μόνο της χώρας από τις ξένες επενδύσεις θα μπορούσε να είναι ένας ικανός παράγοντας για τη χώρα ώστε να θέλει να ενταχθεί στην Ένωση. Επομένως, αν και η ένταξη καθ'αυτή δεν θα φέρει πολύ μεγάλες οικονομικές αλλαγές στο ΑΕΠ της Τουρκίας, η αύξηση των ξένων επενδύσεων θα μπορούσε να επηρεάσει κατά ένα ποσοστό **10%** το ΑΕΠ.
- **Κοινωνικά Αποτελέσματα:** Ένα άλλο μεσοπρόθεσμο κατ' αρχάς και μακροπρόθεσμο στη συνέχεια όφελος για τη χώρα θα είναι η ανάπτυξη των κοινωνικών θεσμών και ελευθεριών, του κοινωνικού κράτους, με άλλα λόγια Ως παραδείγματα θα μπορούσαν να αναφερθούν η απαγόρευση της παιδικής εργασίας και η επίσημη ισότητα μεταξύ των δύο φύλων. Μεταρρυθμίσεις θα υπάρξουν επίσης σε κοινωνικούς τομείς που είναι αδύναμοι στην Τουρκία. Τέτοιοι τομείς είναι η παιδεία και η κοινωνική ασφάλιση, ενώ σημαντική αναμένεται να είναι η αλλαγή όσον αφορά στις κρατικές παροχές και στο βιοτικό επίπεδο ζωής των Τούρκων πολιτών.
- **Περιβαλλοντική Πολιτική:** Παρόλο που θα χρειαστούν μεγάλες μεταβατικές περιόδους, ένας κοινωνικός τομέας που θα επηρεαστεί θετικά είναι το περιβάλλον. Η περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης θα υιοθετηθεί και από την Τουρκία μακροπρόθεσμα και αυτό το γεγονός θα αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής της χώρας.

- **Αγροτική Ανάπτυξη:** Το 34% του εργατικού δυναμικού της Τουρκίας απασχολείται στον αγροτικό τομέα. Αυτός ο πληθυσμός θα αναβαθμιστεί μέσω της τεχνολογικής αναβάθμισης που θα χρειαστεί να γίνει σε αυτόν τον τομέα. Ταυτόχρονα, οι Τούρκοι καταναλωτές θα επωφεληθούν κατά πολύ από τις χαμηλές τιμές που θα επικρατήσουν στα Τουρκικά αγροτικά προϊόντα λόγω της απελευθέρωσης των τιμών μέσα στη κοινή αγορά.
- **Διαρθρωτικά Ταμεία και Περιφερειακή Ανάπτυξη:** Ως μία από τις φτωχότερες υπό ένταξη χώρες, η διοίκηση στην Τουρκία έχει πολύ σοβαρά προβλήματα, με αποτέλεσμα η χώρα να μην είναι σε θέση να αναπτυχθεί με τους ρυθμούς που επιθυμεί. Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και η Περιφερειακή Πολιτική της Ένωσης θα συνεισφέρει στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης και επομένως στην ανάπτυξη της χώρας. Οι συγκεκριμένες πολιτικές θα συντελέσουν στην ανάπτυξη των φτωχότερων περιφερειών και επομένως στη σύγκλιση στο εσωτερικό της χώρας, όπως επίσης και στη σύγκλιση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη.
- **Νομισματική Σταθερότητα:** Ένα άλλο όφελος που θα έχει η Τουρκία από την ένταξη θα είναι η σταθερή μείωση του πληθωρισμού της ώστε να φτάσει στα επιθυμητά όρια της Ε.Ε. Παρόλο που η ένταξη στην ΟΝΕ φαντάζει ως κάτι πολύ μακρινό και ουτοπικό για την Τουρκία, το γεγονός της μείωσης του πληθωρισμού θα φέρει μία σταθερότητα στο νόμισμά της, κάτι που με τη σειρά του θα αυξήσει την οικονομική αξιοπιστία της χώρας.

B. Το Κόστος της Ένταξης:

- **Υλοποίηση του Κοινοτικού Κεκτημένου:** Η υλοποίηση του κεκτημένου θα επιφέρει ένα μεγάλο κόστος στην Τουρκία. Το κόστος πρόκειται να μεγαλώσει ακόμη περισσότερο λόγω των εντατικών απαιτήσεων για διαρθρωτική προσαρμογή (όπως υψηλότερη ανεργία, ειδικότερα στις αγροτικές περιοχές) και αποδοχή των κοινοτικών

κανόνων και μέτρων, κάτι που θα συμβεί επειδή η Τουρκία είναι μία από τις φτωχότερες υποψήφιες για ένταξη χώρες και επομένως θα πρέπει να κάνει μεγαλύτερες προσπάθειες για την εναρμόνιση. Ένα παράδειγμα είναι ότι θα πληγούν άμεσα οι μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες είναι προσανατολισμένες στην παραγωγή προς τοπική κατανάλωση.

- **Κοινωνικά και Περιβαλλοντικά Μέτρα:** Παρόλο που αυτά τα μέτρα μακροπρόθεσμα θα ωφελήσουν την Τουρκία, τα άμεσα αποτελέσματα τους θα αποδυναμώσουν την ανταγωνιστική της δύναμη στη διεθνή αγορά. Για παράδειγμα, οι ρυθμίσεις που θα γίνουν όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης, θα εντείνουν ακόμη περισσότερο την απώλεια του συγκριτικού πλεονεκτήματος της Τουρκίας όσον αφορά τις χαμηλές εργατικές αμοιβές που είχε έως τώρα. Εάν ληφθεί δε υπ'όψη το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό πρότυπο του κοινωνικού κράτους βρίσκεται σε κρίση, φαίνεται ξεκάθαρα ότι η Τουρκία δεν μπορεί να περιμένει πολύ μεγάλη βοήθεια σε αυτούς τους τομείς.
- **Αγροτική Πολιτική:** Ο αγροτικός πληθυσμός, παρόλο που θα λάβει πόρους στο πλαίσιο της ΚΑΠ, για αρκετά χρόνια θα αποδυναμωθεί, θα μειωθεί το βιοτικό του επίπεδο, λόγω ανοίγματος των αγορών και μείωση των τιμών των αγροτικών προϊόντων και τέλος πολλοί αγρότες θα χάσουν τις εργασίες τους.
- **Περιφερειακή Πολιτική:** Στο πλαίσιο της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης, η Τουρκία θα πρέπει να αναβαθμίσει τη διοίκηση των περιφερειών της, ώστε να συγκλίνουν οι διάφορες περιφέρειες εντός της χώρας, όπως επίσης και να συγκλίνει ολόκληρη η χώρα με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Η εναρμόνιση αυτή όμως θα επιφέρει πολύ μεγάλο κόστος στη χώρα, διότι αρκετές από τις περιφέρειές της έχουν τεράστια διαφορά επιπέδου σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες.

3. ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΚΟΣΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

A. Τα οφέλη της Ένταξης:

- *Γεωστρατηγική θέση – Πολιτική σημασία* : Η Τουρκία είναι μια χώρα που κατέχει μια απ' τις σημαντικότερες γεωστρατηγικές θέσεις παγκοσμίως. Είναι μια μεγάλη και ισχυρή χώρα στην σημαντική περιοχή ανάμεσα στην Ευρώπη και την Ασία. Η σημαντική της αυτή θέση της έχει δώσει εδώ και πολλά χρόνια μια διπλωματική δύναμη και ιδιαίτερη εξωτερική ισχύ, λόγω των τεράστιων συμφερόντων που περικλείονται στην ευρύτερη περιοχή της Τουρκίας. Η γεωγραφική θέση της βρίσκεται ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή, θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μια γέφυρα μεταξύ των δυο ηπείρων. Τα ενεργειακά συμφέροντα στην ευρύτερη περιοχή της Τουρκίας είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Από τη Τουρκία περνάνε τα πετρέλαια της Κασπίας Θάλασσας και της περιοχής του Μπακού που διοχετεύουν με πετρέλαιο ολόκληρη την Ευρώπη και τη Δύση γενικότερα, καθώς και σημαντικοί αγωγοί φυσικού αερίου από τα πλούσια κοιτάσματα της Σιβηρίας που αντιστοίχως τροφοδοτούν τις προαναφερθείσες περιοχές. Συνεπώς, η Τουρκία αναμένεται τα επόμενα χρόνια να εξελιχτεί σε ένα ενεργειακό τερματικό σταθμό για το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής, δηλαδή θα αποτελεί μια ενεργειακή γέφυρα μεταξύ Δύσης και Ανατολής.

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001, οι σχέσεις μεταξύ Δυτικού και Αραβικού κόσμου έχουν αυξηθεί δραματικά. Βάσει αυτού, η ύπαρξη μιας εσωτερικά σταθερής και εξωτερικά δραστήριας δημοκρατικής μουσουλμανικής χώρας, όπως η Τουρκία, είναι σημαντική για τα περιφερειακά συμφέροντα της Ευρώπης και της Δύσης γενικότερα. Η Τουρκία αναμένεται να παίξει καθοριστικό ρόλο στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφαλείας, δηλαδή να παραστήσει ένα είδος «τείχους» ανάμεσα στην Δύση και την ταραγμένη και ασταθή Ανατολή. Καθώς και, να αποτελέσει τον

κύριο ρυθμιστή στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Η Τουρκία προσδοκείται να αυξήσει την επιρροή της στα γειτονικά μουσουλμανικά κράτη και να γίνει μια υπερδύναμη στην ευρύτερη αυτή περιοχή.

Συμπερασματικά, είναι αδιαμφισβήτητη η ισχύς και η δυναμική της Τουρκίας σε γεωστρατηγικά θέματα, καθώς και ο σημαντικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Το γεγονός αυτό, αποτελεί μια από τις ουσιαστικότερες αιτίες που παρά τις έντονες αντιδράσεις, αμφιβολίες και προβληματισμούς η χώρα αυτή, κατάφερε να ξεκινήσει τις ενταξιακές της διαπραγματεύσεις με την Ε.Ε.

- **Οικονομική συνεργασία - Επενδυτικές δραστηριότητες** : Ένας σημαντικός παράγοντας για τη διατήρηση, την εξέλιξη και την διεύρυνση των σχέσεων μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας είναι η στενή οικονομική τους συνεργασία. Η Τουρκία είναι ένας ισχυρός οικονομικός εταίρος, μια χώρα η οποία εξαρτάται οικονομικά, εμπορικά και επενδυτικά σε μεγάλο βαθμό από την Ε.Ε. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Τουρκία αντλεί το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών της από τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. ενώ και σημαντικό μέρος των εξαγωγών της κατευθύνεται σε αυτές. Η επικείμενη ένταξη της Τουρκίας θα δημιουργήσει ακόμα ισχυρότερες οικονομικές και επενδυτικές δραστηριότητες ανάμεσα στους δυο εταίρους. Η Τουρκική οικονομία στηρίζεται κυρίως στο βιομηχανικό τομέα και ιδίως στο μεταποιητικό, καθώς και στον κατασκευαστικό. Παρόλο τη δυναμική των συγκεκριμένων αυτών τομέων της, η δομή και η τεχνολογία τους θεωρείται απαρχαιωμένη και ξεπερασμένη. Είναι προφανές ότι η Τουρκία θα χρειαστεί να ανοίξει τις πόρτες της στα μεγάλα ευρωπαϊκά κεφάλαια, τα οποία η ίδια δε διαθέτει και είναι απαραίτητα για την περαιτέρω ανάπτυξη και ευημερία της. Οι επενδυτικές ευκαιρίες που

θα παρουσιαστούν από αυτό το γεγονός θα είναι τεράστιες και ιδιαίτερα σημαντικές για όλα τα ευρωπαϊκά κράτη.

Επίσης, δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η Τουρκία είναι μια παρθένα αγορά που ξεπερνά τα **70** εκατομμύρια κατοίκων και είναι άκρως ελκυστική για τις ανταγωνιστικές και ισχυρές ευρωπαϊκές οικονομίες. Η τουρκική αγορά, ιδίως μετά την επικείμενη ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. θα εξελιχτεί σε έναν εμπορικό και βιομηχανικό 'παράδεισο'. Η αναμενόμενη μελλοντική εμπορική ανάπτυξη της Τουρκίας αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά οφέλη που προσδοκούν όλα τα κράτη-μέλη της Ένωσης, το οποίο θα αποτελέσει το άλογο που θα σύρει την άμαξα της Τουρκίας προς το ευρωπαϊκό σταυροδρόμι.

B. Το Κόστος της Ένταξης

- **Οικονομικό κόστος – Επιβάρυνση** : Η αρμόδια ευρωπαϊκή επιτροπή δημοσίευσε μια έκθεση η οποία προβλέπει ότι η ετήσια επιβάρυνση του κοινοτικού προϋπολογισμού από την ένταξη της Τουρκίας θα κυμανθεί μεταξύ **16-28** εκατομμυρίων ευρώ, μετά το **2025** όταν κατά την εκτίμηση της επιτροπής η Τουρκία θα ενταχθεί πλήρως στην Κοινή Αγροτική και Περιφερειακή Πολιτική. Συγκεκριμένα, μόνο η ετήσια οικονομική επιβάρυνση για την Κ.Α.Π.Π. θα επιβαρύνει τον κοινοτικό προϋπολογισμό **11** εκατομμύρια ευρώ ετησίως. Τα οικονομικά αυτά μεγέθη, έχουν επανειλημμένως τρομάξει τους αρμόδιους της Ε.Ε. εάν και κατά πόσο θα υπάρξουν τόσο σημαντικά οφέλη που να αντισταθμίζουν το δεδομένο κόστος. Πάντως, τα συγκεκριμένα οικονομικά μεγέθη το **2025** θα αντιπροσωπεύουν μόνο το **0,1-0,17%** του κοινοτικού Α.Ε.Π. όπως υποστηρίζουν οι υπέρμαχοι της ένταξης της Τουρκίας στους κόλπους της Ένωσης.
- **Πολιτικό-κοινωνικό κόστος** : Η δομή της πολιτικής και πολιτιστικής κατάστασης της Τουρκίας διαφέρει κατά πολύ από την αντίστοιχη των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Βέβαια, η Ε.Ε. έχει οριοθετήσει συγκεκριμένα και πολύ αυστηρά κριτήρια που η Τουρκία θα πρέπει να

εκπληρώσει (ώστε να γίνει μέλος της Ε.Ε.), πάνω σε θέματα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως οι μειονότητες, η θέση και τα δικαιώματα της γυναίκας, καθώς και η κατάργηση συγκεκριμένων κρατικών δομών και γραφειοκρατιών. Ωστόσο, υπάρχουν απόψεις που αναφέρουν πως όσα βήματα κι αν κάνει η Τουρκία και όσα κριτήρια κι αν εκπληρώσει δε θα γίνει ποτέ μια σύγχρονη ευρωπαϊκή κοινωνία. Το επιχείρημα αυτό στηρίζεται στο ότι η τουρκική κοινωνία διαμορφώθηκε κάτω από τις επιρροές του Ισλάμ και της Κεμαλικής ιδεολογίας, ενώ οι αντίστοιχες ευρωπαϊκές υπό τις χριστιανικές παραδόσεις και το διαφωτισμό, πιστεύοντας έτσι, πως οι παρατιθέμενες κουλτούρες και ιδεολογίες δεν έχουν καμία πιθανότητα γεφύρωσης και διασύνδεσης τους. Το γεγονός αυτό, δηλαδή η διαφορετικότητα της ισλαμικής Τουρκίας έναντι της χριστιανικής Ευρώπης φοβίζει και προβληματίζει τόσο τους ευρωπαίους ηγέτες, όσο και τους πολίτες αντίστοιχα.

- **Γεωστρατηγική θέση :** Παρά το γεγονός ότι η γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική, ωστόσο απορρέουν κάποια αρνητικά σημεία επί του παρόντος θέματος, που απασχολούν την Ε.Ε. Με την είσοδο της Τουρκίας στην Ε.Ε. θα πρέπει να δεχτούμε το γεγονός ότι τα σύνορα της Ευρώπης θα αλλάξουν ριζικά. Πιο αναλυτικά, η Τουρκία συνορεύει με χώρες όπως το Ιράκ, το Ιράν και τη Συρία. Χώρες οι οποίες είναι πολύ μακρινές και ξένες από την Ευρώπη, διαφορετικές σε φυλές, θρήσκευμα και κουλτούρα, μα πάνω απ' όλα αποτελούν ασταθείς περιοχές με αρκετές αναταραχές και εντάσεις. Για παράδειγμα, μια ένταση στο ταραγμένο και πολύκροτο Ιράκ, τώρα μας ακούγεται πολύ μακρινή και ξένη υπόθεση, αλλά στην περίπτωση που θα έχει ενταχθεί στην Ε.Ε. η Τουρκία, θα αποτελεί πρόβλημα των συνόρων μας και το οποίο θα θεωρείται ενδοευρωπαϊκό.
- **Μεταναστευτικό ρεύμα :** Από τις αρχές της ανθρώπινης ιστορίας, η μετακίνηση ανθρώπων στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο αποτελεί διαχρονικό φαινόμενο που προσδιορίζεται κυρίως από

δημογραφικούς, πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες. Τη σύγχρονη δε μετανάστευση προκαλούν κυρίως ενδογενής σε κάθε χώρα παράγοντες, όπως η πολιτική και θρησκευτική καταπίεση, τα ακραία φυσικά φαινόμενα καθώς και οικογενειακοί, εκπαιδευτικοί και ψυχολογικοί λόγοι.

Η διεύρυνση της Ε.Ε οδήγησε στην διαμόρφωση μιας κοινής πολιτικής μετανάστευσης και ασύλου με σκοπό να μεγιστοποιείται για κάθε χώρα, τα καθαρά όφελος της μεταναστευτικής επικοινωνίας. Επειδή η πολιτική της μετανάστευσης σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα, με συμφέροντα μεγάλων πληθυσμιακών κατηγοριών, ευρύτερα κοινωνικά στρώματα αντιδρούν εάν εισρέει μεγαλύτερος αριθμός αλλοδαπών από εκείνον που οι πολίτες μιας χώρας θεωρούν ότι μπορεί να ενσωματωθεί, προκαλώντας κοινωνικές και οικονομικές αναταράξεις.

Η επικείμενη ένταξη της Τουρκίας, αναμένεται να επιφέρει δυσμενή αποτελέσματα στο φαινόμενο της μετανάστευσης, στους κόλπους της Ε.Ε, αναλογιζόμενοι τον τεράστιο πληθυσμό της Τουρκίας, καθώς και την αναμενόμενη πληθυσμιακή του έκρηξη κατά τα επόμενα **10** έτη. Η οικονομική και πολιτική αστάθεια στο εσωτερικό της χώρας, όπως και η αδυναμία σύγκλισης του τουρκικού επιπέδου κοινωνικής ανάπτυξης στα ευρωπαϊκά επίπεδα, είναι στοιχεία που θα ωθήσουν την δημιουργία μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος στις ήδη αναπτυγμένες και ισχυρές οικονομίες της δυτικής Ευρώπης. Η Ε.Ε ενδέχεται να ζητήσει μακρές μεταβατικές περιόδους, ειδικές ρυθμίσεις, ακόμη και μόνιμες ρήτρες σε πρωτεύοντα θέματα, περιλαμβανομένης και της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων.

Η έντονη διαφοροποίηση του τουρκικού έθνους με αυτά της Ένωσης, όσον αφορά την κουλτούρα, την εθιμοτυπία και σαφώς την θρησκεία, γεννά το εξής σημαντικό πολιτικό ερώτημα : πόση διαφορετικότητα μπορεί να αντέξει ένα πολυεθνικό πολιτικό σύστημα όπως το ευρωπαϊκό. Εύλογο ερώτημα για το σύνολο της μετανάστευσης σε κάθε χώρα. Ένα άλλο ερώτημα που ενδέχεται να προκύψει είναι, εάν αυτή η πολυμορφικότητα επηρεάσει σε

βαθμό ανησυχητικό την αγορά εργασίας καθώς επίσης και την αποδοτικότητα της εργασίας.

Η ενδεχόμενη ένταξη και η μεταναστευτική τάση που θα προκαλέσει η Τουρκία, θα επιφέρει ανεπιθύμητες συνέπειες στην εφαρμογή « εθνικών » πολιτικών μετανάστευσης. Κάθε χώρα, βάση των εθνικών της συμφερόντων, έχει την δυνατότητα να προσκαλεί μετανάστες που εξυπηρετούν τα πολιτικά της οφέλη. Ένας από τους λόγους που οι χώρες – μέλη ακολουθούν «εθνοκεντρικές » τάσεις είναι η διατήρηση της επιρροής τους με τις πρώην αποικίες. Οι πρώην αποικιοκρατικές είναι φυσικό να φιλοξενούν πολλούς μετανάστες, συντηρώντας τα κοινά συμφέροντα και τους στενούς δεσμούς με τις πρώην αποικίες.

Εν κατακλείδι, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι ένας από τους λόγους που προκαλεί έντονο σκεπτικισμό στην κοινή γνώμη και στις κυβερνήσεις των κρατών – μελών η επικείμενη ένταξη της Τουρκίας στην Ενωμένη Ευρώπη, είναι τα προβλήματα που θα προκληθούν από την έντονη μεταναστευτική ροή που θα παρουσιαστεί προς τον πυρήνα της Δύσης. Πρόκληση θα αποτελέσει για ισχυρά κράτη όπως η Γερμανία, με μεγάλη τουρκική δραστηριότητα στο εσωτερικό της χώρας. Μια ενδεχομένη άρνηση, αναλογιζόμενη το μεταναστευτικό κόστος θα επιφέρει και το ανάλογο πολιτικό κόστος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μεγάλη οικονομική κρίση που έζησε η Τουρκία το **2001** έκανε επιτακτική την ανάγκη για την υλοποίηση μίας νέας, αποτελεσματικότερης οικονομικής πολιτικής. Μέσα στα τελευταία τρία χρόνια, η Τουρκία, χάρη στο Νέο Οικονομικό Πρόγραμμα που ανακοίνωσε και υλοποίησε, σημείωσε μία θεαματική πρόοδο. Φυσικά, στην πρόοδό της αυτή συνεισέφερε και η προενταξιακή της σχέση με την Ε.Ε., μία διαδικασία που ξεκίνησε με την απόφαση που λήφθηκε το **1999** στο Συμβούλιο του Ελσίνκι και εντάθηκε μέσα στα τελευταία χρόνια.

Η Τουρκία, στα πλαίσια του προενταξιακού οικονομικού προγράμματος, έλαβε αρκετή οικονομική βοήθεια σε διάφορες μορφές από τα κοινοτικά ταμεία, όπως επίσης και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Η βοήθεια αυτή θα είναι ακόμη μεγαλύτερη μέσα στα αμέσως επόμενα χρόνια κι εφόσον λάβει η Τουρκία την πολυπόθητη ημερομηνία για την έναρξη των προενταξιακών διαπραγματεύσεων. Η ομαλή πορεία της εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο και η εκπλήρωση των κριτηρίων που θέτει η Ε.Ε. για τη ένταξη της χώρας θα φέρει μετά από αρκετά χρόνια την πλήρη ένταξή της στην Ένωση.

Ένα ερώτημα που δεν συζητείται πολύ αυτό το διάστημα είναι τι θα αποφέρει η ένταξη στην Τουρκία. Περισσότερα οφέλη ή περισσότερο κόστος; Στο προηγούμενο κεφάλαιο έγινε μία αναφορά στα οφέλη, όπως επίσης και στο κόστος της μελλοντικής ένταξης της Τουρκίας στην Ένωση.

Τα οφέλη της ένταξης για την Τουρκία θα είναι η πολιτική σταθερότητα και η κατοχύρωση των θεσμών μέσα στη χώρα, η εξασφάλιση των ατομικών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με ό,τι αυτό συμπεριλαμβάνει, η οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη, η οποία θα οδηγήσει στην αύξηση των ξένων επενδύσεων, η αναβάθμιση της παιδείας, της κοινωνικής ασφάλισης, της περιβαλλοντικής πολιτικής μακροπρόθεσμα, η αγροτική ανάπτυξη και η αναβάθμιση των παραγωγικών συντελεστών, η περιφερειακή ανάπτυξη μέσω των διαρθρωτικών πόρων, η οποία θα συντελέσει στη

σύγκλιση μεταξύ περιφερειών εντός της χώρας και στα πλαίσια της Ένωσης και τέλος, η νομοματική σταθερότητα μέσω των μακροοικονομικών πολιτικών που θα εφαρμόσει η Τουρκική Κεντρική Τράπεζα σε συνεργασία και με την καθοδήγηση της ΕΚΤ.

Από την άλλη πλευρά, σίγουρα θα υπάρξει και κόστος από την ένταξη. Αυτά ενδεχομένως θα είναι το πολύ μεγάλο κόστος της υλοποίησης του κοινοτικού κεκτημένου, κάτι όμως που η Τουρκία έχει ήδη ξεκινήσει να κάνει τα τελευταία τρία χρόνια με εντατικούς ρυθμούς και η πρόοδος που έχει σημειώσει είναι θεαματική. Πολύ πρόσφατα, η Επιτροπή με την έκθεση που δημοσιοποίησε έκανε επαίνους για την πρόοδο της Τουρκίας σε αυτόν τον τομέα. Ένα άλλο κόστος που θα μπορούσε να έχει η Τουρκία από την ένταξη είναι τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά μέτρα που πρέπει να λάβει προκειμένου να εναρμονιστεί με τον μέσο όρο της Ένωσης. Όμως και πάλι, εάν σκεφτούμε ότι ήδη γίνεται μεγάλη πρόοδος και ότι η πλήρης εναρμόνιση θα κρατήσει αρκετά χρόνια ακόμη, βλέπουμε ότι άμεσα ίσως να μην φέρει τόσο μεγάλο κόστος όσο νομίζουμε. Επιπλέον, υπάρχει έντονος ο φόβος ότι ο αγροτικός τομέας της χώρας θα πληγεί σοβαρά μετά την ένταξη. Αυτό είναι εν μέρει αλήθεια, διότι μετά την ένταξη η Τουρκία θα πρέπει να ανοίξει πλήρως την αγορά της προς τις υπόλοιπες χώρες, κάτι που θα μειώσει τις τιμές των αγροτικών προϊόντων λόγω του ανταγωνισμού που θα υπάρξει. Από την άλλη, η Τουρκία ενδέχεται να μην λάβει ποτέ οικονομική βοήθεια στα πλαίσια της ΚΑΠ λόγω ενδεχόμενης μόνιμης παρέκκλισης, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής των Βρυξελλών. Επομένως, ο αγροτικός τομέας ενδέχεται να έχει ζημιές. Ας σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι ένα μέτρο που θα ήταν σκόπιμο να ληφθεί εκ μέρους της Ε.Ε. είναι η μη παρέκκλιση της Τουρκίας από το ΚΑΠ κατά τη διάρκεια της προενταξιακής περιόδου της Τουρκίας. Τέλος, ενδέχεται να υπάρξει μεγάλο κόστος κατά τη διάρκεια εφαρμογής της Περιφερειακής Πολιτικής, κάτι που είναι απαραίτητο για τη σύγκλιση των περιφερειών της χώρας. Όμως και πάλι, η εμπειρία μας δείχνει ότι δεν υπάρχουν χειροπιαστά στοιχεία όσον αφορά τις

ζημιές που τυχόν έχει επιφέρει στα υπόλοιπα κράτη-μέλη η συγκεκριμένη πολιτική.

Συμπερασματικά, η ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. φαίνεται ότι θα της αποφέρει, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, όφελος παρά κόστος. Σίγουρα θα υπάρξει αρκετό κόστος κατά τη διάρκεια της εναρμόνισης και στα πρώτα χρόνια της ένταξης, όμως μακροπρόθεσμα η χώρα θα ωφεληθεί πολύ περισσότερο παρά θα ζημιωθεί από την ένταξη. Φυσικά, βασική προϋπόθεση για όλα όσα έχουν ειπωθεί έως αυτή τη στιγμή είναι η θέληση και η προσπάθεια της χώρας για την εκπλήρωση των κριτηρίων που της έχουν τεθεί και η υλοποίηση του κοινοτικού κεκτημένου, γεγονός που θα φανεί σε αρκετά σύντομο χρονικό διάστημα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Κύριες Οικονομικές Τάσεις στην Τουρκία (01.09.2004)

Turkey - Main Economic Trends (as of 1 September 2004)							
		1999	2000	2001	2002	2003	2004 latest
Real GDP growth rate	%	-4.7	7.4	-7.5	7.8	5.8	10.6 1st qu.
Inflation rate ^a							
- annual average	%	64.2	57.3	57.6	46.7	25.3	11.2 Jan-Aug.
- Dec.-on-Dec.	%	68.8	39.0	68.5	29.7	18.4	10.0 Aug.
Unemployment rate (LFS definition)	%	7.7	6.5	8.3	10.3	9.0	12.4 1st quarter
General government budget balance	% of GDP	-18.9	-6.1	-29.8	-12.6	-8.8p	:
Current account balance	% of GDP	-0.7	-4.9	2.3	-0.9	-2.8	:
	million ECU/Euro	-1261	-10631	3785	-1769	-5994	-8165 Jan.-July ^b
Gross foreign debt of the whole economy	% of exports of goods and services	206.3	201.8	203.2	194.8	:	:
	million ECU/Euro	82915B	105170	110882	107534	:	:
Foreign direct investment inflow (balance of payments data)	% of GDP	0.1	0.1	1.9	0.5	0	:
	million ECU/Euro	125	137	3046	908	68p	1466 Jan.-July ^b

Source: Eurostat, if not indicated otherwise; a Index not yet harmonised. b Source: Central Bank of Turkey.
p= provisional figures. B= break in series.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.

Κύριοι Δείκτες της Τουρκικής Οικονομικής Δομής

Turkey - Main Indicators of Economic Structure (2003)		
Population (average)	<i>Million</i>	70.71 e
GDP per head	<i>€ PPS</i>	5800
	<i>% of EU-25 average</i>	27
Share of agriculture in:		
- gross value added	<i>% of total</i>	11.5
- employment	<i>% of total</i>	33.9
Gross fixed capital formation	<i>% of GDP</i>	17.7
Gross foreign debt of the whole economy	<i>% of GDP</i>	56.1
Exports of goods and services	<i>% of GDP</i>	28.6
Stock of foreign direct investment	<i>Million €</i>	:
	<i>€ per head</i>	:
Employment rate	<i>% of 25-64 age group</i>	45.5
Long-term unemployment rate	<i>% of labour force</i>	2.5
Source: Eurostat		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Statistical annex

	1999	2000	2001	2002	2003
Basic data	in 1000				
Population (average)	66,293 E	67,420E	68,529E	69,626E	70,712E
Total area	769.604	769.604	769.604	769.604	769.604
National accounts	1000 Mio Turkish Lira				
Gross domestic product at current prices	77.415. 272	124.583.4 58	178.412.4 38	277.574.0 57	359.762.9 26
	1000 Mio ECU/euro				
Gross domestic product at current prices	173,1	216,7	161,8	192,8	212,3
	in ECU/Euro				
Gross domestic product per capita a) at current prices	2.690	3.210	2.360	2.770	3.000
	% change over the previous year				
Gross domestic product at constant prices	-4,7	7,4	-7,5	7,9	5,8F
Employment growth	2,5	-3,8	-0,3	-1,7	:
Labour productivity growth f)	:	:	-6,5	8,8	6,1
Unit labour cost growth	:	:	-4,6	:	:
	in Purchasing Power Standards				
Gross domestic product per capita a) at current prices	5.480	5.990	5.350	5.690	5.930
	in % of EU-25 average				
GDP per capita a) at current prices in PPS	29,8	30,6	26,4	27,3F	27,1F
	in % of EU-15 average				
Labour productivity (GDP per person employed in PPS) f)	34,3	37,6F	33,6F	35,8F	36,4F
Structure of production	% change over the previous year				
- Agriculture	14,5	13,6	11,3	11,2	11,5
- Industry (excluding construction)	22,0	22,6	24,2	24,5	24,2
- Construction	5,3	5,0	4,9	4,0	3,4
- Services	58,2	58,8	59,6	60,2	60,9
Structure of expenditure	as % of Gross Domestic Product				
- Final consumption expenditure	87,4	85,6	86,3	80,7	82,3
- household and NPISH	72,3	71,5	72,0	66,7	68,5
- general government	15,2	14,1	14,2	14,0	13,8
- Gross fixed capital formation	21,9	22,4	18,2	16,7	17,7
- Stock variation	-5,6	-0,5	-6,8	4,3	4,4
- Exports of goods and services	23,2	24,1	33,7	28,8	28,6
- Imports of goods and services	26,9	31,5	31,3	30,5	33,0
Inflation rate	% change over the previous year				
Consumer price index c)	64,2	57,3	57,6	46,7	25,3
Balance of payments	in Mio ECU/euro				
-Current account	-1.261	-10.631	3.785	-1.769	-5.994
-Trade balance	-9.837	-24.263	-5.066	-8.815	-12.247
Exports of goods	27.062	33.262	38.385	42.267	41.761
Imports of goods	36.899	57.525	43.451	51.102	61.248
-Net services	7.025	12.308	10.194	8.189	7.673
-Net income	-3.319	-4.333	-5.583	-4.835	-4.817
-Net current transfers	4.856	5.657	4.246	3.693	3.197
- of which: government transfers	340	232	231	527	269
- FDI (net) inflows	125	137	3046	908P	68P

Public finance	in % of Gross Domestic Product				
General government deficit/surplus	-18,9	-6,1	-29,8	-12,6	-8,8P
General government debt	67,4	57,4	105,2	94,3	87,4P

Financial indicators	in % of Gross Domestic Product				
Gross foreign debt of the whole economy	47,9	48,5	68,5	56,1	:
	as % of exports				
Gross foreign debt of the whole economy	206,3	201,8	203,2	194,8	:
Monetary aggregates d)	1000 Mio ECU/euro				
- M1	8,6	12,1	9,0	9,1	13,0
- M2	41,1	51,1	37,2	35,6	46,7
- M3	42,7	53,7	38,9	37,3	49,7
Total credit d)	30,7	44,1	26,9	19,8	28,6
Average short-term interest rates	% per annum				
- Day-to-day money rate	73,5	56,8	89,7	49,5	36,1
- Lending rate	86,1	51,2	78,8	53,7	42,8
- Deposit rate	78,4	47,2	74,7	50,5	37,7
ECU/EUR exchange rates	(1ECU/euro=..Turkish Lira)				
- Average of period	447.237	574.816	1.102.430	1.439.680	1.694.851
- End of period	544.641	624.267	1.269.500	1.738.000	1.771.638
	1995=100				
- Effective exchange rate index	13,0	9,6	5,2	4,0	3,5
Reserve assets	Mio ECU/euro				
-Reserve assets (including gold)	24.280	25.077	22.647	26.744	27.819
-Reserve assets (excluding gold)	23.225	23.986	21.478	25.562	26.616

External trade	Mio ECU/euro				
Trade balance	-13.387	-29.262	-11.172	-16.341	-19.487
Exports	24.964	30.182	35.071	38.137	41.761
Imports	38.351	59.444	46.243	54.478	61.248
	previous year=100				
Terms of trade	98,7	91,5	97,7	99,4	103,1
	as % of total				
Exports with EU-15	54,0	52,2	51,4	51,5	51,8
Imports with EU-15	52,8	48,8	44,2	45,5	45,6

Demography a)	per 1000 of population				
Natural growth rate	15.5E	15.1E	14.6E	14.2E	13.9E
Net migration rate (including corrections)	1.5E	1.5E	1.5E	1.4E	1.4E
	per 1000 live-births				
Infant mortality rate	43.3E	41.9E	40.6E	39.4E	38.3E
Life expectancy :	at birth				
Males:	65.6E	65.8E	66.0E	66.2E	66.4E
Females:	70.2E	70.4E	70.6E	70.9E	71.0E

Labour market (Labour Force Survey) e)	as % of the total population of the same age group				
Economic activity rate (15-64)	55,1	52,4B	52,3	52,3	51,1
Employment rate (15-64), total	50,8	48,9B	47,8	46,7	45,5
Employment rate (15-64), males	72,7	71,7B	69,3	66,9	65,9
Employment rate (15-64), females	28,9	26,2B	26,3	26,6	25,2
	as % of the total population of the same age group				
Employment rate of older workers (55-64)	39,3	36,4B	35,9	35,3	32,7
Average employment by NACE branches	in % of total employment				
- Agriculture and forestry	40,2	36,0B	37,6	34,9	33,9
- Industry (excluding construction)	17,2	17,7B	17,5	18,5	18,2
- Construction	6,2	6,3B	5,2	4,5	4,6

Πηγή: Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Τουρκία (06.10.2004), δεξ: www.europa.eu.int

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

- Θεοδωρόπουλος Σ. **Ευρωπαϊκή Οικονομική Ολοκλήρωση** Αθήνα 1997, Εκδόσεις Σταμούλη.
- Μούσης Ν. **Ευρωπαϊκή Ένωση** Αθήνα 2003, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Σκούντζος Θ. **Θεσμοί και πολιτικές ανάπτυξης της Ε.Ε** Αθήνα 1997, Εκδόσεις Σταμούλη.
- Εμμανουέλα Δούση. **Οι Τουρκικές Αμφισβητήσεις στο Αιγαίο, νομικές και πολιτικές πτυχές** Αθήνα 1998.
- Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ). **Η Σύγχρονη Τουρκία**. Επιμέλεια : Βερέμης Θ. – Ντόκος Θ. Εκδόσεις Παπαζήση.
- Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών. **Το Μέλλον της Ευρώπης και η Τουρκία**. Επιμέλεια : Ζέππος Κ. Εκδόσεις Σάκκουλα Α.
- Δρεττάκης Μ. **Ανισότητες στην ΕΕ των 25 κρατών – μελών**.
- Ατζέντα 2000. **Η νέα Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Επιμελητής : Σπυρόπουλος Γ.
- Υπουργείο Εξωτερικών. **Η Διεύθυνση της ΕΕ με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και η Ελλάδα**. Έκθεση ομάδας εργασίας. Ιανουάριος 1995.
- Ιωακειμίδης Π. **Το μέλλον της Ευρώπης, η προοπτική της ευρωπαϊκής ομοσπονδίας και η Ελλάδα**. Εκδόσεις Σιδέρης.
- Γιώργος Πετράκος. **Οι Χωρικές Επιπτώσεις της Ολοκλήρωσης Ανατολής-Δύσης στην Ευρώπη**.
- Λόης Λαμπριανίδης. **Η Επενδυτική Δραστηριότητα των Ελληνικών Επιχειρήσεων στις Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης**.
- Ναπολέον Μαραβέγιας. **Η Μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και η Νέα Διεύθυνση της ΕΕ**.
- Σωτήρης Βαλντέν. **Η Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης : Πόσο Στοιχίζει και Ποιος θα Πληρώσει**.

Εφημερίδες – Περιοδικά

- Καθημερινή, Βήμα, Έθνος της Κυριακής, Ναυτεμπορική – Αθηνών, Ελευθεροτυπία – οικονομικό ένθετο.
- Περιοδικό Επιλογή : Ετήσια Οικονομική Επισκόπηση, Τάσεις 2005.
- **The Economist** : Ειδικές Εκδόσεις, Τουρκία η Ευρωπαϊκή προσδοκία.
- Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, **2004** : Μια παγκόσμια δύναμη, οι εξωτερικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σειρά : Η Ευρώπη σε εξέλιξη.
- Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, **2004** : Βασικά δεδομένα και αριθμοί για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σειρά : Ευρωπαϊκά Κείμενα.

Άρθρα

- Ευρυβιάδης Σασέντης. Οι επιχειρηματικές ευκαιρίες για την Ελλάδα στην διευρυμένη ΕΕ. Καθημερινή, Ειδικές Εκδόσεις Απρίλιος 2005 τεύχος 16, περιοδικό **The Economist**.
- Δημήτρης Μαρούλης. Η ανάπτυξη της ΝΑ Ευρώπης και οι ευκαιρίες για την Ελλάδα. Καθημερινή, Ειδικές Εκδόσεις Απρίλιος 2005 τεύχος 16, περιοδικό **The Economist**.
- Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Συμπεράσματα σχετικά με τις εκθέσεις προόδου για την Τουρκία.
- Δελτίο ΕΕ **12/2004**. Συμπεράσματα της προεδρίας.

